

Танцюй, танцюй, танцюй

Харукі Муракамі

Харукі МУРАКАМІ

ТАНЦЮЙ, ТАНЦЮЙ, ТАНЦЮЙ

Роман

Том 1

1

Мені часто сниться готель "Дельфін".

Уві сні я належу йому. Належу внаслідок низки певних обставин. Сон виразно про це свідчить. Сам готель у моєму сні має спотворений вигляд. Дуже вузький і продовгастий. Настільки вузький і продовгастий, що здається не готелем, а скоріше довжелезним мостом під дахом. Мостом, що тягнеться з правіків до останньої миті Всесвіту. А я — його елемент. У готелі хтось плаче. Не сумніваюсь — плаче за мною.

Готель огортає мене з усіх боків. Я виразно відчуваю його пульс і тепло. Уві сні я — складова частина цього готелю.

Ось такий сон.

Я розплющую очі. Міркую, де я. І не просто міркую, а вголос сам себе запитую: "Де я?" Однак таке запитання беззмістовне. І без нього відповідь від самого початку відома. Я — у своєму житті. Навколо — звична побутова реальність. Кілька справ та обставин, які мимохіть стали мене невідривно супроводжувати. Іноді поряд зі мною спить жінка. Та загалом я залишаюсь сам-один. Зі швидкісної автостради за вікном долинає автомобільний рев, у склянці біля подушки віскі на півпальця, кімната залита зловорожим, ні, скоріше байдужим, сірим, мов пил, уранішнім світлом. Інколи падає дощ. Тоді я довго не вилажу з ліжка. Допиваю залишки віскі. І споглядаючи, як скапує вода з даху, думаю про готель "Дельфін". Повільно витягую руки і ноги. І впевнююся, що я — це я і нічому не належу. Я нічому не належу. А проте відчуття зі сну все ще залишається. Коли там, уві сні, я намагаюсь отак витягти руки — вся споруда навколо мене відразу ворухиться. Поволі, несміливо починає стиха поскрипувати, немов водяний млин своїми колесами. Якщо прислухатися, то можна розрізнити, в які боки цей скрип розбігається... Я прислухаюся. І чую, як десь у темряві хтось тихо схлипує. Я певен — плаче за мною.

Готель "Дельфін" справді існує. Притулився в непримітному куточку одного з кварталів Саппоро. Кілька років тому я прожив у ньому цілий тиждень. Стривай, пригадаю точніше. Розповім докладніше... Коли ж це було? Чотири роки тому. Ні, якщо бути точним — чотири роки з половиною. Тоді мені не було й тридцяти. Я зупинявся в ньому разом з однією подружкою. Саме вона його й вибрала. "Зупинімося в цьому готелі, — сказала вона. — Обов'язково в ньому". Якби вона не поставила такої вимоги, то, гадаю, я, мабуть, не оселився б у готелі "Дельфін".

У тому невеличкому вбогому готелі, крім нас, майже не було видно інших гостей.

За цілий тиждень перебування там в його фойє я помітив заледве двох-трьох чоловік, та я не певен, чи то були постояльці. Однак, судячи з того, що де-не-де на щитку за конторкою реєстратора бракувало ключів, можна було здогадатися: інші люди в готелі таки жили. І було їх зовсім мало. Що не кажіть, важко повірити в те, що готель, чий телефонний номер міститься у довіднику такого великого міста, як Саппоро, заїжджі люди повністю обминають. І все ж, навіть якщо, крім нас, там перебували також інші постояльці, то, напевне, були надзвичайно сором'язливі й тихої вдачі. В обличчя ми їх не бачили, їхнього галасу не чули і жодних ознак їхньої присутності не помічали. І тільки щодня злегка змінювалося розміщення ключів на щитку за конторкою. Напевне, й коридорами вони пересувалися, мов бліді тіні, затамувавши дихання і тулячись якомога ближче до стін. Іноді несміливо грюкав ліфт — і після того наставала ще гнітючіша, ніж раніше, тиша.

Так чи інакше, то був дивовижний готель.

Його існування нагадувало мені глухий кут в еволюції тваринного світу. Генетичне виродження. Появу потворного біологічного виду, що розвивався шляхом генетичних мутацій в неправильному напрямі й нездатний тепер повернути назад. Вектор еволюції погас і залишив напризволяще в сутінках історії одну-однісіньку істоту, сиротливу й неприкаяну. Кинув її в западину самого часу. І ніхто в цьому не винен. Немає кому дорікати, немає в кого просити порятунку. Бо взагалі тут готелю не місце. З цієї, головної, помилки все й почалося. З першого кроку все безнадійно скособочилося. Як після першого неправильно застебнутого гудзика сорочки. Кожна спроба виправити цей перекіс приводила до незначного, зовсім не витонченого безладу десь інде. І от таким чином потроху готель набрав спотвореного вигляду. Коли уважно придивляєшся до такої перекошеності, то голова мимоволі схиляється набік. Від цього особливої шкоди немає, адже нахил невеликий, всього на декілька градусів. Якоїсь незручності не відчуваєш і до цього навіть звикаєш. Однак може статися так, що й нормальний навколишній світ сприйматимеш під таким же кутом зору.

Ось таким був готель "Дельфін". З першого погляду кожному було зрозуміло, що за такого відхилення від норми і накопичення безглуздя на безглузді готель прирікав себе на загибель у чорторії часу вже в недалекому майбутньому. Готель справляв жалюгідне враження. Як кульгавий пес під грудневим дощем. Звісно, на світі є чимало таких готелів, але той від них трохи відрізнявся. Був жалюгідним уже за своїм задумом. А тому мав вигляд надміру вбогий.

Ото ж чи варто казати, що не було на світі людей, за винятком необізнаних і введених в оману, які спеціально тут оселялися б.

Офіційна назва того готелю була "Dolphin Hotel", але вона та його реальний вигляд так різнилися між собою (сама назва викликала в моїй уяві білий, мов цукор, відпочинковий готель десь на узбережжі Егейського моря), що я в думках називав його просто "готель "Дельфін"". Якби не мідна дошка біля входу з викарбуваними на ній словами "Dolphin Hotel", то, гадаю, ніхто не здогадався б, що перед ним готель. Зрештою, і з вивіскою будівля ніяк не скидалася на нього. Скоріше нагадувала

обшарпаний музей. Особливий музей, куди нишком заходять надмірно цікаві відвідувачі для того, щоб оглянути особливі експонати...

Навіть якщо у когось, що опинився перед готелем "Дельфін", і складалося таке враження, то це зовсім не був буйний політ фантазії. Бо насправді на одному з його поверхів таки розміщувався музей.

Кому ж заманеться в ньому зупинитися? У готелі, частина якого віддана під незрозумілий музей? У готелі з похмурими коридорами, де стирчать овечі опудала, висять запорошені овечі шкури, лежать запліснявілі манускрипти і старі пожовклі фотографії? У готелі, де нездійсненні людські мрії поприлипали до стін, немов засохла грязюка?

Всі готельні меблі зблякли, столи порозсихалися, двері як слід не замикалися. Підлога в коридорах вичовгалася, лампочки ледь-ледь горіли. Через зіпсовані крани вода скапувала в умивальники. Огрядна покоївка (її ноги викликали в моїй уяві слона), сновигаючи коридорами, хворобливо кашляла. За конторкою у фойє завжди сидів управитель готелю — чоловік середніх літ із засмученим поглядом та без двох пальців на одній руці. На його обличчі немов було написано: хоч би до чого він брався, нічого в нього не вийде. То був справжній зразок невдахи. Здавалось, ніби його цілий день вимочували у слабкому розчині синього чорнила, а тому на все його єство лягла тінь невдачі, поразки й душевного занепаду. Такого типа хотілося покласти у коробочку і виставити у шкільному кабінеті природознавства. І прикріпити табличку: "Ні на що не здатна людина". Самим своїм виглядом у більшості людей тою чи іншою мірою він викликав почуття жалю, а в декого — роздратування, бо дехто безпричинно сердиться, коли бачить нещасну людину. То хто ж оселятиметься в такому готелі?

Однак ми оселилися. "Ми повинні тут оселитися!" — сказала вона. І незабаром зникла. Щезла, наче корова її злизала, й залишила мене самого. Про це мені повідомив Чоловік-Вівця. "Вона пішла", — сказав Чоловік-Вівця. Він знав, що так мало статися. Тепер і я все зрозумів. Її метою було привести мене сюди. Ніби сама доля цим розпорядилася. Так само, як тим, що ріка Влтава тече до моря... Поглядаючи на дощ за вікном, я думаю про це. Думаю про долю.

Відтоді, як мені почав снитися готель "Дельфін", передусім прийшла в голову згадка про неї. Мені раптом здалося, ніби вона мене розшукує. Бо інакше чого б подібний сон так часто повторювався?

Подружка... Я навіть імені її не знаю. Хоча прожив з нею разом упродовж кількох місяців, не знаю про неї нічого суттєвого. Знаю тільки, що працювала дівчиною за викликом в одному дорогому нічному клубі. У клубі з членською системою для вибраних осіб з бездоганною репутацією. Як повія високої категорії. Крім цього, в неї було ще кілька інших занять. Удень правила тексти в невеличкому видавництві й час від часу служила фотомоделлю для реклами жіночих вух. Інакше кажучи, жила життям, заповненим справами по горло. І, ясна річ, не могла обійтися без імені. Правду кажучи, мала їх декілька. І водночас не мала жодного. На її речах — а їх у неї було небагато — імені не було написано. Ні проїзних квитків, ні прав водія, ні

кредитних карток вона не мала. Носила з собою тільки записничок, щільно заповнений незрозумілими, як код, позначками. В її існуванні не було за що зачепитися. Мабуть, повії мають імена, але живуть у світі, що імен не визнає.

У жодному разі, я не знаю про неї майже нічого. Ні про місце народження, ні про справжній вік. Навіть її день народження мені невідомий. Нічогісінько не знаю — ні про її освіту, ні про її батьків. Вона з'явилася раптово, як дощ, — і так само зненацька кудись зникла. Залишивши по собі тільки згадку.

Однак останнім часом я відчуваю, що згадка про неї знов починає набирати реальних обрисів. Мені здається, ніби вона звертається до мене у снах про готель "Дельфін". Так, вона знову мене кличе. І тільки ще раз ставши частішою того готелю, я зможу з нею знову побачитися. Мабуть, це вона там плаче за мною.

Споглядаючи, як падає дощ, я намагаюся думати про те, що чомусь належу. І що хтось за мною плаче. Здається, що все це відбувається у страшно-страшно далекому світі. Ніби на Місяці або щось. Зрештою, сон — це сон. Хоч би як далеко я простяг руку, хоч би як швидко біг — все одно туди не зможу дібратися.

Чого це хтось за мною побивається?

І все-таки вона мене кличе. Десять в одному з номерів готелю "Дельфін". І в глибині душі я сам цього прагну. Прагну належати тій дивній будівлі, що змінює долю людей...

Однак вернутися до готелю "Дельфін" не так просто. Зовсім не досить замовити по телефону номер у готелі і прибути на літаку до Саппоро. Повернення до готелю "Дельфін" — це водночас повернення до певних обставин, втілених у ньому. Воно означає повторну зустріч з тінями минулого. Від самої думки про це я впав у нестерпну тугу. Упродовж останніх чотирьох років я з усіх сил намагався розігнати навколо себе ті холодні темні тіні. Але ж повернення до готелю "Дельфін" означатиме відмову від усього, що я вперто нагромадив за той час. Звичайно, не так уже й багато я надбав. Як не крути, все це дрантя годиться хіба що для тимчасового використання. А проте я зробив усе можливе — вміло стуливши його докупи, встановив контакт з реальним світом і на основі власних мізерних світоглядних цінностей побудував нове життя. І що тепер — повертатися в колишню пустку? Розчинити вікно — і геть-чисто все повикидати?

А втім, саме так усе мало початися. Я в цьому не сумнівався. Саме так і не інакше.

Лежачи в ліжку, я втупився очима у стелю і глибоко зітхнув. "Не опирайся! — подумав я. — Не опирайся, бо однаково твої розмірковування ні до чого не приведуть. Протистояти неминучому розвитку подій тобі не до снаги. Хоч би скільки ти роздумував, а все почнеться саме з цього... Це вже вирішено. Остаточно".

Пора й самому відрекомендуватися.

Розповідь про себе.

Колись у школі мені часто доводилося це робити. Щоразу, коли набирали дітей до нового класу, кожен учень по черзі виходив на середину аудиторії і розповідав своїм однокласникам щось про себе. У мене до цього душа не лежала. І не тому, що я не вмів розповідати. Просто така справа здавалася мені зовсім беззмістовною. Власне, що я

знаю про себе? Невже я справді такий, яким себе уявляю? Якщо власний голос, записаний на магнітну плівку, здається чужим, то хіба уява не вимальовує мого образу у спотвореному вигляді, як їй заманеться?... Такі думки не покидали мене ніколи. І щоразу, коли я з кимось знайомився і мусив розповісти щось про себе, то почувався так, ніби самовільно виправляв оцінки в класному журналі. Душу заповнював неспокій... А тому в такому випадку я намагався розповідати про себе лише об'єктивні факти, які не потребують тлумачення або пояснення (скажімо, "тримаю собаку", "люблю плавати", "ненавиджу сир" тощо), та все одно мені здавалося, що розповідаю вигадки про придуману людину. І коли в такому стані слухав розповіді інших, то не міг позбутися враження, що й вони теревенять не про себе, а про когось третього. Виходить, що всі ми живемо у придуманому світі й дихаємо придуманим повітрям.

І все-таки доведеться щось розповісти. Все починається з розповіді про себе. З цього першого кроку. Правильно це чи ні — розсудимо пізніше. Хто розсудить — я чи хтось інший, — зараз не має значення. Так чи інакше, я мушу розповідати. І пам'ятати, що розповідаю.

Сир мені тепер подобається. Коли сподобався — не пам'ятаю. Сталося це непомітно, само собою. Мій собака застудився під дощем і здох від запалення легенів, коли я перейшов з початкової до середньої школи. Відтоді я собак не тримаю. А плавати люблю і тепер.

Кінець.

Однак у житті не все так просто закінчується. Коли хтось від життя щось вимагає (а хіба є на світі люди, що нічого від нього не вимагають?) — життя посилає йому запит про надання додаткових даних. Для побудови графіка потрібно нанести більше точок. Якщо цього не зробити, відповіді не буде.

Даних недостатньо. Відповідь неможлива. Натисніть клавішу "Скасувати".

Натискаю клавішу "скасувати". Екран порожніє. Люди в аудиторії починають жбурляти на мене що попало. "Розповідай! Ще розповідай!.." Учитель насуплює брови. Мені відбирає мову — і я завмираю перед класом.

Доведеться розповідати. Якогога довше. Бо інакше діла не буде. Правильно це чи ні — з'ясуємо пізніше...

Інколи вона заночовувала в мене. Вранці снідала разом зі мною і йшла на роботу. Вона також не мала імені. Бо вона — не головний персонаж цієї історії. І скоро зникне з її сторінок. Щоб не заплутувати читача, я її ніяк не називаю. Однак я не хочу, щоб хтось подумав, ніби я її зневажаю. Вона мені дуже подобалася, і навіть тепер, коли вона зникла, мої почуття до неї не змінилися.

Можна сказати, що ми з нею були друзями. Принаймні вона мала підстави називати мене своїм єдиним другом. Час від часу зустрічалася зі мною, але жила з постійним коханцем. Працювала в телефонній компанії — складала на комп'ютері рахунки за телефонні розмови. Про роботу я її не розпитував, а вона сама не розповідала жодних подробиць. Та, гадаю, чимось подібним вона займалася. Підраховувала, хто скільки наговорив по телефону, виписувала квитанції й розсилала

абонентам. А тому свій телефонний рахунок я щомісяця виймав з поштової скриньки так, ніби отримав від неї особистого листа.

Зовсім без жодного зв'язку з роботою вона спала зі мною. Разів два-три на місяць. Мене вважала людиною з Місяця чи кимсь подібним. "Слухайте, чого б нам не вернутися на Місяць?" — хихикала вона. Тулячись голим тілом до мене в ліжку. Впираючись грудьми мені в ребра. Ми часто вели такі розмови на світанку. Знадвору долітав неперервний гул швидкісної автомагістралі. По радіо звучала одноманітна мелодія гурту "Human League". "Human League" — "Ліга людей"... Яка беззмістовна назва! Навіщо вибрали таку нісенітницю? Колись люди називали свої музичні групи набагато розумніше: "Imperials", "Supremes", "Flamingos", "Falcons", "Impressions", "Doors", "Four Seasons", "Beach Boys"...

На такі мої слова вона відповіла сміхом. І сказала, що я дивак. Що в мені дивного — не розумію. Себе я вважаю зовсім нормальною людиною з цілком нормальними думками в голові... "Ліга людей".

— Мені так добре з вами! — каже вона. — Іноді — наприклад, на роботі — страх як хочеться вас побачити...

— Гм...

— Іноді, — підкреслює вона й робить паузу на півхвилини. Пісня гурту "Human League" закінчується і починається щось незнайоме. — Саме в цьому й проблема... Ваша проблема, — провадить вона далі. — Мені надзвичайно подобається, коли ми отак... Однак не хочеться бути разом з вами щодня від ранку до вечора. Чого б це, га?

— Гм... — промимрив я.

— Я не хочу сказати, що почуваюся з вами незручно. Просто іноді мені здається, ніби повітря навколо нас раптом рідшає... Зовсім як на Місяці.

— І це лише початок...

— Слухайте, я не жартую! — вона підводиться на ліжку і заглядає мені в очі. — Я кажу це заради вас. Бо хіба, крім мене, ще хтось говорить з вами про вас?

— Ні, — відповідаю я щиро. Крім неї, ніхто.

Вона знову лягає і ніжно тулиться грудьми до мене. Я погладжую її спину долонею.

— І все-таки, коли буваю з вами, іноді повітря стає розрідженим, як на Місяці...

— Повітря на Місяці не розріджене, — підказую я. — На Місяці його зовсім немає. А тому...

— Дуже рідке!.. — шепоче вона. Може, знехтувала моїм зауваженням, а може, зовсім не почула — не знаю. Однак її шепіт мене непокоїть. Хтозна чому, але є щось у ньому тривожне. — Іноді воно раптом рідшає. І тоді мені здається, ніби я дихаю зовсім іншим повітрям, ніж ви... От таке відчуття.

— Даних недостатньо, — кажу я.

— Тобто — що я про вас нічого не знаю? Ви це маєте на увазі?

— Та я сам про себе нічогосінько не знаю! — відповідаю я. — Справді! І не у філософському розумінні. А в чисто практичному. Загалом не вистачає даних, розумієш?

— Але ж вам уже тридцять три, чи не так? — каже вона. Їй самій — двадцять шість.

— Тридцять чотири, — виправляю я. — Тридцять чотири роки два місяці.

Вона похитує головою. Потім злазить з ліжка, підходить до вікна і відслонює штору. За вікном видніє полотно швидкісної автомагістралі. Над ним висить біла скалка ранкового місяця. На ній моя піжама.

— Повертайтеся на Місяць! — промовляє вона, вказуючи пальцем на небо.

— Не холодно? — питаю я.

— Де? На Місяці?

— Та ні. Я про тебе кажу, — відповідаю я. Надворі лютий. Видно, як вона видихає білу пару, стоячи біля підвіконня. Здається, що після мого запитання вона нарешті відчула, що мерзне.

Вона прожогом стрибає у ліжку. Я притискаю її до себе. Піжама на ній холоднюча. Вона втикається носом мені в шию. Ніс її також як крижинка.

— Я так вас люблю! — каже вона.

Я хочу їй щось сказати, але не знаходжу вдалих слів. Я маю до неї теплі почуття. У ліжку — ось як зараз — ми чудово проводимо час. Мені подобається зігрівати її тіло, гладити, ледь-ледь торкаючись, її волосся. Подобається прислухатися до її дихання під час сну, а вранці проводити її на роботу. Подобається отримувати поштою рахунки за телефонні розмови, які — я вірю — вона для мене складає, бачити на ній надто велику для неї мою піжаму... Та от почуття своє до неї одним словом визначити не можу. Ясна річ, любов'ю його не назвеш. Так само як і симпатією.

Як же тоді його найточніше назвати?

Так чи інакше, я не можу їй щось конкретного сказати. Просто жодні слова на пам'ять не спливають. І я відчуваю, що своєю мовчанкою вражаю її самолюбство. Вона намагається не видавати, що ображена, але я все одно це відчуваю. Проводжу пальцями по її м'якій шкірі уздовж хребта — і відчуваю. Зовсім чітко. Якийсь час, лежачи в обіймах одне одного, ми слухаємо пісню з невідомою назвою. Раптом її долоня опиняється в низу мого живота.

— Одружіться на місячній жінці й наплодіть гарненьких місячних діток, — лагідно радить вона. — Так буде найкраще.

У вікні з широко відслоненими шторами видніє місяць. Не випускаючи її з обіймів, я дивлюся поверх її плеча на нього. Час від часу зі зловісним гуркотом — наче почав розламуватися айсберг — по швидкісній магістралі пролітають вантажівки з чимось важким у своїх кузовах. "Цікаво, що вони перевозять?" — думаю я.

— Що в нас на сніданок? — питає вона.

— Нічого особливого. Як завжди, яєчня і тости. Учорашній картопляний салат і кава. Для тебе приготую каву з молоком.

— Чудово! — радіє вона. — І яєчню приготуєте, і каву зварите, і тости підсмажите?

— З радістю! — відповідаю я.

— Вгадайте — що мені найбільше до вподоби?

— Зізнаюсь чесно — не вгадаю.

— Знаєте, що мені подобається понад усе на світі... — промовляє вона, заглядаючи мені в очі. — Непривітного зимового ранку, коли не хочеться вставати, але несила витримати аромату кави, запаху яєчні і дзенькоту вимкненого тостера, прожогом вистрибнути з ліжка!

— От і добре! — сміюся. — Зараз спробуємо...

Ніякий я не дивак.

Я справді так про себе думаю.

Назвати мене пересічною людиною, мабуть, також не можна. Але я — не дивак, це точно. З усіх боків я цілком нормальна людина. Дуже прямий. Як стріла. Сприймаю своє життя як щось неминуче й зовсім природне. Це для мене настільки самоочевидне, що мені байдуже, як на мене дивляться інші. Що мені до цього? Як мене сприймати — це їхня проблема, а не моя.

Одні вважають мене дурнішим, а інші — розсудливішим, ніж я є насправді. Та мені однаково, що вони собі думають про мене. До того ж, зразок для порівняння — яким я є насправді — це лише моє власне уявлення про себе. В їхніх очах я можу бути і несосвітеним дурнем, і розсудливою людиною. Ну і що з того? Нічого страшного. У світі не буває хибних уявлень. Вони просто різні. Така моя думка.

А втім, є люди, яких приваблює моя внутрішня нормальність. Їх зовсім небагато, але вони таки існують. Кожен з них і я — ніби дві планети, що ширяють у темному космосі, цілком природно притягуються і так само потім розлітаються. Вони приходять до мене, вступають зі мною у стосунки й одного дня зникають назавжди з мого життя. Вони стають моїми друзями, коханками і навіть дружинами. Буває й так, що перетворюються у суперників. І все одно вони мене залишають. Хто — зневірившись, хто — впавши у відчай, а хто — замовкнувши (як водогінний кран, з якого вода вже не витікає), — всі вони зникають. У моїй оселі — двоє дверей. Одні — вхід, інші — вихід. Замінити їх одні на інші не можна. Через вхідні двері не вийдеш, а через вихідні — не зайдеш. Таке правило. Люди заходять через вхід і виходять через вихід. Роблять це по-різному. Але виходять усі. Хтось виходить, щоб спробувати в житті щось нове, хтось — щоб не марнувати часу. Не залишається ніхто. В моїй оселі — ні душі. Тільки я сам. На самоті я відчуваю їхню відсутність. Тих, що мене покинули. Їхні слова, дихання, їхні пісеньки, які вони мимрили собі під ніс, — все це плаває по кімнаті, мов якась пилюка.

Іноді я подумки себе запитую: "А може, вони й бачили, яким я є насправді?". Бачили — і тому приходили до мене, і тому ж потім зникали. Переконавшись у моїй внутрішній нормальності та моїй щирості (іншого слова я не знаходжу) в намаганні зберегти цю нормальність. Вони пробували щось мені сказати, відкрити мені свою душу... Майже завжди це були добрі люди. Однак я не міг їм нічого дати. А якби навіть зміг, то цього було б недостатньо. Я старався віддати їм від себе, скільки міг. Нічого не пошкодував. І сам від них чогось сподівався. Та дарма. І вони пішли.

Ясна річ, було прикро.

Однак більш прикрим було те, що виходили вони з моєї оселі набагато сумнішими, ніж заходили. Виходили, ніби в їхній душі щось стерлося. І я це розумів. Та от дивина —

мені здавалося, ніби в їхніх душах стиралося набагато більше, ніж у моїй. Чому це так? Чому завжди мене залишають самого? Чому все життя в моїх руках залишається чийсь стерті тіні? Чому? Не знаю...

Бракує даних.

А тому, як завжди, відповідь неможлива.

Чогось не вистачає.

Одного дня після розмови щодо нової роботи я вийняв з поштової скриньки листівку. Листівку з фотографією космонавта у скафандрі, що пересувається по поверхні Місяця. Прізвища відправника на листівці не було, але я відразу здогадався, від кого вона.

"Гадаю, нам краще більше не зустрічатися, — писала вона. — Найближчим часом я, здається, вийду заміж за землянина".

З грюкотом зачинилися двері.

Даних недостатньо. Відповідь неможлива. Натисніть клавішу "скасувати".

Екран порожніє.

"Доки це триватиме? — думаю я. — Коли вже воно скінчиться?"

Я не дуже переймався її зникненням. Адже було ясно як день: у всьому винен я. Те, що вона мене покинула, — цілком природна річ. Від самого початку було очевидно, що так і станеться. Я це знав, знала й вона. А проте ми сподівалися на невелике чудо. Чудо, що трапиться нагода, коли в нашому житті, може, настануть вирішальні зміни. Але така нагода не наспіла... І вона пішла. Її не стало — і я засумував, але подібний сум я вже раніше переживав. А тому не сумнівався, що й цього разу його перенесу без особливих труднощів.

Бо я до всього звикаю.

Від такої думки мені стало гидко на душі. Здавалось, ніби до горла підкотилася з нутрощів якась чорна рідина. Я став перед дзеркалом у ванній і, дивлячись на себе, подумав: "Ось ти який!.. Ти стер у собі багато чого. Набагато більше, ніж можна було сподіватися". Обличчя в дзеркалі — неохайніше і старіше, ніж звичайно. Я ретельно вимив милом обличчя, натер шкіру лосьйоном. Повільно вимив руки і старанно витерся новим рушником. Потім пішов на кухню і, ковтаючи пиво з банки, навів порядок у холодильнику. Викинув прогнилі помідори, поставив у ряд банки пива, прибрав зі стола зайвий посуд, склав список потрібних продуктів...

До самого ранку я поглядав на місяць і думав: "Коли вже це скінчиться?" Настане інший день — і я зустріну десь іншу жінку. Все буде природно — ми притягнемось одне до одного, як дві планети. Марно сподіватимемося на чудо, якийсь час вичікуватимемо, стиратимемо свої душі — і розійдемося.

Коли вже це скінчиться?

2

Через тиждень після того, як надійшов від неї лист з фотографією космонавта на Місяці, мені довелося поїхати у відрядження до Хакодате. Як завжди, роботу й цього разу важко було назвати цікавою, але в моєму тодішньому стані я не міг особливо

перебирати. Зрештою, будь-яка робота, яка мені коли-небудь випадала, нічим не відрізнялася одна від одної. На щастя чи на нещастя, взагалі природа речей така, що її вияви перестають змінюватися, як тільки ми доходимо до крайньої межі. Скажімо, як у випадку зі звуком. Досить перейти через певну частоту, як два близьких звуки вухо перестає розрізняти, а потім навіть чути.

Під час відрядження планувалося виконати замовлення одного жіночого журналу — познайомити його читачок з делікатесами Хакодате. Нам з одним фотографом належало обійти кілька тамтешніх ресторанів, мені написати текст, йому — зробити знімки. Загалом зібрати матеріалу на п'ять сторінок. Жіночим журналам потрібні такі статті, отже хтось повинен їх готувати. Так само, як вивозити сміття і розгрібати кучугури снігу на дорогах. Хтось же має це робити. Незалежно від того, подобається воно йому чи ні.

Упродовж трьох з половиною років я займався такою напівкультурницькою діяльністю. Так би мовити, "розгрібанням кучугур культури".

Після того, як через певні обставини я покинув фірму, якою ми удвох з компаньйоном управляли, я і півроку майже ні до чого не прикладав рук. І не мав бажання що-небудь робити. Попередньої осені в моєму житті багато чого сталося. Я розлучився з дружиною. Помер мій друг. Помер загадковою смертю. Подружка покинула мене, не сказавши ні слова. Я зустрів дивних людей, які втягли мене в дивну історію... А коли все скінчилося — я занурився у глибоку тишу, раніше мені незнайому. Моя оселя просякла страшно густим відчуттям відсутності інших людей. На півроку я відгородився у ній від світу. Удень виходив надвір лише для того, щоб купити якнайменшу кількість продуктів, потрібних для життя. Тільки вдосвіта вибирався з дому і без жодної мети прогулювався безлюдними вулицями міста. А з появою перших перехожих вертався додому й лягав спати.

Надвечір прокидався, готував собі сяку-таку вечерю, годував консервами кота. По вечері сідав на підлогу і, безперестанку прокручуючи в пам'яті події, що сталися зі мною, шукав між ними прихованого зв'язку. У голові переставляв їх між собою, перераховував моменти, коли ще залишався хоч якийсь вибір, роздумував над промахами у свої діях... І так це тривало до світанку. А потім знову вибирався з дому і безцільно блукав по безлюдних вулицях.

Ті півроку я жив так день за днем. Саме так, від січня до червня сімдесят дев'ятого. Жодної книжки не прочитав. Газет не розгортав. Музики не слухав. Телевізора і радіо не вмикав. Ні з ким не зустрічався, ні з ким не вів розмов. Майже не брав у рот спиртного. Не мав охоти. Що відбувалося на світі, хто прославився і хто помер — я уявлення не мав. Та це не означає, що я відкидав будь-яку інформацію. Просто нічого нового знати не хотілося. І все-таки я відчував, що світ не стоїть на місці. Навіть замкнувшись у своїй оселі, я шкірою відчував його рух. Однак залишався до всього байдужим. Усе проходило повз мене непомітно, як тихий вітерець.

А я все сидів на підлозі і воскрешав у пам'яті своє минуле. І дивна річ — від такого неперервного нічного самозаглиблення упродовж півроку я зовсім не відчував утоми і

нудьги. Бо надто велетенськими і багатогранними були події, які я пережив. Велетенськими і на диво реальними. Ніби відчутними на дотик. Вони здавалися монументом, що вивищується у нічній темряві. Пам'ятником, спорудженим на мою честь... Я геть-усе докладно проаналізував. Пройшовши крізь минулі події, я, звісно, зазнав пошкоджень. І то не малих. Чимало крові тоді з мене витекло. Деякі рани з плином часу зарубцювалися, інші згодом відкрилися. Однак упродовж півроку я жив відлюдно не для того, щоб лікувати їх. Мені просто був потрібен час. Півроку для того, щоб зібрати докупи все, що стосується пережитих подій, й конкретно, по-діловому, їх осмислити. Та це не означає, що я вирішив замкнутись у собі, вперто заперечувати зовнішній світ. Просто вся проблема зводилася до часу. Чисто фізичного часу, потрібного для того, щоб поновити сили і переродитися.

Про зміст переродження і спрямованість подальших зусиль я вирішив не думати. Бо це зовсім інше питання, над ним краще подумати пізніше. Передусім треба відновити душевну рівновагу.

Я навіть з котом не розмовляв.

Кілька разів хтось телефонував — я трубки не брав.

Інколи хтось стукав у двері — я не відповідав.

Приходили також листи. Мій колишній компаньйон писав, що турбується про мене — мовляв, не знає, куди я дівся, і що роблю. Що листа посилає навмання на мою колишню адресу. Що хотів би знати, чи не міг би мені в чомусь допомогти. Що справи в конторі йдуть більш-менш непогано. Згадав і про спільних знайомих... Я перечитував ці листи по кілька разів, щоб збагнути їхній зміст, — і запихав у шухляду стола.

Писала й колишня дружина. Торкалася кількох цілком практичних справ. Викладала їх надзвичайно по-діловому. І наприкінці повідомила, що збирається виходити заміж — за людину, зовсім мені незнайому. Сухим тоном листа наче хотіла сказати, що я того щасливця ніколи й не знатиму. Виходить, що мого приятеля, який залицявся до неї, коли ми розлучалися, вона також відшила. "Та це й не дивина", — подумав я. Адже я знав його як облупленого. Такий собі чоловічок, нічим особливим не виділявся. Бринькав джаз на гітарі, зірок з неба не знімав. Нецікавий і як особистість. І що їй в ньому привабило — ніяк не второпаю. Та зрештою, це вже їхня справа, а не моя. "Про вас я не турбуюсь, — писала вона. — Ви у будь-якій ситуації дасте собі раду. Скоріше мене непокоїть, що станеться з людьми, яких доля може звести з вами у майбутньому. Останнім часом саме такі речі мене тривожать".

Я перечитав цього листа кілька разів — і також поклав у шухляду стола.

Ось так поволі спливав час.

З грошима труднощів я не відчував: на заощадження міг прожити принаймні півроку, а що робитиму далі, як вони скінчатся, вирішив подумати згодом. Минула зима, настала весна. Весняне сонце заповнило мою оселю теплим мирним світлом. Я щодня вдивлявся в лінії, які розмальовувало на підлозі сонячне проміння, і помічав, що потроху сонце змінювало свою траєкторію на небозводі. Весна будила в моєму серці різноманітні спогади про минуле. Про людей, які пішли. Про людей, які вмерли. Я

згадав про двох дівчат-близнючок, з якими якийсь час жив разом. Було це сімдесят третього. Так, саме того року. Моя оселя тоді була поряд з полем для гольфу. Під вечір ми перелазили через огорожу з металічної сітки й довго прогулювалися по полю, підбираючи загублені м'ячики. І тепер, поглядаючи на вечірнє сонце, я згадував той, колишній, краєвид...

Де вони всі ділися?

Прийшли через вхід. Пішли через вихід.

Я згадав також про невеличку забігайлівку, до якої ми з покійним другом учасили. Там ми згаяли силу-силенну часу. Однак зараз мені здається, що то були найзмістовніші години мого дотеперішнього життя. Справді, дивно... Згадав давню музику, яка там звучала. Ми були тоді студентами. Пили там пиво й курили сигарети. Без тої забігайлівки не могли обійтися. І, звісно, вели розмови про се, про те. А от про що конкретно — не можу пригадати. Пам'ятаю тільки, що вели розмови та й усе.

Тепер його вже немає на цьому світі.

Помер, не витримавши непосильного тягара на своїх плечах.

Прийшов через вхід і вийшов через вихід.

Весна вже була в розпалі. Перемінився запах вітру. Новими відтінками забриніла й нічна темрява. Звуки відлунювали у вухах зовсім по-іншому, ніж раніше. З кожним днем весна наближалася до літа.

Наприкінці травня здох кіт. Несподівано — без жодних попередніх симптомів. Прокинувшись одного ранку, я побачив його на кухні — лежав калачиком у кутку і вже не дихав. Напевне, й сам не помітив, як умер. Його тіло на дотик нагадувало смажену курку з холодильника, а шерсть була брудніша, ніж за життя. Кота звали Оселедцем. Життя випало йому не зовсім щасливе. Ніхто його не любив, та й сам він ні до кого особливо не прихилився. На людей завжди дивився з тривогою в очах. Таким поглядом, ніби хотів сказати: "Ось знову я щось утрачу". Навряд чи знайдеться на світі ще один кіт з такими очима. І от його не стало. Досить умерти один раз — і більше нічого не доведеться втрачати. У цьому велике достоїнство смерті.

Я запхав його труп у паперовий пакет із супермаркету, поклав на заднє сидіння автомобіля і в крамниці металевих виробів купив лопату. Потім сів за кермо, вперше за останній час увімкнув радіо і, слухаючи рок-музику, вирушив по шосе на захід. Музика здебільшого виявилася нікудишньою: "Fleetwood Mac", "ABBA", Меліса Манчестер, "Bee Gees", "KC and the Sunshine Band", Донна Смер, "Eagles", "Boston", "Cotmodores", Джон Денвер, "Chicago", Кенні Логінз... Вона спливала і зникала в повітрі, як піна. "Казна-що, а не музика", — подумав я. Споживчий товар масового виробництва, призначений для того, щоб спорожнювати кишені підлітків...

Від таких думок я раптом засумував.

Часи змінилися. От і все.

Стискаючи кермо, я намагався пригадати щось з бездарної музики, яка линула з радіо, коли підлітком був я... "Ненсі Сінатра — ото було дрантя!" — думав я. Та й гурт "Mopkeys" від нього в цьому не відставав. І навіть Преслі співав безліч нікудишніх

мелодій. А ще був такий собі Тріні Лопес. Більшість пісень Пета Буна викликали в роті присмак туалетного мила. Потім Фабіан, Бобі Райдел, Анет... Після того згадався, звісно, гурт "Herman's Hermits". Ото було вже справжнє стихійне лихо!.. Один за одним на пам'ять наворачталися учасники безликих англійських музичних гуртів. З довгими патлами, в кумедних костюмах. Цікаво, скільки ще зможу пригадати? "Honeycombs", "Dave Clark Five", "Jerry and Peacemakers", "Freddy and the Dreamers"... "Jefferson Airplane" зі співаками, схожими на задубілих трупів. Том Джонс — від самої згадки про нього душа здригається. А ще Енгельберт Гампердінк — гидкий клон Тома Джонса. Герб Альперт і Тіпана Брас з їхньою музикою, придатною хіба що для реклами товарів. Далі — лицеміри Саймон з Гарфанклом. Неврастеніки з "Jackson Five"...

Все було однакове.

Ніщо у світі не змінюється. Завжди, завжди, завжди порядок речей один і той же. Хіба що номер року інший і нові люди на місці своїх попередників. Беззмистовна музика для одноразового користування в усі часи існувала і ніколи не переведеться. Усе повторюється, наче прилив і відплив на морі під дією Місяця.

Перебираючи все це в пам'яті, я досить довго гнав автомобіль по шосе на захід. Раптом з радіо полинула пісня "Бурий цукор" гурту "Rolling Stones". Я мимоволі усміхнувся. То була чудова мелодія. "Саме те, що треба", — подумав я. "Бурий цукор" стала популярною, здається, сімдесят першого... Я спробував згадати точніше, але не зміг. А втім, хіба це не все одно? Сімдесят першого чи сімдесят другого — сьогодні це вже не має значення. Навіщо взагалі над такими дрібницями всерйоз задумуватися?

Забравшись досить глибоко в гори, я з'їхав зі швидкісної автомагістралі, знайшов підходящий ліс і поховав там кота. У глибині лісу викопав лопатою яму завглибшки в один метр, кинув на її дно Оселедця в паперовому пакеті й засипав землею. "Пробач, але більшого ми з тобою не заслужили", — сказав я наостанку котові. Увесь час, поки я копав яму, десь поблизу безперестанку співала якась маленька пташка. Високим тоном, ніби на флейті.

Зрівнявши могилку, я поклав лопату в багажник і виїхав на шосе. А потім, знову слухаючи музику, погнав автомобіль до Токіо.

Я ні про що не думав. Тільки зосереджено слухав музику.

Спочатку було чути Рода Стюарта і гурт "J. Giles Band". Потім диктор оголосив мелодію з минулих десятиліть — "Народжений для втрат" у виконанні Рея Чарльза. "Я народився, щоб втрачати, — співав Рей Чарльз, — і тепер ось-ось втрачу тебе..." Слухаючи цю пісню, я справді засмутився. Настільки, що мало сльози не виступили. Зі мною іноді таке буває. Чиста випадковість раптом зачіпає найслабшу струну моєї душі... На півдорозі я вимкнув радіо, зупинився на найближчій бензоколонці і в ресторанчику замовив овочевих сандвічів з кавою. Потім у туалеті старанно відмивав забруднені землею руки. З'їв лише шматок сандвіча, зате випив дві чашки кави.

"Що там з моїм Оселедцем? — думав я. — У ямі, напевне, темрява — хоч в око стрель. — Згадав, як грудки землі вдарилися об паперовий пакет. — Однак більшого ми не заслужили. Ні ти, ні я".

Цілісіньку годину я просидів у тому ресторанчику, втупившись у тарілку із сандвічами. Рівно через годину підійшла офіціантка у фіолетовій спідничці й чемно спитала, чи не можна прибрати тарілку. Я кивнув головою.

"Ну що ж, — вирішив я. — Пора вертатися у світ".

3

У схожому на велетенський мурашник суспільстві розвинутого капіталізму знайти собі роботу не так уже й складно. Ясна річ, якщо тільки не надто перебирати її рід і зміст.

Раніше як співвласник контори я мав справу з редагуванням і написанням текстів. З того часу в мене залишилося кілька знайомих, зайнятих у цьому бізнесі. А тому заробити собі на прожиток позаштатним журналістом було для мене просто. Тим паче що я належу до людей, життя яких не вимагає великих витрат.

Я розшукав свій колишній записник і зателефонував за кількома номерами. Прямо запитав, чи не знайдеться для мене підходяща робота. Мовляв, з певних причин на якийсь час я відійшов від будь-яких справ, однак тепер, якщо можливо, хотів би знову попрацювати. Мені відразу підкинули кілька невідкладних замовлень. Ясна річ, не дуже-то серйозних. Здебільшого написання статей для заповнення прогалин у рекламних журналах і брошурах компаній. М'яко кажучи, половина матеріалу, який мені довелося писати, була цілком беззмістовною і навряд чи могла стати комусь у пригоді. Одне слово, марна трата паперу й чорнила. Однак я над цим не задумувався і виконував замовлення одне за одним майже машинально. Спочатку обсяг роботи був незначний. Працював я години дві на день, а решту часу прогулювався по місту і відвідував кінотеатри. Переглянув силу-силенну фільмів. Таке привільне життя тривало, напевне, місяців зо три. І цього виявилось досить, щоб звикнути до приємної думки, що все-таки потроху прилучаюся до діяльності на користь суспільства.

На початку осені становище моє почало змінюватися. Замовлень раптом побільшало. Телефон мій дзеленчав безперестанку з ранку до вечора, листи від клієнтів переповнювали поштову скриньку. У виробничих справах я зустрічався з багатьма людьми, часто з ними обідав. Вони ставилися до мене дружельбно, обіцяли й надалі підкидати мені нові замовлення.

Причина дуже проста, чому так сталося. Запропоновані замовлення я не перебирав, погоджувався на все, що давали. Договір виконував трохи раніше від визначеного терміну. У жодному разі не скаржився. Крім того, писав гарним почерком. До роботи ставився сумлінно. Те, що колеги робили абияк, я доводив до досконалості. І навіть коли мені платили мало, не кривився від невдоволення. Якщо мені телефонували о другій ночі й просили терміново написати двадцять сторінок тексту по чотириста знаків на кожній (скажімо, про переваги механічних годинників, привабливість сорокарічних жінок або красу Хельсінкі, де, я, звісно, ніколи не бував) до шостої ранку, то вже до половини шостої я таке замовлення виконував. Якщо просили переробити — до шостої переписував наново. Тож не дивно, що репутація моя серед замовників зростала.

Усе це скидалося на розгрібання снігу.

Як тільки сніг падав — я методично відгрібав його на узбіччя.

І нітрохи не жадав слави, не сподівався на винагороду. Сніг падав — і я мусив його прибирати. Систематично і невідкладно. Зізнаюся, іноді я ловив себе на думці, що все це — марна трата життя. Та поступово я дійшов висновку: хіба є якісь підстави з цього приводу нарікати на несправедливість, якщо так само папір і чорнило переводиться на ніщо? Зрештою, ми живемо у високорозвиненому капіталістичному суспільстві. У такому суспільстві марнотратство — найвища чеснота. Політики називають його "вдосконаленням внутрішнього ринку". А для мене це — "безглузде марнотратство". Така от різниця думок. Та від цього ніщо не змінюється. Адже нам нічого іншого не залишається, як жити в цьому суспільстві. Як не подобається, можна податися куди-небудь у Бангладеш або Судан.

Та от ні Бангладеш, ні Судан мене особливо не цікавили.

А тому я мовчки працював далі.

Тим часом почали надходити замовлення не тільки від рекламних агентств, але також від популярних журналів. Передусім чомусь від жіночих. Потроху я почав брати для них інтерв'ю і писати короткі репортажі з місця подій. Однак така робота не стала цікавішою за попередню — з рекламними журналами. З огляду на характер журналів для жінок брати інтерв'ю доводилося здебільшого в зірок шоу-бізнесу. Та от біда, на будь-яке запитання вони завжди давали стереотипну відповідь. Ви могли її передбачити ще перед тим, як поставили запитання. А іноді траплялося ще гірше — менеджер вимагав заздалегідь подати йому перелік запитань, щоб приготувати відповіді. Коли я запитував таку сімнадцятирічну співачку про щось, що виходило за наперед домовлені рамки, менеджер відразу втручався в розмову: "Запитання не за темою, відповідати не можемо". Я навіть всерйоз побоювався, чи без допомоги менеджера вона змогла б відповісти, який місяць іде після жовтня. Ясна річ, таку процедуру важко назвати інтерв'ю. Однак я працював, не жалкуючи сил. Перед кожним інтерв'ю збирав доступну інформацію, готував запитання, що не зустрічав в інших інтерв'ю. Виробляв план статті. Причому старався не заради визнання або похвали. Просто від таких зусиль я відчував незрівнянну ні з чим насолоду. То був своєрідний автотренінг. Практична — і якщо хочете, беззмістовна — напружена розминка для пальців і голови, що відвикли від роботи.

Соціальна реабілітація.

Ще ніколи досі я не був настільки зайнятий. Крім кількох регулярних замовлень, траплялося чимало випадкових. Робота, до якої нікого не змогли підрядити, обов'язково випадала мені. Так само, як і складна та хитромудра. У цьому суспільстві я зайняв становище, схоже на заміське звалище зужитих автомобілів. Якщо в когось щось виходило з ладу, він підкидав його мені. Підкидав пізно вночі, коли всі спали міцним сном.

Завдяки цьому мій банківський рахунок розбухнув до суми, яка мені раніше й не снилася, але через надмірну зайнятість я не мав часу на її витрачання. Я позбувся

своїї тарадайки, від якої в мене голова боліла, і придбав за безцінь у приятеля "субару-леоне". Не останньої моделі, але з невеликим пробігом, стереомагнітофоном та кондиціонером. Автомобіля з таким причандаллям я ще ні разу в житті не мав. Переселився у квартиру на Сібуя, бо попередня була дуже далеко від центру. Якби не набридливий гуркіт на автостраді за вікном — досить пристойне житло.

Спав з жінками, з якими познайомився по роботі.

Соціальна реабілітація.

Я знав, з якими дівчатами варто спати. Знав, з якими вдасться, а з якими — ні. Знав також, з якими ні в якому разі спати не слід. Такий досвід приходить з віком. Я також відчував, коли треба обривати стосунки. А тому все проходило природно і гладко. Я нікого не мучив і ніхто — мене. При цьому розлука обходилася без спазм у горлі та щему на серці.

Найглибші стосунки я зав'язав із згаданою раніше дівчиною, що працювала в телефонній компанії. Я познайомився з нею на новорічній вечірці. Ми обоє були напідпитку, жартували одне з одним — і за взаємною згодою переночували в моїй постелі. Дівчина виявилася кмітливою, з чарівними стегнами. Ми часто сідали на мою "субару" і вирушали на прогулянку за межі Токіо. Іноді, коли в неї був настрій, вона телефонувала мені й питала, чи не можна приїхати й залишитися в мене на ніч. Такі прямі та відверті стосунки склалися в моєму житті вперше, але і я, і вона розуміли, що вони ні до чого не приведуть. І все-таки ми удвох спокійно насолоджувалися чимось схожим на відстрочку якогось присуду, який приготувало нам життя. Для мене то були дні, сповнені особливого душевного спокою. Ми ніжно обнімалися і пошепки вели розмови. Я частував її своїми стравами, приносив їй подарунки на день народження, а вона — мені. Ми відвідували джаз-клуби й пили там коктейлі. Ні разу не сварилися. Кожен знав, чого хоче від іншого. Однак усе це врешті-решт скінчилося. Скінчилося раптом одного дня так само, як обривається плівка у кінопроекторі.

Вона пішла, залишивши в мені набагато більше відчуття втрати, ніж я сподівався. Тривалий час мене мучила нестерпна порожнеча. Я ні до чого не брався. Одне за одним всі мене покидали — і тільки я сам назавжди застиг в очікуванні кінця продовженої відстрочки вироку... Реальне життя обернулося в нереальність.

Однак передусім не це спричинилося до відчуття порожнечі.

Основною причиною було те, що в глибині душі я не відчував у ній потреби. Вона мені подобалася. Мені було приємно з нею поряд. Ми вміли наповнювати затишком той час, коли були разом. Вона розбудила в мені ніжні почуття. Але в кінцевому рахунку я міг без неї обійтися. Я зрозумів це чітко вже на третій день після того, як вона пішла. Таки-так, вона була права: навіть перебуваючи разом з нею, я залишався на своєму Місяці. Навіть відчуваючи своїм боком її груди, я прагнув чогось зовсім іншого.

Я потратив чотири роки на те, щоб своє життя знову поставити на тверду основу. Ретельно виконував отримані замовлення і тим самим повернув до себе довіру людей. Не скажу, що багато з них, — але дехто навіть подружився зі мною. А проте, само собою зрозуміло, що цього мені було замало. Абсолютно замало. Інакше кажучи, за той

час я знову опинився на старті.

"Так от, — подумав я. — Виходить, що у свої тридцять чотири я вернувся на початок дороги. То що ж тепер робити? З чого почати?"

Довго думати над цим не довелося. Від самого початку я знав, що треба робити. Рішення уже давно витало, мов густа хмара, над моєю головою. Мені тільки не вистачало рішучості здійснити його, а не відкладати з дня на день. Я мушу повернутися в готель "Дельфін". Ось там усе почнеться.

Там я маю зустрітися з нею. З тією висококласною повією, яка привела мене до готелю "Дельфін"... Бо цього від мене домагається Кікі. (Тепер їй треба дати якесь ім'я. Нехай навіть тимчасове. Її звали Кікі. Я дізнався про це пізніше за обставин, про які розповім згодом. Принаймні в одному із закутків цього дивного тісного світу так до неї зверталися.) Безперечно, в її руках був ключ, здатний завести мій заглухлий мотор. Я повинен покликати її до себе. До життя зі мною, від якого вона відмовилася. А чи це можливо? Не знаю. І все-таки нічого іншого не залишається, як спробувати це зробити. Звідти й почнеться мій новий життєвий цикл.

Я спакувався і якомога швидше розправився з найнагальнішими замовленнями. Потім скасував всю роботу, передбачену розкладом на наступний місяць. Обдзвонивши своїх клієнтів, я повідомив, що через сімейні обставини змушений відлучитися на місяць з Токіо. Кілька редакторів трохи побурчали, але врешті-решт змирилися. Адже про щось подібне я просив уперше і, крім того, термін виконання їхніх замовлень виходив ще не скоро. Отож я не ставив їх у безвихідь. А тому ми дійшли в усьому згоди. Я пообіцяв, що рівно через місяць повернусь і знову візьмуся до роботи. Після того я сів у літак і відправився на Хоккайдо. Був початок березня 1983 року.

Однак, звісно, моє відлучення з поля бою не скінчилося за місяць.

4

Найнявши таксі відразу на два дні, удвох з фотографом я гасав вулицями засніженого Хакодате, переїжджаючи від ресторанчика до ресторанчика.

Інтерв'ю в мене завжди заздалегідь сплановані й результативні. У такій справі найважливіше — попередній збір відомостей і розробка докладного плану дій. Можна навіть сказати, що більшого й не треба. Перед тим, як брати інтерв'ю, я збираю всю доступну інформацію. З цією метою можна скористатися організаціями, що накопичують дані, потрібні таким людям, як я. Досить стати їхнім членом, сплативши внески, — і матимеш майже все, що тебе цікавить. Якщо, наприклад, скажеш, що збираєш відомості про ресторани в Хакодате, тобі дадуть їх удосталь. З інформаційного лабіринту велетенського комп'ютера швидко добудуть усе, що тобі потрібне, роздрукують, укладуть у конверт і пришлють додому. За це, звичайно, доведеться платити, та якщо взяти до уваги, що за ці гроші купуєш чужу працю та заощаджуєш свій час, — їхня сума не здаватиметься такою вже й великою.

Незалежно від цього я сам не сиджу на одному місці, а роздобуваю інформацію також особисто. Адже існують туристичні бюро з рекламними проспектами. І бібліотеки з провінційними газетами та публікаціями. З таких джерел я черпаю досить

багато матеріалу. Вибираю з нього цікаві для мене заклади й телефоную до них, щоб дізнатися про їхні години роботи та вихідні дні. Таким чином я зберігаю чимало часу для самого інтерв'ю. Потім я беру блокнот і складаю план на цілий день. На карті міста прокреслюю свій маршрут. Елементи невизначеності намагаюсь звести до мінімуму.

Після того ми з фотографом обходимо по черзі всі ресторани у списку. Разом —десь тридцять. Страви, ясна річ, тільки пробуємо на смак і без жалю залишаємо на тарілках. Виходить таке собі вдосконалене споживання. На цьому етапі приховуємо, що ми репортери. І нічого не фотографуємо. Тільки вже надворі обговорюємо якість страв й оцінюємо її за десятибальною системою. Ресторани з доброю оцінкою залишаємо у списку, з поганою — викреслюємо. Загалом розраховуємо відсівати більшу половину. Паралельно з цим контактуємо з місцевими журналами, які нам рекомендують ще п'ять ресторанчиків, що не ввійшли до нашого списку. Заглядаємо й до них. Вибираємо. І тільки склавши остаточний список, телефонуємо в кожний заклад, повідомляємо назву журналу і просимо дозволу на інтерв'ю з фотографуванням. Усе це забирає два дні. Увечері в готельному номері я накидаю рукопис репортажу.

Наступного дня, поки фотограф швиденько фотографує страви, я розмовляю з власником ресторану. Також нашвидкуруч. Загалом ми вкладаємося у три дні. Звичайно, є репортери, які встигають це зробити за коротший час. Але вони заздалегідь нічого не перевіряють. Обходять тільки популярні в місті заклади. Інші примудрюються писати про страви, навіть не пробуючи їх на смак. Як захочуть, то й напишуть. Чесно кажучи, я сумніваюся, чи багато хто з журналістів докладає стільки зусиль до написання подібного репортажу, як я. Така робота забирає багато енергії, якщо ставишся до неї сумлінно, але її можна виконувати також абияк, якщо заманеться. Від того, готують репортаж сумлінно чи сяк-так, його якість майже не залежить. На перший погляд в обох випадках результат здається однаковим. І тільки якщо уважно придивитися, помітно незначну відмінність.

Усе це я пояснюю не для того, щоб вихвалитися. Просто хочу, щоб стало зрозуміло, в чому полягає суть моєї роботи та якого напруження вона вимагає.

Разом з нинішнім фотографом я працював уже кілька разів перед тим. У нас виявилося багато чого спільного. Ми були схожі на санітарів у моргу зі стерильно-чистими білими рукавичками, з великими масками на обличчі й тенісними кедами без жодної клямки на ногах... Працюємо оперативно й узгоджено. Зайвих балачок не ведемо, поважаємо роботу один одного. Обидва розуміємо, що такою невдячною роботою заробляємо собі на прожиток. Хай там що, а якщо вже щось робимо, то робимо сумлінно. У цьому розумінні ми — справжні професіонали.

Увечері третього дня я дописав репортаж.

Четвертий, резервний день виявився вільним. Виконавши своє завдання і не знаючи, чим би ще зайнятися, ми взяли напрокат автомобіль, відправилися за місто й цілісний день каталися на лижах. Вечір провели за їдою та питтям sake. День минув неквапливо й привільно. Рукопис репортажу я передав фотографу, щоб той відвіз його до Токіо й можна було доробити його без мене. Перед тим, як лягти спати, я

зателефонував у довідкове бюро Саппоро й попросив телефонний номер готелю "Дельфін". Чекати довго не довелося.

Я сів на ліжку й віддихався. Тепер принаймні відомо, що готель "Дельфін" не збанкрутував. На душі трохи полегшало. Адже ніхто не здивувався б, якби той готель перестав існувати. Я перевів подих і набрав записаний телефон. На тому кінці телефонної лінії підняли трубку. Настільки швидко, що здавалося, ніби не могли дочекатися мого дзвінка. Тому я трохи розгубився. Щось тут явно не так. Надто професійно.

По телефону відповіла дівчина. Дівчина? "Що за мара?" — подумав я. Готель "Дельфін" не належав до тих закладів, де на реєстратурі сидять дівчата!

— Алло, готель "Дельфін" слухає! — відповіла дівчина.

Збитий з пантелику, я про всяк випадок перепитав адресу. Вона була такою самою, як колись. Напевне, найняли собі дівчину. Зрештою, нічого дивного в цьому немає. Я сказав, що хочу замовити собі номер.

— Дякую. Будь ласка, почекайте хвилинку. Я з'єднаю вас з відповідальним за приймання замовлень, — жваво прошебетала дівчина.

Відповідальний за приймання замовлень? Я знову розгубився. Дійшовши до цього моменту, я вже не знаходив жодного пояснення тому, що почув. Що, власне, сталося з готелем "Дельфін"?

— Вибачте, що затримав вас. Відповідальний за приймання замовлень слухає! — так само по-молодечому озвався чоловічий голос. Бадьорий і приязний голос кваліфікованого готельного службовця.

Я замовив одномісний номер на три доби й повідомив йому своє прізвище та номер телефону в Токіо.

— Замовлення прийнято! Одномісний номер на три доби від завтрашнього числа! — підтвердив чоловік.

Я не знайшовся, що б іще запитати, а тому подякував і, не виходячи зі стану розгубленості, поклав трубку. І коли її поклав, то відчув, що розгубленість тільки поглибшала. Якийсь час я не спускав очей з телефонного апарата. Мені здавалося, що от-от хтось зателефонує і дасть якісь пояснення. Однак пояснення не приходили. "Гаразд, хай буде, що буде, — вирішив я, з усім змирившись. — Сам туди поїду і з'ясую усе на місці". У будь-якому разі доведеться їхати. Іншого вибору немає.

Зателефонувавши черговому в готелі, я попросив розклад руху поїздів до Саппоро. Завтра ще до полудня відходив один експрес. Потім я зателефонував покоївці, замовив у номер півпляшки віскі з льодом і сів дивитися телевізор. Показували ковбойський фільм з Клінтоном Іствудом. За весь час Клінтон Іствуд ні разу не засміявся. І навіть не усміхнувся. Я кепкував з нього, але він залишався незворушним. Кінофільм скінчився, я допив віскі, загасив світло, заснув — і до ранку не бачив жодного сну.

* * *

За вікном експреса пролітали тільки засніжені краєвиди. Був погідний сонячний день, і навіть від недовгого погляду на них починали боліти очі. Ніхто з пасажирів, крім

мене, не визирав у вікно. Бо всі знали: хоч скільки дивися, а побачиш лише сніг.

Я не встиг вчасно поснідати, а тому ще перед обідом попрямував до вагону-ресторану. Замовив пива та омлет. За столиком напроти мене сидів чоловік років п'ятдесяти в костюмі з акуратно зав'язаною краваткою і також пив пиво, заїдаючи його сандвічем з шинкою. Своім виглядом він чомусь нагадував механіка. І насправді ним був. Завівши зі мною розмову, чоловік сказав, що займається технічним обслуговуванням літаків Сил Самооборони. Потім докладно розповів, як радянські бомбардувальники та винищувачі порушують наш повітряний простір. Проте в мене склалося враження, що незаконність таких дій радянських літаків його особливо не хвилює. Набагато більше він переймався питанням економічності американського "фантома" F4. Повідомив, скільки пального той літак пожирає під час одного-однісінького зльоту за тривоги. І назвав це страшним марнотратством.

— Якби американці доручили виробляти їх японським авіабудівельникам, то літаки були б набагато економічнішими! Та й ми самі, якби тільки захотіли, хоч зараз могли б побудувати дешеві реактивні винищувачі, не гірші за своїми літно-тактичними даними від "фантомів", — провадив далі чоловік.

Тоді я йому розтлумачив, що марнотратство — найвища чеснота у високорозвиненому капіталістичному суспільстві. Те, що Японія закуповує у США реактивні винищувачі й піднімає їх у небо за тривоги, розтринькуючи дорогоцінне пальне, змушує капітал у світовій економіці швидше обертатися, й завдяки цьому капіталізм досягає ще вищого розвитку. Якби всі поклали край такому марнотратству, то настала б велика депресія — і світова економіка полетіла б шкереберть. Марнотратство породжує суперечності, суперечності активізують економіку, а її активізація знову веде до марнотратства.

— Може, це й так, — погодився чоловік, трохи подумавши. — Однак я виріс за тих воєнних часів, коли всього не вистачало, і, мабуть, тому як слід не розумію теперішнього суспільного устрою. На відміну від нас, молодих, я не звик до таких складних премудростей, — докінчив він, силувано всміхнувшись.

Я також не вважав, що з усім цим звикся, але затягувати розмову далі не мав охоти, а тому особливо не заперечував. Ні, я до всього не звик. Тільки дещо зрозумів. А між цими двома станами — звиканням і розумінням — величезна різниця... Я доїв омлет, попрощався і встав з-за столу.

По дорозі до Саппоро хвилин тридцять я спав, а потім читав біографію Джека Лондона, яку купив у книгарні поблизу залізничної станції з Хакодате. Порівняно з бурхливим життям Джека Лондона, повним злетів і падінь, моє здавалося схожим на спокійне існування білки, що дрімає у дуплі на вершечку дуба, підклавши під голівку горіхи, в очікуванні приходу весни. Принаймні на короткий час так мені здалося. От що таке біографія! Хіба хто-небудь читатиме життєпис працівника міської бібліотеки в місті Кавасакі, який прожив своє життя тихо-мирно, без жодних пригод? Інакше кажучи, читаючи чужі біографії, ми шукаємо своєрідної компенсації за наше сіре, безрадісне існування...

Прибувши до Саппоро, до готелю "Дельфін" я вирішив добиратися, не кваплячись, пішки. Адже мав при собі тільки сумку через плече, а погода стояла чудова, без найменшого вітерцю. Повсюди на тротуарах лежали купи снігу, а люди рухалися обережно, поглядаючи під ноги. Червонощокі дівчата-старшокласниці невгамовно про щось торохтіли, і з їхніх ротів вирилася біла пара, на якій, здавалося, можна було писати ієрогліфи. Я прямував вулицями повільно, позираючи на будівлі та перехожих. Востаннє я приїжджав до Саппоро чотири роки тому, але тепер мені здавалося, ніби відтоді минула ціла вічність.

На півдорозі до готелю я зайшов до кафетерію, де скупив одну сигарету й випив міцної гарячої кави з коньяком. Навколо мене люди займалися своїми звичними, буденними справами. Парочка закоханих про щось шепталася, два бізнесмени, розгорнувши перед собою документи, перевіряли якісь цифри, кілька студентів вели розмову про майбутній лижний похід і новий альбом гурту "The Police". Переді мною була звичайна картина повсякденного життя будь-якого японського міста. Кафетерій Йокогами чи Фукуоки всередині має абсолютно однаковий вигляд. Але незважаючи на це, — ні, навпаки, саме завдяки такій схожості — ось тут, за столом, я відчував нестерпно пекучу самотність. Здавалося, наче тільки я — зовсім чужорідне тіло. Ні цьому місту, ні цій повсякденності я ніяк не належу.

Якщо спитати, якому токійському кафетерію я належу, я відповім: ніякому. Однак у токійському кафетерію я такої нестерпної самотності не відчував. Я пив каву, читав книжку і звично гаяв час, оскільки був частиною повсякденності, яка не вимагала особливо глибоких роздумів.

А от у Саппоро я відчував самотність людини, яку наче висадили на острові за Полярним колом. Краєвид на ньому завжди однаковий. Усюди однаковий. "Однак якщо з нього зірвати цю снігову машкару, то він не нагадуватиме жодної місцевості, яка мені знайома", — подумав я собі. Начебто й схожий і водночас відрізняється. Як зовсім інша планета. Люди говорять тут такою ж, як я, мовою, так само одягаються, вирази обличчя в них подібні до мого, але у всьому цьому присутнє щось принципово відмінне. На такій планеті деякі закони втрачають силу, і нічого іншого не залишається, як перевіряти на власній шкурі, які з них діють, а які — ні. Отож, якщо я ненароком припускаю хоч однієї помилки, всім тут стане ясно, що я — людина з іншої планети. Вони схопляться зі своїх місць і почнуть тицяти на мене пальцями.

— Ти не такий! — кричатимуть. — Не такий, не такий, не такий!

Попиваючи каву, я мимоволі віддавався таким роздумам.

Химери та й годі...

Однак таки правда, що я самотній. З ніким ніяк не пов'язаний. І в цьому моя проблема. Я завжди повертаюся до себе. І залишаюся сам-один.

Коли востаннє я всерйоз у когось закохувався?

Цілу вічність тому. У проміжку між двома льодовиковими періодами. У всякому разі, в доісторичні часи. Скажімо, в юрський період чи що. Все, що мене тоді оточувало, вже давно зійшло зі світу. І динозаври, і мамонти, і шаблоруби тигри. І газові

бомби в парку Міясіта в районі Сібуя. І виникло розвинуте капіталістичне суспільство. А я в ньому залишився сам-один як палець.

Я розрахувався з офіціантом, вийшов надвір і, ні про що не думаючи, попрямував до готелю "Дельфін".

Дороги до нього я точно не пам'ятав, а тому трохи хвилювався, чи відразу його знайду. Але хвилювання виявилися даремними. Готель вдалося відшукати зразу. Тепер він з'явився перед моїми очима у вигляді велетенської двадцятишестиповерхової будівлі. По-модерному вигнуті лінії у стилі "Баугаус", блискучі стіни зі скла та нержавіючої сталі, широченний під'їзд для автомобілів з прапорами майже всіх країн світу, швейцари в елегантних уніформах, що запрошують гостей до паркування, скляний ліфт до ресторану під самим дахом... Хто такого дива не помітить? На мармуровій колоні біля самого входу видніло рельєфне зображення дельфіна, а під ним — напис:

"DOLPHIN HOTEL".

Упродовж десь секунд двадцяти я завмер на місці й, розкривши з подиву рота, дивився на цю будівлю. А потім зітхнув — так глибоко й довго, що, здавалося, за той час міг би долетіти навіть до Місяця. М'яко кажучи, я був просто ошелешений.

5

Стояти, як стовп, перед готелем не годилося, а тому я вирішив зайти всередину. Адреса збігалася, й назва була та сама. І навіть номер замовлено для мене. Доведеться зайти.

Я піднявся уздовж пологого під'їзду до ретельно начищених обертових дверей — й опинився у фойє. Просторе фойє нагадувало спортивний зал з високою, до рівня другого поверху, стелею. Крізь його суцільно-скляні стіни лилося яскраве сонячне проміння. У залі були розставлені великі дорогі дивани, а між ними у здоровенних вазах буяли живі декоративні рослини. У глибині фойє містився розкішний кафетерій. Один з тих, де на замовлення приносять чотири смачних сандвічі з шинкою завбільшки з візитну картку на великому срібному тарелі, а до них — вишукано розкладені огірки з картопляними пластівцями. Коли ж подадуть ще каву, то все це частвування обійдеться в таку суму, якої деінде вистачило б на скромний обід для сім'ї з чотирьох чоловік. На стіні фойє висіла картина олійними фарбами метрів три на півтора із краєвидом — мочарами на Хоккайдо, — що вражала не так мистецькою довершеністю, як розмірами. Напевне, відзначалась якась подія, бо у фойє юрмилися люди. Чоловіки середнього віку в новеньких костюмах, порозсідавшись на диванах, за жвавою розмовою кивали головами і щедро всміхалися. При цьому однаково випинали підборіддя, однаково закладали ногу на ногу. "Мабуть, лікарі або професори університету", — подумав. Окремо від них — а може, все-таки разом? — торохтів гурт молоденьких жінок. Половина з них у кімоно, половина — у довгих сукнях. Траплялися серед гостей і європейські обличчя. У строгих костюмах, неяскових краватках і з "дипломатами" на колінах, вони здавалися бізнесменами, які чекають домовленої зустрічі.

Одне слово, новий готель "Дельфін" процвітав.

Розумно інвестований у нього капітал повертався тепер у вигляді непоганих доходів. Я добре знав, як будуються такі заклади. Одного разу я готував рекламні тексти для цілої мережі першокласних готелів. Перед тим, як братися до їхньої побудови, люди заздалегідь усе, від початку до кінця, акуратно прораховують. Збирають фахівців, які заганяють різноманітну інформацію у комп'ютери й ретельно оцінюють витрати. Попередньо прикидають, скільки туалетного паперу доведеться закуповувати та за якою ціною. За допомогою студентів, найнятих на тимчасову роботу, визначають кількість перехожих на вулицях міста — скажімо, Саппоро, — а серед них — кількість хлопців і дівчат відповідного віку, щоб передбачити число можливих весінь. Прогнозують геть-усе. І тим самим зводять ризик, пов'язаний з проектом будівництва, до мінімуму. Довго й докладно розробляють план, призначають виконавців проекту й купують земельну ділянку. Наймають персонал, запускають голосну рекламну кампанію. Не скупляться, щоб розв'язати якусь проблему за допомогою грошей, якщо, звісно, впевнені, що вони колись повернуться... Такий от великий бізнес.

Зрозуміло, що орудувати таким великим бізнесом може тільки потужна організація, під дахом якої зібралося багато різних фірм. Бо хоч би як хто намагався уникнути ризику — завжди залишиться те, чого передбачити не можна, і тільки такого роду конгломерат здатний знешкодити його наслідки.

Зізнаюсь: новий готель "Дельфін" мені не сподобався. Принаймні за звичайних обставин я ніколи в житті не поселився б у такому місці за власні гроші. Занадто дорого й занадто багато зайвого. Однак тепер немає ради. Хай там що, а я вже перебуваю в новому готелі "Дельфін", що набрав зовсім іншої подоби.

Я підійшов до конторки реєстрації і, показавши візитну картку, відрекомендувався. Дівчата у блакитних фланелевих куртках зустріли мене приязними усмішками, як у рекламі зубної щітки. Частина інвестованого капіталу пішла і на те, щоб навчити персонал професійно усміхатися. На всіх дівчатах були білосніжні блузки, волосся на голові акуратно укладене. На одній з трьох дівчат, досить симпатичній, що підійшла до мене, були окуляри, які їй дуже личили. Від того, що вона підійшла до мене, я відчув полегшення. Бо серед усіх трьох вона була найвродливіша і сподобилася мені з першого погляду. В її усміху проглядало щось таке, що приваблювало мою душу. Здавалося, наче вона втілювала дух готелю, якому належало тут бути. Я сподівався, що вона от-от махне золотою паличкою у своїй ручці — і, як у фільмі Діснея, з клубка чарівного пилу вирине ключик від номера...

А проте замість чарівної палички дівчина скористалася комп'ютером. Спритно набравши на клавіатурі моє прізвище і номер кредитної картки, перевірила написане на екрані — і, приязно всміхаючись, передала мені ключ від номера 1532. Разом з рекламним буклетом, який я в неї попросив. І тоді я запитав, коли відкрився цей готель. Вона машинально відповіла, що в жовтні минулого року. І п'яти місяців ще не минуло.

— Пробачте... Можна запитати? — сказав я. На моєму обличчі також з'явилася професійна усмішка. Я приберігаю її про всяк випадок. — Колись на цьому місці,

здається, стояв маленький готель з такою ж назвою, чи не так? Ви часом не знаєте, що з ним сталося?

Звабливість її усміху ледь-ледь порушилася. По її обличчю миттю пробігла маленька хвилька, як по поверхні тихого ставка від кинутого у воду корка з пивної пляшки. Коли вона вляглася, усміх уже не був таким, як раніше. Я з цікавістю спостерігав за цими загадковими змінами. Мені здалося, ніби раптом з води вирине дух ставка і спитає, який корок я щойно кинув — золотистий чи сріблястий? Та, ясна річ, ніякий дух не з'явився.

— Та як вам сказати... — Вказівним пальцем дівчина легко поправила на носі окуляри. — Це було до відкриття нашого готелю, а тому нам невідомо...

Вона замовкла на половині фрази. Я чекав продовження, та його не було.

— Мені дуже шкода, — вимовила вона нарешті.

— Гм-м-м! — видушив я із себе. Минав час, і я почав відчувати до неї щораз більшу приязнь. Мені також хотілося поправити вказівним пальцем на носі окуляри, та, на жаль, у мене їх не було. — Ну, а в кого можна розпитати про історію такого роду?

Дівчина на мить задумалася, стримавши дихання. Усміх з її обличчя відразу щез. Перестати дихати і водночас усміхатися нікому не під силу. Хто не вірить — нехай сам спробує.

— Мені дуже шкода, та чи не могли б ви почекати хвилинку? — сказала вона і зникла за боковими дверима. А через півхвилини вернулася разом з чоловіком років сорока у чорному костюмі. За зовнішнім виглядом, справжнім професіоналом готельного бізнесу. З такими особами мені доводилося раніше не один раз зустрічатися по роботі. Це дивні суб'єкти. Вони завжди всміхаються, але їхня усмішка залежно від обставин буває двадцяти п'яти різновидів. Від холодної до стримано-задоволеної. Кожна має свій номер. Від першого до двадцять п'ятого. Вони її вибирають відповідно до ситуації, як ключки під час гри в гольф. Таким був і той чоловік.

— Ласкаво просимо! — сказав він, зобразивши на обличчі усмішку проміжного виду, і шанобливо вклонився. Моя зовнішність, очевидно, не справила на нього надто приємного враження. І його усмішка перемінилася на іншу — на три ступені нижчу. На мені була тепла мисливська куртка на хутрі (на грудях — значок із портретом Кіта Херінга[1]), хутряна шапка, яку носять в Австрії альпійські стрільці, круті штани з безліччю накладних кишень та міцні чоботи-снігоходи. Усі ці чудові практичні речі, однак, трохи не пасували до фойє такого готелю. Та моєї вини в цьому не було. Просто є різні способи життя і різні способи мислення.

— Мені повідомили, що ви цікавитеся нашим готелем, — надзвичайно ввічливим тоном сказав чоловік.

Спершись долонями об конторку, я запитав у чоловіка те саме, що й перед тим у дівчини.

Той зиркнув на мій годинник із зображенням Мікі Мауса, як ветеринар на вивихнену котячу лапу.

— Пробачте... — сказав він після короткої паузи. — А чому вас цікавить готель, що

стояв тут раніше? Якщо можна, хотілося б знати причину...

Я кількома словами все пояснив. Мовляв, кілька років тому зупинявся в тому готелі й заприятелював з його власником. Тепер от навідався сюди й побачив — геть-усе змінилося. А тому захотілось дізнатися, що з ним сталося. Так чи інакше, запитання чисто особисте.

Чоловік кілька разів кивнув головою.

— Правду кажучи, я також не знаю подробиць тієї історії, — сказав він, обережно добираючи слова. — Можу тільки повідомити, що ми викупили земельну ділянку під колишнім готелем "Дельфін" і на його місці побудували новий. Назва справді залишилася та сама, але з економічного погляду новий готель зовсім інший і не має нічого спільного з колишнім.

— Тоді навіщо зберігати стару назву?

— Вибачте, але... Усі обставини, на жаль...

— А куди дівся попередній власник — цього також не знаєте?

— Мені дуже шкода, але... — відповів чоловік, зобразивши на обличчі усмішку за шістнадцятим номером.

— Ну, а в кого краще про це розпитати?

— Як вам сказати... — і чоловік у задумі схилив убік голову. — Розумієте, ми — лише персонал і про обставини, які передували відкриттю нашого готелю, нічого ніколи не знаємо. А тому на ваше запитання, в кого краще розпитати, відразу відповісти, м'яко кажучи...

Звичайно, в його словах була певна логіка, але в моїй голові заклонулася підозра: щось тут не так. У відповідях і чоловіка, і дівчини відчувалася штучність. Не те щоб вона мені не подобалася. Просто я не міг її збагнути. Якщо часто доводиться брати в людей інтерв'ю, то, природно, з'являються професійні навички інтуїтивно відчувати такі речі. За тоном відповіді здогадуватися про замовчування. За виразом обличчя — про брехню. Жодних реальних підстав начебто немає. Просто раптом відчуваєш, що за словами щось інше ховається.

Однак було ясно одне: у чоловіка нічого більше не вдасться випитати. Я подякував йому, а той кивнув легенько головою і зник за боковими дверима. Коли його не стало, я розпитав дівчину про систему харчування та обслуговування гостей. Поки вона старанно відповідала на мої запитання, я пильно дивився їй у вічі. Дуже гарні очі. Якщо довго в них вдивлятися, то починає здаватися, ніби бачиш ще щось. Наші погляди зустрілися — і дівчина зашарілася. Через це вона мені ще більше сподобалася. Цікаво, чому? Чи не тому, що видавалася мені духом готелю? Я подякував їй, відійшов від конторки і на ліфті піднявся у свій номер.

Кімната 1532 виявилася досить-таки пристойною. Як для одномісної — надто широке ліжко й на рідкість простора ванна. Холодильник ущерть напханий напоями й закусками. На чудовому письмовому столі купа конвертів і паперу для писання. У ванній кімнаті повний набір потрібних речей — від шампуню й ополіскувача для волосся до лосьйону після гоління та банного халата. Стінна шафа містка, килим новий,

пухнастий.

Я зняв куртку, роззувся, сів на диван і взявся читати буклет, випрошений у дівчини. Буклет вражав самою досконалістю. На витворенні подібних шедеврів я набив собі руку, отож умить оцінив його високу якість. Видно, постарався хтось неабияк.

"Готель "Дельфін" — принципово новий тип першокласного міського готелю, — зазначалося в буклеті. — Сучасне обладнання і прекрасний цілодобовий сервіс. Просторі кімнати для гостей, зі смаком обставлені вишуканими меблями, тиша і відчуття домашнього затишку". У буклеті писалося, що це "громадський заклад із людським обличчям". А це означало, що, мовляв, на його побудову вони витратили силу-силенну грошей, а тому не варто дивуватися, що й плата за проживання в ньому висока.

Уважно вчитавшись у буклет, я переконався, що в готелі й справді було всього чимало. Плавальний басейн, сауна й солярій. Критий тенісний корт, оздоровчий клуб з тренажерами та інструкторами. Конференц-зал, забезпечений устаткуванням для синхронного перекладу. П'ять ресторанів, три бари. Нічний кафетерій. І навіть обслуговування лімузинами. Офісні приміщення з оргтехнікою та канцелярським приладдям для будь-кого, хто захоче попрацювати. Було все, чого тільки могло гостям заманутися. Навіть майданчик для вертольотів на даху...

Немає на світі нічого такого, чого б тут не було.

Найновіше обладнання. Розкішний інтер'єр.

Цікаво, яка фірма володіє та управляє цим готелем? Я перечитав буклет від початку до кінця, але ніде не знайшов жодної згадки про неї. Що за чортівиння? Адже побудувати та управляти таким першокласним готелем може тільки спеціалізована корпорація, яка володіє цілою мережею подібних закладів по всій країні. Якщо ж така корпорація існує, то вона мала б обов'язково помістити у буклеті свою назву й рекламувати інші готелі своєї мережі. Скажімо, якщо зупинитеся у готелі "Прінс", то в його буклеті знайдете адреси й телефонні номери решти готелів "Прінс" на території Японії. Ось так воно ведеться.

А крім того, навіщо такому розкішному закладу успадковувати назву якогось зубожілого готельчика, що стояв тут колись?

Та хоч скільки я сушив собі голову над цим запитанням, ні найменшої відповіді не знаходив.

Я пожбурих буклет на стіл, зручно вмовстився на дивані, зіпершись на його стінку та витягнувши вперед ноги, і глянув у вікно з п'ятнадцятого поверху. Але побачив там лише блакитне небо. Що довше я вдивлявся в нього, то щораз більше мені здавалося, ніби я ширяю в ньому, мов шуліка.

Хоч би там що, а колишнього готелю "Дельфін" мені не вистачало. З його вікна я міг бачити багато чого цікавого.

До самісінького вечора я гаяв час, оглядаючи нутроці готелю. Обійшов ресторани й бари, оглянув басейн, сауну, оздоровчий клуб і тенісний корт. Забрів у торговельний

центр і купив декілька книжок. Потинявся по фойє, а потім у залі гральних автоматів кілька разів пограв у "Пекмана"[2]. За таким заняттям швидко настав вечір. "Як у парку розваг", — подумав я. У світі й таким способом можна змарнувати час.

Після того я вийшов з готелю і відправився на прогулянку по вечірньому місту. Поки вештався вулицями, в моїй голові воскресала пам'ять про його географію. Коли зупинявся у старому готелі "Дельфін", то щодня до повної знемоги волочився по його околиці. І загалом пам'ятав, що побачу, як поверну за той чи інший поворот. У колишньому готелі їдальні не було — а якби й була, то навряд чи нам хотілося б там обідати — і ми з подружкою (тобто Кікі) завжди їли в харчівні по сусідству. І ось тепер цілу годину я проходжувався знайомими вуличками з таким відчуттям, ніби навідався в місцевість, де колись довго проживав. Сонце зайшло, і холод щипав шкіру. Під ногами поскрипували залишки снігу на тротуарах. Вітру не було, прогулянка приносила радість. Повітря посвіжішало, і навіть купи снігу, схожі на мурашники, попелясто-сірі від викидів газу, фантастично виблискували під вогнями вечірнього міста.

Порівняно з минулим квартали навколо готелю "Дельфін" помітно змінилися. Звичайно, "минуле" в цьому випадку означало всього-на-всього чотири роки, а тому більшість закладів, мені знайомих, залишилася недоторканою. А проте я відразу помітив, що все-таки щось тут відбувалося. Декілька крамниць закрилося на перебудову — про такі плани сповіщали щити, прибиті біля їхніх дверей. Будувалися також висотні будинки. Придорожні закусочні для автомобілістів, крамниці одягу від усесвітньо відомих модельєрів, виставкові зали для продажу європейських автомобілів, кафетерії сучасного дизайну з екзотичними деревами у внутрішніх двориках, шикарні, всуціль зі скла, офіси — всі ці небачені досі заклади і споруди з'являлися одне за одним, уже своїм виглядом ніби витісняючи старі вицвілі триповерхові будинки, харчівні для простолюду з бамбуковими шторками над входом і крамнички ласощів з котями, що серед дня дрімають перед гасовими грубками. Таке тимчасове дивне співіснування нового зі старим у місті чимось нагадувало те, як у дитини виростають нові зуби на заміну молочним. Банки відкрили нові свої відділення. Можливо, всі ці зміни настали внаслідок побудови нового готелю "Дельфін". Адже здається цілком природним, що раптова поява такого велетня у нічим непримітному, навіть трохи запущеному кварталі значно порушила рівновагу в тутешній околиці. Збільшився наплив людей, пожвавішало економічне життя. Зросли ціни на землю. А може, такі зміни — частина чогось загального. Інакше кажучи, може, не поява нового готелю "Дельфін" спричинила такі зміни, а вона сама — їхня невелика складова. Скажімо, довготривалого плану реконструкції міста...

Я забрів у знайому з давніх часів пивничку, випив sake й перекусив. У ній було брудно, гамірно, дешево й смачно. Коли охота щось поїсти, я завжди вибираю якомога гамірнішу забігайлівку. В ній мені спокійніше. Я не відчуваю самотності, і навіть якби захотілося розмовляти самому із собою — ніхто не почув би.

Упоравшись з їжею, я все ще відчував, що мені чогось не вистачає, а тому замовив ще порцію sake. Повільно заливаючи у шлунок гарячу рисову горілку, я подумав: "Що,

власне, я тут роблю?" Колишнього готелю "Дельфін" уже немає. Хоч би чого я в ньому шукав — усе даремно, бо той готель наче корова язиком злизала. Його не стало. На його місці стовбичить ота безглузда технократична споруда, схожа на таємну космічну базу із "Зоряних воєн"... Усе це лише моя запізніла мрія. Мені приснився знищений готель, приснилася Кікі, яка його покинула й більше не поверталася. Може, й справді там хтось плакав за мною. Але все вже скінчилося. Нічого не залишилося. Чого ти тут шукаєш, друже?

"Справді, — міркував я далі. А, може, навіть проказав уголос. — Таки так, тут уже нічого не залишилося. Тут уже немає чого шукати".

Міцно стуливши губи, я довго вдивлявся у пляшку з соєвим соусом перед собою.

Коли довго живеш сам-один, непомітно починаєш придивлятися до різних предметів. Іноді починаєш розмовляти сам із собою. Вечеряти в гамірних харчівнях. Ніжно любити свій старий автомобіль. І поволі відставати від життя.

Я вийшов з пивнички і попрямував до готелю. Хоча я забрів досить далеко від нього, знайти дорогу назад було неважко. Бо як тільки де-небудь я підводив голову вгору — готель "Дельфін" поставав перед моїми очима. Як колись три мудреці на Сході, яких зірка привела до Єрусалиму чи то Вифлеєму, я легко дістався до нього.

Повернувшись у номер, прийняв ванну. Поки волосся висихало, роздивлявся нічне Саппоро, що розстелилося за вікном. Пригадав, що з вікна колишнього готелю "Дельфін" видніла якась невеличка фірма. Що то за фірма була, я так і не дізнався, але, очевидно, якась контора. Люди в ній були чимось зайняті. А я цілий день спостерігав за ними з вікна. Цікаво, куди ж вона ділася? Пригадую, там працювала одна гарна дівчина. Що з нею сталося? Чим все-таки займалася та контора?...

Знічев'я я довго снував по кімнаті. Потім сів на диван і ввімкнув телевізор. Передавали якусь гидоту. Здавалося, ніби показують якісь різновиди блювотини. Штучної, а тому не дуже бридкої. Та досить на неї довго дивитися, як почнеш думати, що вона справжня. Я вимкнув телевізор, одягнувся і подався у бар на двадцять шостому поверсі. Сів на табурет перед прилавком і взявся пити горілку із содовою і лимоновим соком. Крізь суцільноскляні стіни бару видніли краєвиди нічного Саппоро. Тутешня обстановка нагадувала космічне місто із "Зоряних воєн". Та попри це бар виявився затишним і тихим. Напої готували тут як треба. І склянки були першокласними. Коли вони стикалися, лунав приємний дзенькіт. Крім мене, в барі сиділо троє. Двоє чоловіків середнього віку за столиком у найдальшому кутку пили віскі й про щось пошепки говорили. Про що — не знаю, але начебто про щось надзвичайно важливе. Може, розробляли план вбивства Дарта Вейдера[3]?

За столиком праворуч сиділо дівчисько років дванадцяти-тринадцяти з наушниками від плеєра на голові і смоктало через соломинку якийсь напій. Гарненька дівчина, нічого й казати. Довге, неприродно пряме волосся, що спадало аж до самого столика. Довгі вії, в очах — беззахисна прозорість. Її пальці відстукували ритм, який вона чула вухами. Тільки пальці, тонкі й тендітні — на відміну від усього іншого в її зовнішності, — справляли враження справді дитячих. Але назвати її дорослою не випадало. І все-

таки в ній уже проявлялася жіноча схильність на все дивитися згори. Дивитися без ніякої зневаги, без агресії, а, так би мовити, нейтрально. Як з вікна на вулиці нічного міста.

Насправді дівчина-підліток взагалі ні на що не дивилася. Здавалося, ніби її погляд не зупинявся ні на чому конкретному. На ній були джинси, білі парусинові кросівки і спортивний джемпер з написом "GENESIS". Рукави джемпера засукані по самі лікті. Вибиваючи ритм, вона всім своїм єством занурилася в музику. Іноді її губи злегка ворушилися, вимовляючи окремі слова пісні.

— У неї лимонний сік, — ніби вибачаючись за присутність неповнолітньої дівчини, сказав бармен, що з'явився переді мною. — Вона чекає, коли повернеться її мати.

— Угу, — промимрив я невиразно. Як добре подумати, то хіба не дивно, що молокососка років тринадцяти сидить у нічному барі, слухає плеєр і щось п'є об одинадцятій годині вечора? Однак якби бармен не звернув на неї уваги, я не побачив би в її поведінці чогось неприродного. Я дивився на неї, як на щось зовсім звичне.

Я попросив ще одну порцію горілки і зав'язав з барменом сяку-таку розмову. Про погоду, про життя-буття та іншу всяку всячину. А потім начебто ненароком я сказав: "І тут усе змінилося, правда?" Розгублено всміхнувшись, той відповів, що перед приїздом сюди працював в одному з токійських готелів і про Саппоро майже нічого не знає. Тим часом до бару зайшли нові відвідувачі, і наша розмова скінчилася нічим.

Я випив чотири порції горілки з содовою. Відчував, що випив би ще скільки завгодно, але вирішив зупинитися на цьому й розрахувався з барменом. Дівчина все ще сиділа за столиком і слухала плеєр. Мати не з'являлася, лід у лимонному соку зовсім розтанув, але це її, здається, абсолютно не цікавило. А коли я піднявся з табурета, вона раптом глянула прямо на мене. Дві-три секунди розглядала моє обличчя — і ледь-ледь усміхнулася. А, може, просто в неї губи легко затремтіли? Та мені здалося, ніби вона всміхнулася мені. А тому — як це не дивно — у грудях у мене щось на мить здригнулося. Мені чомусь здалося, начебто вона мене вибрала. Досі я ні разу не відчував такого тремтіння. Я наче злетів над землею на п'ять-шість сантиметрів.

У цілковитому розгубленні я зайшов у ліфт, спустився на п'ятнадцятий поверх і вернувся у свій номер. "І чого це я так розхвилювався? — подумав я. — Невже через те, що якесь дванадцятирічне, чи скільки там йому, дівчисько всміхнулося мені? Та воно ж мені у дочки годиться..."

"GENESIS" — ще одна нікудишня назва для музичного гурту.

Однак поява такої назви на джемпері дівчини видалася мені надзвичайно символічною. Першопочаток.

"І все-таки навіщо таким вагомим словом називати рок-гурт?" — думав я.

Не роззубаючись, я звалився на ліжко, заплющив очі й намагався пригадати образ дівчини. Плеєр. Бліді пальці, що вистукували ритм на столі. Першопочаток. Розталий лід у склянці...

Першопочаток.

При заплющених очах я відчув, як алкоголь поволі розповзається по тілу. Я

розв'язав шнурки, скинув черевики, роздягнувся і заліз під ковдру. Мені здавалося, що я набагато більше втомився і набагато більше сп'янів, ніж сам відчував. Я чекав, що жіночий голос скаже: "Слухай, ти сьогодні добряче перепив!". Однак ніхто не промовив ні слова. Я був сам-один.

Першопочаток.

Я простягнув руку до вимикача і вимкнув торшер. "Може, присниться готель "Дельфін"", — раптом подумав я в темряві. Але ніщо не приснилося. Прокинувшись уранці, я відчув нестерпну порожнечу. "Абсолютний нуль, — подумав я. — Немає ні снів, ні готелю. Я перебуваю в недоречному місці й зайнятий не тим, що треба".

Мої черевики лежали на підлозі, як пара здохлих цуценят.

Чорні хмари за вікном нависали низько над землею. Здавалося, що з неба от-от піде сніг. Я подивився на таке небо — і відразу відпала охота будь-що робити. Стрілки годинника показували п'ять хвилин на восьму. Натиснувши кнопку дистанційного контролю, я ввімкнув телевізор і, не вилазячи з ліжка, почав дивитися ранкові новини. Диктори розповідали щось про майбутні вибори. Через п'ятнадцять хвилин я встав і поплівся до ванни — сполоснути обличчя і поголитися. Щоб себе підбадьорити, замуликав увертюру з "Весілля Фігаро". Та незабаром мені здалося, що наспівую щось інше — увертюру з "Чарівної флейти". Поки намагався згадати, звідки ця мелодія, — зовсім заплутався. День видався поганий: до чого тільки брався — все виходило не до ладу. Коли голився, порізав підборіддя. Одягаючи сорочку, одірвав ґудзика.

За сніданком я знову стикнувся з дівчиною, яку побачив учора в барі. Вона була разом з жінкою — напевне, матір'ю. Але цього разу без плеєра. Одягнена в той самий джемпер з написом "GENESIS", вона сиділа за столиком і з нестерпною нудьгою сьорбала чай. Ні до хліба, ні до яєчні майже не торкалася. Її мати — напевне, таки мати — виявилася мініатюрною жінкою років сорока. Волосся зібране у вузол на потилиці. Светр з верблюдячого кашеміру поверх білої блузки. Брови — геть-чисто як у дочки. Ніс правильної форми, благородний. Те, як вона по-статечному неквапливо намазувала масло на тости, видавало в ній натуру, що звикла привертати до себе людей. В її рухах проглядало щось, властиве тільки жінкам, які звикли перебувати в центрі уваги.

Коли я проходив повз їхній стіл, дівчина зиркнула на мене. І всміхнулася. Цього разу її усміх був набагато виразнішим, ніж учора. У цьому я не сумнівався.

Снідаючи на самоті, я намагався про що-небудь думати, але після того, як дівчина обдарувала мене усмішкою, ніщо на пам'ять не приходило. Хоч би за яку думку я хапався, в голові прокручувалися одні й ті самі слова. А тому, поки снідав, утупився поглядом у перечницю і ні про що не думав.

7

Робити не було чого. Не треба було й не хотілося. Адже я прибув сюди лише заради того, щоб пожити в готелі "Дельфін". Та саме його, найголовнішої мети, й не стало. Що ж тоді робити? Здавайся, друже!

І все-таки я спустився у фойє, вмовився на розкішному дивані й вирішив подумати, чим би зайнятися сьогодні. Однак нічого не придумав. Оглядати місто або їхати кудись

інде не мав охоти. Думав, було, згаяти час у кінотеатрі, але не знайшлося цікавого фільму. А, крім того, що за дурість — вирушати аж до Саппоро, щоб гаяти час у кінотеатрі!.. Чим же зайнятися?

Не було чим.

І я раптом вирішив піти у перукарню. Згадав, що через велику зайнятість у Токіо вже майже півтора місяця не стригся. Правильне рішення. Здорове й реалістичне. Випала вільна часина — йди в перукарню! Цілком розумно. За такий намір ні перед ким не червонітимеш.

Я зайшов у перукарню при готелі. Охайну й затишну. Побоювався, що буде черга й доведеться чекати, але в будень та ще й ранньої пори, звісно, жодного відвідувача я не побачив. На сіро-блакитних стінах перукарні висіли абстрактні картини, з динаміків ніжно струменіла музика Баха у виконанні Жака Лус'є. Я вперше в житті опинився в такій перукарні. А втім, називати все це "перукарнею" язык не повертався. Якщо так і далі піде, то скоро вдасться почути в лазні григоріанські хорали, а в приймальні податкового управління — музику Рюїті Сакамото... Підстригав мене молодий перукар років двадцяти з гачком. Про Саппоро він також нічого не знав. Коли я сказав йому, що колись тут стояв невеличкий готельчик, який також називався "Дельфін", без ніякого зацікавлення хлопець тільки проказав: "Невже?" Здавалося, що такі речі йому ні до чого. Байдужий до всього парубок. На ньому була сорочка від модельєрів салону "Men's Bigi", але ремесло своє він знав добре, і я вийшов надвір задоволений принаймні цим.

Повернувшись у фойє, я знову почав думати, чим би зайнятися тепер. На стрижку я витратив лише хвилин сорок п'ять.

Але в голові була порожнеча.

Не залишалося нічого іншого, як сидіти на дивані у фойє і якийсь час спостерігати навколишню обстановку. За конторкою реєстрації я помітив учорашню дівчину в окулярах. Наші погляди зустрілися, і вона начебто ледь-ледь напружилася. Цікаво, чому? Невже моє існування щось у ній збурило? Хтозна... А тим часом годинник показав одинадцятую — пору, коли й про обід не завадило б подумати. Я вийшов з готелю і побрів вулицею, роздумуючи над тим, де і що хотів би з'їсти. Однак жоден ресторанчик, який мені траплявся по дорозі, мене не вабив, бо взагалі-то я не був голодний. Хоч-не-хоч я таки зайшов у першу-ліпшу забігайлівку і замовив спагеті з салатом. І пиво. З похмурого неба, здавалося, от-от мав випасти сніг, але все ще й не починав іти. Над містом зависла величезна хмара, схожа на Летючий острів із "Мандрів Гулівера". Усе на столі — і виделка, і салат, і пиво — набрало попелясто-сірого відтінку. У такий день годі щось путнє придумати.

Врешті-решт я вирішив піймати таксі, поїхати в центр і згаяти час за купівлею товарів в універмазі. Купив шкарпетки, пару нижньої білизни, батарейок про запас, зубну щітку для дороги і гострозубці для нігтів. А також сандвічів на вечір і склянку для бренді. Усього цього я не дуже потребував. Купував, щоб просто згаяти час. І в такий спосіб змарнував дві години.

Після того я прогулявся уздовж бульвару, без жодної мети зазірав у вітрини

крамниць, а коли все це мені добре-таки обридло, зайшов у кафетерій і, попиваючи каву, знову розгорнув біографію Джека Лондона. А тим часом почало смеркати. День закінчився, як довгий нудний фільм. Виявилося, що марнувати час — досить виснажливе заняття.

Коли, повернувшись у готель, я проходив мимо конторки реєстрації, то почув, як хтось мене покликав. Виявилося — саме та дівчина в окулярах. Зверталася до мене з-за конторки. Я підійшов, і вона відвела мене до крайньої секції — прокату автомобілів з купкою буклетів, де не було ні душі. Покручуючи кульковою авторучкою на долоні, вона дивилася на мене так, наче хотіла щось сказати, але не знала як. Було видно, що дівчина не може подолати власної сором'язливості.

— Пробачте, — почала вона. — Ви не могли б удавати, ніби розмовляєте зі мною щодо прокату автомобіля? — А тоді кинула косий погляд на другий кінець конторки. — Справа в тому, що готельні правила забороняють нам вести приватні розмови з гостями.

— Гаразд! — відповів я. — Я запитую вас про розцінки за прокат автомобіля, а ви мені даєте пояснення. Зовсім не приватна розмова.

Дівчина зашарілася.

— Вибачте... У нашому готелі дуже суворі правила.

Я всміхнувся.

— А от окуляри вам надзвичайно личать.

— Пробачте, що ви сказали?...

— Що окуляри вам надзвичайно личать. Ви в них така мила, — відповів я.

Дівчина поправила пальцем оправу. Потім відкашлялася. Мабуть, належить до типу легко збудливих людей.

— Знаєте, я хотіла вас запитати... — опанувавши себе, сказала вона. — Щось чисто приватне.

Мені кортіло погладити її по голівці, щоб якимось заспокоїти, але це було неможливо, а тому я мовчки дивився їй у вічі.

— Це стосується готелю, про який ви згадували вчора... Того, що стояв тут раніше і мав таку саму назву — готель "Дельфін", — провадила вона далі. — Що це був за готель? Нормальний?

Я взяв у руки буклет про прокат автомобілів і вдавав, що розглядаю його.

— А що конкретно ви розумієте під словом "нормальний"?

Дівчина посмикала пальцями обидва кінці комірця білосніжної блузки і знову відкашлялася.

— Не знаю, як вам сказати... Чи не можна його назвати готелем з химерною долею? Він мене чомусь розтривожив.

Я глянув їй в очі. Як я і сподівався, вони вражали щирістю і красою.

— Я не зовсім добре розумію, чому той готель так вас розтривожив. Однак якщо я почну про нього розповідати, то вам доведеться довго слухати. А тут не місце для такої розмови, правда? Крім того, бачу, що ви зайняті.

Дівчина зиркнула на товаришок по службі за конторкою реєстрації. І гарненькими зубками легко прикусила нижню губу. Потім трохи повагалася — і рішуче кивнула.

— Ну, а після роботи ми не могли б зустрітися й поговорити?

— О котрій ваша робота закінчується?

— О восьмій. Однак поблизу готелю я не можу з вами зустрічатися. Готельні правила не дозволяють. Краще де-небудь подалі звідси, якщо можливо.

— Якщо знаєте таке місце, де можна спокійно порозмовляти, я готовий туди поїхати.

Дівчина кивнула, на хвилину задумалась, а потім на листку з блокнота написала назву закладу і намалювала схему, як до нього добратися.

— Почекайте на мене ось тут. Я прийду до половини дев'ятої, — сказала вона.

Я запхав листок у кишеню.

Цього разу вона пильно глянула мені в очі.

— Тільки, будь ласка, не вважайте мою поведінку дивною... Я вперше в житті на таке зважилася. Тобто на порушення правил. Бо інакше справді-таки не можна. Чому — поясню пізніше.

— Я зовсім не вважаю вашу поведінку дивною. Можете не турбуватися, — відповів я. — Я — не якийсь там негідник. Люди не відчують до мене особливої симпатії, але водночас не мають за що мене ненавидіти.

Покручуючи пальцями авторучку, вона трохи подумала над моїми словами, але, здається, не зовсім збагнула їхній зміст. На її губах з'явилася невиразна усмішка, а вказівний палець знову поправив окуляри на носі.

— Ну, до зустрічі! — сказала вона і, розкланявшись зі мною за готельними приписами, вернулася на своє робоче місце. Чарівна дівчина. І водночас трохи душевно неврівноважена.

Я повернувся у номер, добув з холодильника банку пива й випив, закусивши половиною сандвіча з яловичиною, купленого у підвальному відділенні харчових продуктів універмагу. "Так от, — подумав я, — тепер уже ясно, якими будуть мої наступні дії". Увімкнуто першу передачу, і хоча я ще не знав, куди поїду, автомобіль поволі рушив з місця. Для початку зовсім не погано.

Я зайшов у ванну, сполоснув обличчя водою і ще раз поголився. Голився мовчки, спокійно, без мугикання. Протер шкіру лосьйоном, почистив зуби. А потім уважно придивився до своєї фізіономії в дзеркалі, чого не робив доволі давно. Нічого нового в ній не відкрив і ніякої впевненості не знайшов. Обличчя як обличчя. Яким було завжди.

О пів на восьму я вийшов з номера, перед самим готелем сів у таксі й показав водію папірець з адресою. Той мовчки кивнув і довів мене куди треба. Поїздка обійшлася у тисячу єн з лишком. Затишний бар у підвалі п'ятиповерхової будівлі, коли я відчинив двері, зустрів мене досить пристойним соло на саксофоні Джері Малігана зі старої платівки. Музику записали ще тоді, коли Маліган стригся коротко й одягав сорочку з гудзиками на кінчиках комірця, а разом з ним грали Чет Бейкер і Боб Брукмаєр. Колись я часто їх слухав. Ще тоді, коли ніякого Адама Анта й не було на світі.

Адам Ант[4].

Що за безглузда назва!

Я сів перед прилавком і під високоякісне соло Джері Малігана взявся неквапливо, щоб якось згаяти час, потягувати "J&B"[5]. Уже минула восьма сорок п'ять, а дівчина з готелю не з'являлася. Та я особливо не турбувався. Мабуть, робота її затримала. У барі я почувався, як дома, а, крім того, давно звик гаяти час на самоті. Допивши першу порцію віскі, я замовив другу. Й, оскільки не було на що дивитися, розглядав попільничку перед собою.

За п'ять до дев'ятої вона нарешті прийшла.

— Вибачте! — проказала вона скоромовкою. — Робота затяглася. Раптом клієнтів наїхало, а до того ж зміна спізнилася...

— Про мене не турбуйтеся, — відповів я. — Все одно я мусив би десь згаяти час.

Вона запропонувала пересісти за столик у глибині бару. Я взяв склянку з віскі й перемістився на інше місце. Вона стягла шкіряні рукавички, розмотала картате кашне, зняла сіре пальто. І залишилася у тонкому жовтому светрі й темно-зеленій вовняній спідничці. Я помітив, що у светрі її груди виявилися набагато більшими, ніж я собі уявляв. На вухах висіли чудові золоті сережки. Вона замовила "Криваву Мері".

Коли напій принесли, вона відразу надпила ковток. "Ви повечеряли?" — поцікавився я. "Ще ні, але о четвертій трохи перекусила, а тому не голодна", — відповіла вона. Я ковтнув віскі, вона — "Кривавої Мері". Видно, до бару вона прибігла, бо упродовж першої півхвилини мовчки віддихувалася. Я взяв з тарілки горіх, уважно оглянув його, запхав у рот і розгриз. Потім зробив це саме ще раз і ще раз, чекаючи, поки вона опанує себе.

Нарешті вона повільно зітхнула. Надзвичайно довго. А потім підвела очі й нервово глянула на мене — можливо, сама подумала, чи не занадто довго зітхала.

— На роботі важко? — спитав я.

— Ага, — відповіла вона. — І не питаєте! Я до неї ще не звикла. Та й готель недавно відкрився, а тому начальство до всього присікується.

Вона поклала руки на стіл і сплела пальці. На мізинці я помітив маленький перстень. Простий, срібний, без дорогоцінних камінців. Якусь хвилину ми обоє на нього дивилися.

— А тепер про старий готель "Дельфін"... — вела вона далі. — Та ви часом не ведете журналістського розслідування?

— Розслідування? — здивовано перепитав я. — Чого це ви знову?...

— Просто спитала, — відповіла вона.

Я промовчав. Закусивши губу, якусь хвилину вона не відводила погляду від стіни.

— Там начебто був якийсь скандал, і тепер начальство понад усе остерігається журналістів. Їхніх розпитувань про купівлю землі... Ви ж розумієте? Як про це розпишуть у газетах чи журналах — готелеві шкоди не минути. Бо цей бізнес спирається на довіру клієнтів... Репутація буде підірвана, правда ж?

— А що, вже про це десь писали?

— Один раз у тижневику. Начебто про великі хабарі місцевій владі. І про те, як викурювали власника старого готелю за допомогою чи то якудзи[6], чи то ультраправих, коли той не хотів продавати земельної ділянки... Начебто про щось таке...

— Виходить, колишній готель "Дельфін" якось пов'язаний з цим скандалом?

Ледь-ледь зсутулившись, вона ковтнула "Кривавої Мері".

— Мабуть... Ось чому, гадаю, наш менеджер поставився до вас так недовірливо, коли ви згадали про старий готель. Ви помітили, як він тоді насторожився, чи не так? Однак, правду кажучи, ніяких подробиць про це я не знаю. Чула тільки, ніби новий готель так називається тому, що з колишнім існував якийсь зв'язок... Про це мені хтось казав.

— Хто?

— Та один з наших "чорненьких".

— "Чорненьких"?

— Ну, менеджерів у чорних костюмах.

— Зрозуміло... — сказав я. — А, крім того, більше нічого не чули про старий готель "Дельфін"?

Вона кілька разів хитнула головою. А потім пальцем лівої руки взялася пересувати сюди-туди перстень на мізинцеві.

— Мені страшно, — сказала вона майже пошепки. — Просто жах бере! І нічого не можу з собою вдіяти.

— Страшно? Що про вас напишуть у журналах?

Вона легко хитнула головою і на хвилину пригубилася до склянки з напоєм. Здавалося, ніби сушить собі голову над тим, як краще висловитися.

— Та ні, я не про це... Мені абсолютно байдуже, що там писатимуть журнали. Хоч би що вони писали — воно мене не обходить, хіба ні? Тільки начальство заметушиться... Я про інше. Про сам готель. Там у ньому... одне слово. Щось дивне коїться. Я б сказала, щось трохи химерне... Щось ненормальне...

Вона замовкла. Я допив віскі й замовив ще одну порцію. А для неї — ще "Кривавої Мері".

— В якому розумінні — "ненормальне"? — запитав я. — Конкретний приклад можете навести?

— Звісно, можу, — з гіркотою в голосі сказала вона. — Можу... Але це важко пояснити словами. А тому досі я про це нікому не розповідала. Розумієте, самі відчуття надзвичайно конкретні, та як тільки пробую їх описати — здається, ніби обриси побаченого раптом починають розпливатися... Тому розповісти ніяк не вдається.

— Схоже на правдоподібний сон?

— Ні, це щось інше, ніж сон. Вони мені часто сняться, але з часом відчуття їхньої реальності поступово пропадає. А от у цьому випадку такого немає. Хоч би скільки часу пройшло, це відчуття залишається незмінним. Завжди, завжди, завжди реальним. Час минає, а воно стоїть, зовсім як живе, перед очима.

Я мовчав.

— Ну гаразд, спробую розповісти, — сказала вона їй, ковтнувши напою, витерла губи паперовою серветкою. — Це сталося в січні. На самому початку січня. Невдовзі після того, як скінчилися новорічні свята. Того дня на вечірній зміні — звичайно я рідко коли ходжу на вечірню зміну, але того дня через нестачу персоналу довелося — роботу я закінчила десь опівночі. Як правило, працівників вечірньої зміни фірма розвозить по домах на таксі. Бо тоді вже ні метро, ні електричка не ходять. Так от, ще перед дванадцятою я скінчила роботу, переодяглась і на службовому ліфті піднялася на шістнадцятий поверх, де в нас кімната для відпочинку персоналу. Бо я там книжку забула. Звісно, я могла б забрати її наступного дня, але дуже хотілося її дочитати. А, крім того, співробітниця, з якою я мала їхати на таксі, затрималася на якийсь час. Тому я вирішила скористатися цим, щоб забрати книжку. На шістнадцятому поверсі номерів для гостей немає, а лише службові приміщення. Скажімо, кімната для відпочинку, де можна подрімати або випити чаю.

Так от, двері ліфта відчиняються, і я, як завжди, виходжу. Ні про що не думаю. Знаєте, так часто буває. Коли зайнята чимось звичним або йдеш по знайомих місцях — особливо не думаєш про те, що робиш, а дієш зовсім машинально. От і я зробила крок з ліфта, ні про що не думаю. Ні, гадаю, все-таки про щось думала, але про що — хоч убий, не пам'ятаю... Виходжу з ліфта в коридор, руки в кишенях куртки, і раптом помічаю — навколо мене темрява. Цілковита темрява. Похопившись, оглядаюся назад — двері ліфта вже зачинилися. Подумала — ясна річ, електрику вимкнули. Але ж це неможливо. Хоч би тому, що в готелі встановлено надійну систему автономного електропостачання. Отож у разі знеструмлення вона відразу запрацювала б. Автоматично, в одну мить. Це я добре знаю, бо сама брала участь у навчаннях на випадок аварійної ситуації. Тому в принципі такого поняття, як припинення подачі електроенергії, в готелі не існує. Крім того, якби навіть автономна система електропостачання вийшла з ладу, горіли б лампочки над запасними виходами. А це означає, що така темрява не мала настати ніколи. Коридор мав би освітлюватися принаймні тьмяним зеленим вогником. Повинен. За будь — яких умов.

Однак цього разу в коридорі панувала цілковита темрява. Тільки кнопка виклику ліфта й екранчик з червоними цифрами поверхів світилися. Звичайно, я натиснула на кнопку. Однак ліфт, як на зло, застряв унизу. "От тобі й на!" — подумала я й оглянулася навколо. Ясна річ, я перелякалась і водночас не могла вгамувати досади. Знаєте чому?

Я похитав головою.

— Коротко кажучи, раптове настання темряви означало, що у функціонуванні готелю щось розладналося, правда? Щось негаразд з обладнанням або технічним обслуговуванням. А якщо так, то в готелі зчиниться велика буча. Доведеться працювати у вихідні, тренуватися з ранку до вечора, вислуховувати докори від начальства з будь-якого приводу... Як усе це вже набридло! Після того, як нарешті все владналося, — на тобі!

— Справді, — погодився я.

— І от від таких думок мене поступово розібрала злість. Злості було набагато більше, ніж страху. І водночас я думала: піду й подивлюся, що ж там відбувається... Відступила від ліфта на кілька кроків. І відчуваю — щось тут не те. Коротко кажучи, відчуваю, що мої кроки відлунюють не так, як завжди. На ногах у мене взуття на низьких каблуках, але підлога під ними якась незвична. Немає відчуття, що, як завжди, ідеш по килиму, а здається, ніби під ногами щось набагато твердіше. У мене підвищена чутливість. А тому в таких речах я не помиляюсь. Повірте! А ще — повітря не таке, як завжди. Як би це краще сказати... Якесь затхле. Зовсім не таке, яке повинно бути в готелі. У нас чистота повітря повністю контролюється. Про це страшно дбають. Повітря не просто охолоджують або нагрівають, а спеціально обробляють. Підтримують природну атмосферу, а не пересушують, як в інших готелях, що аж важко дихати. Тому про затхлість не можна було й подумати. А от те повітря, якщо коротко казати, відгонило пліснявою. Наче йому кілька десятків років. Колись у дитинстві я залізла у дідів погріб... Саме так і тепер пахло. Ніби різні запахи всякого старого дрантя перемішались і застоювались на довгі роки...

Я ще раз оглянулася на ліфт. Однак цього разу кнопка виклику зникла! Цифр не видно! Взагалі все потонуло в мороці... І тоді я не на жарт перелякалася. Що ж тут дивного? Стою зовсім сама, невідомо де, в повній темряві. Уся тремчу. Та от дивина: навколо тихо, як у могилі. Ніде ні шелесь. Як тут не дивуватися? У готелі вимкнули світло, а ніхто не бігає в паніці коридорами. Всі номери зайняті гістьми, і вся споруда мала б ходором ходити! А проте всюди якась моторошна тиша — ні шелесту, ні скрипу... У голові в мене все перевернулося — я вже не знала, що до чого.

Принесли замовлені напої. Ми підняли склянки до губ і випили по ковтку. Потім вона поставила свою склянку на стіл і поправила рукою окуляри на носі. Я чекав продовження розповіді.

— Ну що, я зуміла донести до вас мої тодішні відчуття?

— Загалом зуміли, — сказав я, кивнувши головою. — Отже, ви виходите з ліфта на шістнадцятому поверсі. Навколо повна темрява. Чимось дивним пахне. Цілковита тиша. Відчуваєте, щось не так.

Вона зітхнула.

— Не хвалюсь, але я не з боязких. Принаймні як для дівчини, здається, досить смілива. Тільки через те, що раптом погасло світло, я не верещатиму, як більшість ровесниць... Коли страшно — то страшно, але я вважаю, що не можна впадати в паніку. А тому, незважаючи ні на що, я вирішила перевірити, що ж все-таки відбувається. І пішла наосліп коридором.

— У який бік?

— Праворуч, — відповіла вона і підняла праву руку, ніби переконуючи себе, що не помилилася. — Так, пішла праворуч. Повільно-повільно... Коридор спочатку тягнувся прямо. Іду вздовж стіни. Раптом поворот праворуч. Повертаю. Дивлюсь — спереду тьмяне світло. Ледве видніє. Немов десь далеко горить свічка. Ага, думаю собі, хтось

свічку запалив. Вирішила йти туди. Підійшла ближче, бачу: світло пробивається крізь ледь-ледь прочинені двері. Самі двері якісь дивні. Я таких жодного разу тут не бачила. У нашому готелі їх не мало б бути. Однак з їхньої щілини світло таки просочувалося. І от я стою перед ними й не знаю, що мені робити. Хтозна, може, за ними хтось є. А якщо той хтось виявиться збоченцем? До того ж, двері мені зовсім незнайомі... І тоді я зважилася тихенько постукати. Зовсім тихо — так, щоб не було ясно, стукають чи ні. Та от той стук пролунав набагато гучніше, ніж я сподівалася. Бо навколо панувала глибока тиша. Однак з-за дверей — жодної реакції... Упродовж секунд десяти. Усі ці десять секунд я завмерла перед дверима, бо не знала, що далі робити. Та раптом зсередини долинув якийсь шурхіт. Такий, наче хтось у важкій одежі піднімається з підлоги. Потім почулися кроки. Надзвичайно повільні. Шур-р-р... шур-р-р... шур-р-р... Здавалося, ніби хтось човгає по підлозі в капцях. І крок за кроком наближається до дверей...

Ніби згадуючи той звук, вона втупилася поглядом у простір перед собою. А потім хитнула головою.

— Коли я почула той звук — з жаху здригнулася. Мені здалося, що так люди не ходять. Підстав для цього я не мала, а просто інтуїтивно вирішила, що це — не людська хода... Тоді вперше в житті я відчула, що означає, коли мороз поза спиною йде. І не в переносному значенні, а фактично... І тоді я побігла. Стрімголов. Напевне, разів дватри падала. Бо порвала панчохи. Та цього я не запам'ятала. Пам'ятаю тільки, що біжу, біжу... Поки бігла, все думала: "А що ж я робитиму, якщо ліфт вимкнули?". На щастя, ліфт працював. І кнопка виклику, й екранчик з цифрами горіли. Та от сам ліфт стояв на першому поверсі. Я рішуче натиснула на кнопку — і він почав підніматися вгору. Повільно-повільно. Неймовірно повільно. Другий поверх... третій... четвертий... Я просто благала: "Ну швидше, швидше!" — але все було дарма. Здавалося — час застиг на місці. Ніби навмисне дратував мене...

Вона перевела подих, ще раз ковтнула "Кривавої Мері". І покрутила перснем на мізинці.

Я мовчки ждав продовження розповіді. Музика затихла. Хтось сміявся.

— Та раптом я знову почула їх... Чийсь кроки. Шур-р-р... шур-р-р... Кроки наближалися. Повільно, але невідступно... Шур-р-р... шур-р-р... Хтось вийшов з-за дверей, йде вздовж коридору й от-от підійде до мене. Мене охопив жах. І не просто жах... Відчуваю, що шлунок підступає до самого горла. Піт виступив по всьому тілу. Холодний, з неприємним запахом. Мороз поповз по шкірі, мов гадюка... Як на зло, ліфта все нема. Сьомий поверх... восьмий... дев'ятий... А кроки вже зовсім близько!

Вона замовкла десь на півхвилини. І, як раніше, крутила перснем на мізинці. Наче ручкою настройки радіоприймача. Жінка за прилавком бару щось сказала, чоловік поряд з нею знову засміявся. "Чого б не поставити музику якомога швидше?" — подумав я.

— Такого жаху не зрозуміти тому, хто не зазнав його, — сухим тоном сказала вона.

— Ну, а що сталося потім? — запитав я.

— Я незчулася, як побачила перед собою відчинені двері ліфта, — сказала вона, злегка здвигнувши плечима. — А в них — довгождане електричне світло. Я буквально туди вкотилася... Тремчу, як осиковий лист, і тисну на кнопку першого поверху. Приїхала вниз — усіх у фойє перелякала. Ще б пак, уся бліда, як стіна, тремчу так, що й слова не можу з себе видушити... Прибігає менеджер, питає, що сталося. Я ледве відхекуюсь і намагаюсь сяк-так пояснити. Що, мовляв, на шістнадцятому поверсі щось дивне коїться. Менеджер відразу покликав ще одного молодика, і ми втрьох піднялися на шістнадцятий. Перевірити, що сталося. Однак там уже нічого незвичайного не помітили. Світло яскраво горіло, дивного запаху не відчувалося. Все, як завжди... Зайшли в кімнату відпочинку й розпитали присутніх там співробітників. Вони сказали, що весь той час не спали й не помітили жодного вимикання світла. На всякий випадок ми обійшли весь поверх з кінця у кінець — і нічого дивного не виявили. Виходить, що на мене якась мара найшла чи що...

Як тільки ми спустилися на перший поверх, менеджер викликав мене у свій кабінет. Я подумала, що от зараз накинеться на мене з докорами. А він навіть не розгнівався. І звелів доповісти про все докладніше. Отож я йому геть-чисто все розповіла. Навіть про човгання чиїхось ніг по підлозі, хоча при цьому почувалася повною дурепою... Все думала, що от зараз він розреготеться і скаже, що, напевне, все це мені приснилося.

Однак він навіть не всміхнувся. А навпаки — напустив на себе дуже серйозний вигляд. І сказав: "Не розповідай про це нікому!". А потім лагідним голосом додав: "Гадаю, сталася якась помилка. Але не треба допустити, щоб інші працівники чогось боялися, а тому постарайся тримати язик за зубами". Та, розумієте, наш менеджер не з тих, хто з людьми лагідно розмовляє! У розмові з ними він слів не вибирає. А тому я тоді подумала, що, може, я вже не перша, хто йому про таке розповіла.

Вона примовкла. А я намагався осмислити її розповідь. Мені здалося, що саме тепер годилося б розпитати її про дещо.

— А від інших співробітників ви не чули чогось подібного? — спитав я. — Чогось схожого на те, що ви пережили?... Якихось незвичайних історій, дивовижних випадків? Або хоч би чуток про них...

На мить задумавшись, вона похитала головою.

— Нічогісінько... Але я відчуваю, що за всім цим ховається щось незвичне. І менеджер відреагував якось дивно на мою розповідь. А, крім того, в готелі тільки те й роблять, що перешіптуються про той випадок... Не знаю, як усе це пояснити, але така поведінка здається мені дивною. У готелі, де я працювала раніше, все було інакше. Звісно, той готель не був таким величезним, й обстановка відрізнялася... навіть дуже. І там розповідали історії з привидами — зрештою, в кожному готелі є така своя історія, — але ми з них сміялися. А от тут зовсім не так. Ніхто ні з чого не сміється. А тому стає ще страшніше. Якби після моєї розповіді менеджер розсміявся або насварив... Я тоді подумала б, що, може, помилилася або що...

Примруживши очі, вона розглядала склянку в руці.

— А після того випадку ви хоч раз піднімалися на шістнадцятий поверх?

— І не один, — відповіла вона байдужим тоном. — Я ж на роботі. Хоч-не-хоч доводиться туди їздити. Однак я роблю це лише вдень. Увечері — ніколи. Хоч би що сталося, ні за що ввечері не поїду. Неохота вдруге потрапити в таку халепу. Тому й на вечірню зміну ніколи не виходжу. Так і сказала менеджеріві — не хочу, та й годі.

— Більше нікому про це не розповідали?

Вона легко хитнула головою.

— Як я вже казала, ви — перший, кому я сьогодні розповідаю. Навіть, якби хотіла розповісти комусь раніше — не мала кому. А от вам відкрилася, бо подумала, що, може, у вас є якісь здогади... Ну, щодо випадку на шістнадцятому поверсі...

— У мене? Чому ви так подумали?

Вона дивилася на невидючими очима.

— Не знаю... Про старий готель "Дельфін" вам щось відомо. І про обставини, за яких він зник, ви запитували... А тому мені здалося — може, ви зумієте пояснити те, що зі мною сталося...

— Та ні, напевно чи я вам зумію щось пояснити, — відповів я, на хвилину задумавшись. — А, крім того, про старий готель я мало що знаю. Маленький, зубожілий готельчик. Чотири роки тому я в ньому зупинявся, познайомився з його власником, а тому вирішив ще раз сюди навідатися. Ото й усе. Колишній готель "Дельфін" нічим особливим не вирізнявся. Розмов про його особливі таємниці я не чув.

Однак у думках я зовсім не вважав старий готель таким уже звичайним, але тим часом не хотів про це розводитися.

— Але ж, коли сьогодні пополудні я вас запитала, чи старий готель "Дельфін" був нормальний, ви, здається, сказали, що довелося б довго про це розповідати... Чому?

— Бо така розповідь стосувалася б особисто мене, — пояснив я. — Якби тільки я почав розповідати — їй не було б кінця. Однак після всього, що я почув від вас, вже не вважаю, що ваша історія безпосередньо пов'язана з моєю.

Мої слова, здавалося, її трохи розчарували. Вона скривила губи і якийсь час розглядала свої руки.

— Вибачте, що нічим не можу вам допомогти. Ви ж мені стільки нарозповідали, — сказав я.

— Та нічого, — відповіла вона. — Ви ні в чому не винні. Добре, що я хоч змогла виговоритися. Бо від цього на душі трохи полегшало. Коли носиш у собі такий тягар, спокою не знаходиш.

— Ваша правда, — погодився я. — Якщо його тримати в голові й нікому не говорити — голова почне роздуватися, мов повітряна куля, — додав я і розпростер руки, щоб показати, як роздувається повітряна куля.

Вона мовчки кивнула. Потім трохи покрутила перснем на мізинці, зняла його — й повернула на попереднє місце.

— Скажіть, ви вірите моїй розповіді?... Про шістнадцятий поверх, — спитала вона, поглядаючи на свій перстень.

— Звичайно, вірю, — відповів я.

— Справді? Але ж це — ненормальна історія, хіба ні?

— Так, мабуть, нормальною її важко назвати. Однак таке в світі буває. Я це знаю. А тому вірю вашим словам. Щось з чимось раптом пов'язалося. Через якусь взаємозалежність.

Вона на хвилину задумалася над тим, що я сказав.

— А вам досі не доводилося чогось подібного пережити?

— Доводилося, — сказав я. — Думаю, що так.

— І було тоді страшно? — спитала вона.

— Ні, не скажу, що страшно, — відповів я. — Просто різні речі по-різному пов'язуються. У моєму ж випадку...

Однак у цю мить мені раптом забракло слів. Здавалося, ніби десь далеко під час телефонної розмови хтось раптом висмикнув шнур з розетки. Я допив віскі й сказав:

— Не знаю... Не можу як слід пояснити, але таке трапляється, це точно. А тому я вам вірю. Комуś іншому не повірив би, а вашим словам вірю. Можете не сумніватися.

Вона підвела голову й усміхнулася. Трохи по-іншому, ніж досі. "Якоюсь особистою усмішкою", — подумав я. Виговорившись, вона трохи заспокоїлася.

— Цікаво, чого б це?.. Поговорила з вами й чомусь ніби камінь з душі звалився. Звичайно з незнайомими людьми мені не вдається завести розмови, я страшно сором'язлива. А от з вами — нема проблем...

— Напевне, тому що ми підходимо одне одному, — сказав я, усміхаючись.

Якусь хвилину вона вагалася, що ж відповісти на це, і врешті-решт не відповіла нічого. І тільки глибоко зітхнула. Без ніякого невдоволення. Просто вирівняла дихання.

— Слухайте. Вам не хочеться їсти? Мені здається, ніби я раптом зголоднів.

Я запропонував їй піти кудись, щоб як слід повечеряти, але вона заявила, що перекусити можна й тут. І тоді ми покликали офіціанта й замовили піцу й салат.

За їдою ми говорили про всяку всячину. Про її роботу в готелі, про життя в Саппоро й тому подібне. Вона розповіла про себе. Їй двадцять три роки. Після середньої школи вступила до професійного училища, де готують персонал для готелів, через два роки його закінчила, так само два роки працювала в одному з токійських готелів, після того за оголошенням у газеті подала заяву в новий готель "Дельфін", була прийнята на роботу й переїхала в Саппоро. Переїзд сюди був їй дуже до речі, бо поблизу Асахікава її батьки тримають маленький готель в японському стилі.

— Досить пристойний готель. З давніх-давен родина ним володіє, — додала вона.

— Виходить, що тут ви проходите практику чи набираєтеся досвіду, щоб потім успадкувати батьківський готель і перебрати всі справи в ньому на себе? — запитав я.

— Та ні, — відповіла вона і знову поправила окуляри на носі. — Про успадкування або про плани на майбутнє я ще зовсім не думала. Просто мені подобається робота в готелі. Подобається. Як сюди приїжджають люди, зупиняються, а потім кудись від'їжджають... У такій атмосфері душа відпочиває. Я можу заспокоїтися... З дитинства звикла до такої обстановки.

— Зрозуміло, — сказав я.

— Чому зрозуміло?

— Ще там, у фойє, ви чомусь здалися мені духом готелю.

— Духом готелю? — вона засміялася. — Похвальні слова... Може, я заслужила б їх, якби тільки звикла до цієї роботи.

— Звикнете, якщо постараетесь, — сказав я, усміхаючись. — Але ж у готелі ніхто надовго не затримується. Вас це влаштовує? Усі приїжджають, щоб поїхати далі своєю дорогою.

— Так, влаштовує, — відповіла вона. — Якби хтось затримався — я злякалася б. Чому це так? Може, я — боягузка? Кожен, хто приїжджає, потім від'їжджає. І від самої думки про це стає спокійно. Дивно, правда? Адже звичайна дівчина, мабуть, так не думає. Вона шукає чогось певного, незмінного. Чи ні? А я от не така. Чому? Сама не знаю.

— Я не вважаю, що ви дивна, — сказав я. — Просто ви ще остаточно не визначилися.

Вона глянула на мене з подивом.

— Звідки ви це знаєте?

— Звідки? — перепитав я. — Просто знаю та й усе.

Вона на мить задумалася.

— Розкажіть про себе, — сказала вона.

— Що ж тут розказувати? Нічого цікавого, — відповів я.

Однак вона наполягала — мовляв, все одно, хочу послухати. І тоді я розповів їй трошки про себе. Мені тридцять чотири роки, на життя заробляю випадковою роботою — пишу тексти. Їжджу на старій "субару". Старій, але із стереомагнітофоном та кондиціонером.

Загалом, відрекомендувався. Об'єктивними фактами.

Однак їй хотілося знати набагато більше про мою роботу. Щось приховувати не було потреби, і я розповів їй деякі подробиці. Про інтерв'ю з майбутніми зірками шоу-бізнесу і про репортаж, присвячений ресторанним делікатесам Хакодате.

— Мабуть, така робота дуже цікава! — сказала вона.

— Жодного разу не знайшов у ній чогось цікавого. Зізнаюсь, писати мені не важко. Я навіть люблю таку роботу. Коли пишу — розслаблююся. Та от зміст написаного — нульовий. Повне безглуздя...

— Наприклад?

— Ну, наприклад, об'їжджаю за день п'ятнадцять ресторанів і в кожному з них лише куштую подані страви, а решту залишаю на тарілках. Я гадаю, щось тут у принципі помилкове.

— Але ж їсти усе не годиться, хіба не так?

— Звичайно, не годиться. Якби я це робив — через три дні дуба дав би. А люди вважали б мене дурнем. І після такої смерті навіть не пожаліли б.

— Виходить, нема ради? — засміявшись, сказала вона.

— Нема, — погодився я. — Сам знаю. Це все одно, що розгрібати кучугури снігу. Пишу, бо нема ради. А не тому, що цікаво.

— Кучугури розгрібати?

— Культурницькі кучугури, — уточнив я.

Потім вона розпитала мене про розлучення.

— Розлучився я не тому, що так захотів. Просто одного дня вона раптом пішла з дому. З іншим.

— Було боляче?

— А кому ж у такій ситуації не боляче?

Спершись ліктями на стіл й обхопивши обличчя долонями, вона подивилася мені в очі.

— Пробачте... за таке дивне розпитування. Просто я не могла собі добре уявити, що ви відчуваєте, коли вам завдають болю. Що ви тоді робите?

— Начіпляю на вилогу куртки значок з Кітом Херінгом, — відповів я.

Вона засміялася.

— Тільки і всього?

— От що я хочу сказати, — вів я далі. — З часом такий біль стає хронічним. Щодня проникає в душу й перестає чимось особливим вирізнятися. Але там, усередині, він залишається назавжди. Тільки от вийняти його звідти й показати комусь уже неможливо. Хіба що якусь несуттєву часточку...

— Я страшно добре розумію, що ви хочете сказати, — мовила вона.

— Невже?

— Може, по мені цього й не видно. Але з різних причин і я зазнала чимало болю, — проказала вона тихо. — А тому звільнилася з токійського готелю. Було боляче. І гірко. З деякими речами не можу справитися так, як інші люди...

— Угу, — промимрив я.

— І досі все ще боляче. Як згадаю про те, що сталося, — хочеться відразу вмерти...

Вона знову спочатку зняла перстень — і відразу насадила на попереднє місце. Потім надпила ще "Кривавої Мері", поправила окуляри на носі. І приязно всміхнулася.

Напилися ми добряче. Навіть не пам'ятаю, скільки чого замовляли. А тим часом минула одинадцята. Зиркнувши на свій наручний годинничок, вона сказала, що завтра їй доведеться рано вставати і що пора додому. Я оплатив рахунок. Коли ми вийшли надвір, сніг, виблискуючи, все ще сипався з неба. На землі його лежало небагато, але дорога обледеніла й була слизька. Я запропонував відвезти її на таксі додому, що, як виявилось, забрало хвилин десять. Поки ми прямували до зупинки, міцно трималися за руки. Трохи сп'янівши, вона йшла невпевненою ходою.

— Слухай... А той журнал, що писав про скандал з купівлею земельної ділянки... — почав я, раптом пригадавши недавню розмову. — Ти не пам'ятаєш, яка його назва? І коли стаття вийшла, хоч приблизно?

Вона назвала тижневик одного газетного видавництва.

— Здається, восени минулого року. Я сама її не читала, а тому подробиць не знаю...

Хвилин п'ять ми простояли на зупинці у легкій сніговій круговерті. Увесь той час вона трималася за мою руку. Була розслаблена. Я також.

— Я давно не почувалася такою вільною! — вирвалося з неї. Я міг сказати про себе те саме. І я знову подумав, що в чомусь ми підходимо одне одному. А тому при першій зустрічі я відчув до неї приязнь...

У таксі ми розмовляли про всяку всячину, що не мала особливого значення, — про снігопад, про холод, про розклад її роботи, про життя в Токіо тощо. За такою розмовою я все мучився думкою, що мені робити з нею потім. Я був певен, що досить наполягти — і вона опиниться зі мною в одному ліжку. Такі речі я просто нутром відчуваю. Хоче вона зі мною переспати чи ні — я, звичайно, не знав. Але бачив — не відмовиться. З виразу її очей, дихання, манери говорити, жестів. Звісно, і я хотів з нею переспати. І знав, що від цього наше життя ніяк не ускладниться. Просто я з'явився — і поїду далі своєю дорогою. Як вона сама казала... Однак не міг зважитися. З голови не виходила думка: повестися з нею так — нечесно. Вона на десять років молодша від мене, якась невпевнена й, до того ж, настільки п'яна, що ледве на ногах стоїть. Скористатися її теперішнім станом — це все одно що виграти крапленими картами. Безчесно.

"Однак що означає бути чесним у такій сфері, як статеві стосунки?" — запитував я сам себе. І вирішив, що домагатися чесності в сексі — очевидно, марна справа.

І цей висновок також здався мені правильним.

Поки я кидався між тими двома поглядами, таксі під'їхало до її дому — і саме тоді вона надзвичайно легко розв'язала мою дилему.

— Я живу разом з молодшою сестрою, — сказала вона.

Отож відразу відпала потреба далі щось вирішувати, і я зітхнув з деяким полегшенням.

Коли таксі зупинилося перед під'їздом багатоквартирного будинку, вона попросила мене провести її до дверей її помешкання, бо, мовляв, інколи вночі у коридорі вештаються підозрілі типи і їй страшно. Я велів водієві почекати хвилин п'ять, поки вернуся, і, взявши її під руку, повів обмерзлою доріжкою до під'їзду. Ми піднялися на третій поверх простого, без будь-яких надмірностей панельного будинку з металевим каркасом. Опинившись перед дверима з номером 306, вона відкрила сумочку, добула з неї ключ — і якимось ніяково всміхнулася.

— Дякую. Я прекрасно провела час.

— Я також, — відповів я.

Вона відчинила двері, а ключ знову заховала в сумочку. Закрила її — і різке клацання защіпки гучно прокотилося коридором. Потім пильно глянула мені в очі. Наче розв'язувала на класній дошці задачу з геометрії. Вона розгубилася. Не знала, що їй робити. Не могла як слід попрощатися. Я добре це бачив.

Спершись рукою об стіну, я чекав, на що вона зважиться. Однак не дочекався.

— На добраніч! Привіт сестрі! — сказав я.

Секунд п'ять вона стояла, міцно стиснувши губи.

— Що із сестрою живу — я збрехала, — сказала вона тихо. — Насправді я живу

сама.

— Та я знаю, — відповів я.

Вона поволі зачервоніла.

— А звідки ви це знаєте?

— Звідки? Просто знаю і все, — відповів я.

— Ви — неможлива людина... — прошептала вона.

— Так, можливо, — погодився я. — Однак, як я вже казав, не роблю нічого, за що інші могли б мене ненавидіти. І користуватися людськими слабостями не люблю. А тому тебе ні разу не обманював.

Якийсь час вона не знала, що відповісти, аж поки нарешті не сказала:

— Це правда, не обманювали.

— А ти чого?..

— Якось мимоволі збрехала. Адже в мене на душі свої рани. Я вже розповідала... Довелося багато чого пережити.

— І в мене їх вистачає. Бачиш, навіть значок з Кітом Херінгом начепив...

Вона засміялася.

— Може, зайдете на хвилину, чаю вип'ємо? І заразом ще трохи поговоримо...

Я похитав головою.

— Дякую. Я також хотів би з тобою поговорити. Але не сьогодні. Не знаю чому, але сьогодні мені краще йти. Мені здається, що нам не варто говорити надто багато за одним разом. Чого б це?..

Вона дивилася на мене так, ніби розглядала дрібні ієрогліфи на вивісці.

— Не знаю, як це пояснити, але так мені здається, — вів я далі. — Коли є про що розповідати — найкраще це робити маленькими порціями. Я так вважаю. А втім, може, я помиляюся.

Вона на мить задумалася над моїми словами. А потім нарешті проказала:

— На добраніч! — і тихо зачинила двері.

— Послухай, — озвався я до неї. Двері прочинилися на сантиметрів п'ятнадцять, і в щілині показалося її обличчя. — Найближчим часом я міг би з тобою ще раз зустрітися?

Притримуючи двері рукою, вона глибоко зітхнула.

— Можливо, — сказала вона. І двері знову зачинилися.

Водій таксі з нудним виразом на обличчі читав спортивну газету. Коли я вмовився на сидінні й велів везти до готелю, він, очевидно, здивувався.

— Ви справді вернетесь? — спитав він. — А я думав: ви мені скажете, щоб я їхав своєю дорогою... Схоже було на те. Як правило, так воно закінчується.

— Мабуть, — погодився я.

— Коли попрацюєш отак не один рік, інтуїція не підводить.

— А буває і навпаки: чим довше працюєш, тим частіше вона підводить. Згідно з теорією імовірності.

— Може, воно й так, — ледь-ледь збентежено відповів водій. — Але мені здається,

що ви — трохи дивакуватий.

— Ви так думаєте? — здивувався я. Невже я справді такий дивакуватий?

* * *

Повернувшись у номер, я сполоснув обличчя, почистив зуби. Поки їх чистив, злегка пожалкував, що вернувся. Але врешті-решт заснув як убитий. Загалом я ніколи довго не жалкую.

* * *

Вранці я передусім зателефонував у реєстратуру і продовжив номер ще на три доби. Зробити це вдалося легко. Бо до туристичного сезону було далеко й багато номерів пустувало.

Потім я купив газету і зайшов у найближчу кондитерську "Данкін Донатс", де з'їв дві солодкі булочки і випив дві великі чашки кави. Одного дня виявилось досить, щоб готельний сніданок обрид. А от "Данкін Донатс" для сніданків — найкраще місце. Обходиться дешево й другу порцію кави можна дістати.

Після того я спіймав таксі й відправився в бібліотеку. Так і сказав водієві: відвезіть мене до найбільшої в Саппоро бібліотеки. У бібліотеці я переглянув підшивку номерів журналу, який вона мені назвала. Стаття про готель "Дельфін" містилася у випуску за двадцять жовтня. Я зняв з неї ксерокопію, зайшов у найближчий кафетерій і, попиваючи каву, взявся її читати.

Стаття читалася важко. І щоб її зрозуміти, мені довелося перечитувати її кілька разів. Автор докладав велетенських зусиль, щоб викласти її суть якомога ясніше, але, видно, через свою складність тема виявилася йому не по зубах. Розповідь була страшенно заплутаною. Однак після уважного читання дещо все-таки прояснилося. Стаття мала назву: "Земельні оборудки в Саппоро. Підозріла тяганина за лаштунками генерального плану розвитку міста". І супроводжувалася фотографією готелю "Дельфін" на стадії, близькій до завершення будівництва, знятою з пташиного польоту.

Загалом вся ця історія пов'язана з тим, що хтось почав скуповувати одну за одною великі земельні ділянки в одному з районів Саппоро. Відбувалося це дуже дивно: упродовж двох років на поверхню так і не виплило ім'я покупця. Ціна на землю зростала шаленим темпом. На підставі такої інформації журналіст і почав своє розслідування. З'ясувалося, що землю скуповували різноманітні фірми, більшість з яких існувала тільки на папері. Звісно, їхня реєстрація проводилася. Податки сплачувалися. Але ні офісів, ні персоналу в них не було. У свою чергу, всі ці фіктивні фірми замикалися на інші такі ж фірми. Ось таким справді хитромудрим чином відбувався номінальний перепродаж землі. Ділянка вартістю двадцять мільйонів ен начебто переходила до іншого власника за шістдесят мільйонів, а потім продавалася вже за двісті мільйонів ен. Добряче поблукавши в лабіринті фіктивних фірм, автор статті дійшов висновку, що всіма тими операціями стояла цілком реальна фірма Б, зайнята торгівлею нерухомого майна, з головною конторою у великій сучасній будівлі, розміщеній в районі Акасака[7]. У свою чергу, фірма Б на неофіційному рівні змикалася з конгломератом А — велетенською корпорацією, якій підпорядковувалися залізниці,

готелі, кінофабрики, ресторани, універмаги, журнали, кредитні банки і страхові компанії. Крім того, конгломерат А мав широкі зв'язки в політичних колах. Але, навіть докопавшись до цього, журналіст не заспокоївся. А з'ясував ще цікавішу річ: що всі земельні ділянки, які скупила фірма Б, містилися на території, яку охоплював генеральний план розвитку міста. Саме сюди потекли інвестиції на будівництво метро і на переміщення адміністративних будівель. Більша половина інвестицій — з державного бюджету. Центральний уряд, адміністрація Хоккайдо і муніципалітет Саппоро в процесі тривалих переговорів відшліфували план розвитку й ухвалили остаточне рішення щодо території, масштабів будівництва, бюджету тощо. Та коли про все це стало відомо, виявилось, що упродовж кількох років хтось уже прибрав у свої залізні руки земельні ділянки на цій території. Вся ця інформація осіла в архівах конгломерату А. Отож виходить, що глибоко приховане скуповування землі відбулося задовго до затвердження генерального плану розвитку міста. Коротко кажучи, остаточне рішення стало доконаним фактом ще перед його офіційним ухваленням.

Авангардна роль у захопленні тамтешньої нерухомості випала готелю "Дельфін". Під його будівництво відійшла найкраща земельна ділянка. Велетенський готель перетворився у штаб-квартиру конгломерату А й будівельного лідера району. Він почав притягувати до себе людей, змінював людські потоки на навколишніх вулицях і став символом місцевих змін. Усе розгорталося точно за планом. Згідно з практикою розвиненого капіталізму. Хто вкладає найбільший капітал — дістає найкориснішу інформацію й отримує відповідний зиск. І не звертає вини на інших. Усе це вже закладено в саме поняття "інвестування". Інвестори шукають ефективної віддачі, пропорційної величині вкладеного капіталу. Так само, як покупець старого автомобіля штурхає ногою шини і прислухається до роботи мотора, а іноді безпосередньо сам бере участь в управлінні фінансовими операціями. У цій сфері чесність втрачає будь-який зміст. Занадто великі суми інвестовано, щоб про неї думати.

Трапляються і випадки застосування сили.

Скажімо, хтось відмовляється продати землю. Якийсь власник крамнички взуття не хоче виселятися за гроші з того місця, де його родина торгувала з давніх-давен. І тоді з'являється кілька здорованів. Великі фірми завжди мають вихід на таку братію. В їхніх руках перебуває все живе — від політиків, письменників і рок-зірок до якудза. Озброєні ножами гевали вриваються до будь-кого, а поліція не дуже спішить утручатися у такі справи, бо з її начальством — малим і великим — все уже давно домовлено. Це навіть не корупція, а система в дії. Складова частина процесу ефективного вкладення капіталу. Ясна річ, у тій чи іншій мірі все це існувало й раніше, але, на відміну від минулого, за своєю всеохопністю і жорсткістю тепер тенета сучасного капіталу ні з чим незрівнянні. Завдяки велетенським суперкомп'ютерам усі речі та явища, які тільки існують на світі, в нього на обліку. Нагромадження капіталу та його урізноманітнення призвело до витворення своєрідного універсального поняття, яке стали обожнювати. Люди почали схилати голову перед динамізмом капіталу. Поклонятися міфу про нього. Вартості земельних ділянок у Токіо і всьому, що символізує блискуча модель "порше".

Бо інших міфів у цьому світі не залишилося.

Ось такий він, цей розвинений капіталізм. Ми живемо в такому суспільстві незалежно від того, подобається воно нам чи ні. Різноманітними стали й критерії добра і зла. Витончилися. Добро розділилося на модне й немодне. Так само, як і зло. Модне добро буває формальним, випадковим, у стилі "хіппі", "холодним", як джаз у класичному виконанні, в дусі часу і снобістським. Насолоду приносить і його комбінація. Скажімо, складний змішаний стиль — светр від Мусоні разом з черевиками від Поліні та короткими штанами від Трусарді. В такому світі філософія дуже швидко уподібнилася теорії менеджменту. І стала узгоджуватися з динамікою епохи.

Хоча тоді я так не думав, але 1969 року світ був набагато простішим. Шпурлянням каменюки у спецзагін поліції кожен міг самовиразитися. То був по-своєму гарний час. А тепер, з витонченою філософією, хто наважиться кидати каміння в поліцію? Хто з власної волі захоче опинитися у клубах сльозогінного газу? Така наша реальність. З усіх боків протягнуто сіті. За першим рядом — другий. Нікуди не пройдеш. А кинеш каменюку — відскочить назад до тебе. Ось так.

Журналіст не шкодував сил, щоб докопатися до правди. Однак що глибше копав, то дедалі більше його стаття втрачала переконливість. Звинувачувальної сили вона не мала. Просто він чогось не розумів. І підстав для підозри не мав. Бо все це — природний процес розвиненого капіталізму. Всі про нього знають, а тому на такі речі їм наплювати. Хто перейматиметься тим, що велетенський капітал незаконно заволодів інформацією, скупив землю, домогся політичного рішення і нарешті нацькував здорованів якудзи на крамничку взуття або власника занедбаного готельчика? Час протікає, мов сипучий пісок. Зараз під нашими ногами — вже не те, що було хвилину тому...

Як на мене, стаття була чудова. З ретельно перевіреними фактами, сповнена прагнення справедливості. Але не в дусі часу.

Я запхав копію статті в кишеню і випив ще одну чашку кави.

Згадав про власника колишнього готелю "Дельфін". Про нещасну людину, над якою від самого народження витала тінь невдачі. Перебратися в нашу епоху він не мав жодних шансів.

— Не в дусі часу! — сказав я про нього вголос.

Проходячи повз мене, офіціантка зиркнула на мене як на очманілого.

Я вийшов надвір, спіймав таксі й повернувся в готель.

8

З номера я зателефонував своєму колишньому компаньйону. Незнайомий голос спитав, як мене звати, потім ще один повторив те саме, і лише тоді нарешті озвався сам компаньйон. Очевидно, мав справ по горло. Востаннє я розмовляв з ним майже рік тому. Та це не означає, що я навмисне уникав його. Просто не було про що говорити. Я завжди відчував до нього щиру приязнь і таке ставлення до нього не змінилося й досі. Однак для мене (як і для нього) це вже був пройдений етап. Так сталося ні з моєї, ні з його вини. Просто ми пішли кожен своєю дорогою, які між собою не перетиналися. От і

все.

— Як поживаєш? — запитав він.

— Нормально, — відповів я.

Я сказав йому, що я зараз у Саппоро. Він запитав, чи холодно. Я відповів, що холодно.

— Як з роботою? — спитав я.

— Вистачає, — відповів він.

— Не дуже випивай! — порадив я.

— Останнім часом п'ю небагато, — відповів він.

— Там у вас сніг падає? — поцікавився він.

— Зараз ні, — відповів я.

Якусь хвилину ми ввічливо перекидалися словами, ніби м'ячиком пінг-понгу.

— До речі, в мене до тебе прохання, — почав я нарешті про головне. Колись давно я зробив йому одну послугу. Про це добре пам'ятав і він, і я. Інакше не телефонував би. Бо я не з тих, що люблять просити в когось допомоги.

— Кажи, — відповів він просто.

— Колись ми з тобою мали справу з готельним вісником, — сказав я. — Років п'ять тому, пам'ятаєш?

— Пам'ятаю.

— Скажи, той зв'язок у тебе ще зберігся?

— Ще зберігся, хоча я не назвав би його жвавим. Можна й ожити.

— Там був один журналіст, добре обізнаний з лаштунками готельного бізнесу. Не пригадуєш, як його звали? Такий худючий, завжди у чудернацькій шапці... Ти міг би з ним зв'язатися?

— Гадаю, міг би... А що ти хочеш дізнатися?

Я коротко переказав йому зміст статті про скандал навколо готелю "Дельфін". Він записав назву тижневика і номер випуску. Потім я розповів йому, що до побудови великого готелю "Дельфін" на його місці стояв маленький готельчик з такою ж назвою. Я сказав, що у зв'язку з цим хотів би дізнатися ось про що. Передусім — чому новий готель успадкував стару назву? Яка доля спіткала власника малого готельчика? І, нарешті, чи той скандал мав якесь продовження?

Мій компаньйон усе записав і для певності перечитав записане мені у трубку.

— Все правильно?

— Правильно, — відповів я.

— Мабуть, квапишся? — спитав він.

— Вибач, — відповів я.

— Спробую сьогодні з ним зв'язатися. Ти мені не скажеш свій телефонний номер?

Я повідомив йому номер телефону й номер кімнати.

— Ну бувай! Пізніше зателефоную, — сказав він і поклав трубку.

На обід я з'їв щось невігадливе в готельному кафетерії, а коли спустився у фойє, за конторкою побачив знайому дівчину з окулярами на носі. Я вмовився на дивані в

найглибшому кутку фойє і довго спостерігав за нею. Вона вся поринула в роботу і, здавалося, мене не помічала. А, може, й помічала, та навмисне ігнорувала. Однак мені було все одно. Просто я хотів трохи подивитися на неї. Стежачи за нею, я думав: "От з тією дівчиною я міг був переспати, якби захотів".

Іноді доводиться підбадьорювати себе таким способом.

Постеживши за нею отак хвилин десять, я піднявся ліфтом на п'ятнадцятий поверх у свій номер і взявся читати книжку. І сьогодні небо вкривали густі хмари. Здавалося, ніби я живу в коробці з пап'є-маше, куди приникають лише окремі промені світла. Я не знав, коли мій колишній компаньйон зателефонує, а тому не хотів виходити надвір. У номері, крім читання, не було чим зайнятися. Я дочитав біографію Джека Лондона і взявся до "Історії іспанських воєн".

День здавався розтягненим до безмежності вечором. Без жодних варіацій. Попелясто-сірий колір за вікном поволі чорнів і нарешті перетворився в ніч. Трохи змінювався лише ступінь похмурості. У світі існувало тільки два кольори — попелясто-сірий і чорний, які через певний час приходили на зміну один одному.

У готельній службі я замовив сандвічі. І взявся їх один за одним поїдати, запиваючи пивом з холодильника, неквапливо, по одному ковтку. Коли нема до чого рук прикласти, будь-яку дрібницю звикаєш робити якомога старанніше. О пів на восьму зателефонував колишній компаньйон.

— З твоїм журналістом контакт установив, — повідомив він.

— Складно було?

— Так собі... — відповів він після недовгого роздуму. "Мабуть, діалогу це йому нелегко", — подумав я.

— Розкажу коротко, — провадив він далі. — По-перше, всю цю справу остаточно закрито. Складено в папочку, перев'язано стрічкою і заховано в сейф. Ніхто вже її повторно не розслідуватиме. Кінець! І скандалу вже нема. Напевне, пересунули з місця на місце кількох пішаків в уряді та муніципалітеті. Так би мовити, для точної настройки механізму — щоб у подальшому не давав збоїв. Заворушилися також в управлінні поліції, але нічого певного не виявили. Усе так хитромудро переплуталося, що кінців годі віднайти... Занадто гаряча тема. А тому вивідати що-небудь було важко.

— Моє зацікавлення чисто особисте. Нікому клопоту не завдасть.

— Я так йому й сказав...

Не відриваючи телефонної трубки від вуха, я підійшов до холодильника, добув банку пива, вільною рукою відкрив її і налив пива у склянку.

— Вибач за настирливість, але легковажне втручання недосвідченої людини в цю справу може закінчитися для неї плачевно... — сказав він. — Її масштаби надто великі. Не знаю, навіщо воно тобі здалося, але постарайся не залазити туди глибоко. Очевидно, в тебе є якісь причини, однак я радив би тобі триматися в житті певних рамок. Не обов'язково як я, але...

— Зрозуміло, — відповів я.

Він відкашлявся. Я ковтнув пива.

— Власник колишнього готелю "Дельфін" до самого кінця впирався, а тому не малих прикрощів натерпівся. Було б краще, якби відразу здався. Та він не здавався. Очевидно, не розумів загальної тенденції чи що?

— Та він завжди таким був, — сказав я. — Не в дусі часу.

— Чого він тільки не зазнав! Скажімо, поселялися в готелі здоровані з якудзи і витворяли там усе, що їм заманеться. Але так, щоб безпосередньо не порушити законів. Сядуть такі нахаби у фойє і витріщать свої баньки на кожного, хто туди заходить... Розумієш, для чого? А проте власник готелю крику не здіймав.

— Здається, я його розумію, — сказав я. Власник готелю "Дельфін" звик до різних життєвих злигоднів. І дрібниці його не лякали.

— Однак кінець кінцем він виставив одну дивну умову. Мовляв, пристанете на неї — відступлю земельну ділянку. Яку умову — здогадайся сам.

— Не знаю, — відповів я.

— Подумай трохи, — сказав я. — Бо тоді отримаєш відповідь на твоє друге запитання...

— Щоб новий готель зберіг стару назву?

— Саме так, — відповів він. — Такою була умова. І покупець погодився.

— Чому?

— Бо назва гарна. Хіба ні? Готель "Дельфін" — звучить непогано.

— Та, мабуть... — пробурмотів я.

— Саме тоді конгломерат А розробляв план побудови мережі сучасних готелів по всій країні. Не просто найкращих серед нинішніх, а розкішних. І назви ще не придумав.

— Мережу готелів "Дельфін", — спробував я уточнити.

— Так, мережу готелів "Дельфін", що не поступалися б "Хілтону" чи "Хайату".

— Мережу готелів "Дельфін", — повторив я ще раз. Успадкована і в тисячу разів збільшена мрія. — Ну, а що сталося з колишнім власником?

— Цього ніхто не знає, — сказав мій колишній компаньйон.

Я ковтнув пива і кінчиком авторучки пошкріб вухо.

— Коли він виселявся, отримав кругленьку суму відступного, а тому, гадаю, якимсь перебивається. Але цього вже не перевіриш. Він у цій історії чисто випадкова особа, як будь-який перехожий на вулиці.

— Мабуть, ти правий... — погодився я.

— Загалом ось так, — підсумував він. — Оце все, що я дізнався. Більше нічого. Ну, то як?

— Дякую. Ти мені дуже допоміг, — відповів я з вдячністю.

— Угу, — сказав він і знову відкашлявся.

— Витратився? — спитав я.

— Та ні, — відмахнувся він. — Обійшлося вечерею на двох, відвіданням клубу на Гіндзі[8] й оплатою таксі додому. Не варто про це й говорити. У нас усе можна списати на поточні витрати. Та й обліковець податків заохочує до більших витрат. Тому про це не турбуйся. А як захочеш заглянути у клуб на Гіндзі, наступного разу можу й тебе

туди повести. А витрати списати. Ти ж там не бував, правда?

— А що там є, в тому клубі на Гіндзі?

— Випивка, дівчата, — відповів він. — Якщо підемо, обліковець податків нас похвалить.

— Ну то піди з ним, — сказав я.

— Недавно ходив, — відповів він змуджено.

Я попрощався і поклав трубку.

Поклавши трубку, я трохи подумав про свого колишнього компаньйона. Чоловіка мого віку, з помітним черевцем, що зберігає у столі якісь ліки та всерйоз цікавиться виборами. Що мучиться невдачами дітей у школі, безперестанку свариться з дружиною, однак родину свою любить. Не без слабості, іноді перепивається. Але загалом старанного й працьовитого. Нормального у будь-якому розумінні.

Ми зійшлися відразу після закінчення університету і тривалий час успішно працювали разом. Ми почали з невеличкої перекладацької контори і рік у рік збільшували масштаби нашої діяльності. Особливо близькими друзями ніколи не були, але досить близько сходилися вдачами. Щодня бачилися, але ні разу не полаялися. Він був спокійною і добре вихованою людиною. А я також не любив сваритися. Навіть якщо між нами виникали якісь розходження, ми все одно ставилися один до одного з повагою і працювали далі. Однак урешті-решт трапилася нагода — й ми розійшлися. Як тільки я віддав йому свій пай, він і без мене добре з роботою справлявся — чесно кажучи, навіть краще, ніж при мені. Клієнтура щораз збільшувалася. Фірма зростала. Він найняв нових працівників і вміло їх використовував. Та й психологічно він здавався тепер набагато впевненішим.

Гадаю, що, напевне, проблема полягала в мені. Мабуть, я мав на нього якийсь нездоровий вплив. Ось чому після мого відходу він зміг почуватися вільніше. Підлецуванням і вмовлянням домагався від персоналу успішної роботи, по-дурному жартував із секретаркою, викидав гроші на представницькі витрати, хоча в душі був проти цього, й розважав деяких клієнтів у клубі на Гіндзі. При мені, гадаю, він напружувався б і не зміг би зводити кінці з кінцями. Перебуваючи перед моїми очима, все думав би, як я подивлюся на його той чи інший вчинок. Отакою був людиною. Та якщо чесно, то мені було абсолютно байдуже, що він робитиме поряд зі мною.

"От і добре, що він залишився сам", — подумав я. У багатьох розуміннях добре.

Коротко кажучи, завдяки моїй відсутності він став відповідати своєму віку. "Відповідати своєму віку", — подумав я. І потім сказав це вголос. З таким відчуттям, ніби ці слова стосуються когось іншого, тільки не мене.

* * *

О дев'ятій вечора телефон задзеленчав знову. Я ні від кого не очікував телефонного дзвінка, а тому спочатку навіть не збагнув, що цей звук означає. Однак телефон не вгамовувався. І лише після четвертого дзвінка я підняв трубку і приклав до вуха.

— Сьогодні у фойє ви не спускали з мене свого погляду, правда? — питала знайома дівчина з реєстратури. Не сердито, не весело — байдужим голосом.

— Не спускав, — признався я.

Якусь мить вона мовчала.

— Я страшно нервуюся, коли під час роботи на мене так дивляться. Через вас я наробила багато помилок. Поки ви мене розглядали.

— Більше не буду, — пообіцяв я. — Я дивився на тебе, щоб себе підбадьорити. Не думав, не гадав, що ти так нервуєшся. Тепер знатиму і постараюсь так не дивитися. Де ти зараз?

— Удома. Зараз прийму ванну і ляжу спати, — відповіла вона. — До речі, ви собі продовжили номер?

— Ага. Ще одну справу треба залагодити, — відповів я.

— Але так більше на мене не дивіться. Бо тоді я матиму неприємності.

— Не буду.

Настала коротка мовчанка.

— Слухайте... Ви вважаєте, що я занадто нервуюся? У вас таке загальне враження?

— Та як сказати... Навіть не знаю. Бо кожна людина по-різному тримається. Зрештою, будь-хто тією чи іншою мірою нервується, коли на нього дивляться. Та не бери собі цього до голови. Тим паче що в мене така схильність — мимоволі різні речі старанно розглядати. Будь-які, що потрапляють на очі.

— А звідки у вас така схильність?

— Важко пояснити звідки, — відповів я. — Але я постараюсь не дивитися так на тебе. Бо не хочу, щоб ти на роботі помилялася.

Якусь хвилину вона мовчки роздумувала над моїми словами.

— На добраніч! — сказала вона нарешті.

— На добраніч! — відповів я.

І поклав трубку. Потім прийняв ванну і до половини дванадцятої читав на дивані книжку, після чого одягнувся і вибрався у коридор, щоб пройти по його довгому і заплутаному лабіринті від одного кінця до іншого. В його найдальшому кутку я побачив службовий ліфт, розміщений так, щоб не потрапляти на очі гостям, але й не бути захованим. Пройшовши вперед за стрілкою з написом "Запасний вихід", я натрапив на ряд кімнат без номерів, а за ними — на ліфт. Щоб гості не сіли помилково в нього, на ньому висіла табличка "вантажний". Я простояв перед дверима досить довго, але ліфт застряв у підвалі. У цю пору майже ніхто ним уже не користувався. З динаміка на стелі лилася неголосна музика — "Кохання — блакитне" Поля Моріа.

Я натиснув на кнопку. Ніби раптом прокинувшись зі сну, ліфт стрепенувся і поліз угору. Цифри на екранчику змінювали одні одних — 1, 2, 3, 4, 5, 6... Кабіна наближалася повільно, але неухильно. Слухаючи "Кохання — блакитне", я стежив за цифрами. Якщо всередині хтось буде — скажу, що помилився ліфтом. Адже гості завжди так помиляються. Цифри змінювалися далі — 11, 12, 13, 14... Відступивши крок назад, я з руками в кишенях чекав, коли відчиняться двері.

На цифрі "15" ліфт зупинився. Коротка пауза. Жодного звуку. І двері легко відчинилися. Усередині — ні душі.

"Який страшенно тихий ліфт!" — подумав я. Як далеко до нього тому астматичному ліфту в колишньому готелі "Дельфін"! Я зайшов усередину й натиснув на кнопку "16". Двері безшумно зачинилися, кабіна ледь-ледь перемістилася — і двері відчинилися знову. Шістнадцятий поверх. Ніякої темряви, про яку вона розповідала. Всюди — яскраве освітлення, з-під стелі ллється мелодія "Кохання — блакитне". Жодного неприємного запаху. На всякий випадок я обійшов поверх з кінця в кінець. Шістнадцятий нічим не відрізнявся від п'ятнадцятого. Такий же ламаний, з поворотами, коридор, такі ж ряди дверей, такі ж ніші для автоматів з напоями, такі ж кілька ліфтів. Перед деякими дверима очікували покоївку порожні тарілки тих, хто повечеряв. На підлозі — темно-червоний килим, м'який, розкішний. Своїх кроків на ньому я не почув. Навколо панувала тиша. І тільки музика була інша — тепер оркестр Персі Фейса грав мелодію "Кохання в літній день". Я дійшов до повороту, звернув праворуч, на середині коридору сів у звичайний ліфт і спустився на п'ятнадцятий поверх. І вирішив повторити все спочатку. На службовому ліфті піднявся знову на шістнадцятий поверх й опинився вдруге у звичайному коридорі, яскраво освітленому, з тією ж мелодією "Кохання в літній день".

Я махнув рукою на подальші спроби, спустився знову на п'ятнадцятий поверх, двічі ковтнув бренді й заснув як убитий.

* * *

Удосвіта навколишня чорнота посіріла. Падав сніг. "Так от, — подумав я. — Чим би сьогодні зайнятися?"

Як завжди — не було чим.

Крізь легку снігову завісу я добрався до кондитерської "Данкін Донатс", з'їв пампушок, випив дві чашки кави й переглянув газету. На її сторінках містилися статті про вибори. У рекламному переліку фільмів, як завжди, я не знайшов нічого цікавого. Звернув лише увагу на кінокартину, в якій одну з головних ролей грав мій колишній однокласник із середньої школи. Картина під назвою "Нерозділене кохання" була шкільною мелодрамою, в якій виступали разом досить популярна п'ятнадцятирічна зірка й молодий співак, що вже став кумиром молоді. Навіть без довгих роздумів я відразу здогадався, яка роль випала моему однокласнику цього разу. Роль вродливого молодого й тямущого вчителя. Високого зросту, спортивної статури. Старшокласниці так у нього уклепалися, що від самого звертання до них просто непритомніють. Головна героїня також у нього закохалася. А тому в неділю пече якесь печиво й несе вчителю додому. А тим часом за нею сохне один учень. Звичайнісінький хлопчина, тільки трохи нерішучий... Мабуть, ось такий сюжет. Не треба мозок напружувати, щоб про це здогадатися.

Після того як мій однокласник став актором, упродовж певного часу — просто з цікавості — я дивився фільми з його участю. Однак скоро до них збайдужів. Бо вони ставали щораз більш нецікавими, а сам він виступав у стереотипній ролі. Ролі вродливого, спортивної статури, акуратного молодика з довгими ногами. Спочатку студент, потім — учитель, лікар, один з керівників фірми... Однак персонаж залишався

незмінним. Таким, навколо якого метушилися закохані дівчата. Його білі зуби, дружня усмішка піднімали і мій настрій. Та мені не хотілося платити гроші за таке кіно. Я не належу до тих кіноманів із снобістськими нахилами, які віддають перевагу тільки Фелліні або Тарковському, але фільми з моїм однокласником видавалися мені абсолютно бездарними. Їхній сюжет вгадувався з перших кадрів, персонажі вели пустопорожні, банальні розмови. Фінансування було недостатнім, а режисура недбалою.

А втім, якщо згадати минуле, таким він був і перед тим, як стати кіноактором. Приємним з вигляду, але невиразним за своєю внутрішньою сутністю. Два роки я провчився з ним в одному класі середньої школи. На лабораторних заняттях з природознавства ми працювали за одним столом. Отож час від часу мав з ним розмову. Уже тоді, як і пізніше в кіно, цей хлопець справляв страшенно приємне враження. Усі дівчата за ним так упали, що в його присутності майже непритомніли. Досить було йому з будь-якою з них заговорити, як вона застигала, мов зачарована. І під час лабораторних занять з природознавства всі дівчата дивилися в його бік. Якщо чогось не розуміли, просили його пояснити. Коли вишуканим рухом рук він запалював газовий пальник, на нього витріщалися так, ніби спостерігали ритуал відкриття Олімпійських ігор. І ніхто навіть не помічав, що поряд з ним існую і я.

Вчився він також відмінно. Завжди був першим або другим у класі за успішністю. Приязним, щирим і не самовпевненим. У будь-якій одежі мав охайний, стильний вигляд, як личить добре вихованій людині. Навіть коли справляв малу нужду, здавався елегантним. У світі рідко трапляються такі люди. Звісно, і різними видами спорту захоплювався, і брав активну участь у житті школи. Ходила чутка, що дружив з найпопулярнішою дівчиною нашого класу, але чи це правда — я не знав. Учителі були від нього в захопленні. А після дня відкритих дверей навіть матері нашого класу піддалися його чарам. Ось такою він був людиною. А проте для мене залишалося загадкою, які думки в голові у нього.

Так само, як і на екрані.

Тож на якого біса мені платити гроші за таке кіно?

Я кинув газету у відро для сміття і крізь легку снігову завісу повернувся до готелю. Проходячи через фойє, зиркнув на конторку реєстрації, але знайомої дівчини не побачив. Мабуть, кудись пішла на перерву. Я зайшов у куток для відеоігор і кілька разів зіграв у "Пекмана і Галактику"[9]. Вміло скомпонована, але невротична гра. Крім того, занадто войовнича. Але час пожертви здатна.

Потім я вернувся у номер і взявся читати книжку.

День видався нікудишнім. Коли мені обридло читати книжку, я дивився на сніг за вікном. Сніг падав цілісінький день. Усе сипав і сипав. Що я аж дивувався: ого, скільки снігу може нападати з неба за один день! О дванадцятій я спустився у готельний кафетерій і пообідав. Потім знову вернувся в номер, читав книжку і споглядав сніг за вікном.

А все-таки день марно не пропав. О четвертій, коли я читав книжку, у двері хтось

постукав. Я відчинив їх, дивлюсь — на порозі стоїть знайома дівчина з реєстратури. З окулярами на носі і в блакитній фланелевій куртці. Вона прослизнула, немов тінь, крізь прочинені двері в кімнату і хутко зачинила їх за собою.

— Якби мене тут застали, то негайно вигнали б з роботи! У нашому готелі щодо цього страх які суворі правила, — сказала вона.

Окинувши поглядом номер, вона сіла на диван і розправила поділ спіднички на колінах. І глибоко зітхнула.

— Зараз у мене перерва, — сказала вона.

— Я збираюсь випити пива. А ти що будеш?

— Нічого не треба. Часу обмаль, — відповіла вона. — А що ви робите весь день у номері?

— Та нічого особливого. Час гаю. Книжку читаю, сніг споглядаю, — відповів я, наливаючи у склянку пиво, добуте з холодильника.

— Яку книжку?

— Про іспанські війни. Вони описані там від початку до кінця. І наводять на багато різних думок.

Іспанські війни справді повчальні. Саме такі відбувалися в далекому минулому.

— Тільки не подумайте про мене чогось дивного! — раптом сказала вона.

— Дивного? — перепитав я. — Що ти маєш на увазі? Що зайшла до мене в номер?

— Ага.

Я присів на краю ліжка зі склянкою в руці.

— Нічого дивного я про тебе не думаю. Звісно, трохи збентежився. Але радий, що ти прийшла. Я тут з нудьги помирав і так мені хотілося з ким-небудь поговорити...

Підвівшись з дивана, вона стала посеред кімнати, легко скинула блакитну куртку й повісила її, щоб не зім'яти, на спинку стільця. Потім підійшла до мене і присіла поруч на ліжку, стуливши коліна до купи. Без куртки вона здалася мені чомусь слабкою та уразливою. Я обійняв її за плечі. Вона поклала голову мені на плече. Чарівний запах. Акуратно випрасувана білосніжна блузка. Так тривало, напевне, хвилин п'ять. Під моєю рукою, з головою на моїм плечі, заплющивши очі, вона тихо, ніби уві сні, дихала. І тільки сніг безперестанку сипався, заглушуючи міський шум. Панувала цілковита тиша.

"Мабуть, вона втопилась і захотіла де-небудь перепочити", — майнула думка. І я став для неї прихистком. Мене пройняв жаль до неї. Бо я подумав, що несправедливо, коли така молода і вродлива дівчина так виснажується. Та якщо добре поміркувати, в цьому немає нічого несправедливого. Адже втома приходить незалежно від віку і від того, людина вродлива чи неприваблива. Так само, як дощ, грім, землетрус або повінь.

Хвилин через п'ять вона підвела голову, встала й одягла куртку. І знову присіла — тепер на дивані. І все гралася перснем на мізинці. У куртці вона знову здалася мені трохи напруженою і далекою.

Сидячи на ліжку, я дивився на неї.

— Послухай, — сказав я. — Хочу спитати тебе про той дивний випадок на

шістнадцятому поверсі. Тоді ти не робила чогось незвичного? Перед тим, як у ліфт сіла, або вже в самому ліфті?

Вона схилила голову в короткій задумі.

— Гм... Як вам сказати? Начебто нічого такого не робила... Вже не пригадую!

— І не було навколо ознак чогось дивного? Не такого, як завжди?

— Все було, як завжди! — відповіла вона, знизавши плечима. — Нічого дивного! Як завжди, сіла в ліфт, приїхала, двері відчинилися — повна темрява. От і все.

Я кивнув.

— Слухай, а чи не могли б ми повечеряти сьогодні разом?

Вона захитала головою.

— Вибачте. На сьогодні в мене інші плани.

— А завтра?

— Завтра — заняття з плавання.

— Заняття з плавання... — повторив я і всміхнувся. — А ти знаєш, що у Стародавньому Єгипті також проводилися заняття з плавання?

— Ні, не знаю, — відповіла вона. — Та мені не віриться, що таке було.

— А все-таки це — правда! Одного разу я зібрав такий матеріал для статті, — сказав я. Зрештою, ну то й що, якби це була правда?

Вона зиркнула на годинник і встала.

— Дякую, — сказала вона. І вислизнула в коридор так само безшумно, як і прийшла. Єдина позитивна подія цього дня. Непримітна. Але, мабуть, і стародавні єгиптяни, шукаючи радості в повсякденних непримітних подіях, жили своїм непримітним життям і вмирили. Вчилися плавати й балзамувати мумії. Нагромадження таких дрібниць люди і називають цивілізацією.

9

Під одинадцять вечора я вже не мав чим зайнятися. Усе, що міг зробити, зробив. Підрізав нігті, прийняв ванну, почистив вуха, подивився новини по телевізору. Віджався від підлоги, повечеряв, дочитав книжку. Однак спати не хотілося. Мав бажання ще раз з'їздити ліфтом на шістнадцятий поверх, але робити це було ще зарано. Краще дочекатися до півночі, коли персонал перестане вештатися.

Після таких розмірковувань я нарешті вирішив податися в бар на двадцять шостому поверсі. Поглядаючи звідти на непроглядну снігову пітьму за вікном, пив мартіні й думав про єгиптян. Цікаво, як жили люди в Стародавньому Єгипті? Хто вчився плавати в басейнах? Мабуть, тодішня еліта — фараонова родина й аристократи. Улюбленці долі, що відчували дух часу. Напевне, для них відгороджувалися частини Нілу, споруджувалися там плавальні басейни і влаштовувалися курси модних способів плавання. А люб'язні інструктори, схожі на мого однокласника-кіноактора, проказували можновладцям: "Прекрасно, Ваша ясновельможносте! От тільки коли плаватимете кролем, простягайте, будь ласка, праву руку ще трохи вперед".

У моїй уяві вимальовувалася ось яка картина. Сині, мов чорнило, води Нілу, сліпуче сонце (звісно, й навіси з тростини для перепочинку), солдати-охоронці зі списами, що

відганяють крокодилів і простолюд, шелест тростини, засмагли сини фараона... А що з його дочками? І дівчат навчали плавати? Скажімо, Клеопатру. Зовсім юну Клеопатру, схожу на Джоді Фостер. Цікаво, вона також непритомніла б, якби побачила інструктора — мого однокласника? Та, мабуть. Бо йому в житті така доля судилася...

"От було б добре зняти таке кіно!" — подумав я. Подивитися його радо пішов би і я.

Головний персонаж — інструктор з плавання — не низького походження, а син володаря чи то Ізраїлю, чи то Ассирії, якого взяли в полон під час війни, відправили в Єгипет і перетворили в раба. Однак, навіть ставши рабом, він не втрачає ні крихти своєї лагідної вдачі. На відміну від Чарлстона Хестона або Керка Дугласа. Випромінюючи білозубу усмішку, він вишукано справляє малу нужду. А якщо дати йому в руки гавайську гітару — встане на березі Нілу і заведе "Рок-е-хула бейбі". Така роль під силу тільки йому, моему однокласнику.

Та от одного дня мимо нього проїжджає фараон зі своїм почтом. І саме тоді, коли наш герой косить тростину на березі Нілу, у воді перекидається човен. Не вагаючись ні хвилини, він стрибає у річку, блискучим кролем підпливає до перекинутого човна, хапає дівчинку і, відбиваючись від крокодила, повертається на берег. Надзвичайно вишукано. Так само, як колись на лабораторних заняттях з природознавства запаливав газовий пальник. Фараон, у захваті від побаченого, думає собі: "Таки-так, я зроблю того юнака інструктором з плавання для свої дітей. Тиждень тому за довгий язик ми якраз утопили у глибокій криниці колишнього інструктора...". Ось так наш герой стає інструктором при дворі фараона. Всі його відразу полюбили за добру вдачу. Ночами придворні дами, намастившись олійними пахощами, прошмигують до нього в ліжку. Фараонові діти просто обожнюють його. Потім одна за одною йдуть вражаючі сцени — "Принцеса в купальнику" та "Фараон і я". На день народження фараона разом з його дітьми наш герой виконує композицію з синхронного плавання. Фараон на радощах мало не танцює, акції нашого героя ще більше зростають. Та він не задирає кирпичи. Бо іншої такої скромної людини на світі немає. Він тільки те і робить, що приязно всміхається та вишукано справляє малу нужду. Коли придворна дама прослизне до нього в ліжку, упродовж години він з нею грається, потім доводить до кульмінації і гладить по голівці, примовляючи: "Ти — незрівнянна!". Він — сама люб'язність.

"Цікаво, що означає переспати з давньоєгипетською придворною дамою?" — запитав я сам себе, але нічого конкретного не зміг уявити. А коли все-таки напружував мозок — на пам'ять наверталися кадри "Клеопатри" виробництва кіностудії "XX століття — Фокс". Того нікчемного фільму з участю Елізабет Тейлор, Річарда Бартон та Рекса Харісона. Екзотика в голлівудському стилі: довгоногі чорношкірі юні рабині обмахують віялами з довжелезними ручками Елізабет Тейлор, яка набором різноманітних сміливих поз розважає мого однокласника. Давні єгиптянки були добре обізнані з такими справами.

І от Клеопатра — викапана Джоді Фостер — закохується в нього до нестями. Може, такий поворот сюжету — банальний, але без нього фільму не буде.

Він також уклепався в Джоді-Клеопатру.

Однак за Джоді-Клеопатрою упадає не тільки він. Абіссінський принц, чорний мов сажа, запалився любов'ю до неї. Настільки, що від самої думки про неї починає танцювати. Що не кажіть, на цю роль годиться тільки Майкл Джексон. Заради кохання він добирається до Єгипту через пустелю аж із самої Абіссинії. І на кожному привалі свого каравану біля вогнища пританцьовує з тамбурином у руках, співаючи "Біллі Джін". Його очі яскравіють у світлі зірок. І, звичайно, між інструктором з плавання та Майклом Джексонем спалахує ворожнеча. Суперництво в коханні.

Саме тоді, коли я дофантазував до цього місця, підійшов бармен і винувато нагадав, що, на жаль, бар зачиняється. Я зиркнув на годинник: було чверть на першу ночі. Крім мене, у барі не залишилося жодного відвідувача. Бармен закінчував прибирати приміщення. "Ну й халепа! — подумав я. — Стільки часу змарнував на якусь нісенітницю! Дурну і беззмістовну. Казна-що!" Підписавши чек, я допив мартіні й підвівся з місця. Вийшов з бару і, запхавши руки в кишені, став дожидати ліфта.

"Однак давньоєгипетський звичай вимагав, щоб Джоді-Клеопатра вийшла заміж за молодшого брата", — міркував я далі. Такий фантастичний сценарій ніяк не виходив мені з голови. В моїй уяві одна за одною виринали все нові й нові сцени. Молодший брат — безвольний і схиблений. Хто підійшов для такої ролі? Може, Вуді Аллен? Навряд. Тоді це перетвориться в комедію. Він безперестанку сипатиме пісними жартами й бити себе по голові пластиковою довбешкою... Не годиться.

Гаразд, про молодшого брата подумаємо пізніше. А от фараона все-таки зіграє Лоренс Олів'є. З його хронічним болем голови й потиранням скроні вказівним пальцем. Усіх, хто не до вподоби, фараон кидатиме у бездонну криницю або в Ніл для боротьби з крокодилами. Інтелігентний і жорстокий. Може вирвати людині повіки й покинути в пустелі...

Я подумав до цього місця — і переді мною відчинилися двері ліфта. Без жодного звуку. Я зайшов усередину й натиснув на кнопку п'ятнадцятого поверху. І думав далі. Не хотів думати, але, коли розпочав, то вже не міг зупинитися.

Сцена змінюється: дика пустеля. Углибині пустелі — печера, в якій подалі від людського ока живе самотній віщун, вигнаний фараоном. З вирваними повіками він зумів пройти через усю пустелю і якимось чудом вижити. Закутаний в овечу шкуру, він уникає палючого сонячного проміння. Поїдає комах, гризе стебла бідної рослинності й своїм внутрішнім зором передбачає майбутнє. Неминуче падіння фараона. Присмерки Єгипту. Круті повороти в історії світу...

"Чоловік-Вівця! — подумав я. — І чого це він раптом тут з'явився?"

Двері ліфта безшумно відчинилися. У полоні невиразних думок я вийшов у коридор. "Чоловік-Вівця! Невже він проіснував від часу єгипетських фараонів? А, може, все це лише витвір моєї безглуздої фантазії?" — думав я, опинившись у темряві.

У темряві?

Я похопився — навколо мене панував непроглядний морок. Без жодного промінчика світла. Двері ліфта в мене за спиною зачинилися — і пільма стала чорною, як воронове крило. Я не бачив навіть власних рук. І музика зникла. Не було чути ні

"Кохання — блакитне", ні "Кохання в літній день". У прохололому повітрі тхнуло пліснявою.

Опинившись сам на сам з такою темрявою, я стояв, мов закам'янілий.

10

Темрява була страшенно густа.

Я не міг помітити обрисів жодного предмета. І навіть форми свого тіла. Не відчував жодних ознак наявності будь-чого. Навколо простягалася тільки чорна порожнеча.

У такій абсолютній пільмі навіть власне існування здавалося абстракцією. Тіло розчинилося в ній, а власне "я", позбавлене будь-якої субстанції, плавало в повітрі, як ектоплазма. Я звільнився від тіла, але нового пристановища для себе не отримав. І блукав у цьому космосі небуття — на дивній межі, що розділяє реальність від кошмару.

Я довго стояв, завмерши на одному місці. Не міг ворухнутися — руки й ноги ніби спаралізувало. Здавалося, наче мене затягли у морську безодню. Густий морок тиснув з усіх боків. А глибока тиша розривала барабанні перетинки. Спочатку я намагався звикати до темряви. Та дарма. Вона виявилася не такою половинчастою, щоб з часом очі могли до неї призвичаїтися. Темрява була непроглядною. Схожа на полотно, кілька разів суцільно, без жодної прогалини, замазане чорною фарбою. Я машинально обшукав кишені. У правій виявив гаманець і ключі від власної квартири. У лівій — пластмасову карточку-ключ від номера, хусточку до носа й дрібні гроші. Речі, зовсім тепер не потрібні. Уперше в житті я пошкодував, що кинув курити. Якби не кинув — напевне, знайшов би в кишенях сірники або запальничку. Однак тепер уже пізно шкодувати. Я вийняв руку з кишені й простягнув туди, де могла бути стіна. Наткнувся на вертикальну поверхню. Отже, стіна була на місці. Гладка й холодна. Надто холодна для готелю "Дельфін". Його стіни не такі холодні. Бо в ньому кондиціонери цілодобово підтримують помірну температуру. "Заспокойся і холоднокровно подумай", — наказав я сам собі.

Холоднокровно!

По-перше, все це вже траплялося з дівчиною з реєстратури. І зі мною відбувається абсолютно те саме. А тому нема чого боятися. Вона сама з цієї халепи вибралася. Отже, і я зумію. Обов'язково! Передусім треба заспокоїтися, і діяти так само, як вона. У цьому готелі щось дивно приховується. Щось таке, що, можливо, стосується мене. Цей готель, напевне, чимось пов'язаний зі старим готелем "Дельфін". Ось чому я сюди прибув. Так чи ні? Саме так! Отже, треба діяти так само, як вона, і на власні очі побачити те, чого не змогла вона.

Страшно?

Страшно.

"Ще б пак! — подумав я. — Не на жарт страшно". Здавалося, ніби мене роздягли догола. Неприємне відчуття. Глибока навколишня темрява віщувала насильство, а я навіть не міг побачити небезпеки, яка безшумно, як морський змії, наближалася до мене. Мене опанувало безсилля, від якого не було порятунку. Здавалося, що темрява проникає в тіло крізь усі пори на шкірі. Сорочка просякла холодним потом. Горло

пересохло. Настільки, що годі було проковтнути слину.

Власне, де я? Де завгодно, тільки не в готелі "Дельфін". Зовсім десь інде. От у цьому я не сумнівався. Переступив через якусь межу — й опинився в цьому химерному місці. Я заплющив очі й кілька разів глибоко дихнув.

Це може здатися дурістю, але зараз мені захотілося послухати "Кохання — блакитне" у виконанні оркестру Поля Моріа. "Я був би такий щасливий, якби ця музика зазвучала тепер!" — подумав я. Як вона мене підбадьорила б! І Ричард Клейдерман годиться. Зараз я і його стерпів би. І "Los Indios Tabajaras" годиться, і Хосе Фелісіано, і Хуліо Іглесіас, і Серхіо Мендес, і "Partridge Family", і "1910 Fruitgam Company" — все що завгодно! Так хотілося послухати музику! Надмірна тиша ставала нестерпною... Зрештою, я ладен був слухати й хор Мітча Мілера, а також дуєт Аль Мартіно з Енді Вільямсом.

"Та годі!" — зупинив я себе. Чи варто забивати собі голову такими нісенітницями? Але все-таки про щось доводиться думати. Про будь-що. Хочеться заповнити чимось порожнечу в голові. Щоб витіснити страх, який заповзає в неї.

Майкл Джексон витанцьовує "Біллі Джін" навколо вогнища з тамбурином у руках. Так, що навіть верблюди в захваті заслухалися.

У голові — якась плутанина.

У голові — якась плутанина.

Мої думки злегка відлунюють у темряві. Думки відлунюють.

Я ще раз глибоко дихнув — і вигнав з голови безглузді видива. Доки можна з цим миритися? Час переходити до дій. Так чи ні? Хіба не для цього я сюди прибув?

Я набрався відваги й наосліп повільно, крок за кроком, пішов коридором праворуч. Однак ноги не дуже слухалися. Наче не свої. Порушився зв'язок між ногами та нервовою системою. Я намагаюся йти, а ноги ледве переступають. Я в полоні суцільного, як вода, мороку, що простягається від краю й до краю. Аж до самого центра Землі. Крок за кроком я просуваюся до нього. А коли дійду туди, на поверхню Землі вже не зможу повернутися... "Думай про щось інше, — наказую я собі. — Інакше страх швидко заволодіє тобою". Ну що ж, подумаю над продовженням сценарію. То на чому я зупинився? Ага, на появі Чоловіка-Вівці. Однак сцена у пустелі поки що закінчиться, а на екрані з'явиться палац фараона. Розкішний палац, в якому зібрано всі скарби Африки. В очікуванні наказу стоять нубійські раби. В центрі зали — фараон. Лунає музика, схожа на мелодію Міклоша Рожі. Очевидно, фараон чимось роздратований. "Щось у Єгипті прогнило, — думає він. — Щось не те відбувається і в цьому палаці. Я виразно це відчуваю. Треба навести порядок..."

Крок за кроком, обережно я пересуваюся вперед. І думаю: "Моя знайома не розгубилася. От молодчина! Раптом опинившись у загадковій непроглядній пітьмі, сама пішла щось там перевіряти. А от у мене жижки трясуться, хоча я наперед знав про існування такої потойбічної темряви. Якби ж я нічого не знав, то в такій обстановці і кроку не ступив би. Стояв би перед дверима ліфта, як закам'янілий".

Мої думки крутилися навколо знайомої дівчини. Я уявив собі, як у чорному

гладенькому купальнику вона вчиться в басейні плавати. А коло неї вертиться мій колишній однокласник, що став кіноактором. І вона закохана в нього до нестями. Він показує їй, як треба гребти правою рукою у кролі, а вона зачаровано поглядає на нього. А коли настає ніч, закрадається до нього в ліжку... Мені стало сумно. І навіть боляче на душі. "Так не можна робити, — наказав я їй подумки. — Ти нічого не розумієш. Він тільки зовні такий лагідний та люб'язний. Наговорить тобі ніжних слів і, напевне, закрутить голову... Та це лише слова. Саме загравання".

Коридор звернув праворуч. Так, як вона казала... Однак у моїй уяві вона вже лежала в ліжку з моїм однокласником-актором. Ось він пестливо її роздягає і вихваляє кожну частину її оголеного тіла. І то від душі вихваляє. "От тобі й на! — подумав я. — Славно виходить!". І поступово я відчув, що розізлився: "Хіба можна так помилятися?".

Коридор звернув праворуч.

Все ще притримуючись стіни, я повернув направо. І вдалині побачив слабенький вогник, що наче пробивався крізь кілька заслонів.

Все було так, як вона казала.

Мій однокласник ніжно обціловує її тіло. Повільно переходить від шиї до плечей, до грудей... Камера знімає його обличчя та її спину. Потім ракурс круто змінюється. Видно дівоче обличчя. Тільки не її. Не моєї знайомої з готелю "Дельфін". А обличчя Кікі. Високочасної повії з чарівними вухами, з якою я зупинявся у старому готелі "Дельфін". Кікі, що без жодного попередження зникла з мого життя... І ось тепер вона в ліжку з моїм однокласником. Як у сцені із справжнього кіно. Майстерно змонтовані кадри. Навіть занадто майстерно. Можна сказати — навіть банально. Вони обіймаються в кімнаті, крізь штори на вікні просочується світло. Кікі. Чого вона раптом тут з'явилася? Час і простір переплуталися.

Час і простір переплуталися.

Я рушив назустріч вогнику. Зробив крок — і видиво в голові зникло.

Затемнення.

Просуюся крізь мовчазну темряву вздовж стіни. Вирішив ні про що не думати. Думай чи не думай — все одно користі катма. Тільки час зволікається. Краще вже зосередитися на тому, як рухаю ногами. Уважно, неухильно. Спереду — тьмяне світло. Однак неясно, звідки воно ллється. Видно лише прочинені двері. Таких дверей у цьому готелі я раніше не бачив. Як і вона казала... Старі дерев'яні двері. На них — табличка з номером. Однак цифри годі прочитати. Занадто темно і табличка брудна. У всякому разі, це не готель "Дельфін". Звідки взялися в новому готелі "Дельфін" такі старі двері? І повітря незвичне. Власне, чим воно тхне? Наче старими паперами. Раз у раз світло миготить. Мабуть, свічка горить...

Я спинився перед дверима і якийсь час придивлявся до того світла.

І знову згадав про дівчину з реєстратури. "Треба було тоді з нею переспати", — раптом подумав я. Чи можу я повернутися в реальний світ? Чи зможу ще раз призначити їй побачення? За такими думками я відчув ревність до реального світу і до плавального басейну. Втім, може, й не ревність, а збільшений і спотворений жаль, зовні

абсолютно схожий на неї. Принаймні в густій темряві таке відчуття скидалося на ревності. От тобі й на! Знайшов де ревнувати! Минула ціла вічність, коли до чогось ревнував. Зрештою, я не з тих, що страждають таким почуттям. Бо, мабуть, я занадто великий індивідуаліст. А проте зараз я відчував навдивовижу сильну ревність. До плавального басейну.

"Що за дурість! — подумав я. — Хто здатний ревнувати до басейну? Чогось подібного я ніколи не чув".

Я проковтнув слину. І в повітрі пролунав такий голосний звук, ніби хтось уперіщив металевою бейсбольною битою по порожній залізній бочці. А я ж тільки слину проковтнув.

Як і вона казала, звук лунав якимось дивно. Але ж пора стукати у двері. Обов'язково треба стукати. І я постукав. Рішуче, ні на мить не вагаючись. Неголосно — тук-тук. Настільки тихо, що можна було б і не почути. Однак стук виявився громоподібним.

Затамувавши подих, я чекав, що буде далі.

Спочатку панувала тиша. Така, про яку вона розповідала. Наскільки довга — не пам'ятаю. Може, п'ять секунд, а може, хвилина. У темряві тривалість часу не залишалася незмінною. Час то коливався, то розтягувався, то згущувався. У цій тиші також я сам то коливався, то розтягувався, то згущувався. Деформувався разом з ним. Як зображення у кривому дзеркалі.

Потім почувся той звук. Підсилений шурхіт. Шелест одягу. Щось підвелось з підлоги. Почулися кроки. Вони повільно наближались до мене. Шур-р-р... шур-р-р... Щось начебто човгало капцями. "Щось нелюдське", — казала вона. Те саме було й цього разу. Люди так не ходять. А щось зовсім інше. Чого в реальності немає. Але що тут існує.

Я не тікав. Відчував, як по спині спливав піт. Однак у міру того, як кроки наближались, страху в душі, як не дивно, залишалося щораз менше. "Усе нормально", — подумав я. Чогось злого мені не зроблять. Я виразно це відчув. Нема чого боятися. Нехай буде, що буде. Усе нормально. Я відчув, як у тілі зануртувала гаряча кров... Я міцно стиснув рукою клямку дверей і затамував подих. Усе нормально. Не страшно. У темряві я почув громоподібне биття серця. Власного серця. Я розчинився в його битті, був його частиною. "Нема чого боятися", — сказав я сам собі. Просто все з'єдналося...

Кроки затихли. Воно зовсім близько. І дивиться на мене. Я заплющив очі. "З'єдналося!" — подумав я. Я з'єднався з усім на світі — з берегами Нілу, Кікі, колишнім готелем "Дельфін", старим рок-н-ролом. З нубійськими аристократками, що напахчені олійними парфумами. З бомбами з годинниковим механізмом. Зі старим світлом, старими звуками, старими голосами.

— Ми на тебе чекали, — сказало воно. — Давно чекали. Заходь.

Навіть не розплющуючи очей, я здогадався, хто це.

Це був Чоловік-Вівця.

Ми розмовляли, сидячи один напроти одного за старим столом. Маленьким

круглим столом, на якому горіла свічка у грубій глиняній мисочці. Ніяких інших меблів у кімнаті не було. Навіть стільців. Ми сиділи на купках книжок, звалених на підлогу.

Це була кімната Чоловіка-Вівці. Продовгувата й тісна. Стіни і стеля створювали часткове враження, ніби вона нагадує кімнату в колишньому готелі "Дельфін", та, придивившись уважно, я не помітив ніякої схожості. Навпроти дверей — вікно. Забите зсередини дошками. Забите, напевне, досить давно, бо щілини між дошками заповнила попелясто-сіра пилюка, а головки цвяхів поржавіли. Більше нічого в кімнаті не було. Не кімната, а коробка. Без електричної лампочки під стелею. Без шафи. Без ванни. Без ліжка. Спав він, напевне, на підлозі, загорнувшись в овечу шкуру. Уся підлога, крім вузької доріжки, якою насилу могла пройти людина, була завалена старими книжками, газетами та підшивками з вирізками. Папір збляк, дещо поточили черви, дещо розсипалося на дрібні частини. Одного мого погляду було досить, щоб збагнути, що всі ці матеріали стосувалися історії вівчарства на Хоккайдо... Мабуть, архів зі старого готелю "Дельфін" перебрався сюди? Там колись цілою кімнатою з документами про овець завідував батько власника готелю... Цікаво, що з ними сталося?

Якийсь час Чоловік-Вівця розглядав моє обличчя у миготливому полум'ї свічки. Непропорційно велика тінь Чоловіка-Вівці тремтіла на стіні в брудних патйоках за його плечима.

— Давно не бачилися, правда? — сказав він з-під маски. — Однак ти не змінився. Начебто трохи схуд?

— Авжеж. Таки схуд, — відповів я.

— Ну, а що там у зовнішньому світі? Нічого нового? Що там відбувається — цього ми не знаємо, — сказав він.

Я заклав ногу на ногу і похитав головою.

— Все як завжди. Нічого особливого не помітно. Тільки все щораз ускладнюється. І змінюється дедалі швидше. А загалом — нічого нового.

Чоловік-Вівця кивнув.

— Ну, а нова війна ще не почалася?

Я здогадувався, котру з воєн він вважав останньою, але похитав головою.

— Ще ні, — відповів я. — Ще не почалася.

— Однак невдовзі почнеться! — сказав він одноманітним голосом, потираючи руками в рукавицях. — Остерігайся! Як не хочеш, щоб тебе вбили, — будь насторожі. Війна обов'язково буде. Вона завжди виникає. Не буває так, щоб її не було. Навіть коли здається, що її не буде, все одно буває. За своєю природою люди схильні вбивати одні одних. І вбивають, поки сил вистачає. А коли втомлюються — трохи відпочивають. Потім знову починають взаємознищуватися. Так у світі заведено. Нікому не можна довіряти. І таке становище не зміниться. А тому не можна нічого вдіяти. Не подобається — нічого іншого не залишається, як утекти в інший світ.

Овеча шкура на ньому здалася трохи бруднішою, ніж колись. Вовна повсюди засмальцювалася і збилася у ковтуні. Чорна маска на обличчі також мала набагато пошарпаніший вигляд, ніж та, яку я пам'ятав. Вона здавалася нашвидкуруч

виготовленою частиною маскарадного костюму. А може, таке враження виникло під впливом вологих стін кімнати, схожої на погріб, і тьмяного полум'я свічки. Або через те, що пам'ять завжди ненадійна і зберігає все в рожевому світлі. Однак не тільки одяг Чоловіка-Вівці, але й він сам здавався набагато потріпанішим, ніж колись. За чотири роки він постарів і згорбився. Раз у раз глибоко зітхав, і те зітхання дивно різало слух. Неприємним звуком — ніби щось, потрапивши в трубу, перекочується, б'ється об стінки, а назовні не вилітає.

— Ми думали, ти прийдеш раніше, — сказав Чоловік-Вівця, поглядаючи на мене. — А тому весь час чекали. Недавно хтось приходив. Ми подумали — ти. А виявилось — хтось інший. Хтось помилково забрів. Дивно. Інші люди так просто не могли б сюди потрапити. Та байдуже. Головне — ми думали, ти прийдеш раніше.

Я здвигнув плечима.

— Я, звичайно, думав, що сюди прийду. Що мушу прийти. Однак не міг зважитися. Часто сон бачив. Про готель "Дельфін". Постійно один і той самий. Та поки зважився сюди прийти, минуло багато часу.

— Намагався про це місце забути?

— Забув до половини, — зізнався я щиро. І подивився на свої пальці, освітлені миготливим полум'ям свічки. "Мабуть, протяг?" — здивувався я. — Думав забути все, якщо вдасться забути до половини. І жити так, наче тут зі мною нічого не сталося...

— І все через те, що загинув твій друг?

— Так, — відповів я. — Через те, що загинув мій друг.

— Але врешті-решт ти сюди таки повернувся, — сказав Чоловік-Вівця.

— Так, урешті-решт сюди повернувся, — погодився я. — Не зміг забути про це місце. Як тільки намагався забути — щось обов'язково мені про нього нагадувало. Мабуть, воно для мене особливе. Незалежно від того, подобається воно мені чи ні, я відчуваю себе його частиною. Сам не знаю, що це конкретно означає, але відчуваю це дуже чітко. Хтось плаче тут за мною. І шукає мене. А тому я вирішив сюди приїхати. Скажи, де зараз я, власне, перебуваю?

Чоловік-Вівця довго дивився мені прямо в очі. Потім похитав головою.

— Подробиць і ми не знаємо. Тут вельми просторо. І дуже темно. Наскільки просторо й наскільки темно — нам не відомо. Ми знаємо тільки про цю кімнату. А тому не можемо докладно про щось інше розповісти. У всякому разі, ти прибув сюди, бо настав час, коли ти мав прибути. Ми так думаємо. Не сумнівайся. Напевне, хтось за тобою плаче. Хтось тебе шукає. Якщо ти це відчуваєш — отже, так воно і є. Так чи інакше, а твоє повернення сюди — цілком природна річ. Як повернення птаха у своє гніздо. Цілком природна. Якби ж ти не бажав повернутися — це означало б те саме, що цього місця взагалі немає...

І Чоловік-Вівця знову потер рука об руку. Велетенська тінь на стіні загойдалася в такт його рухам. Так, ніби чорний привид збирався напасти на мене зверху. Зовсім як колись у фільмах-коміксах.

"Як повернення птаха у своє гніздо", — подумав я. Мені здалося, що Чоловік-Вівця

таки правий. Я повернувся сюди тільки на чийсь поклик.

— Ну, розповідай, — тихо сказав Чоловік-Вівця. — Розповідай про себе. Тут — твій світ. Нічого не соромся. Що в тебе на душі — про те й розповідай докладно, не кваплячись. Не сумніваюсь, ти маєш про що розповісти...

Втупившись у тінь на стіні в тьмяному полум'ї свічки, я розповідав про те, що випало на мою долю. Вже давно я не відкривав своєї душі нікому так щиро, як зараз. Повільно, з усіма подробицями, наче розтоплював крижану брилу. Розповів, що більш-менш заробляю собі на прожиток. Що, однак, нікуди не рухаюся. Що, нікуди не рухаючись, поступово старішаю. Що відучився по-справжньому любити. Що забув, як тоді тремтить серце. І що не знаю, чого варто хотіти. Розповів, що з усіх сил, як тільки можу, стараюся робити те, що мене зараз стосується. Та що це ніяк не допомагає. Здається, що власне тіло день у день твердішає. Зсередини, від самого серця, поволі дерев'яніє. І мені стає страшно... І відчуваю, що лише це місце прив'язує мене до себе. Що я належу йому. Я не знаю, що це за місце. Але інстинктивно відчуваю: я — його частина.

Чоловік-Вівця мовчки слухав мою розповідь. Здавалося, ніби майже задрімав. Та як тільки я закінчив розповідати, він розплющив очі.

— Усе в порядку. Нема про що турбуватися. Ти справді належиш готелю "Дельфін", — сказав він тихо. — Досі належав і завжди належатимеш. Звідси все починається і тут закінчується. Це твоє місце. І таким залишиться. Тут ти з усім на світі пов'язаний. Тут — твій вузол.

— З усім пов'язаний?

— З усім, що втратив. Чого ще не втратив. Все це сходиться тут до купи.

Я спробував осмислити його слова. Але не міг зрозуміти, що він має на увазі. Їхній надмірно розпливчастий зміст до мене не доходив.

— А конкретніше не можеш пояснити? — спитав я.

Чоловік-Вівця не відповів на це нічого. Бо не міг пояснити. І тільки мовчав, хитаючи головою. Хитав головою — і разом з нею тремтіли саморобні вуха. Гойдалася також тінь на стіні. Так розмашисто, що здавалось — от зараз стіна завалиться.

— Скоро тобі це стане ясно. Як прийде час для розуміння — зрозумієш, — сказав він.

— Та, крім цього, я ніяк не збагну ще однієї речі, — сказав я. — Навіщо власник колишнього готелю "Дельфін" наполіг на збереженні старої назви і для нового готелю?

— Заради тебе, — відповів Чоловік-Вівця. — Щоб ти у будь-який час міг повернутися сюди. Адже якби назва змінилася — ти не знав би, куди йти, хіба ні? А так готель "Дельфін" залишився на місці. Хоч як його перебудовуй, хоч як змінюй. Незалежно від цього він завжди тут буде. І чекатиме на тебе.

Я розсміявся.

— Заради мене? Виходить, що цю велетенську споруду названо "Dolphin Hotel" спеціально заради мене?

— Ага. Що ж тут смішного?

Я похитав головою.

— Та ні, нічого... Просто дивно. Якась абсурдна історія. Трохи нереальна.

— Реальна! — спокійно заперечив Чоловік-Вівця. — Готель "Дельфін" реально існує. І вивіска "Dolphin Hotel" цілком реальна. Так чи ні? Хіба це не реальність? — І він постукав пальцем по столу, що аж полум'я свічки затанцювало.

— Та й ми реально тут перебуваємо. Сидимо тут і на тебе чекаємо. Про все подумали, все зробили, щоб ти сюди повернувся. Щоб усе зв'язалося до купи.

Я довго дивився на тремтливе полум'я свічки. І все ще ніяк не міг повірити в те, що почув.

— Слухай, а навіщо робити все це спеціально для мене одного?

— Бо цей світ для тебе! — відповів Чоловік-Вівця таким тоном, ніби стверджував щось зовсім очевидне. — Що ж тут незрозумілого? Якщо ти його прагнеш — матимеш. Бо цей світ призначений для тебе. Ясно? Ти повинен це зрозуміти. Ось у чому суть. А тому ми старалися з усіх сил, щоб ти міг повернутися. Щоб цей світ не зруйнувався. Щоб не зник. От і все.

— А що, я справді цьому місцю належу?

— Звичайно. І ти йому належиш. І ми. Всі належимо. Це — твій світ, — відповів Чоловік-Вівця. І підняв угору палець, що кинув на стіну велетенську тінь.

— А ти що тут робиш? Хто ти такий?

— Ми — чоловік-вівця! — сказав він і хрипко засміявся. — Як сам бачиш, ми вдягаємося в овечу шкуру і живемо у невидимому для людей світі. За нами ганялися — ми подалися в ліс. Дуже давно це було. Настільки давно, що навіть не пам'ятаємо коли. Ким були ми раніше — вже не пригадуємо. У всякому разі, відтоді ми вже не потрапляли людям на очі. А якщо намагаєшся не потрапляти людям на очі, то, природно, стаєш невидимим. І от одного разу — бозна-коли — ми покинули ліс й оселилися тут. Нам відвели це місце, щоб його охороняти. Зрештою, нам також треба десь заховатися від негоди. Адже навіть лісові звірі мають свої лігвища, хіба ні?

— Аякже! — підтакнув я.

— Наше завдання тут — все з'єднувати. Виступити в ролі чогось схожого на комутатор. Тут — головний вузол. І тому ми ретельно з'єднуємо все так, щоб ніщо не переплуталося. Таке наше призначення. Комутатор. Усе з'єднуємо. Все, чого шукаєш і знаходиш, з'єднуємо з усім іншим. Зрозуміло?

— Начебто... — відповів я.

— Так от, — вів далі Чоловік-Вівця, — виходить, що без нас тобі не обійтися. Бо ти заплутався. Сам не знаєш, чого шукаєш. Ти втратив контакт зі світом і світ відвернувся від тебе. Хочеш кудись іти, а не знаєш куди. Ти багато чого втратив, а натомість не знайшов нічого підходящого. А тому в твоїй голові панує безлад. Ти відчуваєш, що ні з чим не зв'язаний. І це правда. Єдине місце, з чим ти ще споріднений, — тут.

Якусь хвилину я думав над сказаними словами.

— Мабуть, ти правий! Я втратив контакт зі світом і світ відвернувся від мене. І в моїй душі настав безлад. Я ні з чим не зв'язаний. Єдине місце, яке мене не відпускає

від себе, — тут, — карбував я слова, поглядаючи на власні руки у відблисках свічки. — Але я щось відчуваю. Щось намагається ввійти в контакт зі мною. Уві сні хтось мене шукає і проливає сльози за мною. Здається, що от-от я з чимось зв'яжуся. Слухай, я хочу спробувати повторити все ще раз спочатку. А для цього мені потрібна твоя допомога.

Чоловік-Вівця мовчав. А я більше не мав що сказати. Тиша була страшенно гнітюча — здавалося, ніби ми сидимо на дні глибокої ями. Тиша важким тягарем налягала на мої плечі. Під ним навіть мої думки обростали огидним твердим панциром, як глибоководні риби. І лише зрідка цю тишу порушувало слабке тріщання миготливої свічки. Чоловік-Вівця не відривав погляду від полум'я. І довго мовчав. Потім повільно підвів голову і глянув на мене.

— Ну то спробуймо з'єднати тебе з отим "щось", — сказав Чоловік-Вівця. — Щоправда, я не певен, що нам це вдасться. Роки вже не ті. І сил не так багато, як колись. Самі не знаємо, чи зможемо тобі допомогти. Але зробимо все, що в наших силах. Однак навіть якщо в нас щось вийде, то це не означає, що ти обов'язково станеш щасливим. Цього ми тобі не можемо гарантувати. Можливо, в тамтешньому світі тобі вже нікуди податися. Ми не впевнені, що це так, але ж ти сам раніше казав, що в тобі багато чого затверділо. А коли так, то назад дороги нема. І до того ж, ти вже немолодий.

— То що ж мені робити?

— Досі ти багато чого втратив. Багато чого важливого й цінного. І в цьому ніхто не винен. Річ у тому, що кожного разу на місце втраченого ти накладав своєрідну латку. Щось на зразок етикетки, хіба ні? А ти не повинен був цього робити. Ти накладав латки з того, що мав залишати для себе самого. І через те ти сам потроху зношувався... Чому? Навіщо ти так робив?

— Не знаю, — відповів я.

— А може, з цим не було іншої ради? Як з долею. Навіть не знаю, як точніше сказати...

— Схильність? — підказав я.

— Ага, саме вона! Схильність. От ми і думаємо... Ану ж ти робитимеш те саме, навіть якщо почнеш жити наново? Бо така схильність. А якщо така схильність перейде через певну межу, вороття назад не буде. Буде запізно. І тоді ми тобі не зможемо нічим зарадити. Ми вміємо охороняти це місце і з'єднувати з усім на світі. Все інше — нам не під силу.

— То що ж мені робити? — запитав я вдруге.

— Як ми вже казали, зробимо все, що в наших силах. Спробуємо тебе з'єднати, — відповів Чоловік-Вівця. — Та цього не досить. І ти мусиш постаратися. Сидіти, склавши руки, не годиться. Так ти нічого не досягнеш. Зрозумів?

— Зрозумів, — відповів я. — І все-таки що мені робити?

— Танцюй, — сказав Чоловік-Вівця. — Поки звучить музика, не переставай танцювати. Ти розумієш, що ми кажемо. Танцюй! Не переставай танцювати! Навіщо

танцювати — не думай. Не шукай у цьому якогось змісту. Змісту немає. Як почнеш про це думати — ноги зупиняться. А як хоч раз ноги зупиняться — ми тобі вже не зможемо допомогти. Твій контакт зі світом обірветься. Зникне назавжди. І тоді тобі доведеться жити лише в цьому світі. Тебе швидко затягне в цей світ. А тому не зупиняйся. І не переймайся тим, що це може здатися тобі дурістю. Стеж за ритмом і танцюй. І тоді все, що в тобі затверділо, почне потроху розм'якати. Хвороба ще не мала б стати невиліковною. Все, що можна використати, використовуй. Сил не шкодуй. І боятися нема чого. Ми розуміємо, ти втомлений. Втомлений і переляканий. Таке в житті буває з кожним. Здається, ніби все у світі неправильне. А тому вони зупиняються.

Я підвів голову і знову втупився у тінь на стіні.

— Однак тобі нічого не залишається, як танцювати, — вів далі Чоловік-Вівця. — Й обов'язково якнайкраще. Так, щоб усі були в захваті від твого танцю. І тоді ми зможемо тобі допомогти. А тому танцюй! Поки звучить музика — танцюй!

Поки звучить музика — танцюй!

У голові знову прокотилася луна.

— Слухай, а що таке, по-твоєму, тутешній світ? Ти кажеш, що мене перетягне з тамтешнього світу в тутешній. А хіба цей світ не мій? Хіба не для мене він існує? А коли так, то чому я не можу повернутися у свій власний світ? Ти ж сам казав, що цей світ реально існує.

Чоловік-Вівця похитав головою. Велетенська тінь знову колихнулася на стіні.

— Тутешня реальність відрізняється від тамтешньої. Тут тобі поки що жити не можна. Тут надто темно і надто просторо. Нам важко пояснити це словами. А крім того, як ми вже казали, подробиць ми й самі не знаємо. Звісно, цей світ — цілком реальний. І наша зустріч з тобою, і наша розмова відбувається насправді.

У цьому немає сумніву. Та це не означає, що реальність буває тільки одна. Їх може бути кілька. Кілька варіантів реальності. Ми ж вибрали собі цю. Бо в ній немає місця війні. І нам не довелося нічого викидати. А от у тебе все по-іншому. У тебе ще зберігається життєве тепло. І для тебе нинішнього тут занадто холодно. Та й їжі немає. Це місце не для тебе...

Після таких слів я відчув, як температура в кімнаті почала знижуватися. Я сховав руки в кишені і злегка задрижав.

— Холодно? — спитав Чоловік-Вівця.

Я кивнув.

— Часу обмаль, — сказав він. — Скоро стане ще холодніше. Тобі краще йти. Бо тут задубієш.

— Наостанку ще одне запитання! — сказав я. — Щойно згадав... Точніше, раптом звернув увагу... Мені здається, ніби досі я все життя шукав тебе. І не в одному місці бачив твою тінь. У тамтешньому світі вона набирала різноманітних обрисів. Дуже розпливчастих і невиразних. А може, то була тільки якась її частина. Хоча, як тепер згадую, я бачив її повністю... Таке моє відчуття.

Пальцями обох рук Чоловік-Вівця окреслив якусь невиразну форму.

— Це правда! Все було так, як ти кажеш. Так, як ти думаєш. Ми завжди там були. Як тінь або її частина...

— А проте я не розумію, — сказав я. — Чому ж це я зараз виразно бачу твоє обличчя і твою постать? Те, чого раніше не бачив, тепер бачу. Чого б це?

— Бо ти багато чого вже втратив, — спокійно відповів Чоловік-Вівця. — І місць, куди міг податися, поменшало. А тому тобі стало видніше, який у мене вигляд.

Зміст його слів до мене не доходив.

— То що, тут — загробний світ?

— Ні, — відповів він. — І, глибоко зітхнувши, струснув плечима. — Тут — не загробний світ. Адже ми з тобою живі. Обидва явно живі. Сидимо тут, дихаємо і розмовляємо. Все це — реальність.

— Нічого не розумію.

— Танцюй! — сказав він. — Іншої ради нема. Ми хотіли б пояснити тобі докладніше. Та не можемо. Все, що могли, сказали... Танцюй! Не задумуйся ні над чим, й якомога краще танцюй. Ти мушиш це робити.

Температура в кімнаті раптом ще більше знизилася. Здрагаючись усім тілом, я згадав, що вже раніше десь переживав таку холоднечу. Згадав просякнуте сирістю крижане повітря, що проникало до самих кісток. Це було дуже давно, далеко-далеко звідси. Та от де саме — не міг пригадати. Здавалося, що ще трошки — і згадаю. Та нічого не вийшло. Частина мозку заглухла і задерев'яніла.

І задерев'яніла.

— Тобі пора йти, — сказав Чоловік-Вівця. — Бо інакше замерзнеш до смерті. Згодом ми ще зможемо зустрітись. Якщо тільки захочеш. Ми завжди сидимо тут. Сидимо й на тебе чекаємо...

Човгаючи ногами, він провів мене до повороту. Шур-р-р, шур-р-р — лунали його кроки в темряві. Потім я попрощався з ним. Без потиску руки, без якихось особливих слів. Просто сказав: "До побачення!". І ми розійшлися. Він пошкандибав до своєї кімнатки, а я попрямував до ліфта. Натиснув на кнопку — і ліфт повільно поповз догори. Двері беззвучно відчинилися — і яскраве світло, ввірвавшись у коридор, обдало мене лагідним теплом. Я зайшов у кабінку і зіперся об стіну. Двері автоматично зачинилися, а я стояв, не ворухачись.

"Отже..." — подумав я. Однак жодна з думок у голову не приходила. Вони зависли посеред велетенської порожнечі, якій не було ні кінця, ні краю. І нікуди не вели. Як казав Чоловік-Вівця, я був утомлений і переляканий. І сам-один. Як мала дитина, що заблудилася у лісі.

"Танцюй!" — сказав Чоловік-Вівця.

"Танцюй!" — відлунювало в моїй голові.

— Танцюй! — повторив я вголос.

І натиснув на кнопку п'ятнадцятого поверху.

На п'ятнадцятому поверсі я вийшов з ліфта — і мене привітала мелодія "Місячна ріка" Генрі Манчіні, що лилася з умонтованих у стелю динаміків. Я повернувся у

реальність, де, мабуть, не зможу стати щасливим і так само не зможу нікуди податися.

Я машинально зиркнув на годинник. Час повернення в реальність — третя двадцять ранку.

"Отже..." — подумав я знову.

"Отже, отже, отже..." — відлунювало в голові.

І я зітхнув.

12

Повернувшись у номер, я передусім налив у ванну гарячої води, роздягнувся — і повільно в неї занурився. Однак тіло так просто не прогрівалося. Воно промерзло до самих кісток, і гаряча вода навколо тільки відтінювала холоднечу всередині нього. Я збирався досидіти у воді до того часу, коли ця холоднеча розтане, але від теплої пари в голові почало тьмаритися, а тому довелося з ванни вилізати. Після того я притулився чолом до віконної шибки й, трохи охолонувши, налив у склянку бренді, випив одним махом і забрався у ліжку. Намагався заснути — міцно, з порожньою головою. Та нічого не виходило. Так і не позбувшись затьмарення голови, я пролежав у ліжку до самого ранку. Небо заволокли попелясто-сірі хмари. Сніг ще не падав, але ці хмари, віщуючи снігопад, так суцільно вкривали небо, що замальовали своєю сірістю все місто від краю і до краю. Хоч куди глянь — усюди сірий колір. Занедбане місто, заселене спустошеними душами.

Я не міг заснути зовсім не тому, що думки непокоїли. Я ні про що не думав. Бо перевтомився, щоб заснути. І тіло, і душа вимагали сну. А от невелика частина мозку, закам'янівши, вперто відмовлялася спати і тим самим діяла мені на нерви. Таке роздратування настає тоді, коли з вікна швидкісного поїзда намагаєшся прочитати назви станцій на табличках. Наближається станція — і ти напружуєш увагу, щоб уже цього разу встигнути прочитати напис, — та марно. Занадто велика швидкість. Перед очима з'являються невиразні обриси ієрогліфів, та що вони означають важко збагнути. Одна мить — і вони вже позаду. І так без кінця. Станція за станцією. З глибокої провінції, з нікому невідомими назвами. Кожного разу поїзд давав гудок, і його пронизливе гурчання впивалося, мов бджола, мені в мозок...

Так тривало до дев'ятої. Пересвідчившись, що годинник показує дев'яту, я перестав присилувати себе до сну і виліз з ліжка. "Нічого не вийде. Не засну", — подумав я. І пішов у ванну голитися. Щоб поголитися як слід, мусив нагадувати собі: "Ось зараз я голюся!". Після того я одягся, причесався і подався до готельного ресторану снідати. Сівши за столик під вікном, замовив "сніданок Континенталь", але випив тільки дві чашки кави і схрумав один тост. Щоб упоратися з тостом, сірим у відсвіті тьмяного неба й смаком схожого на жмутики вати, я потратив багато часу. Погода надворі була така, що могла б віщувати кінець світу. Допиваючи каву, разів п'ятдесят перечитав ранкове меню. Однак затвердіння в голові не розсмоктувалося. Поїзд і далі мчав без зупинок. І гудки лунали. А затвердіння в голові перетворилося на затужавілий клубок зубної пасти. Люди навколо мене жваво наминали свої сніданки — насипали цукру в каву, намазували тости маслом, ножами й виделками різали яечню з шинкою. Клад, клад,

кляц — безперестанку давало про себе знати столове начиння. "Не ресторан, а справжня сортувальна станція", — подумав я.

І раптом я згадав про Чоловіка-Вівцю. Він і зараз, у цю мить, існує. Перебуває десь у цьому готелі, в якомусь вигині простору-часу. І намагається мені щось пояснити. Та марно. Я не встигаю прочитати. Надто велика швидкість. Голова затверділа й не розпізнає ієрогліфів. Я можу прочитати лише те, що стоїть на місці: (А) Сніданок Континенталь: сік (помаранчевий, грейпфрутовий або томатний), тост і... Хтось до мене звертається. І жде відповіді. Цікаво, хто? Я підводжу голову. Офіціант. Стоїть у білому піджаку і тримає в руці кавник. Наче якийсь спортивний приз. "Кави більше не бажаєте?" — питає він увічливо. Я хитаю головою. Він зникає, а я встаю з-за столика й виходжу з ресторану. Кляц, кляц, кляц — не перестає торохтіти начиння на столах у мене за плечима.

Повернувшись у номер, я знову заліз у ванну. Цього разу ознобу не було. У воді я поволі витягся всім тілом і почав зосереджено, ніби розплутував клубок ниток, розслаблювати один за одним усі суглоби. Так, що пальці як слід заворушилися. "Ось воно, моє тіло, — подумав я. — Тут і зараз. У реальній ванні реального готельного номера. В ніякий швидкісний поїзд сідати мені не доведеться. І гудків не чути. І нема потреби читати назви станцій. Не треба ні про що думати".

Я виліз з ванни, забрався в ліжку і глянув на годинник. Було вже пів на одинадцяті. "От тобі і маєш! — подумав я. — Може, плюнути на сон і вийти прогулятися?" Поки я над цим роздумував — раптом нагрянула дрімота. Миттєва — наче зміна декорацій на сцені при погашеному світлі. І цю мить я чітко запам'ятав. Невідомо звідки в кімнаті з'явилася попелясто-сіра мавпа з молотом у лапах і торохнула ним мене ззаду по голові. Так сильно, що в сон я поринув, як у непритомність.

Уві сні було тісно й важко. Темно — хоч в око стрель. І ніякої музики. Ні "Місячної ріки", ні "Кохання — блакитне". Не сон, а сама простота й невігядливість. "Яке число йде після шістнадцяти?" — хтось мене запитує. "Сорок один", — відповідаю. "Спить як убитий", — каже попелясто-сіра мавпа. Так, це правда, я сплю. Сплю міцно, згорнувшись калачиком усередині твердої-твердої чавунної кулі. Такої кулі, якою руйнують будинки. Усередині кулі порожньо. Там я і сплю. Тісно, важко, невігядливо...

Щось мене кличе.

Гудок поїзда?

"Ні! Зовсім ні! Не вгадав!" — кигичуть чайки.

Хтось намагається розпекти пальником чавунну кулю. Такий звук чути...

"Ні! І цього не вгадав!" — одностайно кигичуть чайки. Як хор у давньогрецькій трагедії.

"Та це ж телефон!" — подумав я.

Чайки зникли. І ніхто більше мені не відповідає. Чому чайок не стало?

Я намацав біля подушки телефон і підняв трубку.

— Слухаю, — сказав я.

У відповідь я почув тільки довгий гудок.

"Пі-пі-пі!.." — долинуло ніби з іншого світу.

Дверний дзвінок! Хтось натискає на кнопку дзвінка. Пі-пі-пі!..

— Дверний дзвінок! — вимовив я вголос.

Однак чайки кудись поділися. І ніхто вже не похвалив мене за догадливість.

Пі-пі-пі!..

Накинувши на себе купальний халат, я підійшов до дверей і відчинив їх, нічого не питаючи. Знайома дівчина з реєстратури прослизнула в номер і зачинила за собою двері.

Те місце на голові, по якому уві сні торохнула молотом попелясто-сіра мавпа, сказано боліло. "Могла б і не лупити так сильно!" — подумав я. Страшний біль. Здавалося, ніби череп угнувся.

Вона подивилася на мій халат, потім — на обличчя. І насупила брови.

— Чому це ви спите до третьої години дня? — спитала вона.

— До третьої години дня? — повторив я. Я і сам не міг пригадати чому. "Чому?" — спитав я сам себе.

— О котрій ви лягли спати?

Я задумався. Точніше, намагався думати. Та ніщо не думалося, хоч убий.

— Гаразд, не сушіть собі дарма голови, — сказала вона зневірено. Сіла на диван і, поправивши окуляри на носі, глянула мені прямо в очі. — Який у вас жахливий вигляд!..

— Та, мабуть... — погодився я.

— Обличчя бліде, як стіна, й одутле... Гарячки нема? Усе гаразд?

— Гаразд. Як добре висплюся — прийду в норму. Не турбуйся. Загалом-то я не скаржуся на здоров'я, — сказав я. — У тебе перерва?

— Ага, — відповіла вона. — Прийшла на вас поглянути. Просто з цікавості. Та якщо заважаю — піду...

— Не заважаєш, — сказав я і сів на ліжку. — Так хочу спати, що просто вмираю, але ти мені не заважаєш.

— А чогось несподіваного зі мною не будете робити?

— Ні, не буду робити нічого несподіваного.

— Усі так обіцяють, а потім роблять...

— Можливо, всі так роблять, а я — ні, — відповів я.

Вона на хвилину задумалась і, ніби перевіряючи наслідки роздумів, натиснула пальцем на скроню.

— Може, це й правда. Як на мене, ви трохи відрізняєтеся від інших...

— А крім того, я занадто сонний, щоб щось таке робити, — додав я.

Вона підвелася, скинула блакитну куртку і так само, як учора, повісила її на спинку стільця. Та цього разу вона не присіла біля мене, а підійшла до вікна й видивилася на попелясто-сіре небо. "Бо, напевне, я відштовхнув її своїм халатом і змордованим виразом обличчя", — подумав я. Та що вдієш. У мене бувають свої обставини. Зрештою,

я не живу тільки заради того, щоб справляти на когось приємне враження.

— Слухай, — мовив я. — Як я, здається, вже казав, у нас з тобою є щось спільне. Його небагато, але воно є.

— Невже? — незворушно відповіла вона. І на півхвилини замовкла. — Наприклад?

— Ну, наприклад... — почав я. Та, як на біду, голова повністю відмовилася працювати. Нічого не придумала. Ні одне слово на пам'ять не приходило. Мені просто здалося, що між нею та мною є щось спільне. Без жодних "наприклад" або "однак". — Не знаю, — видушив я нарешті. — Ще трохи треба осмислити деякі речі. Продумати все по порядку. Осмислити, а тоді вже конкретно стверджувати...

— Який жах! — сказала вона, не відвертаючись від вікна. Без насмішки й без особливого зацікавлення. Безсторонньо, нейтрально.

Я заліз у ліжко й, зіпершись на подушку, взявся розглядати її постать. Біла блузка без жодної зморшки. Тісна темно-синя спідничка. Стрункі ноги в панчохах. Уся також у попелясто-сірому серпанку. І, мабуть, завдяки цьому вона здавалася зображенням на старій фотографії, яке розглядати було просто чудово. Я наче до чогось підключався. Навіть збуджувався. Статеве збудження в напівсонному стані о третій годині пополудні під попелясто-сірим небом — зовсім непогана штука.

Я дивився на неї досить довго. Обернувшись, вона спіймала мій погляд, але я все одно не спускав з неї очей.

— Чого ви так на мене дивитеся? — запитала вона.

— Ревную тебе до плавального басейну, — відповів я.

Вона ледь-ледь схилила голову набік і всміхнулася.

— Який же ви дивак! — сказала вона.

— Ні який я не дивак! — відповів я. — Просто думки трохи переплуталися в голові. Треба навести там порядок.

Вона підійшла до мене і торкнулася рукою мого чола.

— Температури начебто нема, — сказала вона. — Поспіть якомога міцніше. І нехай вам присниться гарний сон.

Мені так хотілося, щоб вона залишилася зі мною. Щоб сиділа поруч, поки я спатиму. Та про це не могло бути й мови. А тому я нічого не сказав. Я мовчки стежив, як вона одягала блакитну куртку й виходила з кімнати. Вона пішла, а натомість з'явилася попелясто-сіра мавпа з молотом у лапах. "У мене все гаразд! І без твого втручання зможу заснути", — хотів сказати я, але губи не слухалися. І я знову відчув удар по голові.

"Яке число йде після двадцяти п'яти?" — питає мене хтось. "Сімдесят один", — відповідаю я. "Спить як убитий", — каже попелясто-сіра мавпа. "Що ж тут дивного? — думаю собі. — Як не заснути від такого сильного удару?" Повне затьмарення мозку — ось як можна це точно назвати.

І нагринула темрява.

13

"Комутатор..." — подумав я.

Була дев'ята вечора. Я сидів сам за вечерею. Годину тому я прокинувся від глибокого сну. Так само раптово, як і заснув. Проміжного стану між сном і пробудженням не було. Я розплющив очі — й відразу прокинувся. Відчув, що голова почала знову нормально працювати. Навіть потилиця, куди молотом торохнула попелясто-сіра мавпа, не боліла. Ніякої млявості тіла, ніякого ознобу. Пам'ять чітко відтворювала все, що сталося, від початку до кінця. З'явився також апетит. І не простий, а звірячий! А тому я подався у найближчу забігайлівку, знайому ще з дня прибуття сюди, замовив саке з різноманітною закускою — смаженою рибою, тушкованими овочами, крабами, картоплею. Як і колись, тут було багато відвідувачів і так само гамірно. Повітря просякло чадом і тисячами запахів. Люди намагалися навперебій перекичати один одного.

"Треба зібратися з думками", — вирішив я.

"Комутатор?" — запитав я сам себе посеред цього хаосу. І тихо промовив: "Я шукаю. Чоловік-Вівця з'єднає".

Я не до кінця розумів, що це означає. Занадто метафоричний вираз. "А, може, нічим іншим, крім метафори, такі речі не вдається висловити?" — подумав я. Бо хіба ж Чоловік-Вівця задля власної розваги забивав би мені баки метафорами? Скоріше, він не знайшов інших слів, щоб донести до мене свою інформацію.

Якщо вірити Чоловікові-Вівці, то через його світ — через його комутатор — я з'єднувався з усім на світі. Але тепер у цьому зв'язку щось розладналося. Чому? Бо я не визначився в тому, що мені треба. А тому комутатор перестав функціонувати. Інформаційне коло порвалося.

Попиваючи саке, я втупився у попільничку перед самим носом.

"Цікаво, що ж сталося з Кікі?" — подумав я. Адже уві сні я відчував її присутність. Вона мене сюди кликала. Тому я повернувся до готелю "Дельфін". Однак її голос до мене вже не пробивається. Її повідомлення не доходять. Ніби рацію вимкнено.

І чого це у світі стільки неясного?

Напевне, через порушення зв'язку. Я мушу чітко визначитися, чого хочу. І за допомогою Чоловіка-Вівці все це підключити до свого життя. Хоча обставини навколо мене досить невиразні, спочатку доведеться терпеливо й наполегливо все розплутати, а потім — по-новому з'єднати до купи. І повернути собі право бути господарем свого становища.

Та, власне, з чого найкраще починати? До чого взятися? Я приліпився до високої стіни, гладкої, мов дзеркало. Ні до чого не можу простягти руки. Не маю за що вчепитися. Я потрапив у глухий кут.

Випивши кілька порцій саке, я розплатився і вийшов надвір. З неба, повільно кружляючи, падав лапатий сніг. І хоча до справжнього снігопаду було ще далеко, звуки вулиць відлунювали не так, як завжди. Щоб трохи протверезитися, я надумав обійти весь квартал по периметру. З чого почати? Я йшов, поглядаючи під ноги. Марно. Не знаю, чого хочу. Навіть не розумію, в якому напрямі треба рухатися. Ржавію і дерев'янію. І що довше живу сам-один, то дедалі більше чогось свого втрачаю. З чого ж

тоді треба починати? В усякому разі, з чогось таки треба. "А як щодо дівчини з реєстратури?" — подумав я. Я відчував до неї симпатію. Мені здавалося, що між нею і мною існує якась душевна спільність. І якщо б я тільки захотів, вона опинилася б зі мною в одному ліжку. Ну, а що далі? Далі рухатися нема куди. Я тільки ще більше втрачу. Бо не можу збагнути, чого ж я хочу. А коли так, то, як казала моя колишня дружина, й далі завдаватиму болю іншим людям.

Повернувшись до початку, я вирішив обійти весь квартал ще раз. Як і раніше, повільно падав сніг. Сніжинки опускалися на куртку й, на мить зупинившись, танули. Я йшов вулицею і далі наводив порядок у своїй голові. Перехожі проходили мимо, видихаючи у вечірні сутінки білу пару. Холод пощипував шкіру на обличчі. Однак я і далі обходив квартал за годинниковою стрілкою і все думав-думав. Слова колишньої дружини застряли в голові, немов прокляття. Але ж вона таки правду казала. Все відбувається так, як вона передбачала. Якщо так і далі піде — боюсь, до кінця життя я завдаватиму болю та шкоди кожному, хто зі мною зв'яжеться.

"Повертайтеся на Місяць!" — сказала одна моя подружка й кудись зникла. Ні, не зникла. Повернулася туди, звідки прийшла. У той велетенський світ, що зветься "реальністю".

"Кікі?" — подумав я. От з кого треба було починати. Та ба! Її послання на півдорозі розтануло, як дим.

З чого починати?

Заплющивши очі, я чекав на відповідь. Та в голові нікого не було. Ні Чоловіка-Вівці, ні чайок, ні попелясто-сірої мавпи. Справжня пустка. Порожня кімната, де я сиджу сам-один. Ніхто не давав відповіді. В цій кімнаті я постарів, висох, виснажився. Я вже не танцював. Сумне видовище.

Назви станцій ніяк не вдається прочитати.

Даних недостатньо. Відповідь неможлива. Натисніть на клавішу "скасувати".

І все-таки відповідь прийшла — наступного дня пополудні. Як завжди, раптово, без попереджень. Немов удар молотом попелясто-сірої мавпи.

14

Дивна річ — а може, й не вельми дивна, — але того вечора я заліз у ліжку о дванадцятій і відразу міцно заснув. А коли розплющив очі, була восьма ранку. Хоча снилися всякі нісенітниці, прокинувся акурат о цій порі. Враження складалося таке, наче пробіг по колу й вернувся на старт. Був у гарному настрої. І навіть голодний. Тому подався до кондитерської "Данкін Донатс", випив дві чашки кави, з'їв дві пампушки, а потім безцільно вештався по місту. На обледенілі вулиці тихо спадали міріади сніжинок, схожих на пташиний пух. Як і раніше, небо від краю й до краю вкривали темні хмари. Що й казати, не найкращий день для прогулянки. Однак, проходячи вулицями, я відчував на душі полегкість. Тривалого відчуття пригніченості наче й не було, і навіть морозне повітря приносило радість. "Власне, що зі мною сталося? — дивувався я, не сповільнюючи ходи. — Хоча жодної проблеми ще не розв'язано, звідки міг взятися такий бадьорий настрій?"

Через годину я повернувся в готель — і застав за конторкою реєстрації знайому дівчину з окулярами на носі. Поряд з нею помітив ще одну дівчину, яка приймала гостей. Моя ж приятелька розмовляла по телефону: приклавши трубку до вуха, усміхалася завченою усмішкою і машинально крутила між пальцями авторучку. Побачивши її, я захотів будь-що з нею поговорити. Про будь-яку дурницю. Поговорити на будь-яку беззмістовну тему. Я підійшов до неї і став уперто чекати, коли вона закінчить телефонну розмову. Вона зиркнула на мене, але зразково-приязна усмішка на губах не зникла.

— Чим я можу вам допомогти? — спитала вона чемно, поклавши телефонну трубку. Я відкашлявся.

— Знаєте, я чув, нібито вчора ввечері в басейні недалеко звідси крокодил з'їв двох дівчат. Як ви гадаєте, це правда? — якомога серйозніше сказав я навімання те, що наверзлося мені на думку.

— Та як вам сказати... — відповіла вона, все ще не розлучившись зі своєю завченою усмішкою, схожою на штучну квітку. Але, добре придивившись, я зрозумів, що в душі вона кипить від гніву. Її щоки почервоніли, ніздрі напружилися. — Про таке ми нічого не чули, а тому, вибачте, може, вас ввели в оману?

— Страшенно великий крокодил! За розповідями очевидців, завбільшки з "вольво" з причепом. Раптом пробив скляний дах, стрибнув у воду і за одним махом проковтнув обох дівчат. З'їв на десерт половину пальми і кудись утік. Ви не знаєте, його вже спіймали? Якщо не спіймали, то виходить надвір трохи...

— Вибачте, — перебила вона мене, ні на крихту не змінивши виразу обличчя. — А що, якби ви самі зателефонували в поліцію? Гадаю, там дістали б надійну інформацію. А ще краще було б, якби ви вийшли з готелю, повернули праворуч, пройшли трохи вперед — і розпитали про все у поліцейській будці.

— Ой, справді! Я так і зроблю, — відповів я. — Дякую. Хай Сила[10] буде на вашому боці!

— Нема за що, — сказала вона холодно, поправивши окуляри на носі. Невдовзі після того, як я піднявся в номер, задзвонив телефон.

— Що це таке!? — спитала вона тихо, насилу приглушивши роздратування. — Я ж вас просила не докучати мені на роботі! Я не люблю цього!

— Пробач! — відповів я щиро. — Просто мені будь-що хотілося поговорити з тобою. Почути твій голос. Можливо, я пожартував невдало. Та річ не в цьому! Я хотів з тобою поговорити. І не думав, що завдам клопоту.

— Я ж нервуюся. Здається, я вам уже казала. Під час роботи я напружуюся. А тому не хочу, щоб мені перешкоджали. Ви ж обіцяли, хіба ні? Що не витріщатиметеся на мене.

— Я не витріщався. Тільки поговорити хотів...

— Ну от надалі такого не робіть. Благаю!

— Обіцяю. Не заводитиму розмови. Не дивитимусь, не говоритиму. Мовчатиму, як гранітна скеля... Слухай, до речі, ти сьогодні ввечері після роботи вільна? Чи, може,

підеш на лекцію з альпінізму?

— Лекція з альпінізму? — перепитала вона й зітхнула. — Ви все жартуєте?

— Так, жартую.

— А ви знаєте, до мене не завжди доходять ваші жарти. "Лекція з альпінізму"...
Таке скажете... Ха-ха-ха.

Вона вимовила "ха-ха-ха" сухо й байдужим тоном, ніби читала ієрогліфи, написані на стіні. Їй поклатла трубку.

Хвилин тридцять я чекав від неї дзвінка, але вона не зателефонувала. Очевидно, розсердилася. Мого гумору мої співрозмовники частенько не розуміють. Так само, як і моєї серйозності. Чим би ще зайнятись — я не придумав, а тому вирішив знову прогулятися по місту. Як пощастить, можна натрапити на щось цікаве. Відкрити щось новеньке. Краще вже ворушитися, ніж сидіти, склавши руки. Краще що-небудь спробувати. І нехай Сила буде на моєму боці.

Я блукав вулицями цілу годину, але нічого цікавого не виявив. А тільки промерз до кісток. Сніг усе ще падав. О дванадцятій тридцять я зайшов у "Макдональдс", з'їв чизбургер, пакетик смаженої картоплі, випив склянку кока-коли. Чогось такого їсти зовсім не хотів. Сам не знаю чому — але все-таки їм. Напевне, мій організм настільки змінив свою структуру, що регулярно вимагає таких покидьків.

Вийшовши з "Макдональдсу", я вештався вулицями ще хвилин тридцять. Нічого нового не помітив. Тільки те, що снігопад припустив ще швидше. Я затягнув блискавку куртки до самого верху, а шарфом обкрутив шию аж до носа. Однак тепліше не стало. Страшно захотілося в туалет. Бо в таку холоднечу напився кока-коли. Я оглянувся — чи нема десь поблизу туалету? На протилежному боці вулиці побачив кінотеатр. Страшенно обшарпаний, але, мабуть, з туалетом. Після того, як справлю малу нужду, не завадило б погрітися і водночас подивитися кіно. Тим паче що вільного часу нема куди дівати. "Цікаво, що показують?" — подумав я і глянув на афішу. Два фільми підряд, обидва японські. Один з них — "Нерозділене кохання". З моїм однокласником у головній ролі. "Оце так пощастило!" — подумав я.

Звільнившись від зайвої кількості рідини, я купив в автоматі банку гарячої кави і подався до залу на перегляд фільму. Як я і сподівався, в залі було порожньо, але тепло. Я вмовстився у крісло й, попиваючи каву, почав дивитися кіно. Від початку "Нерозділеного кохання" минуло вже півгодини, але й без цього сюжет я зрозумів одразу. Бо він розгортався так, як я собі уявляв. Мій однокласник — високий і вродливий учитель біології. Героїня-старшокласниця закохана в нього по самі вуха. Настільки, що, як завжди в таких випадках, непритомніє від самої його присутності. У свою чергу, до неї не байдужий хлопець із шкільної секції кендо[11]. Загалом, не фільм, а справжнє дежавю. Навіть я зняв би такий.

А втім, моєму однокласнику (його звали Рьогі Готанда, однак, звісно, йому вибрали прекрасний псевдонім, бо, на жаль, справжнє ім'я не могло привабити дівочих сердець) цього разу випала роль трохи складніша, ніж звичайно. Його герой був не лише вродливим і приязним, але також за ним тяглися деякі грішки з минулого. Мовляв, у

студентські роки він брав участь у радикальному русі, покинув завагітнілу від нього коханку чи ще щось інше витворив. Досить банальні грішки, але все-таки це краще, ніж нічого. З незграбністю мавпи, яка шпурляє глину об стіну, режисер раз по раз вставляв кадри з минулого героя. З'являлася у фільмі і хроніка — захоплення аудиторій студентами медичного факультету Токійського університету. Я навіть збирався підтримати вигуками поведінку героя, але вчасно одумався.

Так чи інакше, Готанда грав роль особи з підмоченою репутацією. Старався з усіх сил. Однак фільм виявився нікудишнім, а режисер — повною бездарністю. Половина діалогів звучала настільки примітивно, що вуха в'янули від їхнього слухання, а на диво беззмистовні сцени змінювали одна одну. Незрозуміло чому обличчя героїні раз по раз з'являлося крупним планом. А тому, намагаючись якнайкраще показати свою акторську майстерність, Готанда виділявся на сцені лише своїм зростом. Мені ставало жаль його щораз більше. Було просто боляче дивитися на нього. Та, якщо подумати, він здавна жив таким жалюгідним життям.

Була у фільмі одна сцена в ліжку. У неділю вранці, коли Готанда спить у своєму ліжку з жінкою, героїня-старшокласниця приносить йому саморобне печиво чи щось у тому ж роді. Ого, все відбувається так, як я передбачав! Готанда, як я і сподівався, в ліжку ніжний та люб'язний. Вельми вправний у сексі. Його пахва, мабуть, аж спітніла від пристрасті. Волосся чуттєво сплуталося. Ось він гладить рукою її оголену спину. Кінокамера плавно змінює ракурс і висвічує її обличчя.

Дежавю... Я затамував подих.

Це була Кікі. Я відчув, як моя спина примерзла до спинки крісла. Десь позаду з гуркотом покотилася по підлозі порожня пляшка. Кікі. Та сама, яку побачив у тому темному коридорі... Ось тепер вона справді-таки в ліжку з Готандою.

"Все з'єдналося", — подумав я.

* * *

Кікі з'явилася тільки в цій сцені. Вона спить з Готандою в неділю вранці. От і все. У суботу ввечері Готанда десь напився до чортиків, підхопив її і привіз до себе додому. Зранку ще раз з нею віддається любовшам. І саме тоді приходить його учениця, головна героїня. Як на біду, він забув замкнути двері. Німа сцена. Кікі проказує лише одну фразу: "Що сталося?" Проказує тоді, коли шокована таким видовищем учениця вже побігла геть, а Готанда завмер у розгубленні. Проказує зовсім бездарну фразу, на яку тільки спромоглася.

— Що сталося?

Я не встиг упевнитися, що цей голос справді належить їй. Бо не пам'ятав його настільки точно, а, крім того, акустика залу була препогана. Зате її тіло пригадав якнайдокладніше. Спина, шия, пругкі груди — все це, по-моєму, належало Кікі. Закам'янівши у кріслі, я невідривно стежив за Кікі на екрані. Ця сцена тривала хвилин п'ять-шість, не більше. В обіймах Готанди, в полоні його любовних пестощів, вона задоволено заплющила очі й ледь-ледь ворушила губами. Злегка зітхала. Грала чи ні — незрозуміло. Мабуть, грала. Адже це кіно! Однак я зовсім не сприймав того, що Кікі

може зіграти таку роль. Через те я розгубився. Якщо це не гра — то, виходить, вона п'яніє від обіймів Ґотанди, а якщо таки гра — то пропадає сенс існування Кікі в моєму житті. Ні, вона не повинна грати. У всякому разі, я дико ревнував її до фільму.

Спочатку до плавального басейну, тепер до кінофільму. Я починаю ревнувати до будь-чого на світі. Цікаво, це — хороша прикмета чи ні?

Так от: героїня-школярка відчиняє двері. І стає свідком того, як голі Ґотанда й Кікі пристрасно обіймаються. Школярка тамує подих. Заплющує очі. І втікає. Ґотанда приголомшений. Кікі проказує: "Що сталося?" Розгублений Ґотанда крупним планом. Затемнення.

У фільмі Кікі більше не з'являлася. Втративши цікавість до сюжету, я вдивлявся в екран, але Кікі ні разу більше не показувалася. Деся вона познайомилася з Ґотандою, переспала з ним, брала участь в одній-однісінькій сцені з його життя — і зникла. Така їй випала роль. Так само вона повелася зі мною. Раптом з'явилася, побула трохи зі мною і щезла навіки.

Кіно скінчилося, у залі спалахнуло світло. Заграла музика. А я все сидів, мов закам'янілий, і не міг відірвати погляду від білого екрану. "Невже це правда?" — подумав я. Фільм закінчився і залишив по собі враження чогось зовсім нереального. Чого це Кікі виринула раптом у кіно? Тим паче з Ґотандою. Якась дурниця та й тільки. Напевне, я в чомусь помилився. Сталося порушення в електричному колі — хтось дроти не так з'єднав. Перетнулася уява з реальністю — і настав безлад. Бо як інакше це пояснити?

Вийшовши з кінотеатру, я довго блукав навколишніми вулицями. І все думав про Кікі. "Що сталося?" — шептав мені на вухо її голос.

Що сталося?

Все-таки це була Кікі. Нема сумніву. Коли я її обіймав, вона так само заплющувала очі, так само ворушила губами і так само зітхала. Це не гра. І водночас це — кіно...

Я нічого не розумів.

Минав час, а я дедалі більше не довіряв своїй пам'яті. Невже все це мені привиділося?

Через півтори години я ще раз зайшов у той самий кінотеатр. І ще раз від самого початку подивився "Нерозділене кохання". У неділю вранці Ґотанда обіймає жінку. Видніє її спина. Кінокамера змінює ракурс. Її обличчя. Це Кікі. Абсолютно точно. Заходить героїня-школярка. Тамує подих. Заплющує очі. Тікає. Ґотанда приголомшений. Кікі проказує: "Що сталося?" Затемнення.

Все повторилося так само.

Фільм скінчився, а я все одно нічому не повірив. "Може, сталася якась помилка?" — подумав я. Чому Кікі спала з Ґотандою?

Наступного дня я знову подався до того кінотеатру. І, закам'янівши у кріслі, ще раз переглянув "Нерозділене кохання". З нетерпінням ждав тієї сцени. Нарешті вона почалася. Недільний ранок, Ґотанда обіймає жінку. Видно її спину. Кінокамера змінює ракурс, видно жіноче обличчя. Це Кікі. Нема сумніву. Заходить школярка. Тамує подих.

Заплющує очі. Тікає. Готанда приголомшений. Кікі проказує: "Що сталося?"

У темряві кінозалу я зітхнув.

О'кей! Це — реальність. Нема сумніву. Все з'єднано.

15

Занурившись у крісло кінотеатру, я зчепив пальці обох рук перед носом і вже вкотре поставив собі запитання: "Ну, то що тепер робити?"

Вічне запитання. Однак саме зараз мені треба спокійно все обдумати й відповісти на нього. Загалом, навести порядок у голові.

І передусім — усунути плутанину у з'єднаннях.

Щось, напевне, розладналося. В цьому нема сумніву. Кікі, я та Готанда — всі ми попарно одне з одним пов'язані. Як це сталося — навіть не здогадуюся. Однак факт залишається фактом — ми попарно пов'язані. Усе це треба розплутати. Відновити реальність і через неї — себе самого... А що, коли це не плутанина у старих з'єднаннях, а поява зовсім нової лінії зв'язку, незалежної від колишньої схеми? В усякому разі, нічого іншого не залишається, як простежити її від початку до кінця. Якомога обережніше — щоб її не обірвати. Бо тільки так можна за щось зачепитися. Так чи інакше, треба рухатися. Не зупинятися. І танцювати далі. Танцювати так майстерно, щоб усі задивлялися.

"Танцюй!" — каже Чоловік-Вівця.

"Танцюй!" — відлунює в моїй голові.

"Хоч би що, а я повернуся до Токіо, — подумав я. — Залишатися тут довше не варто. Мети я повністю досяг — відвідав готель "Дельфін". А тепер повернуся в Токіо, зберуся в силі й відстежу ті зв'язки". Я застібнув блискавку куртки до самого підборіддя, натягнув рукавиці, шапку, обмотався шарфом до самого носа і вийшов з кінотеатру. Сніг падав так густо, що я не бачив перед собою майже нічого. Задубіле від холоду місто скидалося на безнадійно замерзлий труп.

Повернувшись у готель, я відразу зателефонував у "Всеяпонські Авіалінії" і замовив квиток на перший пополудні рейс до аеропорту Ханеда[12]. "Через сильний снігопад раптово можуть оголосити затримку або скасують рейс. Це вас не бентежить?" — спитала чергова з бюро замовлень. "Мені однаково", — відповів я. Я вирішив повертатися, а тому хотів прибути до Токіо якнайшвидше. Склавши дорожні речі, я спустився у фойє і розплатився за проживання. А тоді підійшов до знайомої в окулярах і підкликав її до конторки з написом "Оренда автомобілів".

— Сталося так, що я мушу повертатися до Токіо, щоб залагодити одну нагальну справу, — сказав я їй.

— Щиро дякую! Приїжджайте ще! — відповіла вона з тією самою завченою усмішкою на устах. "Напевне, її трохи образило те, що я так несподівано оголосив про свій від'їзд до Токіо", — подумав я. Адже вона з тих, хто легко ображається.

— Слухай, — сказав я. — Я ще приїду. Скоро. І тоді ми вдвох за вечерею про все спокійно поговоримо. Я маю багато чого тобі сказати. Але тепер мені треба повернутися до Токіо й утрясти чимало речей, для чого доведеться логічно помислити,

передбачити свою майбутню поведінку і з'ясувати загальні перспективи для себе. Отож коли я з цим упораюся, то знову сюди приїду. Скільки часу це забере — не знаю. Але я сюди, напевне, повернуся. Якщо спитаєш чому, скажу, що для мене це місце... бо воно здається мені особливим. А тому раніше чи пізніше я сюди повернуся.

— Аякже! — сказала вона заперечно.

— Аякже! — сказав я ствердно. — Хоча те, що я кажу, можливо, здається тобі нісенітницею.

— Зовсім ні! — заперечила вона з байдужим виразом обличчя. — Тільки я не уявляю собі, що буде з нами через кілька місяців.

— Гадаю, мова не йде про кілька місяців. Ми таки ще раз зустрінемося. Бо в нас з тобою багато спільного! — переконував я її. Однак по ній не було видно, що це мені вдалося. — А що, тобі так не здається?

Вона постукала кінчиком кулькової авторучки по конторці — цок, цок, цок — і нічого не відповіла.

— А ви часом не відлітаєте найближчим рейсом? — спитала вона нарешті.

— Збираюся, якщо тільки його не скасують. Бо через погоду не ясно, чи літак полетить.

— Якщо полетить, то в мене до вас буде прохання... Можна?

— Звичайно.

— Річ у тому, що тут одна дівчинка років тринадцяти мусить сама повернутися до Токіо. Її мати в нагальній справі кудись полетіла. А дочка сама в готелі залишилася. Мені незручно просити, та чи не могли б ви провести її до Токіо? Багаж у неї чималий, і я боюся, що вона сама не сяде в літак.

— Не зовсім розумію, — сказав я. — Чого це мати покинула дитину саму і полетіла бозна-куди? Яка безвідповідальність!

Вона здвигнула плечима.

— Бо вона безвідповідальна особа! Відома фото-художниця, але трохи дивна. Спало їй щось на думку — зірвалася з місця й поїхала. А про дитину геть-чисто забула. Як кожний митець, у полоні творчого задуму нічого іншого в голові не тримає. Через день раптом згадала — і зателефонувала нам у готель. Мовляв, я там у вас дочку залишила, а тому хотіла б, щоб ви посадили її в літак і відправили до Токіо.

— А чого б їй самій не приїхати й не забрати дочку із собою?

— Не знаю. Сказала, що у зв'язку з роботою мусить залишитися в Катманду ще на тиждень. Людина вона знаменита і наша постійна клієнтка, а тому відмовити їй ми не можемо... Вона просить тільки відвезти дочку в аеропорт, а в Токіо, мовляв, дівчинка сама додому добереться. Але ж так робити не годиться. Вона ще мала, і якби щось з нею сталося, ми були б винні... Вся відповідальність лежить на нас.

— От тобі й на! — сказав я. І раптом пригадав: — Слухай, а та дівчинка часом не з довгим волоссям, в джемпері з нашивкою якогось рок-гурту і завжди з навушниками плеєра у вухах?

— Саме так! А що, ви її знаєте?

— От тобі й на! — повторив я.

* * *

Моя знайома зателефонувала у "Всеяпонські Авіалінії" й замовила квиток на рейс, яким відлітав і я. Потім зв'язалася з номером дівчинки і веліла їй зібрати речі та спуститися негайно у фойє, бо, мовляв, знайшлася людина, разом з якою можна повернутися до Токіо. Водночас вона запевнила — мовляв, усе буде гаразд, я цю людину добре знаю. Після цього покликала боя і доручила забрати з номера валізу юної гості. І нарешті викликала готельний лімузин. Робила все спритно, із знанням справи. "Ти — майстриня на всі руки", — похвалив я її.

— Я ж вам казала, що така робота мені подобається. Душа лежить до неї.

— А от до жартів не лежить, — зауважив я.

Вона знову постукала авторучкою по конторці.

— Це — зовсім інша річ. Взагалі мені не до вподоби чути, як з мене кепкують. Від самого малку. Я тоді нервуюся.

— Слухай, я зовсім не збираюся тебе нервувати, — сказав я. — Навпаки: я жартую, щоб самому заспокоїтися. Можливо, мої жарти нікудишні й безглузді, але я роблю це по-своєму з усією старанністю. Звісно, буває і так, що вони не настільки цікаві співрозмовнику, як я сподівався. Та головне — я нікому не бажаю зла. І ти не думай, що я з тебе насміхаюся. Жарти мені самому потрібні...

Злегка стиснувши губи, вона дивилася на мене. Так, ніби споглядала з пагорба долину після повені. Потім незвичним голосом — чи то зітхнувши, чи то пирхнувши — промовила:

— До речі, я не могла б отримати від вас візитну картку? Цілком офіційно. Якщо взяти до уваги, що я довірила вам дівчинку.

— Цілком офіційно... — промимрив я, вийнявши з гаманця візитну картку і простягнувши їй. Що-що, а візитка в мене завжди знайдеться. Що їх треба мати при собі — це мені радила ціла дюжина знайомих. Вона розглядала візитну картку уважно — так, наче тримала в руці якусь ганчірку.

— До речі, а як тебе звати? — спитав я.

— Скажу наступного разу, — відповіла вона. І середнім пальцем торкнулася оправи окулярів. — Якщо зустрінемося.

— Обов'язково зустрінемося! — сказав я.

На її устах забриніла легка усмішка — слабка, як світло місяця-молодика.

Через десять хвилин дівчинка з боєм спустилася у фойє. Бой тягнув величезну валізу. Настільки велику, що в ній помістилася б німецька вівчарка на повний зріст. Ясна річ, залишати тринадцятирічну дівчину-підлітка саму з таким багажем було б немилосердно. Сьогодні на ній був спортивний джемпер з написом "TALKING HEADS", вузькі джинси, шкіряні черевики, а зверху досить дорога хутряна накидка. Як і минулого разу, вона світилася невловимо чистою красою. Настільки невловимою, що могла розтанути в будь-яку мить і викликала в кожного, хто на неї дивився, відчуття нетривкості. Напевне, через свою надмірну невловимість. "Talking Heads"... "Балакучі

голови"... Непогана назва для рок-гурту. Зовсім як у Керуака[13]: "Поряд зі мною дудлила пиво балакуча голова. Мені страх як хотілося справити малу нужду. "Таки піду справляти малу нужду!" — сказав я балакучій голові".

Незабутній Керуак. Що ж він зараз робить?

Дівчина-підліток глянула на мене. Однак цього разу без усмішки. Дивилася, насупивши брови, а потім перевела погляд на мою знайому в окулярах.

— Все буде гаразд. Бо це — хороша людина, — сказала їй моя знайома.

— Краща, ніж з вигляду здаюся, — додав я.

Дівчина-підліток знову глянула на мене. І кілька разів кивнула — мовляв, нічого не вдієш. І ніби казала: "Та хіба я маю з чого вибирати?" А тому я відчув, ніби вчинив щодо неї щось страшно непоправне. Повівся з нею, як дядько Скрудж[14].

Дядько Скрудж...

— Ти не турбуйся, все буде гаразд! — переконувала моя знайома. — Цей дядечко любить жартувати, вигадувати різні цікаві історії і ввічливо обходиться з дівчатами. До того ж, він — друг моєї старшої сестри. Отож будь спокійна!

— Дядечко?... — повторив я ошелешено. — Ніякий я не дядечко! Мені всього тридцять чотири. Не хочу бути дядечком!

Однак мене ніхто не слухав. Моя знайома взяла дівчину-підлітка за руку й притьмом повела до лімузина, що стояв перед входом до готелю. Бой уже завантажував валізу в багажник. Із сумкою в руці я пішов услід за ними. "Дядечко! — подумав я. — Здуріти можна".

У лімузин, що відправлявся до аеропорту, сіло тільки нас двоє — я і дівчина-підліток. Погода видалася препогана. До самого аеропорту всюди, куди не глянь, видніли тільки сніг і лід. Як на північному полюсі.

— Слухай, а як тебе звати? — спитав я дівчину.

Вона пильно глянула на мене. І ледь-ледь похитала головою — мовляв, чого ще захотів. Потім, ніби чогось шукаючи, повільно обвела поглядом навколишній краєвид. Усюди лежав сніг.

— Юкі,[15] — нарешті сказала вона.

— Юкі?

— Так мене звуть, — пояснила вона. — Таке ім'я. Юкі.

Після цих слів вона вийняла з кишені плеєр і занурилася у свій особистий світ музики. До самого аеропорту більше ні разу на мене не глянула.

"Дивина та й годі!" — подумав я. Як пізніше я дізнався, Юкі — її справжнє ім'я. Однак тоді мені здалося, що вона назвала навмання перше-ліпше слово, яке навернулося їй на язик. А тому образився. Час від часу вона добувала з кишені жувальну гумку і сама жувала. Мене не пригощала ні разу. Не те щоб я хотів гумки, але принаймні з ввічливості могла б запропонувати. Через подібні дрібниці я відчув себе страшенно жалюгідним стариганом. Оскільки зарадити цьому я вже не міг, то занурився у сидіння і заплющив очі. І тоді згадав своє далеке минуле, коли мені було стільки років, як моїй супутниці зараз. Я також збирав платівки рок-музики. Сінгли на

сорок п'ять обертів. "Hit the Road, Jack" Рея Чарльза, "Travelin' Map" Рікі Нельсона, "All Alone Am I" Брендана Лі — всьогодесь штук сто. Слухав їх щодня з такою наполегливістю, що слова вивчив напам'ять. Я спробував прокрутити в голові слова "Travelin' Map". І сам собі не повірив — усі пригадалися. Слова безглузді, та як почав співати, всі сплили в голові. От що означає молода пам'ять! Тоді навіть нісенітниця запам'ятовується на все життя.

And the China doll
down in old Hongkong
waits for my return.[16]

Серед пісень гурту "Talking Heads" чогось такого напевне не знайдеться. Часи змінюються. Times are changing... [17]

* * *

Залишивши Юкі в залі очікування, я пішов викупити квитки. Розплатився за два квитки з моєї кредитної картки, маючи на думці, що пізніше розрахуємося. До посадки в літак залишилася ще ціла година, але чергова попередила, що рейс, мабуть, відкладуть на пізніше. "Стежте за оголошеннями, — сказала вона. — Поки що видимість дуже погана".

— А погода поліпшиться? — спитав я.

— За прогнозом поліпшиться, але невідомо коли, — втомленим голосом відповіла чергова. Ще б пак! Напевне, будь-хто втомився б, коли б йому довелося повторювати одне й те ж двісті разів.

Я повернувся до Юкі й повідомив, що снігопад не припиняється, а тому рейс, можливо, відкладуть. Вона зиркнула на мене з таким виглядом, ніби хотіла сказати: "Так-так". Але нічого не сказала.

— Поки ще неясно, як усе складеться, а тому багажу не здаваймо. Бо як здамо, то з отриманням його назад намучимося, — запропонував я.

"Як хочете" — було написано на її обличчі. Однак вона мовчала.

— Якийсь час доведеться тут почекати. Не дуже цікаве місце, але... — сказав я. — До речі, ти обідала?

Вона кивнула.

— Може, хоч зайдемо в кафетерій? Попити чогось не хочеш? Кави, какао, чаю, соку — будь-чого? — запитав я.

"Та не знаю" — вимальовувалося на її обличчі. Вона володіла багатим набором виразів обличчя.

— Ходімо, — сказав я, підвівшись з місця. І, штовхаючи поперед себе валізу, попрямував з Юкі до кафетерію. Усередині було людно. Видно, всі рейси затримувалися, і пасажери мали виснажений вигляд. Опинившись серед такого людського гамору, замість обіду я попросив кави із сандвічем, а Юкі — какао.

— Слухай, а скільки днів ти прожила в тому готелі? — запитав я.

— Десять, — відповіла вона після короткого роздуму.

— А мати коли поїхала?

Якусь хвилю вона поглядала на сніг за вікном. Потім відповіла:

— Три дні тому.

Наша розмова скидалася на урок з початкового курсу розмовної англійської мови.

— А що, у школі постійно літні канікули?

— Я до школи не ходжу. Постійно. А тому не приставайте! — відповіла вона. І, вийнявши з кишені плеєр, начепила навушники.

Я допив каву, почитав газету. Останнім часом я чомусь викликаю у дівчат тільки роздратування. Цікаво, чого це? Не щастить чи, може, причина набагато глибша?

"Напевне, просто не щастить", — дійшов я висновку. І, дочитавши газету, добув із сумки серійне видання "Крик і шал" Фолкнера й взявся читати. Зміст романів Вільяма Фолкнера, а також Філіпа Діка, стає мені особливо зрозумілим, коли я відчуваю, що не витримують нерви. Лише тоді, й ніколи більше, я обов'язково читаю твори когось з них... Тим часом Юкі сходила в туалет і замінила батарейки у плеєрі. Десять півгодини після того пролунало оголошення про те, що в очікуванні доброї погоди рейс до аеропорту Ханеда відкладається на чотири години. Я зітхнув. "От тобі й на! — подумав я. — Невже доведеться ждати ще чотири години?".

Зрештою, нічого не вдієш. Мене ж на самому початку попереджували. "Подумаю про найближчі години в позитивному ключі", — вирішив я. Power of positive thinking... [18] Після п'яти хвилин такого позитивного мислення в моїй голові зблиснула одна невелика ідея. Вдала чи невдала — невідомо, але все-таки це набагато краще, ніж бездумно гаяти час у галасливому закуреному приміщенні. Я велів Юкі трохи почекати, а сам пішов до конторки з написом "Оренда автомобілів". І попросив у них автомашину. Жінка за конторкою швидко оформила документ на "короллу-спрінтер" із стереомагнітофоном. Мене довели на мікроавтобусі до стоянки і вручили ключі. Від аеропорту до стоянки було хвилин десять їзди. "Королла" виявилася білого кольору, з новісінькими зимовими шинами. Я сів в автомобіль і повернувся в аеропорт. Зайшов у кафетерій і сказав Юкі:

— Прокатаймося за цих чотири години по тутешніх околицях, гаразд?

— Але ж надворі сніг падає... Яке там катання, коли нічого не видно? — промовила вона здивовано. — А, крім того, власне, куди ви збираєтеся їхати?

— Нікуди не збираюся. Просто сядемо в автомобіль і прокатаємося, от і все, — відповів я. — Зможемо послухати музику на всю потужність. Ти ж любиш музику, хіба ні? Наслухаєшся донесхочу. Бо як слухатимеш тільки плеєр — вуха зіпсуєш.

Вона хитнула головою — мовляв, сумніваюсь. Однак коли я сказав: "Ходімо!" і підвівся зі стільця, вона встала й пішла за мною.

Я запхав її валізу у багажник і крізь снігову завісу Повільно рушив автомобілем по дорозі куди очі дивляться. Юкі добула із сумки касету, вставила в магнітофон і натиснула на кнопку. Девід Бові заспівав "China Girl". Йому на зміну прийшли: Філ Колінз, гурт "Starship", Томас Долбі, Том Петті й гурт "Heartbreakers", Хол й Оутс, гурт "Thompson Twins", Ігі Поп, гурт "Bananarama". Всуціль касету заповнювала музика, яку звичайно слухають підлітки. Потім гурт "Rolling Stones" завів пісню "Goin' to a Go-Go".

— О, цю мелодію я знаю! — сказав я. — Колись її співав гурт "Miracles". Смоукі Робінзон і "Miracles". Мені тоді було років п'ятнадцять-шістнадцять.

— Еге, — прогукнула вона без ніякого зацікавлення.

— Goin' to a Go-Go! — підхопив я пісню.

Після того Пол Маккартні та Майкл Джексон завели "Say, Say, Say". Автомашин на дорозі зустрічалося мало. Можна сказати, що їх майже не було. Двірники — шур, шур, шур! — ледве встигали стирати сніг з вітрового скла. Всередині було тепло, а з рок-н-ролом — затишно. Навіть з гуртом "Duran Duran". Нарешті я таки добре розслабився і, раз по раз підспівуючи черговій мелодії, гнав автомобіль прямою дорогою вперед. Юкі також здавалася трохи спокійнішою. Прослухавши свою касету на дев'яносто хвилин, вона звернула увагу на іншу, яку я позичив в офісі на стоянці.

— А це що? — спитала вона.

— Збірник пісень минулих літ, — відповів я. — Я слухав їх, щоб згаяти час, поки вертався зі стоянки до аеропорту.

— А ну послухаймо! — сказала вона.

— Не певен, чи вони тобі сподобаються. Бо дуже старі...

— Та нічого, мені все одно. За цих десять днів я свою касету сотню разів переслухала.

І я поставив їй цю касету. Спочатку Сем Кук проспівав "Wonderful World". "Не дуже добре знаю я історію, але...". Чудова пісня! Сема Кука застрелили, коли я ходив у третій клас середньої школи[19]. Баді Холі — "Oh, Boy". Баді Холі також загинув. В авіакатастрофі. Бобі Дарлінг — "Beyond the Sea". І Бобі Дарлінг загинув. Елвіс — "Hound Dog". Елвіс загинув від зловживання наркотиками. Усі загинули... Потім Чак Бері заспівав "Sweet Little Sixteen". Едді Кокрен — "Summertime Blues". Брати Еверлі — "Wake Up Little Suzie".

Усім пісням я підспівував там, де слова пригадував.

— Як добре ви пам'ятаєте! — сказала захоплено Юкі.

— А що ж тут дивного? Колись я так само, як і ти, шалів від рок-музики, — відповів я. — Коли був твого віку. Цілими днями не відходив від радіо і купував платівки за зібрані кишенькові гроші... Рок-н-рол. Здавалося, що на світі нема нічого прекраснішого. Від самого слухання почувався щасливим.

— А тепер?

— І тепер слухаю. Улюблені пісні також маю. Однак не слухаю їх з таким завзяттям, щоб слова на все життя запам'ятати. Вони не зворушують мене тепер так, як колись.

— Чому?

— Чому?..

— Пояснить, — домагалася Юкі.

— Напевне, тому що збагнув: справді гарних речей у світі небагато, — відповів я. — Справді дуже мало — один, два й кінець. Будь-чого. І книжок, і кінофільмів, і концертів — всього обмаль. Так само і в рок-музиці. Як послухаєш цілу годину радіо, почувеш хіба

що одну пристойну мелодію. Решта — відходи масового виробництва. Колись я про це серйозно не думав. Тішився тим, що слухав. Молодим був і вільного часу мав скільки завгодно. Крім того, часто закохувався... Навіть нікудишня річ, найменша дрібниця могла викликати в мені душевний трепіт. Розумієш, що я кажу?

— Трохи... — відповіла Юкі.

Гурт "Del Vikings" заспівав "Come Go With Me", і я приєднався до їхнього хору.

— Тобі не нудно? — спитав я Юкі.

— Ні, звучить непогано, — відповіла вона.

— Непогано, — погодився я.

— А тепер ви не закохуетесь? — спитала Юкі.

Я трохи всерйоз задумався.

— Важке запитання, — сказав я. — А хтось з хлопців тобі подобається?

— Ніхто, — відповіла вона. — Навколо крутяться самі неприємні типи.

— Я тебе розумію, — сказав я.

— Радісніше слухати музику.

— І це я розумію.

— Справді розумієте? — спитала Юкі й, примруживши очі, недовірко подивилася на мене.

— Справді розумію, — відповів я. — Усі називають це "ескапізмом". Та мені все одно. Моє життя — це моє життя, а твоє життя — це твоє життя і більше нічого. Якщо лише ти чітко знаєш, чого прагнеш, — живи як тобі до вподоби. І плюнь на те, як дивляться на тебе інші люди. Нехай з'їдять їх велетенські крокодили... Ось так я думав, коли був твого віку. І тепер так само думаю. Може, я ще не став дорослим? А, може, завжди був правий? Все ще не збагну, що правильно. І відповіді не знаходжу.

Джиммі Гілмор завів "Sugar Shack". Я гнав автомобіль по дорозі, насвистуючи цю мелодію. Ліворуч до самого обрію простягалася засніжена долина. "Звичайний кафетерій з дерев'яних колод. А яка запашна кава!..". Прекрасна пісня. Шістдесят четвертий рік.

— Слухайте, — сказала Юкі. — Ви трохи дивакуватий. Вам такого ніхто не казав?

— Аякже! — промимрив я заперечно.

— Ви одружені?

— Був один раз.

— Розлучилися?

— Ага.

— Чому?

— Дружина сама втекла з дому.

— Що, справді?

— Справді. Закохалася в іншого й кудись з ним повіялася.

— Як жаль! — сказала вона.

— Дякую, — сказав я.

— Однак мені здається — я розумію її настрій, — сказала вона.

— Як? — спитав я.

Вона нічого не відповіла, тільки здвигнула плечима. А я не наважився її розпитувати.

— Слухайте, жувальної гумки не хочете? — спитала Юкі.

— Дякую. Не треба, — відповів я.

Потроху ми здружилися і незабаром удвох підхопили хорову партію у "Surfing USA" гурту "Beach Boys". Найпростішу її частину: "Inside-outside USA". Було весело. Проспівали вдвох і приспів до "Help Me Rhonda". Виходить, ще рано списувати мене з рахунку. Ніякий я не дядечко Скрудж... А тим часом снігопад поволі вгамувався. Ми повернулися в аеропорт і я віддав ключ від орендованого автомобіля. Потім здали багаж і через півгодини пройшли на посадку. Врешті-решт після п'ятигодинної затримки літак піднявся в небо. Відразу після зльоту Юкі заснула. Під час сну її обличчя було надзвичайно красиве. Настільки, що нагадувало скульптуру найтоншої роботи, виготовлену з неземного матеріалу. Здавалося — якби хтось її ненароком зачепив, вона розлетілася б на шматки. Ось така особлива краса. Принісши сік, стюардеса глянула на це обличчя — і багатозначно всміхнулася до мене. Я також всміхнувся. Я попросив джин з тоніком. І, попиваючи його, почав думати про Юкі. Раз у раз у моїй голові спливала сцена з обіймами Кікі й Готанди в ліжку. Кінокамера змінила ракурс. З'явилася Кікі. "Що сталося?" — спитала вона.

"Що сталося?" — прокотилося луною в моїй голові.

16

Отримавши багаж в аеропорті Ханеда, я спитав у Юкі, де вона проживає.

— У Хаконе, — відповіла вона.

— О, як далеко! — сказав я. Було вже по дев'ятій вечора, отож добиратися туди на таксі чи на чомусь іншому було б важкувато. Тому спитав: — А в Токіо знайомих ти не маєш? Родичів або просто близьких людей?

— Не маю. Але є квартира на Акасака. Зовсім маленька. Мама там зупиняється, коли приїжджає в Токіо. Я можу там переночувати. Там зараз нікого немає.

— А крім мами, хто ще є в родині?

— Більше нікого, — відповіла Юкі. — Тільки нас двоє — я та мама.

— Гм-м-м... — промимрив я. Видно, не проста сімейка. А втім, яке мені до них діло? — А чого б нам не заїхати спочатку до мене? Там ми десь поведемося. А після того я відвезу тебе на своєму автомобілі на квартиру в Акасака. Згодна?

— Мені все одно, — відповіла вона.

Я спіймав таксі, й ми поїхали до мене на Сібуя[20]. Я попросив Юкі почекати перед під'їздом, а сам зайшов у свою квартиру, поклав багаж і змінив свій обладунок на щось простіше — на кросівки, шкіряну куртку і светр. Після того посадив Юкі у свою "субару" — і через хвилин п'ятнадцять ми вже сиділи за столиком італійського ресторанчика. Я замовив італійські пельмені "равіолі" й салат, вона — спагеті "бонголе" зі шпинатом. А ще ми попросили тарілку риби, смаженої з овочами, і розділили всю порцію на двох. Хоча смажена риба була чималенька, Юкі, видно, настільки зголодніла,

що з'їла на десерт також кусень торта з вершкового сира. Я випив кави "еспресо". "Смакота!" — підсумувала вона.

Я сказав Юкі, що принаймні знаю ресторани, де можна смачно поїсти. І розповів їй про свою роботу — як знайти ресторани з місцевими делікатесами.

Юкі слухала мою розповідь мовчки.

— А тому я — великий знавець цієї справи, — сказав. — Так само, як деякі свині у Франції, які хрюкають, риють землю і шукають трюфелі.

— Ви що, не дуже любите своєї роботи?

Я похитав головою.

— Як на біду, ніяк не можу її полюбити. Надто беззмістовна. Ну, можу знайти ресторан з хорошою кухнею. Напишу про нього в журналі і всім порекомендую. Мовляв, ідіть сюди. І їжте ось це. Однак навіщо я маю це робити? Хіба люди не можуть їсти того, що їм до вподоби? Чому вони повинні питати в когось, що їм їсти? Чому це їх повинні вчити, як вибирати страви у меню? І от хоча після такої реклами цей ресторан стає дедалі популярнішим, його кухня та обслуговування швидко сходять нанівець. У восьми-дев'яти випадках з десяти. Бо порушується рівновага між попитом і пропозицією. І в цьому винні ми, винна наша робота. Щось цікаве побачимо — і старанно заплюємо. Щось чистеньке помітимо — і грязюкою закидаємо. І це називаємо інформацією. А вигрібання геть-усього з усіх кутків життєвого простору — повнотою інформації. Здуріти можна! І я до цього руки прикладаю.

Сидячи за столиком навпроти, Юкі пильно дивилася на мене. Як на якусь химерну істоту.

— І все-таки ви до цього руки прикладаєте.

— А куди ж дітися? Робота — це робота... — відповів я. І раптом згадав, що по той бік столика сидить всього-на-всього тринадцятирічна дівчина-підліток. "Ну й ну! І що це я їй торочу?" — подумав я.

— Ходімо! — сказав я. — Вже пізній вечір, а мені ще треба відвезти тебе до Акасака.

Ми сіли в мою "субару", і Юкі поставила першу касету, яка потрапила їй під руки. Збірник пісень минулих десятиліть. Пісень, які я часто слухаю за кермом. Гурт "Four Tops" заспівав "Reach Out, I'll Be There". Дорога була порожня, і до Акасака ми добралися швидко. І тоді я спитав Юкі, де її квартира.

— Не скажу, — відповіла вона.

— Чому?

— Бо ще не хочу додому!

— Слухай, уже минула десята, — сказав я. — Це був довгий і важкий день. І я втомився, як собака...

Вона дивилася на мене із сидіння поруч. Всю свою увагу я зосередив на дорозі переді мною, але постійно відчував лівою щокою її погляд. Дивовижний погляд. Що не містив жодного почуття, але мене бентежив. Невдовзі вона спрямувала його у протилежний бік — за вікно.

— Спати я не хочу. А крім того, якщо зараз повернуся додому, не знатиму, куди дітися зі своєю самотністю. Краще вже ще трохи покататися на автомобілі. І музику послухати...

Я на мить задумався.

— Ще годину покатаємося. Потім ти повернешся додому і міцно заснеш. Згодна?

— Згодна, — відповіла вона.

Ми кружляли вулицями Токіо, слухаючи музику. "От через таку поведінку, як наша, швидко забруднюється атмосфера, руйнується озоновий шар, наростає шум, люди психують, а запаси корисних копалин вичерпуються", — міркував я. Юкі сперлася головою на спинку сидіння і мовчки невидючим зором вдивлялася у нічне місто.

— Це правда, що твоя мати зараз у Катманду?

— Правда, — спроквола відповіла вона.

— Ну й доки не повернеться, ти будеш сама?

— У Хаконе в нас є стара служниця, — сказала вона.

— Угу... — протягнув я. — І таке постійно буває?

— Те, що вона мене покидає і кудись їде?.. Постійно. Її голова забита тільки власними фотографіями. Я на неї не нарікаю, просто вона така людина. Коротко кажучи, думає тільки про себе. Навіть забуває, де я. Так, ніби я парасолька. Просто забуває, а сама кудись їде. Як захоче в Катманду — ніщо інше в світі для неї вже не існує. Звісно, потім похлоплюється, просить вибачити. Та незабаром повторюється те саме! Так і цього разу. Заманулося їй взяти мене з собою — мовляв, побачиш Хоккайдо. Звичайно, добре, що змогла взяти. Але ж відразу кудись полетіла, а мене залишила в готелі слухати плеєр і самій на обід ходити... Я більше терпіти такого не буду! І цього разу обіцяла — мовляв, повернуся через тиждень, та нема на це надії. Будь певен, вона і з Катманду подасться бозна-куди!

— А як звати твою маму? — спитав я.

Вона назвала прізвище та ім'я. Зовсім мені невідомі.

— Ніколи не чув, — зізнався я.

— Її професійне ім'я — Аме[21]. Упродовж багатьох років, — сказала вона. — Тому мама назвала мене Юкі. Нікудишнє ім'я, правда? От яка вона, моя мама!

Звичайно, я чув про Аме. А хто лише не чув про неї? Дуже відома в країні фотохудожниця. Щоправда, у телевізорі не хизується, інтерв'ю газетам і журналам не дає. У вищому товаристві не показується. Її справжнього імені майже ніхто не знає. Віддається тільки улюбленій роботі. Відома своєю ексцентричною поведінкою. Знімає гостре, наступальне фото... Я похитав головою.

— Виходить, твій батько — той самий письменник... як там його... Хіраку Макімура, так?

Юкі здвигнула плечима.

— Він не така вже погана людина. Просто таланту не має.

З того, що написав батько Юкі, я прочитав колись декілька його книжок. Два великих романи і збірник оповідань, написані замолоду, справили на мене непогане

враження. З оригінальним стилем і свіжим поглядом на речі. Завдяки цьому його книжки навіть потрапили у список бестселерів. А сам автор став популярним письменником. Його обличчя з'являлася в телевізорі, журнали друкували інтерв'ю з ним, присвячені його погляду на різні сторони громадського життя. Саме в той час він одружився з досить популярною фото-художницею Аме. Цей період його життя можна вважати вершиною його літературної кар'єри. Після того настав спад у його творчості. Раптом без особливої на це причини він розучився писати порядні книжки. Його наступні два-три романи виявилися літературним непотребом. Критика сприйняла їх у штики, а читачі перестали купувати. І тоді Хіраку Макімура повністю змінив свій стиль. З молодіжного письменника романтичного спрямування несподівано перетворився на експериментатора-авангардиста. Однак зміст його творів від цього не змінився. Тепер вони скидалися на жакхливий колаж уривків з французької авангардистської літератури. Спочатку кілька нових запопадливих критиків, позбавлених творчої уяви, взялися розхвалювати такі його спроби. Але через два роки — мабуть, зміркувавши, що помилялися — замовкли й вони. Чому так сталося — не знаю. В усякому разі, його талант повністю вичерпався в перших трьох книжках. Однак писати він сяк-так умів. А тому, як кастрований пес, що за старою звичкою обнюхує будь-яку сучку, Хіраку Макімура все ще вештався в околі літературного світу. У той час Аме вже розлучилася з ним. Точніше — вона з ним порвала. Принаймні так стверджувала світська хроніка.

А проте літературна кар'єра Хіраку Макімури на цьому не скінчилася. Десять на початку сімдесятих років він розгорнув свою діяльність як автор пригодницьких книжок. Прощай авангардизм, настав час пригод і дії! Він об'їздив маловідомі закутки світу і писав про них у своїх творах. Про те, як разом з ескімосами їв тюленяче м'ясо, як жив з африканськими аборигенами, як проникав у табори південноамериканських партизанів. І немилосердно гудив письменників, що не знають життя за стінами своїх кабінетів. Спочатку все це непогано читалося, але він усе писав і писав упродовж десяти років, отож, природно, читачі від нього врешті-решт відвернулися. І взагалі у світі не залишилося багато місць, де можна зазнати пригод. Часи Лівінгстона та Амундсена давно минули. Пригодницький струмінь в його творах поволі слабшав і тільки стиль ставав щоразу пишномовнішим. А крім того, під час своїх поїздок він ніколи насправді не наражався на справжні небезпеки. Майже всюди його супроводжували якісь координатори, редактори, кінооператори і ще бозна-хто. А коли він зв'язався з телебаченням, разом з ним їздили з десятків режисерів, операторів і представників фірм-спонсорів. Його твори також ставилися на сцені. Чимдалі частіше. А це означає, що його добре знали в діловому світі.

Можливо, він — непогана людина. Однак, як сказала його дочка Юкі, без таланту.

Більше про її батька ми не говорили. Видно, Юкі цього не хотіла так само, як і я.

Якийсь час ми мовчки слухали музику. Стискаючи руками кермо, я стежив за стоп-сигналом "БМВ", що їхав спереду. Відстукуючи носком черевика ритм у співі Соломона Берка, Юкі розглядала місто за вікном.

— Ваш автомобіль — чудовий, правда? — сказала вона згодом. — Як називається?

— "Субару", — відповів я. — Старої моделі, уживаний. На світі не так багато людей, які готові його вголос похвалити...

— Не знаю чому, та коли на ньому їду, відчуваю якусь його приязнь...

— Мабуть, тому що я його люблю і він це відчуває.

— І через це випромінює приязнь?

— Гармонію, — уточнив я.

— Що? — спитала вона.

— Я і мій автомобіль допомагаємо одне одному. Якщо говорити коротко. Я займаю його простір. Я люблю свій автомобіль, і цей простір заповнюється моїм почуттям. Автомобіль це відчуває. І тоді мені стає добре. Йому також.

— Хіба механізові може бути добре?

— Звісно, може! — відповів я. — Чому — сам не знаю. Механізми бувають і добрими, і злими. Теоретично я не можу цього пояснити, але з досвіду знаю, що це справді так. У цьому нема сумніву.

— Ви хочете сказати, що автомобіль можна полюбити, як людину?

Я похитав головою.

— Ні, не так, як людину. Річ у тому, що почуття до автомобіля набагато стійкіше. На відміну від почуття до людини. Людям, щоб прилаштуватися одне до одного, доводиться постійно змінюватися. В їхніх душах щось постійно рухається, розгублюється, наростає, зникає, заперечується й ображається... У більшості випадків людською любов'ю не вдається свідомо керувати. А от із "субару" стосунки складаються по-іншому.

На мить Юкі задумалася над моїми словами.

— Виходить, ви з дружиною не сходилися характерами? — спитала вона.

— Я думав, що сходилися, — відповів я. — А от вона була іншої думки. Ми різнилися в поглядах. Напевне, вона вирішила, що краще втекти з іншим хлопцем, ніж виправляти цю різницю поглядів між нами.

— Отже, не вийшло так добре, як із "субару"?

— Саме так, — погодився я. Та хіба це підходяща тема для розмови з тринадцятирічною дівчиною-підлітком?

— Слухайте, а що ви думаєте про мене? — спитала Юкі.

— Про тебе я майже нічого не знаю, — відповів я.

Вона знову втупила свій погляд у мою ліву щоку. Мені здалося, ніби від цього у щоці от-от утвориться діра. Таким гострим був її погляд. "Он воно що!" — зрозумів я нарешті.

— Ти, мабуть, найвродливіша дівчина серед тих, з якими я досі зустрічався, — сказав я, вдивляючись у дорогу перед собою. — Ні, не "мабуть"! Ти — безсумнівно найвродливіша дівчина. Якби я мав п'ятнадцять років, обов'язково в тебе закохався б. Однак мені тридцять чотири, а тому я так просто не закохуюся. Неохота ставати ще нещаднішим, ніж був досі. Із "субару" спокійніше... Правда?

Цього разу Юкі довго дивилася на мене пустим поглядом. А потім випалила:

— Дивак!

Коли вона так сказала, я відчув себе найостаннішим у світі невдахою. Може, вона не хотіла мене образити. Але її слово кольнуло мене в саме серце.

* * *

О чверть на дванадцяту ми повернулися на Акасака.

— Ну що? — спитав я.

Цього разу Юкі сказала, як добратися до її квартири, що розміщувалася у затишному будинку з червоної цегли на тихій вулиці поблизу храму Ногі. Я зупинив автомобіль перед цим будинком і заглушив мотор.

— Щодо грошей... — тихо сказала Юкі, все ще сидючи в автомобілі. — За літак, за вечерю...

— За літак віддасте, коли мати повернеться. А решту я беру на себе. Можеш не турбуватися. Під час зустрічі з дівчиною за частування я плачу сам. Отож вважай, що твої витрати — тільки за літак.

Юкі мовчки здвигнула плечима, відчинила дверцята автомобіля. І виплюнула в кадібець з декоративним кушем жувальну гумку, яку жувала всю дорогу.

— Дякую!.. Нема за що!.. — перекинувся я ввічливими словами сам із собою. Потім вийняв з гаманця візитну картку і простягнув їй. — Коли мати повернеться, передай їй оце. Далі — якщо будеш сама і виникнуть якісь проблеми, телефонуй сюди. Чим тільки зможу — допоможу...

Вона стиснула пальцями картку, уважно розглянула її — і запхала в кишеню.

— Яке дивне ім'я! — сказала вона.

Я витягнув з багажника її важенну валізу, завантажив її у ліфт і довів на четвертий поверх. Юкі вийняла ключ і відчинила двері. Я затягнув валізу досередини. Квартира складалася з їдальні (вона ж і кухня), спальні та ванної кімнати. Будівля була ще новою, і в квартирі панував зразковий порядок, як у рекламі житла на продаж. Меблі, посуд, електроприлади в повному комплекті, сучасні й, видно, дорогі, однак не створювали враження, що тут живуть люди. Здавалося, ніби хтось заплатив за них гроші й через три дні замовлення виконали. Зі смаком. Але не так, як у реальному житті.

— Мама рідко тут буває, — сказала Юкі. — Недалеко звідси вона має майстерню і коли приїжджає у Токіо, майже весь час у ній і проживає. Там спить і їсть. А сюди лише іноді заглядає.

— Зрозуміло, — сказав я. Видно, її життя ущерть заповнене справами.

Юкі зняла хутрянку накидку, запалила газову грубку. Потім хтозна-звідки принесла пачку "Вірджинія Слімз", витягла одну сигарету, затиснула її в губах, неквапливо чиркнула картонним сірником й прикурила. Я подумав, що тринадцятирічній дівчині-підлітку курити не годиться. Шкідливо для здоров'я і шкіра лущиться. Однак у тому, як Юкі курила, було стільки принади, що я не посмів її повчати. Різко окреслені, ніби вирізані ножом, губи стискали фільтр, а довгі вії повільно опустилися вниз, коли полум'я сірника торкнулося сигарети. Чубчик над чолом ледь-ледь погойдувався за

кожним її рухом. Справжня досконалість. "Якби я мав п'ятнадцять років — обов'язково закохався б", — знову подумав я. Фатальною любов'ю, нестримною, як весняна снігова лавина в горах. Закохався б, але, не знаючи, що буде далі, почувався б страшенно нещасним. Юкі викликала в моїй пам'яті іншу знайому дівчину. Ту, що причарувала мене в тринадцяти— чи чотирнадцятирічному віці. Їй раптом ожило болісне почуття тих далеких літ.

— Кави або чогось іншого не вип'єш? — спитала Юкі.

Я похитав головою.

— Уже пізно. Пора додому, — відповів я.

Поклавши сигарету на край попільнички, вона встала й провела мене до дверей.

— Будь обережна з вогнем! — попередив я.

— Наказуєте зовсім як тато, — відповіла вона. Нічого й казати, точне визначення.

* * *

Повернувшись додому на Сібуя, я плюхнувся на диван і випив банку пива. Потім переглянув кілька листів, що зібралися у поштовій скриньці. Всі вони стосувалися роботи і не вимагали негайної відповіді. Відклавши їхнє читання на потім, я розрізав конверти і їхній вміст висипав на стіл. Я відчував таку нестерпну втому, що робити нічого не хотілося. Однак і від страшного збудження заснути не міг. "Який довгий був цей день!" — подумав я. Довжелезний, без кінця-краю. Здавалося, ніби цілісінський день я катався на "американських гірках". Ще й досі все тіло тремтить...

"Власне, скільки днів я провів у Саппоро?" — подумав я. Однак не міг згадати. У пам'яті виникали картини одна за одною, перемішані зі сном. Суцільне сіре небо. Події і дати змішалися в одну купу. Спочатку я мав зустріч з дівчиною в окулярах. Зателефонував колишньому компаньйону, дізнався в нього про минуле готелю "Дельфін". Зустрівся і мав розмову з Чоловіком-Вівцею. У кінотеатрі бачив фільм з Кікі та Готандою. Удвох з вродливою тринадцятирічною дівчинкою співав пісню гурту "Beach Boys". І повернувся в Токіо. Скільки днів все це забрало?

Порахувати не вдавалося.

"Завтра порахую, — вирішив я. — Все, що можна обдумати завтра, завтра й обдумаю".

Я зайшов у кухню, налив у склянку віскі й випив, нічим не розвівши. І схрумав решту печива. Запліснявілого, як думки в моїй голові. Поставив неголосно стару платівку — добре знайомі пісні Томмі Дорсі у виконанні незабутнього гурту "Modernizers". Застарілого, як думки в моїй голові. З тріскотною голки по платівці. Однак це нікому не заважає. Часи такої музики скінчилися. Вона вже нікуди не йде. Як і думки в моїй голові.

"Що сталося?" — прокотилися луною слова Кікі.

Кінокамера розвернулася. Вправні пальці Готанди ніжно повзуть спиною Кікі. Ніби шукають у морі невидимий фарватер.

Кікі, що сталося? Я в полоні розгублення. Більше не вірю в себе, як колись. Все-таки любов і "субару" — зовсім різні речі. Так чи ні? Я заздрю вправним пальцям

Готанди. Цікаво, чи Юкі загасила газову грубку? Наказуєш зовсім як тато... Я більше не вірю в себе. Невже трухлявію, про щось бурмочучи, на цьому слоновому цвинтарі розвиненого капіталізму?

Однак все з'ясується завтра.

Я почистив зуби, надів піжаму, висушив рештки віскі. А коли збирався залазити в ліжку, задзвенів телефон. Якусь хвилину я стояв посеред кімнати й пильно вдивлявся у телефонний апарат. Потім узяв трубку.

— Щойно погасила грубку, — сказала Юкі. — І сигарету. Ну то як? Полегшало?

— Полегшало, — відповів я.

— На добраніч! — сказала вона.

— На добраніч! — відповів я.

— Слухайте... — сказала вона несподівано. І зробила паузу. — Там у Саппоро, в тому готелі, ви бачили чоловіка в овечій шкурі, чи не так?

Притиснувши телефонний апарат до грудей так, ніби хотів зігріти надтріснуте страусове яйце, я сів на ліжку.

— Я все знаю. Що ви його бачили. Я вам не казала, але я знала від самого початку.

— Ти зустрічалася з Чоловіком-Вівцею? — спитав я.

— М-м-м... — промимрила вона і цмокнула язиком. — Та про це наступним разом. Зустрінемося — і про все спокійно поговоримо. А зараз я хочу спати.

І вона гучно поклала трубку.

Заболіло в скронях. Я зайшов у кухню і знову випив віскі. Тіло все ще не переставало тремтіти. "Американські гірки" знову з гуркотом почали свій рух. "Все зв'язано", — сказав Чоловік-Вівця.

"Все зв'язано", — прокотилося луною в моїй голові.

Поволі різні події та люди почали з'єднуватися одне з одним.

17

Спершись на умивальник у кухні, я випив ще одну порцію віскі й подумав: "Власне, що сталося?". Збирався звідси зателефонувати Юкі та спитати: "Звідки ти знаєш про Чоловіка-Вівцю?". Але я почувався надто втомленим. Надто довгим був цей день. А крім того, вона сказала, що про все поговоримо наступного разу, й поклала трубку. Отож доведеться чекати наступного разу... А до того ж, я навіть не знаю її телефонного номера.

Я заліз у ліжку й ніяк не міг заснути, а тому хвилин десять-п'ятнадцять не спускав погляду з телефону в узголів'ї. Сподівався, що, можливо, Юкі ще раз зателефонує. Або навіть не Юкі, а хтось інший. В такі моменти телефон здається бомбою з годинниковим механізмом. Коли вибухне — невідомо. І тільки така можливість вибиває секунди. Якщо довго придивлятися, то телефонний апарат набирає дивної форми. Надзвичайно дивної. Зазвичай цього не помічаєш, та коли придивишся, то в його тривимірності відчувається дивовижна щирість. Здається, ніби телефон страшенно хоче щось сказати, але не може. Або навпаки — ненавидить те, що його запаковано в таку оболонку. Здається, ніби чиста ідея втілилася в незграбній формі. Ось такий він, цей телефон.

Я почав думати про телефонну станцію. Про телефонні лінії, що розбігаються з цієї кімнати у всі кінці світу. У принципі я можу зв'язатися з будь-ким. Можу зателефонувати навіть в Анкорідж. У готель "Дельфін" або навіть колишній дружині. Безмежна кількість контактів... А головний вузол цих контактів — телефонна станція. Там, у тому вузлі, комп'ютер обробляє вхідні і вихідні дані. З комбінацій цифр народжуються ті чи інші контакти — й виникає зв'язок. Завдяки телефонним лініям, підземним кабелям, підводним тунелям і космічним супутникам зв'язку ми з'єднуємося одне з одним. Велетенський комп'ютер тримає все це під своїм контролем. Та хоч би якими досконалими і точними були засоби такого зв'язку, вони не зможуть нас з'єднати, якщо ми не маємо такого бажання. І навіть якщо маємо його, зв'язок не встановиться, якщо не знаємо (як у моєму випадку — забув спитати) телефонного номера співрозмовника. Буває і так, що телефонний номер спитав, але відразу забув або загубив записник. І навіть пам'ятаючи телефонний номер, часто помиляємося при його наборі... І тоді ми ні з ким не з'єднуємося. Ми — надзвичайно недосконалі й нерозсудливі істоти. Але й це ще не все! Навіть якщо, припустімо, я виконаю всі ці умови й додзвонюся до Юкі, вона може обірвати розмову, сказавши: "Зараз я не хочу розмовляти! Бувайте!" — і поклавши трубку — клац! І тоді ніякої розмови не буде. Матиме місце тільки односторонній вияв емоцій.

Все це, здається, телефонну трубку дратує.

Телефонна трубка (може, правильніше було б казати "телефон", але я вирішив думати про нього в жіночому роді) невдоволена тим, що їй не дають проявитися у вигляді чистої ідеї. Її сердить те, що в основі спілкування між людьми покладено невиразне, недосконале бажання. Як на неї, надто недосконале, надто непередбачливе, надто пасивне.

Спершись одним ліктем на подушку, якийсь час я спостерігав, як вона злиться. "Нічого не вдієш, голубонько! Я ні в чому не винен, — сказав я подумки телефонній трубці. — Бо такий от зв'язок між людьми. Недосконалий, непередбачливий, пасивний". Вона злиться тому, що я сприймаю такий зв'язок виявом чистої ідеї. Та справа не в мені. Бо хоч би куди подалася телефонна трубка, всюди вона злитиметься. А втім, може, перебування саме в моїй кімнаті підвищує її роздратованість. І в цьому розумінні я несу певну відповідальність. У мене таке враження, ніби я мимоволі посилюю ту недосконалість, непередбачуваність і пасивність. Підставляю їй ногу.

А тим часом я раптом згадав про колишню дружину. Телефонна трубка дивилася на мене з мовчазним докором. Як колись дружина. Удвох нам було дуже добре. Ми жартували одне з одним. Не одну сотню разів віддавалися любові. Об'їздили майже всю країну. А проте іноді дружина дивилася на мене з мовчазним докором. Вночі, без слів, самими очима. Докоряла за мою недосконалість, непередбачуваність, пасивність. Вона сердилася. Як я вже казав, ми жили в злагоді. Але те, чого вона прагла, що вимальовувала у своїй голові, різко відрізнялося від того, чим жив я. Вона жадала вільного спілкування. Жадала побачити щось схоже на сцену, на якій спілкування, піднявши над собою білосніжний прапор, веде людей до блискучої безкровної

революції. Як їй здавалось, тоді загальна досконалість поглине всі наші дрібні недосконалості й зцілить усіх нас разом. Такою була любов в її розумінні. Ясна річ, з моїм розумінням вона не мала нічого спільного. Як на мене, любов — чиста ідея, наділена незграбним тілом, що врешті-решт, незважаючи на запутаність підземних кабелів і телефонних ліній, знаходить свого адресата. Страшно недосконала система. То трапляється неправильне з'єднання. То телефонний номер хтось забуває. То помилково набирає не той номер. Та я в цьому не винен. Поки ми існуємо в такій тілесній формі, так завжди буде. Як того вимагають закони природи... Так пояснював я їй. Багато, багато разів.

І все-таки одного дня вона пішла.

Може, збільшивши загальну недосконалість, я сприяв їй у цьому.

Поглядаючи на телефон, я згадав про статеві зносини з колишньою дружиною. За останні три місяці перед тим, як піти, вона ні разу зі мною не спала. Бо спала з кимсь іншим. Про що я навіть не здогадувався.

— Пробач, любий, чи не хотілося б тобі з іншою переспати? — спитала вона мене.
— Я не ображатимусь.

Я подумав, що це жарт. А виявляється — вона не жартувала. "Та я не хочу спати ні з ким, крім тебе", — відповів я. І справді-таки я не хотів. "А от я хочу, щоб ти з кимсь переспав, — наполягала вона. — І от тоді ми ще раз подумаємо, як нам далі жити".

Зрештою, я так і не переспав ні з ким. Мене не можна назвати особливо педантичним у статевих питаннях, але я не готовий спати з іншою жінкою, щоб виправити стосунки з першою. Якщо я хочу з кимсь переспати, ні в кого дозволу не питаю.

Незабаром після того вона пішла з дому. Хотілося б знати, чи вона цього не зробила б, якби я її тоді послухав і переспав з іншою жінкою. Невже цим вона намагалася зробити наше спілкування якомога вільнішим? Але ж це велика дурість! Бо тоді я зовсім не хотів ні з ким іншим спати. Що вона задумала — я так і не зрозумів. Бо нічого конкретного про це вона мені не сказала. Навіть після розлучення. Обійшлася тільки метафорами. Як завжди, коли йшлося про щось для неї важливе.

Минуло за північ, але гуркіт на швидкісній автостраді за вікном все ще не вгамувався. Час від часу повітря розривало тріщання мотоциклів. Звуконепроникне скло гасило шум, але не набагато. Той шум підступав упритул до мене, чітко визначаючи моє місце на Землі...

Стомившись розглядати телефон, я заплющив очі.

А коли заплющив їх — довгождане безсилля безшумно заповнило порожнечу. Надзвичайно вміло, швидко. І тоді поволі прийшов сон.

* * *

Після сніданку я перегорнув телефонний довідник і зателефонував своєму знайомому — агенту у сфері шоу-бізнесу. Я кілька разів мав з ним справу, коли брав інтерв'ю для журналу. О десятій ранку він, звісно, ще спав. Я вибачився за те, що розбудив, і сказав, що мені потрібен телефонний номер Готанди. Він трохи побурчав,

але врешті-решт повідомив мені номер кіностудії, на якій Готанда працював за контрактом. Так собі студія, середньої руки. Я набрав її номер. Коли трубку підняв черговий менеджер, я повідомив йому назву свого журналу і сказав, що хотів би зв'язатися з паном Готандою. "Інтерв'ю?" — спитав менеджер. "Зовсім ні", — відповів я. "Ну, а що?" — допитувався він. Цілком справедлива недовіра. "Чисто особиста справа", — сказав я. "Яка саме?" — наполягав він. "Я з ним учився в середній школі, — відповів я. — І мені будь-що треба з ним зв'язатися". "Як вас звати?" — спитав він. Я сказав. Він записав. "У мене важлива справа до нього", — додав я. "Кажіть, я передам", — пообіцяв менеджер. "Я хотів би поговорити безпосередньо з ним", — сказав я. "Таких, як ви, багато, — зауважив він. — Самих тільки однокласників кілька сотень".

— У мене важлива справа до нього, — повторив я. — А тому, якщо ви мене з ним з'єднаєте, гадаю, що зможу віддячити вам у ваших професійних інтересах.

На мить співрозмовник задумався над моїми словами. Звісно, я збрехав. Я не мав такої влади, щоб чимось йому віддячити. Все, що я міг на роботі, — це піти, куди накажуть, і взяти інтерв'ю в того, кого назвуть. Але мій співрозмовник усього цього не знав. Якби знав — були б труднощі.

— Таки точно не інтерв'ю? — перепитав він. — Якщо все-таки інтерв'ю, то домовляйтеся через мене. Інакше будуть проблеми. Все треба робити офіційно.

— Ні. На всі сто відсотків особиста справа, — сказав я.

Він попросив мій телефонний номер. Я продиктував.

— Отже, однокласник... — повторив він, зітхнувши. — Зрозуміло. Сьогодні ввечері або завтра він вам зателефонує. Звісно, якщо захоче...

— Звичайно, — сказав я.

— Він — людина зайнята і, може, не захоче розмовляти з однокласником. Усе-таки вже не дитина, щоб його можна було силоміць притягти до телефону...

— Безперечно, — погодився я.

Співрозмовник позіхнув — і поклав трубку. Нічого не вдієш. На годиннику була все ще десята ранку.

Перед обідом я відправився на автомобілі за покупками в супермаркет "Кінокунія", що на Аояма[22]. Поставивши свою "субару" на стоянці між "самбами" та "мерседесами", я відчув, що вона така ж непоказна, як і я сам. Та незважаючи ні на що, я люблю купувати продукти в "Кінокунія". Може здатися смішним, але куплений там салат зберігається довше, ніж салат з інших супермаркетів. Чому — не знаю. Але це факт. Можливо, після закриття супермаркету салат збирають і спеціально дресирують на виживання. Якщо це так, я нітрохи не здивуюся. Суспільство розвиненого капіталізму на будь-що здатне.

Виходячи з дому, я поставив телефон на автовідповідач, та коли повернувся, ніяких повідомлень не виявив. Ніхто мені не телефонував. Слухаючи по радіо "Тему Шафта"[23], я загорнув куплені овочі в поліетилен і заховав у холодильник. Цікаво, хто цей чоловік? Шафт...

Потім я подався в кінотеатр на Сібуя ще раз дивитися "Нерозділене кохання". Уже

четвертий раз. Я не міг не дивитися. Приблизно відрахувавши час від початку сеансу, я зайшов у зал, дочекався появи на екрані Кікі й зосередив усю свою увагу на цій сцені. Намагався не пропустити жодної подробиці. Як завжди, сцена мала той самий вигляд. Недільний ранок. Звичне лагідне світло. Жалюзі. Спина голої жінки. По ній повзуть чоловічі пальці. На стіні — картина Ле Корбюз'є. На столику в головах пляшка "Катті Сарк". Дві склянки, попільничка, пачка "Севен Старз". Під стіною — стереосистема. Ваза для квітів. У ній квіти, схожі на стокротки. На підлозі — недбало скинутий одяг. Книжкова полиця. Кінокамера розвертається. Кікі. Я мимоволі заплющую очі. Потім розплющую. Готанда обіймає Кікі. Легко й ніжно. "Не може цього бути!" — думаю я. І вимовляю це вголос. Хлопець на чотири крісла спереду від мене оглядається. Приходить героїня-школярка. На голові зачіска "кінський хвіст". Штормівка з каптуром, джинси. Червоні кросівки "Адідас". У руках — чи то кекс, чи то булочка. Вона заходить у кімнату. І тікає. Готанда приголомшений. Сідає на постелі й дивиться у простір, де була школярка, так, наче яскраве світло засліплює йому очі. Кікі кладе руку йому на плече і сумовито промовляє: "Що сталося?".

Я вийшов з кінотеатру. І побрів по Сібуя куди очі світять.

Почалися літні канікули, а тому вулиці ущерть заповнили школярі та студенти. Вони вешталися по кінотеатрах, поїдали харчовий непотріб макдональдсів, купували розрекламовані журнали "Хотдог Прес", "Попай" або "Олів", витрачали свої кишенькові гроші у гральних центрах. Звідусіль лунала музика. Стіві Вандер, Хол й Оутс, маршові мелодії з патінко[24], солдатські пісні з пропагандистських автобусів ультраправих — все це змішувалося в одну суцільну какофонію. Перед самою станцією Сібуя політики виголошували свої передвиборчі промови.

Я йшов вулицями, а перед моїми очима спливала картина того, як десять тонких пальців Готанди пестять спину Кікі. Я добрався до Харадзюку, пройшов по Сендаґая до бейсбольного стадіону, з бульвару Аояма до кладовища, а потім до картинної галереї Недзу. Поминувши кафетерій "Фігаро", я знову опинився перед супермаркетом "Кінокунія". Після того я обігнув висотний будинок "Дзінтан" і вернувся на Сібуя. Загалом добряче прогулявся. Коли я дійшов до станції Сібуя, сонце вже зайшло. Я глянув з пагорба вниз — вулицею, вздовж якої почали спалахувати різнокольорові неонові вогні, рівномірно плив потік безликих клерків у чорних пальтах, схожий на табуни незворушних лососів, що прямують на нерест у верхів'я річки.

Коли я дістався додому, на автовідповідачеві горіла червона лампочка. Я ввімкнув у кімнаті світло, зняв пальто, добув з холодильника банку пива і зробив один ковток. Потім сів на ліжку й натиснув на кнопку "play". Касета перемоталася назад, а потім прогнала запис.

— О, як давно ми не бачилися! — промовив Готанда.

18

— О, як давно ми не бачилися! — промовив Готанда. Чітким і виразним голосом. Не надто швидким і не надто повільним, не надто гучним і не надто тихим, без напруження, але й не надто розслабленим. Ідеальним голосом. Що це його голос — я

впізнав миттю. Такий голос легко не забувається, якщо хоч раз його почуєш. Так само, як не забувається сліпучий усміх, білосніжні зуби й тонка лінія носа. Досі я не звертав на нього особливої уваги, не намагався пригадати, але тепер цей голос, наче переливи дзвону в нічній тиші, вмить воскресив пам'ять, заховану в закутках моєї голови. "Щось нечуване", — подумав я.

— Сьогодні ввечері я буду дома, телефонуй сюди. Будь-коли — все одно я не сплю до ранку, — сказав він і двічі повторив свій телефонний номер. — Ну, бувай! Подзвониш — поговоримо, — додав він і поклав трубку.

Судячи з перших цифр телефонного номера (номера телефонної станції), він проживав недалеко від моєї квартири. Я записав телефонний номер і повільно набрав його. Після шостого гудка ввімкнувся автовідповідач. "Дома нікого немає. Залиште, будь ласка, своє повідомлення", — сказав жіночий голос. Я повідомив своє ім'я, телефонний номер і час дзвінка. Сказав, що сьогодні весь вечір буду дома... Який складний цей світ! Поклавши трубку, я пішов на кухню, сполоснув водою листочки селери, порізав їх на шматки, залив майонезом і, запиваючи пивом, уже взявся їх жувати, як раптом задзвонив телефон. То була Юкі. "Що робите?" — спитала вона. "Стою в кухні, жую селеру з майонезом і запиваю пивом", — відповів я. "Нещасні", — поспівчувала вона. "Не дуже", — заперечив я. Бувають люди набагато нещасніші. Про такі речі Юкі ще не знала.

— Де ти зараз? — спитав я.

— Усе ще в квартирі на Акасака, — сказала вона. — А сьогодні ми не покатаємося на автомобілі?

— Пробач, сьогодні ніяк не вдасться, — відповів я. — Зараз я жду важливого ділового дзвінка. Як-небудь іншим разом, добре? До речі, щодо вчорашньої розмови... Ти що, справді бачила людину в овечій шкурі? Я хотів би тебе про це розпитати. Для мене це дуже важливо.

— Як-небудь іншим разом, добре? — відповіла вона і рішуче, зі стуком поклала трубку.

"От тобі й на!" — подумав я. І якийсь час розгублено дивився на телефонну трубку в руці.

* * *

Упоравшись із селерою, я задумався над тим, що приготувати на вечерю. І вирішив зварити спагеті. Взяти два зубчики часнику, покрити їх не дуже дрібно й обсмажити на маслиновій олії. Час від часу нахилити сковорідку, збираючи олію скраю, і тримати так якнайдовше на слабкому вогні. Додати стручок червоного перцю. І смажити його разом з часником. Аби олія не згіркла, вчасно вийняти часник і перець. Найважче — вибрати момент, коли це треба зробити. Кинути в олію шматочки шинки й смажити доти, доки не стануть хрусткими. Вигорнути на сковорідку добре проварені спагеті і добре перемішати. Посипати покритеною петрушкою. Подавати з салатом — сиром "моцареллою" та свіжими помідорами... Зовсім непогано!

Та як тільки вода для спагеті почала закипати, знову пролунав телефонний дзвінок.

Я погасив плитку, підійшов до телефону і взяв трубку.

— О, як давно ми не бачилися! — сказав Ґотанда. — Я такий радий тебе почути! Як поживаєш?

— Та нічого, сьак-так... — відповів я.

— Менеджер передав, що в тебе якась справа до мене. Невже хочеш з кимсь удвох розтинати жабу? — сказав він і радісно засміявся.

— Та ні, хотів у тебе дещо спитати. Знаю, що ти — зайнята людина, та все одно вирішив зателефонувати. Це може здатися трохи дивним, але...

— Слухай, ти зараз чимось зайнятий?

— Ні, нічим особливо. Трапився вільний час, от і взявся вечерю готувати.

— От і добре! А чи не піти нам разом кудись і там повечеряти? Я оце думав, з ким би перекусити. Самому їжа в рот не лізе...

— Та якось незручно. Ні сіло, ні впало подзвонив тобі...

— Нема чого церемонитися! Хочеш чи не хочеш, а як приходить певний час — живіт порожніє і доводиться його чимось напихати. Заради тебе я не збираюся силоміць об'їдатися. Просто перекусимо, вип'ємо й побалакаємо про минуле. Я вже давненько не бачився з колишніми товаришами. Якщо тобі тільки зручно — радо зустрівся б з тобою. Чи, може, тобі незручно?

— Таке питаєш. Це ж я маю до тебе справу, а не навпаки!

— Ну, то я зараз до тебе заїду. Де ти живеш?

Я сказав йому адресу.

— Ага, якщо так, то це недалеко від мене. Хвилин через двадцять під'їду. Приготуйся, щоб відразу вийти. Бо за живіт тягне, довго не витримаю.

Я погодився, поклав трубку й розгублено покрутив головою. "Побалакаємо про минуле"?

Я ніяк не розумів, про яке "минуле" можна говорити з Ґотандою. У шкільні роки я з ним особливо не дружив і не часто спілкувався. Його вважали блискучою окрасою класу, а мене, правду кажучи, — непомітним середнячком. Просто чудо, що він ще пам'ятає, як мене звати. То про яке "минуле" може бути мова? Про що мені з ним говорити? А все-таки добре, що він не гне кирпи.

Швидко поголившись, я надів сорочку з жовтогарячими смужками, поверх неї — твідовий піджак від Калвіна Кляйна. На шию пов'язав плетену краватку від Армані, яку мені колись на день народження подарувала подружка. Натягнув щойно випрані джинси і взувся у білісінькі тенісні кеди, куплені зовсім недавно. В моєму гардеробі це були найшикарніші речі. "От було б добре, якби мій співрозмовник належно оцінив увесь цей шик", — подумав я. Ні разу в житті я ще не вечеряв з кіноактором. І тому не уявляв собі, що в такому випадку слід одягати.

Він приїхав рівно через двадцять хвилин. Його шофер — років п'ятдесяти, надзвичайно ввічливий — подзвонив у двері й сказав, що пан Ґотанда чекає внизу. "Де особистий шофер — там і "мерседес"", — подумав я. Як я і сподівався, внизу стояв "мерседес". Надзвичайно великий, сріблястого кольору. Геть-чисто схожий на

моторний човен. Скло таке, що всередині нічого не видно. Шофер з легким стуком відчинив дверцята, і я заліз усередину. Там був Ґотанда.

— Я так радий тебе бачити! — сказав він, привітно всміхаючись. Руки не простягнув — і мені від того полегшало.

— Давно-таки не бачилися, — відповів я.

Поверх звичайнісінького светра з клиноподібним вирізом на шиї на ньому була темно-синя вітронепроникна куртка й приношені оксамитові штани кремового кольору. На ногах — збляклі кросівки "асікс". Однак загалом його манера одягатися була бездоганною. Навіть простий одяг на ньому справляв приємне враження, наче витвір першокласного модельєра. З усміхом на губах він оглянув мене з ніг до голови.

— Шикарно одягаєшся! — сказав він. — Зі смаком!

— Спасибі, — відповів я.

— Як кінозірка! — додав він. Без іронії, просто пожартував. Я розсміявся, він також. Завдяки цьому ми обидва трохи розслабилися. Ґотанда окинув поглядом салон автомобіля. — Чудова машина, правда? Мені її дає кіностудія, коли треба. Разом з шофером. Так я уникаю аварій і не сідаю за кермо п'яним. Безпека передусім. І для студії, і для мене. Обидві сторони щасливі.

— Звичайно, — погодився я.

— Сам я на такій не їжджу. Мені до вподоби набагато менша.

— "Порше"? — спитав я.

— "Мазераті", — відповів він.

— Ну, а я люблю ще меншу, — сказав я.

— "Сівік"? — запитав він.

— "Субару", — відповів я.

— "Субару"... — повторив він і кивнув головою. — Колись і я на такій їздив. То була перша в моєму житті машина. Не студійна, а куплена за власні гроші. За гонорар, отриманий за роль у першому фільмі, я купив стареньку "субару". Вона мені страх як подобалася. Я на ній їздив до кіностудії. А в другому фільмі мені дали більшу роль. І відразу застерегли: "Як хочеш стати кінозіркою — на якійсь там "субарі" не смій їздити". Довелося замінити її на іншу. Такий от світ! А машина була чудова. Практична, дешева. "Субару" мені подобається.

— Мені також, — сказав я.

— Як ти гадаєш, чому я пересів на "мазераті"?

— Не знаю.

— Бо треба списати більше грошей на витрати! — пояснив він, насупивши брови так, ніби відкривав мені якусь таємницю. — Менеджер усе повторює: витрачай більше! Мовляв, я недостатньо використовую кошти. Ось тому я і придбав дорогу машину. Одна така купівля — і витрати підскочили вгору. Всі стали щасливі.

"Казна-що! — обурився я. — Невже не можна думати ні про що інше, крім витрат?".

— Їсти хочеться, аж шкура болить! — сказав Ґотанда і похитав головою. — Від товстого біфштекса не відмовився б. Складеш мені компанію?

Я відповів, що покладаюся на нього, і він сказав шоферу, куди їхати. Той мовчки кивнув, й автомобіль рушив з місця. Тоді Ґотанда, глянувши мені в очі, усміхнувся і сказав:

— Особисте запитання! Сам собі готуєш — отже, живеш одинаком, чи не так?

— Саме так, — відповів я. — Одружився, розлучився...

— Як і я, — сказав він. — Одружився, розлучився... А ти аліменти платиш?

— Ні, не плачу, — відповів я.

— Ніскільки?

Я похитав головою.

— Вона не бере.

— Щасливчик! — сказав він. І розсміявся: — Я також не плачу, але через одруження зовсім розорився. Про моє розлучення ти що-небудь знаєш?

— Ледь-ледь... — відповів я. Він промовчав.

Років чотири-п'ять тому Ґотанда одружився з популярною кіноактрисою, а через два з лишком роки розлучився. Всі ці його сімейні перипетії докладно, з усіх боків, описали тижневики, охочі до скандальної хроніки. Як завжди в таких випадках, не було ясно, котрі з них писали правду, а котрі — брехню. Та врешті-решт вийшло, начебто Ґотанда не зміг зжитися з родиною тієї актриси. Таке в житті часто буває. Напориста рідня дружини-кіноактриси прискіпливо стежила як за її особистими, так і громадськими справами. А Ґотанда, пестунчик долі від самого малку, був схильний до вільного, незалежного життя. Отож про якусь сімейну злагоду не могло бути й мови.

— Диво та й годі! Якщо колись ми разом виконували лабораторну роботу з природознавства, то тепер, коли знову зустрілися, виявилось, що обидва розлучилися. Як ти гадаєш, це не дивно? — сказав Ґотанда, всміхаючись. І кінчиком вказівного пальця злегка торкнувся повіки. — До речі, чому ти розлучився?

— Все було дуже просто! Одного дня вона пішла з дому.

— Раптово?

— Саме так. І нічого не сказала. Я навіть не сподівався. Прийшов додому — а її нема. Подумав, що пішла кудись у супермаркет. А тому приготував собі вечерю й чекав. Однак і вранці вона не повернулася. Минув тиждень, минув місяць, а її все не було. А вже потім прийшло поштою від неї прохання про розлучення.

На хвилину Ґотанда задумався над моїми словами. І зітхнув.

— Може, ти образишся, коли я скажу, що, по-моєму, ти щасливіший за мене, — сказав він.

— Чому? — спитав я.

— Моя дружина не пішла з дому, це мене з нього викинули. Буквально. Раптом одного дня викинули, — сказав він і крізь вітрове скло автомобіля втупився очима в далечінь. — Жахлива історія! Спланована від початку до кінця. До найменших подробиць. Як справжнє шахрайство. Без мого відома вона перереєструвала все майно на своє ім'я. З великою спритністю. Так, що я ні про що не здогадувався. Разом з нею я користувався послугами одного й того ж обліковця податків. Довіряв їй. Передавав їй

свою печатку, посвідчення, акції, ощадну книжку — мовляв все це потрібне для складання податкової декларації... Я не розуміюся на таких бухгалтерських тонкощах і готовий покластися на інших, яким можна довіряти. Однак вона змовилася з ріднею, і не встиг я похопитись, як залишився без гроша в кишені. Обчухрали мене до кісток. І викинули як собаку, яка вже відслужила свій вік... Загалом добряче мене провчили! — і він знову всміхнувся. — Завдяки цьому я трохи подорослішав.

— Тобі вже тридцять чотири. Хоч-не-хоч у такому віці всі стають дорослими.

— Твоя правда. Людина — дивна істота. Стає дорослою за одну мить. Ось так. А я колись думав, що людина дорослішає поступово, рік за роком, — сказав Ґотанда, пильно заглядаючи мені в очі. — А виявилося — ні. Людина стає дорослою за одну мить.

* * *

Висококласний ресторан, що спеціалізувався на приготуванні біфштексів і до якого мене привіз Ґотанда, розміщувався в тихому завулку на задвірках Роппонгі[25]. Як тільки наш "мерседес" зупинився перед входом, нам на зустріч вибігли метрдотель і бой. Ґотанда наказав шоферу приїхати по нас через годину — і "мерседес" безшумно розтанув у вечірній темряві, як велетенська розумна риба в морі. Нас провели до столика під стіною у глибині залу. На всіх відвідувачах був тільки модний одяг, але на їхньому тлі Ґотанда у своїх оксамитових штанах і кросівках виділявся особливо шикарним виглядом. Навіть не знаю чому. В усякому разі, він привернув до себе увагу. Як тільки ми зайшли у зал, погляди відвідувачів за столиками на коротку мить, не довше двох секунд, затримувалися на ньому. Мабуть, дивитися довше вважалося непристойним. Який складний цей світ!

Сівши за столик, ми передусім замовили шотландського віскі з водою.

— За колишніх дружин! — промовив Ґотанда. І ми випили.

— Яке безглуздя! — сказав він. — Я все ще люблю її. Хоча вона так познущалася з мене — все одно люблю. Забути не можу. А іншу полюбити не вдається.

Милуючись вишуканою формою шматка льоду, я кивнув.

— А ти як?

— Ти питаєш, що я думаю про свою колишню дружину?

— Ага.

— Не знаю, — зізнався я чесно. — Я не хотів, щоб вона йшла з дому. Та вона таки пішла. Хто в цьому винен — не знаю. Однак це вже сталося. Стало доконаним фактом. І я довго намагався звикнути до нього. Думав лише про те, щоб звикнути. Тому й не знаю...

— Зрозуміло, — сказав Ґотанда. — Слухай, може, тобі боляче про це говорити?

— Та ні, — відповів я. — Факт — це факт. Від нього не можна відвернутися. А тому я болю не відчуваю. А щось зовсім незрозуміле...

Він злегка ляснув пальцями.

— Це правда. Відчуваєш щось зовсім незрозуміле... Враження таке, ніби земне тяжіння раптом ослабло. І навіть душа не болить.

Підійшов офіціант, і ми замовили по біфштексу. І мені, і йому — з кров'ю. А також по салату. І по другій порції віскі з водою.

— Слухай, — сказав Ґотанда. — У тебе до мене якась справа, чи не так? Викладай, поки ми тверезі.

— Розумієш, це трохи дивна історія, — почав я.

Він привітно всміхнувся. Добре вишколеною, приязною усмішкою.

— А я люблю дивні історії, — сказав він.

— Недавно я подивився фільм з твоєю участю, — вів я далі.

— "Нерозділене кохання"? — нахиливши брови, спитав він тихо. — Нікудишній фільм. Нікудишній режисер. Нікудишній сценарій. Як завжди... Всі, хто брав участь в його зніманні, хочуть про нього забути...

— Дивився четвертий раз, — сказав я.

Він витріщився на мене, ніби на порожнечу.

— Можу побитися об заклад, що нема на світі людини, яка дивилася б такий фільм у четверте. І в цілій Галактиці нема. Можу побитися на будь-що.

— У тому фільмі виступає одна знайома людина, — пояснив я. — І додав: — Крім тебе.

Ґотанда потер скроню кінцем вказівного пальця. І примруженими очима глянув на мене.

— Хто?

— Як звати — не знаю. Дівчина, з якою ти спав в неділю вранці.

Він ковтнув віскі й кілька разів кивнув головою.

— Кікі.

— Кікі, — повторив я. Дивне ім'я. Наче якоїсь іншої людини.

— Так її звали. Принаймні всі знали це ім'я. В нашому маленькому дивному світі вона з'явилася під іменем Кікі. І цього було досить.

— А можна з нею зв'язатися? — спитав я.

— Ні, не можна, — відповів він.

— Чому?

— А ти послухай, що я тобі скажу. По-перше, Кікі — не професійна актриса. А тому справа ускладнюється. Професійні актори — як знамениті, так і невідомі — приписані до якоїсь кіностудії. Отож з ними легко встановити зв'язок. Більшість з них сидить перед телефоном і чекає, щоб їм подзвонили. А от Кікі не з таких. Вона ні до чого не приписана. Кілька разів з'явилася в тому фільмі та й усе. Звичайнісінький підробіток.

— А як це вона з'явилася в тому фільмі?

— Я сам її привів, — зізнався він щиро. — Спочатку запитав, чи не виступить у фільмі, а потім рекомендував режисеру.

— Навіщо?

Він ковтнув віскі й ледь-ледь скривив губи.

— У тієї дівчини якийсь особливий талант. Як би це назвати... Відчуття життя. Щось таке. Я це відразу помітив. Вона не була красунею. Не вирізнялася також

акторською майстерністю. Але самою своєю появою в кадрах оживляла фільм. Це точно. Такий у неї своєрідний дар. Тому я вирішив використати її в тому фільмі. Результат перевершив мої сподівання. Кікі всім сподобалася. Не хочу вихвалитися, але ця сцена з нею вдалася. Цілком реалістична. А ти як гадаєш?

— Авжеж, реалістична, — підтвердив я. — Не сумніваюсь.

— Після того я вже збирався ввести її у світ кіно. Бо думав, що вона багато чого досягла б. Та нічого з цього не вийшло. Вона зникла. І це — друга складність, яка заважає дати відповідь на твоє запитання. Просто зникла та й усе. Як дим. Як вранішня роса.

— Як це — зникла?

— Буквально зникла. Місяць тому. Не прийшла на пробу. Якби прийшла, дістала б пристойну роль у новому фільмі — я вже все підготував, з усіма домовився. Напередодні зателефонував їй, уточнив час зустрічі. Нагадав, щоб не запізнилася... Та вона не прийшла. Як крізь землю провалилася. Відтоді я її більше ніде не бачив.

Він підкликав пальцем офіціанта і замовив ще дві порції віскі з водою.

— Одне запитання, — вів далі Ґотанда. — А ти з нею спав?

— Спав, — відповів я.

— Ну, а якби я сказав, що також з нею спав, тобі... Тобі не було б боляче?

— Ні, — відповів я.

— От і добре! — з полегкістю сказав він. — Я не вмію брехати. А тому відверто зізнаюся: я спав з нею кілька разів. Дівчина що треба. Трохи дивна, але западати людям у душу вміє. З неї була б гарна актриса. Багато чого могла б досягти... Жаль, що не так вийшло.

— То що, нема ні її адреси, ні телефонного номера? Ні справжнього прізвища?

— Нема нічого, що допомогло б її розшукати. Ніхто нічого не знає. Крім того, що її звали Кікі.

— А в бухгалтерії кіностудії не залишилося документа про виплату гонорару? — спитав я. — Бо при його одержанні потрібно вказувати своє справжнє прізвище й адресу. Для стягнення податку за місце отримання доходу.

— Звичайно, і це я перевірів. Та все дарма. Гонорару вона не одержувала. І розписки не залишала. Жодного сліду нема.

— Чому вона не одержувала грошей?

— А хіба я знаю чому? — відповів Ґотанда, потягуючи третю порцію віскі з водою. — Напевне, не хотіла, щоб хтось знав її справжнє прізвище й адресу. Хто-зна чому. Можна не сумніватися, вона — загадкова жінка... В усякому разі, ми з тобою зійшлися у трьох пунктах. Перший — разом лабораторну роботу з природознавства у школі виконували, другий — обидва з дружинами розійшлися і третій — обидва спали з Кікі.

Нам подали салат і біфштекси. Чудові біфштекси. Як намальовані — злегка обсмажені, з кров'ю. Ґотанда їв з апетитом. Тримався за столом настільки просто, що на курсах світських манер не отримав би високої оцінки, але їсти з ним разом було приємно і навіть смачніше, ніж наодинці. Побачивши його за столом, дівчата, напевне,

не змогли б приховати свого захвату. Навіть при найпалкішому бажанні таких манер годі навчитися. З ними треба вродитися.

— До речі, де ти познайомився з Кікі? — розрізуючи м'ясо, спитав я.

— Де?.. — він на мить задумався. — По телефону викликав дівчину — вона й прийшла. Мабуть, ти знаєш, що означає викликати дівчину по телефону...

Я кивнув.

— Після розлучення я загалом тільки з такими і спав. Щоб не мати зайвого клопоту. З недосвідченими дівчатами нецікаво, з актрисами студії — небезпечно, можна потрапити у скандальну хроніку... А ці приходять відразу, за першим дзвінком. Беруть дорого. Зате тримають язик за зубами. Абсолютно! Мені їхній телефонний номер порекомендував один з кіностудії. Там у них симпатичні дівчата. Сама радість. Професіоналки. Але не затаскані. Взаємна насолода...

Він одрізав кусник м'яса і зі смаком повільно з'їв, запивши ковтком віскі.

— Тутешні біфштекси непогані, правда? — сказав він.

— Непогані, — погодився я. — Присікатись нема до чого. Гарний заклад.

Він кивнув.

— Однак набридає, якщо ходити сюди шість разів на місяць.

— А навіщо ходити сюди так часто?

— Бо мене тут добре знають. Ніхто не метушиться, коли я заходжу. Офіціанти не перешіптуються про мене. Відвідувачі звикли до знаменитості, а тому ніхто не витріщає на мене свої баньки. Коли я ріжу біфштекс, ніхто не випрошує в мене автографа. Якби не цей ресторан, то я не міг би спокійно поїсти. Серйозно кажу.

— Мука в тебе, а не життя! — поспівчував я йому. — До того ж, і голову доводиться сушити, щоб якнайбільше грошей витратити.

— І не кажи! — відповів Ґотанда. — То на чому ми спинилися?

— На тому, що ти викликав повію по телефону.

— Ага, — сказав він і витер губи кінчиком серветки. — Так от одного дня я викликав знайому дівчину. Та її на місці не було. То замість неї прийшло інших двоє. Мовляв, на вибір. Оскільки я шанований клієнт, то мені запропонували такий сервіс... Одна з них була Кікі. Я довго думав, котру з них вибрати, але не зміг, а тому переспав відразу з двома.

— Ого! — вигукнув я.

— Тебе це ображає?

— Та ні, у школі, може, образило б, а тепер...

— У школі й я на таке не зважився б, — усміхаючись, сказав Ґотанда. — В усякому разі, я таки переспав відразу з двома. Дивовижне поєднання! Коротко кажучи, та, друга, — просто ні з ким незрівнянна! Настільки, що аж серце завмирає. Небачена красуня, кожний сантиметр її тіла на вагу золота. Я не брешу. Багато вродливих жінок траплялося мені в житті, та серед них вона найкраща. З доброю вдачею. Наділена розумом. І про життя-буття з нею можна поговорити. А от Кікі зовсім інша. Не така красуня, хоча досить гарна. Не така розкішна, як дівчата з клубу дівчат за викликом.

Як би це сказати...

— Проста, — підказав я.

— Саме так! Проста. Одягається невигадиво, небалакуча, косметикою майже не користується. Поводиться так, ніби їй все одно. Та от дивина: душа до неї так і тягнеться. Тобто до Кікі... Спочатку ми втрюх пожирували, а потім сиділи на підлозі, щось пили, слухали музику й говорили про се, про те. Давно вже я так не розважався. Наче повернувся у студентські роки. Ще ніколи так не розслаблявся... Після того ми ще кілька разів утрюх спали.

— Коли приблизно?

— То було десь через півроку після мого розлучення... отже, десь півтора року тому, — сказав він. — Гадаю, що ми спали втрюх разів п'ять-шість. Та от з Кікі я не бував наодинці. Цікаво, чому? А міг би був переспати.

— Справді, чому? — запитав я.

Він поклав ніж і виделку на стіл і знову вказівним пальцем легко торкнувся скроні. Видно, мав звичку так робити, коли над чимось задумувався. "Чарівний жест!" — сказали б дівчата.

— Може, я боявся?

— Боявся? Чого?

— Залишитися з нею наодинці, — відповів він. І знову взяв у руки ніж і виделку. — Розумієш, є в ній щось таке, що людину підштовхує, розпалює. Принаймні я мав таке відчуття. Дуже невиразне. Точніше, вона не розпалювала, але... Слів для цього не знаходжу.

— Навіювала, що робити? Вела за собою? — допитувався я.

— Може, й так... До пуття не знаю. Бо відчував я щось дуже невиразне. Точно описати не в змозі. В усякому разі, залишатися з нею наодинці чомусь не мав бажання. Хоча насправді душа моя тяглася до неї. Чи ти розумієш, що я маю на увазі?..

— Здається, розумію, — відповів я.

— Коротко кажучи, якби я переспав з нею наодинці, то, гадаю, не зміг би розслабитися. Здавалося, що як тільки зв'яжуся з нею, мене затягне кудись глибоко, звідки не буде виходу. Затягне непомітно. Та саме цього я й остерігався. Я хотів переспати з дівчиною лише для того, щоб розслабитися. А тому не залишався з Юкі наодинці. Хоча вона мені й дуже подобалася.

Після того ми довго мовчки жували свої біфштекси.

— Того дня, коли вона не з'явилася на пробу, я зателефонував до її клубу, — вів далі Ґотанда після паузи, ніби щось пригадавши. — І сказав, що мені потрібна Кікі. Мені відповіли, що її немає. Зникла. Несподівано. А може, це вона веліла так відповідати, коли я зателефоную? Хтозна... Хіба таке можна перевірити? В усякому разі, з мого життя вона зникла назавжди.

Підійшов офіціант, прибрав порожні тарілки й запитав, чи не принести кави.

— Я б краще випив віскі, — сказав Ґотанда. — А ти?

— І я вип'ю за компанію, — відповів я.

— Як ти думаєш, що я робив сьогодні цілий день? — спитав він.

Я відповів, що не знаю.

— Цілий день асистував зубному лікарю. Щоб ужитися в роль. Я тепер граю роль зубного лікаря в серійній теледрамі. Я — стоматолог, а Рьоко Накано[26] — окулістка. Наші клініки в одному районі, знаємо одне одного з дитинства, але ніяк не можемо зійтися... Звичайнісінька історія. А втім, усі теледрами такого роду. Ніколи не бачив її?

— Ні, не бачив, — відповів я. — Я взагалі телевизор не дивлюся. Хіба що новини. І то разів два-три на тиждень.

— І мудро робиш, — киваючи головою, сказав Готанда. — Нікудишня програма! Я сам її не дивився б, якби не брав у ній участі. Але популярна. Справді дуже популярна. Звичайнісінька історія глядачам подобається, вони її підтримують. Щотижня у студію надходить сила-силенна листів. Пишуть стоматологи з усієї країни! З будь-якого приводу докоряють — то, мовляв, я не так інструменти в руках тримаю, то неправильно лікую. Мовляв, дивитися таку халтуру — тільки нерви собі псувати. Як не подобається — могли б і не дивитися. А ти як думаєш?

— Мабуть, ти правий... — відповів я.

— Однак чого це завжди до мене звертаються, коли треба зіграти роль лікаря або шкільного вчителя? Скількох тільки лікарів я зіграв! Просто не перелічити. Не зіграв хіба що проктолога. Бо його роботу по телевизору незручно показувати. Навіть ветеринара грав. І гінеколога... І шкільних учителів усіх предметів, які тільки є у школі. Може, ти й не повіриш — я навіть вчителя домоведення грав. Як ти гадаєш, чому?

— Чи не тому, що до тебе відчують довіру?

Готанда кивнув.

— Мабуть. Я й сам так думаю. Колись давно я грав роль торговця уживаними автомобілями. Такого собі типа зі вставним оком і дуже балакучого. Та роль мені подобалася, як ніяка інша. Вона була того варта. І, гадаю, я з нею добре впорався. А проте мої старання виявилися марними. У студію посипалися листи. Сила-силенна листів. Мовляв, не годиться давати мені таку роль, просто жаль мене й тому подібне. І ще — якщо мене змушуватимуть до неї, то вони відмовляться купувати товари спонсорів цієї програми... Хто ж тоді був спонсором? "Лайонз" з їхньою зубною пастою чи "Санстар"?.. Не пам'ятаю. Так чи інакше, а прямо посередині серіалу мою роль викреслили. Одним махом. Хоча вона була головною. І такою цікавою... Відтоді я знову почав грати роль то лікаря, то вчителя.

— Нічого й казати, складне твоє життя!

— А можливо, навпаки — просте? — сказав він, засміявшись. — Так от сьогодні я асистував зубному лікарю і вивчав премудрості стоматології. Вже кілька разів ходив до нього в клініку. Значно підвищив свою майстерність. Не сумнівайся! Навіть сам лікар мене похвалив. Правду кажучи, просту медичну допомогу навчився надавати. Ніхто мене не впізнає. Бо я працюю в масці. Всі пацієнти, як тільки зі мною заговорять, відразу заспокоюються.

— Відчують довіру, — сказав я.

— Ага, — погодився Ґотанда. — Я також так думаю. І коли обслуговую їх, сам надзвичайно заспокоююся. Я навіть часто думаю, чи не годилося мені стати лікарем або вчителем? Чи не жив би я зараз щасливо, якби був обрав собі одну з цих професій? Це ж було зовсім можливо. Якби тільки я був захотів, то зміг би стати лікарем або вчителем.

— А хіба зараз ти — нещасний?

— Складне питання... — відповів Ґотанда. І вказівним пальцем торкнувся цього разу чола. — Коротко кажучи, все впирається в те, вірю я сам собі чи ні. Звісно, глядачі мені вірять. Але бачать вони лише уявний образ. Досить натиснути на кнопку — і зображення зникне. Тоді від мене нічого не залишиться, правда?

— Правда, — погодився я.

— А от якби я був справжнім лікарем або вчителем, ніяка кнопка мені не загрожувала б. Я завжди залишався б самим собою.

— А хіба як виконавець будь-якої ролі ти не залишаєшся самим собою?

— Іноді я страшно втомлююся, — сказав Ґотанда. — Від болю голова розколюється. Перестаю розуміти, хто я насправді. Хто я сам, а хто — мій персонаж. Буває, що втрачаю відчуття самого себе. Ніби зникає межа між мною та моєю тінню.

— Тією чи іншою мірою всі люди від цього страждають. Не лише ти, — сказав я.

— Звичайно, я це розумію. Кожен іноді втрачає себе. Однак у моєму випадку схильність до цього надто виражена. Як би краще сказати... вона фатальна. І то від самого дитинства аж досі. Зізнаюсь, я тобі у школі заздрив...

— Мені? — перепитав я здивовано. — Не розумію. У чому ти мені заздрив? Навіть не здогадуюся.

— Як би це сказати... Мені здавалося, що ти завжди сам робиш те, що тобі подобається. Не переймаєшся тим, як тебе оцінюють або що про тебе думають інші. Просто робиш те, що тобі хочеться. Оберігаєш своє "я" за будь-яких умов. — Ґотанда підняв склянку і подивився кудись крізь неї. — А я завжди був у всьому першим. Від самого малку. Відмінна успішність. Популярність. Охайна зовнішність. Довіра вчителів і батьків. Постійний лідер класу. Прекрасний бейсболіст. Як махну битою — м'яч летить через усе поле. Сам не знаю чому. Але удар завжди вдавався. Ти, мабуть, не уявляєш, яке це відчуття...

— Не уявляю, — відповів я.

— А тому на будь-які змагання з бейсболу кликали мене. Відмовлялись не годилося. На конкурс з ораторського мистецтва вчителі обов'язково посилали мене. І я погоджувався. Ішов на конкурс — і перемагав. Якщо вибирали старосту класу, то всі наперед знали, що ним стану я. Ніхто не сумнівався, що на іспитах я наберу високі бали. Якщо на уроках траплялася важка задача — вчитель запитував мене, чи я розв'язав. До школи я ні разу не спізнювався... Усе робив так, наче я не був самим собою. А кимсь іншим, кому належало все це зробити. І в старших класах все було так само. Нічого не змінилося... Щоправда, в той час ми з тобою вчилися вже в різних школах. Ти — в державній, я — в приватній. Я тоді став завзятим футболістом. У тій

приватній школі була сильна команда, здатна взяти участь у чемпіонаті країни серед юніорів. Загалом, у новій школі все повторилося. Я був зразковим учнем. Відмінником. Спортсменом. І лідером класу. Об'єктом мрій дівчат сусідньої гімназії. Закохався і я в одну з них. Вродливу. Приходила дивитися на футбольну гру. Тоді й познайомилися. Але ні разу не спали. Тільки голубились та обіймалися. Я приходив до неї додому й, поки батьків не було, ми обмацували одне одного руками. Квапливо так. Але з насолодою. Я призначав їй зустріч у бібліотеці. Дівчина була — як намальована! Або з передачі "Ен-Ейч-Кей"[27] про щасливі шкільні роки...

Готанда ковтнув віскі й похитав головою.

— Коли я вступив до університету, дещо в моєму житті змінилося. В університетах почалися студентські заворушення, виник Об'єднаний студентський фронт. Ясна річ, я знову опинився в лідерах. Як завжди, коли щось затівається. Інакше й не могло бути. Будував барикади, жив з дівчатами, курих маріхуану, слухав пісні гурту "Deer Purple"... У той час всі так поводитися. Потім вторглися спецзагони поліції — і мене ненадовго запроторили в буцегарню... Після того я не мав чим зайнятися, і за порадою дівчини, з якою разом жив, спробував свої сили на сцені молодіжного театру. Спочатку я поставився до цього заняття як до жарту, та поволі, з плином часу, воно мені припало до душі. Я був ще зовсім новачком, коли дали мені гарну роль. Я сам уже відчував, що талантом не обділений. Роль грав легко, невимушено. Років через два до мене прийшла популярність. І водночас я тоді гультював — пиячив і спав з жінками. Зрештою, в той час усі так жили. Й от якось приходять до мене з кіностудії і питають, чи не хотів би я знятися в кіно. Я зацікавився і вирішив спробувати. Роль була зовсім непогана. Я зіграв такого собі уразливого старшокласника. Відразу після того мені дали нову роль. Зайшла мова і про роботу на телебаченні. А далі все пішло як по маслу. Вільного часу залишалося щораз менше, і з театром я розпрощався. Коли покидав сцену, то, звісно, серце розривалося. Та не мав ради. Не міг же я все життя скніти в підпіллі! Мені так кортіло вибратися у широкий світ... І от вибрався. Став незамінним у ролях лікарів та шкільних вчителів. Знявся у двох роликах з рекламою таблеток від болю в шлунку та розчинної кави. Ось він, цей широкий світ...

Готанда зітхнув. Чарівно, але водночас сумно.

— Життя — як на картині, правда?

— Намалювати її так вправно не кожен зуміє, — відповів я.

— Ага... — погодився він. — Визнаю — мені завжди щастило. Але, як добре подумати, я, здається, ніколи нічого не вибирав. І коли серед ночі прокидаюся і про це думаю — страх охоплює. Власне, де моє життя опинилося? Де моє справжнє "я"? Невже я грав тільки чужі ролі, які мені одну за одною накидали? Я ні разу в житті не зробив особистого вибору.

Я не знав, що відповісти. Будь-які мої слова, здавалося, були б недоречними.

— А чи не забагато я про себе розбалакався?

— Зовсім ні, — відповів я. — Хочеш вибалакатися — балакай. Не бійся, нікому не скажу.

— Та я цього не боюся, — сказав Ґотанда, дивлячись мені в очі. — Від самого початку не боявся. Я тобі вірю. Сам не знаю чому. Але це факт. Таке я можу розповісти лише тобі. Будь-кому не розповів би. Точніше, майже нікому. Розповідав колишній дружині. Щиро, з відкритим серцем. Ми з нею часто вели розмови. І жили у злагоді. Розуміли з півслова одне одного, любили одне одного. Аж поки її численна рідня не зруйнувала нашого щастя. Якби ми були самі, то й досі між нами панував би лад. Та вона виявилася душевно нестійкою. Виховувалася в дуже суворій родині. І надто сильно залежала від неї... Та чого це я збився на манівці? Це ж зовсім інша розмова. А я хотів сказати, що з тобою я можу розмовляти відверто. Та подумав, що, можливо, моя розповідь тебе обтяжує.

— Зовсім ні, — відповів я.

Потім Ґотанда згадав про наші лабораторні заняття. Сказав, що завжди тоді нервував. Що старався виконати дослід якнайкраще. Бо доводилося пояснювати нетямущим дівчатам, як це треба робити. Що заздри мені в тому, як спокійно і на свій розсуд я виконував свою роботу. А проте я не міг пригадати нічого з того, що робив тоді на лабораторних заняттях з природознавства, отож зовсім не розумів, у чому він мені заздри. Пам'ятав лише, як він надзвичайно майстерно справлявся зі своїм завданням. Як запалював газовий пальник, як вправно налаштовував мікроскоп. Як дівчата пильно стежили за кожним його рухом — так, ніби перед їхніми очима відбувається чудо. Я ж залишався спокійним лише тому, що з усіма складнощами давав собі раду саме він.

Та про це я йому нічого не сказав. Тільки мовчав і слухав.

Невдовзі до нашого столика підійшов одягнений як лялечка чоловік років сорока — видно, знайомий, — ляснув рукою Ґотанду по плечу й промовив:

— Здоров, старий! Цілу вічність тебе не бачив!

На його зап'ясті так яскраво виблискував гарненький "ролекс", що мимоволі хотілося відвернути від нього очі. Він миттю зиркнув на мене — й відразу забув про моє існування. Наче бачив килимок перед входом у будинок. За одну мить він зрозумів, що навіть з краваткою від Армані я — не кінозірка. Якийсь час між ними точилася розмова. "Ну, як ти тепер?" — "Вільної хвилини не маю..." — "Днями не хочеш пограти в гольф?" — і так далі в такому роді. Після того чоловік з "ролексом" знову ляснув рукою Ґотанду по плечу і сказав: "Ну, до скорого!" — і подався геть.

Коли той чоловік пішов, якусь хвилину Ґотанда сидів, насупившись, потім двома пальцями підкликав офіціанта й попросив рахунок. Як тільки рахунок принесли, Ґотанда підписав його, навіть не звертаючи уваги на суму.

— Чого там церемонитися! — сказав він. — Це ж навіть не гроші. А тільки представницькі витрати.

— Дякую за частування! — сказав я.

— Яке в біса частування? — заперечив Ґотанда безбарвним голосом. — Витрати для списання.

Ми з Ґотандою сіли в його "мерседес" і відправилися в бар на задвірках Адзабу[28] ще щось випити. Зайняли місця в кінці шинквасу й непомітно видуддили по кілька коктейлів кожен. Видно, Ґотанда мав неабияку голову, бо хоч скільки випив — зовсім не п'янів. Ні в його мові, ні у виразі обличчя нічого не змінилося. За питтям він розповідав мені всяку всячину. Про нікчемність нашого телебачення. Про безможність режисерів. Про бездарності, від яких хочеться блювати. Про брехливість коментаторів останніх новин. Слухати його було цікаво. Образна мова, критичний погляд на світ.

Після того йому захотілося почути мою розповідь про те, як досі складалося моє життя. Отож я коротко виклав йому свою життєву історію. Після університету разом з товаришем відкрив контору — писав і редагував рекламні матеріали. Одружився, розлучився. Робота йшла успішно, але через деякі обставини контору довелося покинути. Тепер перебиваюся журналістикою — пишу тексти на замовлення. Заробляю небагато, але ж і витратити гроші нема часу... В такому скороченому вигляді моє життя здавалося спокійним і непримітним. Наче й не моїм.

А тим часом бар поволі заповнювався людьми, і розмовляти стало важкувато. Дехто з відвідувачів витріщився на Ґотанду.

— Ходімо до мене, — сказав він і підвівся з місця. — Це недалеко звідси. Дома нема нікого. А випити є що.

Проживав він і справді кварталів два від бару. Відпустивши шофера з "мерседесом", ми зайшли в будинок. Розкішний, з двома ліфтами, один з яких відмикався ключем.

— Цю квартиру придбала для мене кіностудія, коли після розлучення я опинився на вулиці, — сказав Ґотанда. — Бо, мовляв, не годиться славетному кіноактору жити в якійсь халабуді тільки тому, що власна дружина обібрала його до нитки й викинула на вулицю. Так імідж зіпсується. Виходить, що формально я винаймаю житло в кіностудії і, звісно, за нього плачу. З витрат, що підлягають списанню. А це якраз те, що треба.

Квартира Ґотанди містилася на верхньому поверсі. Простора вітальня, дві спальні й кухня. Балкон, з якого чітко видніла Токійська телебашта. Підібрані зі смаком меблі. Прості, новенькі й, як було видно з першого погляду, дорогі. Паркетна підлога, вкрита кількома перськими килимами — великими й малими — з вигадливими візерунками. Не надто твердий і не надто м'який диван. Ефектно розставлені високі рослини в кадібцях. Висяча люстра й настільна лампа в стилі італійського модерну. Ніяких зайвих прикрас, крім хіба що кількох тарілок — китайського антикваріату епохи Мін — на тумбочці. Всюди ідеальна чистота — ніде жодної пилинки. Напевне, покоївка щодня приходить прибирати. На столі — журнали мод "GQ" та архітектури.

— Гарненька квартира! — похвалив я.

— Хоч кіно в ній знімай, правда? — сказав він.

— Мабуть, що так... — погодився я, ще раз обвівши поглядом навколо себе.

— Як покладешся на дизайнерів інтер'єру, іншого й не сподівайся. Завжди матимеш щось схоже на кінознімальний майданчик. Тут зручно зніматися, але не жити. Іноді я стукаю кулаком по стінах — чи вони часом не з пап'є-маше. Життям і не пахне, ти помітив? Нічого нема, тільки зовнішній лоск.

— А чого б тобі самому не внести сюди запаху життя?

— Річ у тому, що життя особливого нема... — відповів він безвиразним голосом.

Ґотанда поставив платівку на програвач фірми "Bang and Olufsen" й опустив голку. Колонки були зі старих добрих часів — JPL P88. Прекрасна електроніка, з нормальним звуком, з тієї епохи, коли фірма "JPL" ще не заповонила світ своїми невротичними студіо-моніторами. Зі старої платівки зазвучав голос Боба Купера.

— Що питимеш? — запитав Ґотанда.

— Мені все одно. Що ти — те й я, — відповів я.

Він пішов на кухню і приніс на таці пляшку горілки, кілька банок тоніку, відерце з льодом і три розрізаних навпіл лимони. І ми взялися пити горілку з тоніком та лимоном під холодний, чистий джаз Західного узбережжя. "Що й казати, життям тут майже не пахне", — подумав я. Та чогось особливого я в тому не вбачав. І не відчував особливої незручності. Головне — як на це подивитися. Особисто я почувався якнайкраще. Сидів собі на зручному дивані і, розслабившись, пив горілку з тоніком.

— Яких тільки можливостей я не мав! — піднявши склянку і дивлячись крізь неї на люстру, сказав Ґотанда. — Якби був захотів — став би лікарем. В університеті прослухав курс педагогіки. Міг би влаштуватися і в першокласній фірмі... А ось що вийшло. Таке от життя... Дивне та й годі. З колоди карт міг би витягти ту, яка мені подобалася. Та вважав, що в будь-якому випадку все буде гаразд. Настільки не сумнівався в собі. Й тому не зумів зробити правильного вибору.

— А от я ніколи не бачив колоди карт, — зізнався я щиро. Він глянув на мене примруженими очима й засміявся. Мабуть, подумав, що я жартую.

Він налив мені горілки, видушив половину лимона і викинув шкурку у відро для сміття.

— Навіть одружився я не з власної охоти, — провадив він далі. — Ми з нею грали в одному фільмі, тоді й непомітно подружили. Разом за місто на знімання їздили, там і випивали на пікніках, брали напрокат автомашину й гасали автострадами. Коли кінознімання скінчилося, ми ще кілька разів з нею зустрічалися. І от усі навколо нас почали вважати, що ми — ідеальна пара і незабаром одружимося. Врешті-решт нас наче вихором підхопило — й ми побралися. Тобі, гадаю, важко зрозуміти, але наш кіносвіт справді дуже тісний. Це все одно, що жити в довгому одноповерховому баракі на передмісті. Будь-яка чутка в ньому поступово набирає реальної сили, як тільки шириться між людьми... Однак я таки любив свою дружину. Вона — щось найсправжнісіньке з того, що мені життя подарувало. Я збагнув це відразу, коли одружився. Я страшенно хотів зробити її своєю. Та не вдалося. Коли я сам пробую щось вибрати — воно від мене тікає. І жінки, і ролі... А от коли мені щось накидають, я роблю все якнайкраще. Але досить самому щось захотіти, як воно тікає, наче пісок між пальцями...

Я мовчав. Не мав що сказати.

— Однак це не означає, що я впадаю в розпач, — сказав він. — Просто я все ще люблю її. Раз по раз думаю: "От було чудово, якби я і вона кинули свою артистичну

кар'єру і жили б разом у спокої та мирі!". Без модних апартаментів. Без "мазераті". Нічого нам не треба! Тільки достойну роботу й затишну оселю. І дітей. Після роботи разом з товаришами збиратися в якій-небудь забігайлівці — саке попиту і на долю поскаржитися. Потім вертатися додому — і знати, що вона на мене чекає... Купити в кредит "сівік" або "субару". Загалом, жити, як усі нормальні люди. Зізнаюсь — саме такого життя я завжди прагнув. Тільки б вона була поряд... Та не судилося. Вона жадала зовсім іншого. Уся її рідня покладала всі надії тільки на неї. Її мати була типовою опікункою артистичної кар'єри дочки, батько — уособлення жадоби до грошей. Старший брат прилаштувався коло неї менеджером. Молодший постійно влипав в якісь історії, і для того, щоб його витягти звідти, були потрібні чималі гроші. Молодша сестра щойно починала здобувати популярність як співачка... Хіба з такої облоги можна було вибратися? До того ж, їй ще в дитинстві втовкмачили в голову свої сімейні погляди на життя. Надто довго жила вона в цьому світі в ролі слухняної дитини. І досі не позбулася цього придуманого амплуа. Вона — не те що ми з тобою. Реального світу зовсім не розуміє. І все-таки в неї прекрасна душа. Вона вабить чарівністю й чистотою. Повір, я її знаю... От біда, що не склалося в нас так, як хотілося. Слухай, а ти знаєш, минулого місяця я з нею переспав.

— З колишньою дружиною?

— Ага. Вважаєш, це ненормально?

— Та ні, так не вважаю.

— Сама сюди прийшла. Навіть не знаю чому. Спочатку зателефонувала і спитала, чи можна прийти в гості. Я відповів, що, звісно, можна. І, як давно колись, ми вдвох пили, розмовляли про се, про те, аж поки не опинилися разом у ліжку. Було так чудово! Вона сказала, що все ще любить мене. А я — що от було б добре, якби ми повторили все спочатку! Вона мовчала й тільки всміхалася. І тоді я їй розповів про звичайне сімейне життя. Як от недавно тобі. Вона все слухала та всміхалася. Та, видно, насправді нічого не чула. Від самого початку. Не вміє вона слухати, хоч скільки їй говори. Даремно я старався. Просто того дня їй стало самотньо й захотілося, щоб хтось її приголубив. І тим "хтось" виявився саме я. Може, мої слова й ріжуть слух, але це таки правда. Вона цілковито відрізняється від нас з тобою. Для неї самотність — почуття, яке хтось повинен розвіяти. І якщо це комусь вдалося — все прекрасно. Не треба більше нікуди йти. А от я так не можу.

Платівка скінчилася, і запала тиша. Він підняв голку і над чимось задумався.

— Слухай, а чи не викликати нам дівчат? — спитав Ґотанда.

— Та мені все одно. Роби, що хочеш, — відповів я.

— А ти коли-небудь спав з жінками за гроші?

Я відповів, що ні.

— Чому?

— Просто на думку не спадало, — зізнався я щиро.

Здвигнувши плечима, Ґотанда на хвилюку задумався.

— А чого б тобі не залишитися у мене на ніч? — запропонував він. — Викличемо

дівчину, яка того разу приходила з Кікі. Може, від неї щось дізнаєшся.

— Нехай буде по-твоєму, — погодився я. — А невже й це спишеться на витрати?

Усміхаючись, він підкинув у склянки льоду.

— Може, ти й не повіриш, — сказав він, — але спішемо й це. Така система! Зовні діяльність того клубу має вигляд надання бенкетних послуг, сплата за які оформлюється чистенькими, блискучими квитанціями. Отож якби хтось навіть захотів перевірити, про які бенкети йдеться, ноги собі поламав би — так усе заплутано. От і виходить, що переспати з повією — це все одно що офіційно приймати гостей. Ось таке воно, наше суспільство...

— ... розвиненого капіталізму, — додав я.

* * *

Поки ми чекали на дівчат, я раптом згадав про дивовижні вуха Кікі. І спитав Ґотанду, чи він коли-небудь бачив їх.

— Вуха? — і Ґотанда глянув здивовано на мене. — Ні... Може, й бачив, але не пам'ятаю. А що з її вухами?

— Та нічого... — відповів я.

* * *

Дві подружки прийшли вже по півночі. Одна з них — та, яку Ґотанда назвав "розкішною", — товаришка Кікі. Вона справді вражала надзвичайною вродою. З такою дівчиною досить випадково зустрітись, щоб залишитися з враженням, що знаєш її давно, навіть якщо не перекинувся з нею жодним словом. Раз побачиш — і маритимеш нею все життя. Вона була одягнена просто, але зі смаком. Пальто поверх зеленого кашемірового светра і цілком звичайна вовняна спідничка. Прикраси — тільки кільця у вухах. Точнісінько — елегантна студентка-старшокурсниця жіночого коледжу.

Інша подружка прийшла в барвистій сукні та з окулярами на носі. Досі я не знав, що бувають повії з окулярами. А виявилось, що таки є. І хоч "розкішною" назвати її не випадало, вона здавалася мені дуже спокусливою. Тонкі пальці рук, стрункі ноги, чудова засмага на обличчі. Сказала, що днями вернулася з острова Гуам — купалася там цілий тиждень. Коротке волосся, акуратно підібране невидимими булавками. На зап'ясті срібний браслет. Рухи жваві, шкіра гладка, пружна як у хижого звіра.

Дивлячись на цих двох дівчат, я раптом згадав свій клас у середній школі. З тією чи іншою відмінністю в кожному класі були обидва типи дівчат — елегантна вродливиця і жвава спокусниця. "Сьогодні — як на зустрічі колишніх однокласників", — подумав я. Точніше — на її другій частині, у вузькому колі найближчих друзів, після офіційної, коли вже напруження спало. Звісно, безглузда асоціація, але саме так мені здалося. А ще я збагнув, чому Ґотанда так з ними розслаблявся. Видно, раніше він уже переспав з кожною, бо привіталися вони легко, без жодних церемоній. "Привіт!" — "Як життя?" — і так далі в такому ж дусі. Ґотанда відрекомендував мене — мовляв, шкільний товариш, тепер пописує всілякі тексти. "Раді познайомитися!" — всміхаючись, відповіли дівчата. Усмішкою, яка ніби промовляла: "Будь спокійний. Ми всі тут друзі". Такого роду усмішками, які в реальному світі не зустрічаються. "Радий познайомитися!" — сказав і

я.

Потім ми сиділи на підлозі, лежали на дивані, пили брендів з содовою і, слухаючи Джо Джексона, гурти "Chic" та "Alan Parsons Project", розмовляли про всяку всячину. Панувала атмосфера повного розслаблення. Нею насолоджувалися і ми з Готандою, і дівчата. Готанда вибрав дівчину в окулярах як пацієнтку й показував на ній, як грав роль стоматолога. Виходило в нього справді майстерно. Краще, ніж у справжнього стоматолога. Нічого й казати, талант!

Готанда сидів поряд з дівчиною і щось шептав їй на вухо, а вона раз по раз хихикала. А тим часом розкішна дівчина притулилася легенько до мого плеча й стиснула мені руку. Від неї ширився дивовижний запах. "Справді як на зустрічі колишніх однокласників", — подумав я вдруге. Тоді я не могла тобі сказати... Але ти справді мені подобався... І чому ти не спокусив мене?.. Мрія кожного чоловіка, кожного підлітка. Ідеальний образ... Я обійняв її за плече. Вона заплющила очі й уткнулася носом мені під вухо. Потім приклала губи до шиї і ніжно поцілувала. І саме тоді я раптом помітив, що ні Готанди, ні його співрозмовниці в кімнаті вже нема. Мабуть, усамітнилися у спальні. "Може, трохи пригасимо світло?" — сказала вона. Я намацав на стіні вимикач, погасив люстру, і ми залишилися при кволому світлі настільної лампи. І тоді я почув, що замість платівки грає касета. "It's All Over Now, Baby Blue" Боба Ділана.

— Роздягни мене, тільки повільно, — прошепотіла вона мені на вухо. Я послухався — повільно зняв з неї светр, потім, спідничку, потім блузку і нарешті панчохи. Машиналино збирався всі ці речі акуратно поскладати, але відразу збагнув, що нема такої потреби, й залишив їх на підлозі. У свою чергу, вона роздягла мене. Зняла краватку від Армани, потім "лівайси", потім сорочку. І в маленькому гладкому бюстгальтері й трусиках встала переді мною.

— Ну як? — спитала вона, всміхаючись.

— Чудово! — відповів я. Прекрасне тіло. Сповнене життя, чисте і надзвичайно сексуальне.

— Як "чудово"? — допитувалася вона. — Висловишся зрозуміліше — отримаєш винагороду.

— Згадав минуле. Шкільні роки... — сказав я щиро.

Якийсь час вона дивилася на мене, здивовано примруживши очі, й усміхалася.

— А ти — трохи унікальний!

— А що, погано відповів?

— Зовсім ні! — відповіла вона і, підійшовши до мене, зробила те, чого за всі тридцять чотири роки ніхто мені ніколи не робив. Щось делікатне і водночас сміливе, до чого так просто не можна додуматися. А втім, хтось таки додумався... Я розслабився, заплющив очі й поплав за течією. Чогось подібного в своєму сексуальному досвіді я не зазнавав.

— Непогано, правда? — прошепотіла вона мені на вухо.

— Непогано, — відповів я.

Від цього, як від прекрасної музики, заспокоювалася душа, приємно мліло тіло й пропадало відчуття часу. Витончена інтимна близькість, лагідна гармонія часу і простору, досконале спілкування в обмеженій формі... І до того ж, усе за рахунок списаних витрат. "Непогано", — повторив я. А що співав Боб Ділан? "Hard Rain"... Я ніжно притиснув її до себе. Дивна річ — обіймати розкішну дівчину під Боба Ділана за рахунок списаних витрат. У старі добрі 60-і ніхто такого не придумав би.

"Та це лише уявний образ! — подумав я. — Досить натиснути на кнопку — і видиво зникне. Тривимірна еротична картинка... Збудливий запах парфумів, м'яка шкіра під пальцями, гарячі зітхання..."

Старанно рухаючись визначеним курсом, я успішно скінчив — і ми вдвох пішли у ванну кімнату під душ. Сполоснувшись, загорнулися у великі банні рушники, повернулися в кімнату і, посмоктуючи бренді з содовою, слухали то гурт "Dire Straights", то щось інше.

"У чому суть такої роботи, як писання текстів?" — спитала вона. Я коротко все їй пояснив. "Я не сказав би, що це — цікава робота, — відповів я. — Усе залежить від того, про що доводиться писати. Те, що я роблю, — це, так би мовити, розгрібання культурницьких кучугур". "А я розгрібаю сексуальні кучугури, — сказала вона й розсміялася. — Слухай, а чого б нам ще раз не розгребти кучугуру?" — запропонувала вона. І ми прямо на килимі зайнялися любов'ю. Цього разу дуже просто й повільно. Але навіть у такому невігядливому варіанті вона знала, як мені сподобатися. "Звідкіля все це їй відомо?" — дивувався я.

Пізніше, вже лежачи разом з нею у великій довгій ванні, я спитав її про Кікі.

— Кікі... — повторила вона. — Таке знайоме й рідне ім'я. А хіба ви знайомі?

Я кивнув.

Вона по-дитячому накопилила губи й тяжко зітхнула.

— Її вже нема. Раптом кудись зникла. Ми з нею дружили. Іноді ходили вдвох по крамниціях. Та несподівано її не стало. Місяць чи два тому. А втім, нічого дивного тут нема. На такій роботі, як наша, заяву про звільнення писати не треба. Хто хоче звільнитися — мовчки зникає. Однак жаль, що її вже нема. Ми з нею так близько зійшлися. Та нічого не вдієш. Ми ж не члени скаутської дружини.

Її довгі красиві пальці поповзли вниз, мені між ноги.

— А ти з нею коли-небудь спав?

— Навіть разом жили колись... Чотири роки тому.

— Чотири роки? — сказала вона, всміхнувшись. — Давня історія! Чотири роки тому я ще була цяця-дівчинка й до школи ходила.

— Невже ніяк не можна зустрітися з Кікі? — запитав я її.

— Важко сказати... Я справді не здогадуюся, куди вона запропастилася. Як я вже казала, вона просто зникла. Наче крізь землю провалилася. Жодного сліду не залишила. Шукати її — даремно час витрачати. Слухай, а ти любиш її ще й досі?

Я повільно витягнувся всім тілом у гарячій воді й глянув на стелю. Чи я все ще люблю її?

— Сам не знаю. Та незалежно від цього я будь-що мушу з нею побачитися. Мене переслідує думка, ніби Кікі хоче зі мною зустрітися. Постійно мені сниться.

— Дивно, — сказала вона, заглянувши мені в очі. — І мені Кікі раз у раз сниться.

— В якому сні?

Вона промовчала. Тільки всміхнулася, ніби задумавшись на хвилину.

— Ще хочу випити! — сказала вона.

Ми повернулися в кімнату і, сидючи на підлозі, пили бренді з содовою та слухали музику. Вона сперлася мені на груди, а я обіймав її за голе плече. Готанда зі своєю подружкою не з'являвся — видно, вони заснули у спальні.

— Слухай, — сказала вона. — Ти, може, не повіриш, але мені приємно бути з тобою так, як от зараз. Правду кажу! Незалежно від того, що я на роботі й маю виконувати свою роль. Я не брешу! Ти мені віриш?

— Вірю, — відповів я. — І мені з тобою приємно. Ніби на зустрічі з однокласницею...

— А ти справді унікальний! — розсміявшись, сказала вона.

— І все-таки щодо Кікі... — сказав я. — Невже ніхто нічого ні про неї не знає? Ні про її адресу, ні про справжнє ім'я чи щось подібне?

Вона повільно захитала головою.

— У нас не заведено про таке говорити. Всі живемо під прибраними іменами. Скажімо, вона — Кікі, я — Мей. Моя теперішня подруга — Мамі. Про особисте життя одна в одної не розпитуємо й нічого про нього не знаємо. Поки сама не розповість. Такий у нас етикет. Звісно, ми дружимо. Разом розважаємося. Але все це — не справжня реальність. Нічого не знаємо одна про одну. Я — Мей, вона — Кікі. Реального життя ми не маємо. Як би це сказати... ми — уявні образи. Щось таке, що повисає у повітрі... А імена — це навмання придумані знаки, які ми намагаємося поважати. Ти розумієш?

— Розумію, — відповів я.

— Дехто серед наших клієнтів жаліє нас. Та ми не такі, як вони думають. Своїм ремеслом не тільки заробляємо, а ще й отримуємо насолоду. В нашому клубі членська система, а тому клієнти — пристойні люди. І всі намагаються нас чимось порадувати. Зрештою, й нам на цей уявний світ не доводиться нарікати.

— Виходить веселе розгрібання кучугур, чи не так? — сказав я.

— Саме так. Веселе розгрібання кучугур, — підтвердила вона і приклалася губами до моїх грудей. — Іноді навіть у сніжки граємося.

— Мей... — повторив я. — Колись я знав одну дівчину, яку справді називали Мей. Вона працювала реєстраторкою стоматологічної клініки, що містилася поряд з нашою конторою. Народилася на Хоккайдо в селянській родині. Всі її називали "Кізонька Мей". Була смуглява і худюща як тріска. Мила дівчина...

— Кізонька Мей... — повторила вона. — А тебе як звуть?

— Вінні-Пух, — відповів я.

— Зовсім як у казці! — сказала вона. — Чудово! Кізонька Мей і Вінні-Пух...

— Справді як у казці, — погодився і я.

— Поцілуй мене, — попросила вона. Я притиснув її до себе й поцілував. П'яним поцілунком. Яким не цілувався цілу вічність.

Потім ми пили хтозна-котру порцію бренді з содовою і слухали платівку гурту "The Police". "The Police" — яка безглузда назва для музичного гурту! Навіщо було таку вибирати?.. Поки я над цим роздумував, вона спокійно заснула в моїх обіймах. Уві сні вона здавалася вже не колишньою розкішною дівчиною, а звичайною, вразливою, яку можна зустріти будь-де. "Як на зустрічі з однокласниками", — знову подумав я. Стрілки годинника повернули на п'яту. Навколо запанувала тиша. Кізенька Мей і Вінні-Пух... Чергова уявна картинка. Казка за рахунок списаних витрат. Рок-гурт "The Police"... Ще одна дивна днина. От-от я мав вийти на зв'язок, але не вдалося. Дійшов до кінця — і раптом слід обірвався. Поговорив з Ґотандою. Відчув до нього певну симпатію. Познайомився з Кізенькою Мей. Переспав з нею. З великим задоволенням. Став Вінні-Пухом. Розгріб сексуальні кучугури... Але нікуди не добрався.

Я варив на кухні каву, коли вони всі троє прокинулися. Годинник показував шосту тридцять ранку. Мей була в банному халаті. Мамі з Ґотандою розділили між собою його барвисту піжаму: їй — верх, йому — низ. На мені — футболка й сині джинси. Всі четверо сіли за стіл і взялися пити каву, передаючи одне одному тости, масло і джем. По радіо звучала пастораль "Baroque for You" Генрі Персела. Настрій був — як уранці на пікніку.

— Як уранці на пікніку, — сказав я.

— Ку-ку! — проспівала Мей.

О пів на восьму Ґотанда викликав по телефону таксі, й ми відправили дівчат додому. На прощання Мей поцілувала мене.

— Як тобі вдасться зустріти Кікі, то передай їй від мене привіт, — сказала вона. Я дав їй візитну картку — мовляв, якщо раптом щось дізнаєшся, зателефонуй. Вона кивнула й пообіцяла це зробити.

— Може, ще коли-небудь порозгрібаємо кучугури, га? — додала вона, моргнувши оком.

— Які кучугури? — здивувався Ґотанда.

Залишившись удвох, ми випили ще по чашці кави. Каву варив я сам. В цьому ділі я — мастак. За вікном повільно піднімалося сонце, і в його промінні сліпучо виблискувала Токійська телевежа. Дивлячись на цей краєвид, я згадав давню рекламу "Нескафе". В ній також була телевежа. Ранок у Токіо починається з кави... Так чи, може, інакше? Та байдуже. В усякому разі, Токійська телевежа виблискувала у світлі ранкового сонця, а ми пили каву. Через це мені й пригадалася раптом реклама "Нескафе".

У таку пору нормальні люди спішають на роботу, у школу або ще кудись. Тільки не ми з Ґотандою. Порозважавшись цілу ніч з розкішними дівчатами, професіоналками у своєму ремеслі, ми тепер неквапливо пили каву. І, мабуть, незабаром спатимемо як убиті. Незалежно від того, це нам подобається чи ні, ми — я та Ґотанда — випали із стилю життя нормальних людей.

— Що збираєшся сьогодні робити? — обернувшись до мене, спитав Ґотанда.

— Поїду додому відсипатися, — відповів я. — Нічого іншого робити не планую.

— Я також посплю до полудня, а потім зустрінуся з одним чоловіком. Раніше домовився, — сказав він.

Після того ми якийсь час мовчки споглядали Токійську телевежу.

— Ну що, сподобалося? — запитав нарешті Готанда.

— Ще й як! — відповів я.

— А про Кікі що-небудь дізнався?

Я захитав головою.

— Лише те, що раптом зникла. Як ти й казав. Слідів ніяких. Навіть її справжнього імені ніхто не знає.

— Я ще розпитаю людей у кіностудії. Як пощастить — може, щось дізнаюся.

По цих словах він скривив губи й пошкріб ложечкою скроню. "Чарівний жест!" — сказали б дівчата.

— Слухай, а що ти збираєшся робити, якщо зустрінешся з Кікі? — запитав Готанда.

— Вирішив знову зійтися чи, може, просто згадати минуле?

Я відповів, що не знаю.

Бо справді не знав. Зустрінуся — тоді й подумаю, що робити.

Ми допили каву, і Готанда відвіз мене додому на своїй новенькій, без жодної плямки "мазераті". Я спочатку відмовлявся, збираючись викликати таксі, але він наполіг на своєму — мовляв, їхати дуже близько.

— Можна тобі коли-небудь зателефонувати, щоб побути з тобою в компанії? — спитав він. — Я такий щасливий, що зміг з тобою побалакати! А то мені навіть нема з ким щиро поговорити. Якщо ти лише не проти, я хотів з тобою ще раз зустрітися. Гаразд?

— Звичайно, — відповів я. І подякував йому за біфштекси, випивку та дівчат.

Він промовчав і тільки похитав головою. І без його слів я зрозумів, що він мав на думці.

20

Наступні кілька днів минули спокійно, без жодних подій. Щодня мені не раз дзвонили з приводу роботи, але я поставив телефон на автовідповідач, а сам до нього не підходив. Скидалося на те, що моя популярність у ділових колах не меркла. Я готував їжу, вештався по Сібуя і кожного дня дивився "Нерозділене кохання". Були весняні канікули, а тому в кінотеатрах вільних місць майже не залишалося — їх заповнювали здебільшого учні старших класів. З нормальних дорослих людей в кіно ходив тільки я. Підлітки відвідували кінотеатри з єдиною метою — подивитися на кінозірку в головній ролі або на поп-ідола, а до сюжету та якості режисури їм було байдуже. Як тільки зірка їхньої мрії з'являлася в кадрах, вони на радіощах аж завивали. Галас зчинявся такий, як на псарні. А коли ж зірку не показували, вони безперестанку шурхотіли, щось гризли, шамкаючи, і писклявими голосами давали вихід своєму невдоволенню. В такі хвилини я навіть думав, що було б краще, якби кінотеатр згорів дощенту разом зі своїми глядачами.

Коли починалося "Нерозділене кохання", я пильно вдивлявся в титри. І завжди знаходив там ім'я "Kiki", написане дрібним шрифтом.

Як тільки сцена з Кікі закінчувалася, я виходив з кінотеатру і блукав по місту. Завжди за однаковим маршрутом. Від Харадзюку — до бейсбольного стадіону Дзінгу, повз кладовище Аояма — на Омотесандо, потім до висотного будинку Дзінтан — і знову на Сібуя. Іноді на півдорозі я заходив куди-небудь випити кави й перепочити. На землю впевнено прийшла весна. І принесла з собою знайомі здавна запахи. Земна куля з несхибною періодичністю оберталася навколо Сонця. Таємниці Всесвіту... Щоразу, коли після зими настає весна, я думаю про таємниці Всесвіту. Чому, скажімо, весна завжди однаково пахне? Роки минають, а її запах той самий. Тонкий, невловимий, але завжди однаковий...

Місто було завішане передвиборними плакатами. Один від одного огиднішими. Вулицями проїжджали автобусики, з яких лунали промови кандидатів. До чого вони закликали, було незрозуміло. Тільки зайвий шум створювали. Я йшов цими вулицями й думав про Кікі. І невдовзі помітив, що поволі мої ноги набирали сили, рухалися легше, впевненіше, і разом з цим відчував, що сприйняття навколишнього світу ставало набагато гострішим, ніж коли-небудь раніше. Поволі, крок за кроком, я просувався вперед. У мене з'явилася мета — і завдяки цьому, само собою, запрацювали ноги. Непогана прикмета... "Танцюй! — нагадав я сам собі. — Від самих роздумів користі мало. Не збавляй кроку, дотримуйся власної системи руху. І пильно стеж за тим, куди тебе несе. Старайся залишитися в цьому світі...".

Ось так, без жодних подій, минули останні чотири чи п'ять днів березня. На перший погляд — без жодних подій. Я купував продукти, готував собі на кухні сяку-таку їжу, дивився у кінотеатрі "Нерозділене кохання" і довго прогулювався вулицями міста. Повернувшись додому, прослуховував автовідповідача, та всі повідомлення стосувалися тільки роботи. Перед сном читав книжку і пив sake. Так повторювалося день за днем. А тим часом прийшов квітень, прославлений віршами Кліота та грою Каунта Бейсі. Вночі, напившись sake, я раптом пригадував Кізоньку Мей та секс з нею. Розгрібання кучугур... Навдивовижу окремий спогад. Ні з чим і ні з ким не пов'язаний. Ні з Ґотандою, ні з Кікі — ні з ким. Реалістичний сон, ні з чим не пов'язаний, але в певному розумінні яскравіший, ніж сама дійсність. Якраз те, що мені припадало до душі. Спілкування сердець в дуже обмеженій формі. Взаємна повага до уявних образів і фантазій. Усмішка у стилі "будь спокійний, ми всі тут друзі". Ранок на пікніку. Ку-ку!..

Я намагався уявити собі, як Ґотанда спав з Кікі. Невже вона надавала йому такі ж незрівнянні сексуальні послуги, як Мей мені? Такі послуги — це ноу-хау, яким володіють усі дівчата того клубу як основною професійною майстерністю, чи тільки особисто Мей? Я не мав про це жодного уявлення, а питати Ґотанду не посмів. Коли ми з Кікі жили разом, у сексі вона поводитися пасивно. Я обіймав її, а вона відповідала теплом, але ніколи нічого не вимагала від мене й не виявляла власної ініціативи. В моїх руках вона розслаблялась і наче поринала в насолоду. Така її поведінка і в мене ніколи не викликала невдоволення. Бо тримати її в руках таку розслаблену було вершиною

блаженства. Відчувати її п'янке тіло, спокійне дихання, тепле лоно... Вже це мене задовольняло. А тому я не міг навіть уявити, що вона комусь — наприклад, Готанді — активно й професійно надає сексуальні послуги. А, може, просто мені не вистачило уяви?

Як повії розділяють секс — по роботі й для себе? Для мене це було загадкою. Бо, як я зізнався Готанді, я досі ні разу не спав з повією. З Кікі спав. Вона була повією. Однак тоді я, безперечно, спав з нею не як з повією, а як з особистістю. І навпаки, з Мей я спав як з повією, а не як з особистістю. А тому немає сенсу зіставляти між собою обидва випадки. І що довше я над цим роздумував, то щораз більше заплутувався. Взагалі, наскільки секс — психологічна річ, а наскільки — технічна? Наскільки — справжнє почуття, а наскільки — акторська гра? І що таке вміле любовне загравання — правдиве почуття чи майстерність? Чи справді Кікі насолоджувалася сексом зі мною? У тому фільмі вона тільки майстерно грала свою роль чи п'яніла від доторку пальців Готанди?

Дійсний образ переплутувався з уявним.

От хоч би взяти Готанду. Він у ролі лікаря — це лише уявний образ. Однак у цій ролі він здавався набагато переконливішим за справжнього лікаря. Настільки викликав довіру до себе.

А який мій уявний образ? І чи взагалі я маю щось подібне?

"Танцюй! — сказав Чоловік-Вівця. — І то якнайкраще танцюй. Щоб усі задивлялися".

А коли так, то й мені треба мати свій уявний образ. І тоді всі задивлятимуться на нього?.. "Мабуть, що так", — подумав я. Бо хто ж на світі задивлятиметься на мене справжнього?

Коли дрімота skleплювала повіки, я споліскував склянку з-під саке, чистив зуби й лягав спати. А коли прокидався — був новий день. Один день приходив на зміну іншому. Настав квітень. Початок квітня. Тонкого, мінливого, тендітного й прекрасного, як тексти Трумена Капоте[29].

Вранці я відправився в універмаг "Кінокунія" і, як завжди, купив дресированих овочів. А також дюжину банок пива, три пляшки вина на розпродажу зі знижкою, каву в зернятах, копченої лососини для сандвічів, місо[30] й тофу[31]. Повернувшись додому, прослухав повідомлення на автовідповідачеві від Юкі. Байдужим голосом вона сказала, що зателефонує ще раз о дванадцятій годині й просила бути дома. Сказала — і брязнула трубкою. Напевне, таке брязкання було її своєрідним жестом. Годинник показував двадцять хвилин на дванадцяті. Я приготував міцну каву, сів на підлогу й, попиваючи гарячий напій, взявся читати свіжий випуск "Поліцейської дільниці-67" Еда Макбейна. Ось уже років десять тому я зарікався чогось подібного не читати, та як тільки з'являлося нове продовження — купував його. Десять років — надто довгий строк, щоб списати таку звичку на інерцію. О п'ять хвилин на першу задзвонив телефон. Це була Юкі.

— Як поживаєте? — спитала вона.

— Прекрасно! — відповів я.

— Що зараз робите? — допитувалася вона.

— Думаю приготувати обід. Копчена лососина з дресированим в універмазі салатом і тонкими, як лезо бритви, кружальцями цибулі, вимоченими в крижаній воді, приправлена хроном з гірчицею, добре підходить до тостів, обсмажених у маслі, з "Кінокунія". Якщо мені вдасться — вийдуть сандвічі не гірші за тих, що готують в "Делікатесен Сандвіч Стенд" у Кобе. Іноді, правда, не все мені вдається. Та нічого. Головне — мету визначено, а досягти її можна методом проб і помилок.

— Якась дурниця!

— Зате смачно! — відповів я. — Як не віриш — спитай у бджіл. Або в конюшини. Справді-таки смачно.

— Що ви таке кажете? Які бджоли, яка конюшина?

— Це — метафора, — пояснив я.

— Ой-ой! — скрушно зітхаючи, сказала Юкі. — Вам не завадило б ще трохи підрости. Хоч вам уже, здається, тридцять чотири, та, як на мене, ви верзете дурниці.

— Ти хочеш сказати, що мені треба пристосуватися до суспільства?

— Я хочу покататися на автомашині, — сказала вона, знехтувавши моїми словами.

— Сьогодні ввечері ви маєте вільний час?

— Начебто, — відповів я, трохи подумавши.

— Коли так, то о п'ятій приїжджайте по мене на Акасака. Пам'ятаєте, де я живу?

— Пам'ятаю, — відповів я. — Слухай, а що, ти з того часу там і живеш?

— Ага. У Хаконе, в порожньому будинку на вершині гори, мені нема чого робити. Я не маю охоти туди повертатися. Тут цікавіше.

— А що з мамою? Все ще не приїхала?

— Та я нічого не знаю. Зв'язку з нею не маю ніякого. Може, й досі вона сидить у Катманду. А тому, як я вже казала, я на неї зовсім не розраховую. Коли повернеться — мені невідомо.

— А як у тебе з грошми?

— З грошми все гаразд. Бо можу користуватися грошовою карткою. З маминого гаманця одну для себе витягла. Вона з таких людей, що цього ніколи не помітить. Якби я сама про себе не подбала — давно відкинула б ноги. З такою ненормальною нічого іншого й не дочекалася б. А ви як вважаєте?

Уникаючи відповіді, я промимрив щось незрозуміле.

— А ти регулярно харчуєшся? — запитав я.

— Аякже! А ви як думаєте? Якби не харчувалася — давно померла б.

— Я питаю, чи ти регулярно харчуєшся?

Юкі відкашлялася.

— У "Кентуккі Фрейд Чікен" ходжу, в "Макдональдс" і "Дейрі Квін"... А ще купую свіжі бенто[32].

"Харчові покидьки", — подумав я.

— Отже, о п'ятій я приїду по тебе, — сказав я. — Поїдемо кудись, щоб перекусити

щось нормальне. Бо твоє харчування просто жахливе. Дівочий організм у період статевого дозрівання потребує чогось трохи кращого. Як довго перебиватимешся на такій їжі, то в дорослому віці матимеш проблеми з нестійким менструальним циклом. Звісно, ти можеш сказати, що це — твоє діло. Але ж своїм нездоров'ям ти завдаватимеш клопоту людям з твого оточення. І про них треба подумати.

— Якась дурниця! — проказала вона тихо.

— Слухай, до речі, якщо ти не проти, то, може, дала б мені свій телефонний номер?

— Для чого?

— Бо такий односторонній зв'язок — це нечесно. Ти мій номер знаєш, а я твій — ні. Як тобі заманеться — ти мені телефонуєш, а мені заманеться — я тобі зателефонувати не можу. Так несправедливо. А ще незручно: скажімо, якщо ми домовимося про зустріч і раптом я буду вимушений змінити свої плани, то не зможу тебе попередити.

Вона розгублено засопіла носом, але все-таки продиктувала свій номер. Я записав його в блокнот відразу під номером Готанди.

— Однак ви так просто своїх планів не змінюйте! — сказала Юкі. — Бо мені досить і мами з її викрутасами.

— Не турбуйся. Так просто я своїх планів не змінюю. Правду кажу. Не віриш — спитай у метеликів. Або в люцерни. На світі нема людини, яка так суворо дотримувала б обіцянок, як я. Однак у житті трапляються раптові події. Трапляється те, чого наперед не передбачиш. Світ широкий складний, а тому іноді стаються речі, які мені непідвладні. І тоді мені неодмінно треба з тобою зв'язатися. Ти розумієш, що я маю на увазі?

— Несподівані події, — сказала вона.

— Як грім з ясного неба, — підтвердив я.

— Краще б їх не було, — сказала Юкі.

— Авжеж, — погодився я.

Але вони таки сталися.

21

Вони з'явилися після третьої пополудні. Удвох. Я стояв під душем, коли задзеленчав дверний дзвінок. Поки я накидав на себе халат і відчиняв двері, дзвінок пролунав вісім разів. Дзвонили так настирливо, що роздратування, здавалось, колючками втикалося у шкіру. Відчинивши двері, я побачив двох чоловіків. Одному на вигляд було понад сорок, іншому — приблизно як мені. Старший — високий, зі шрамом на носі. Як для початку весни надто засмаглий. Міцною, справжньою засмагою рибалки. Ні на пляжах острова Гуам, ні на лижних курортах так не засмагнеш. Тверде волосся і страшно великі руки. Одягнений у сіре пальто. Молодий — невисокого зросту, з довгим волоссям. Очі — вузькі, погляд — гострий. Скидався на молодого літератора з минулого десятиріччя, який на зборах літературної групи, відгортаючи волосся з чола, проказує: "А все-таки Місіма..."[33]. Колись зі мною в університеті вчилася кілька подібних типів. На ньому був темно-синій плащ із запнутим спереду коміром. Чорні черевики на ногах в обох назвати "модними" в жодному разі не годилося б. Дешеві,

зношені. Будь-хто, побачивши їх на узбіччі дороги, захотів би обійти стороною. Обидва джентльмени не викликали в мене особливого бажання подружитися з ними. Подумки я відразу приліпив їм клички "Рибалка" і "Літератор".

Літератор добув з кишені поліцейське посвідчення і, нічого не кажучи, показав його мені. "Як у кіно", — подумав я. Досі я ні разу не бачив поліцейського посвідчення, але з першого погляду зрозумів, що воно справжнє. Бо шкіра на палітурці мала такий же затертий вигляд, як і на черевиках. І все-таки цей молодик виставив посвідчення так, ніби нав'язував мені журнал своєї літературної групи.

— Поліцейське відділення Акасака, — відрекомендувався Літератор.

Я кивнув.

Рибалка стояв поряд і, засунувши руки в кишені пальта, не промовляв ні слова. Тільки ніби ненароком просунувши одну ногу за поріг. Так, щоб двері не змогли зачинитися. От тобі й маєш! Справді ніби якесь кіно...

Літератор запхав посвідчення назад у кишеню і якусь хвилину оглядав мене з ніг до голови. Я стояв з мокрою головою, у халаті, накинутому на голе тіло. В зеленому банному халаті фірми "Ренома". Звісно, ліцензійного виробництва, з написом на спині "Ренома". Волосся пахло шампунем "Велла". Чогось соромитися не було підстав. А тому я терпеливо чекав, що співрозмовник мені скаже.

— Річ у тому, що ми хотіли б вас про дещо розпитати, — сказав Літератор. — Вибачте, але чи не могли б ви прийти з нами в дільницю?

— Розпитати? Про що? — поцікавився я.

— Про це ми поговоримо пізніше, — відповів він. — Оскільки під час такої розмови треба дотримуватися певних формальностей, скласти протокол і таке інше, то, якщо можна, ми хотіли б зустрітися з вами в офіційній обстановці.

— А переодягтися можна? — запитав я.

— Звичайно, — безбарвним голосом, з незмінно-байдужим виразом обличчя відповів Літератор. "Готанда зіграв би роль агента поліції набагато реальніше, набагато майстерніше", — раптом подумав я. Та що поробиш — така вона, ця реальність...

Поки я переодягався у найдальшій кімнаті, вони так і стояли на порозі при відкритих дверях. Я натягнув улюблені джинси, сірий светр, поверх светра одягнув твідовий піджак. Висушив волосся, причесався, запхав у кишені гаманець, записник і ключі, зачинив вікно, вимкнув газовий вентиль на кухні, загасив світло, перемкнув телефон на автовідповідач. І взувся в кеди "топ-сайдер". Непрошені гості пильно дивилися на це, як на щось дивовижне. Рибалка все ще стояв у дверях, просунувши одну ногу за поріг.

Автомобіль стояв трохи віддалік від входу в будинок — щоб не привертати до себе уваги. Звичайнісінький патрульний автомобіль, за кермом — поліцейський в уніформі. Першим у салон заліз Рибалка, потім — я, а за мною — Літератор. Усе це також відбувалось, як у фільмі. Літератор хряснув дверцятами, і серед повної мовчанки автомобіль рушив.

Дорога була забита, і патрульний автомобіль, не вмикаючи сирени, пересувався

повільно. За комфортністю він не відрізнявся від таксі. Хіба що лічильника не було. Ми довше простоювали, ніж їхали, а тому водії сусідніх автомашин витріщалися на мою фізіономію. Ніхто в салоні не вимовляв ні слова. Схрестивши руки на грудях, Рибалка пильно вдивлявся вперед. Літератор поглядав за вікно з таким серйозним виглядом, ніби вправлявся у змалюванні краєвиду. "Цікаво, що вимальовується в його голові?" — подумав я. Напевне, щось похмуре, з використанням незрозумілих слів. "Весна як така нагрянула бурхливо й принесла з собою лиховісні зміни. Її поява розбурхала пристрасті безвісних людей, що тулилися в закутках міста, і безшумно викинула їх на купу безплідного сипучого піску".

Уявивши собі такий текст, я захотів геть-чисто його виправити. Бо що таке "весна як така"? Або що таке "безплідний сипучий пісок"? Та на півдорозі подібне редагування мені, звісно, обридло і я відмовився від нього. Вулиці Сібуя, як завжди, заповнили безголові школярі у своїй клоунській одежі. Ні "розбурханих пристрастей", ні "сипучого піску" не було видно.

У поліцейському відділенні мене відвели на другий поверх у кабінет дізнання. У невелику, завбільшки сім квадратних метрів кімнату з малюсіньким віконцем, з якого майже не пробивалося світло. Напевне, стіна сусідньої будівлі підступала до нього впритул. У кабінеті стояли стіл, два залізні конторські крісла і два додаткові табурети, вкриті полівеніловою плівкою. На стіні висів годинник — здавалось, примітивнішого не придумаєш. І більше — нічого. Нічогісінько. Ні настінного календаря, ні картини. Ні полиць для документів. Ні вази з квітами. Ні плакатів з гаслами. Ні чайного начиння. Тільки стіл, крісла, табурети й годинник. На столі — попільниця і стосик папок для справ. Зайшовши в кабінет, мої поводити зняли плащі, поклали на табурети, а мене посадили в залізне крісло. Рибалка вмовився по той бік стола, навпроти мене. Літератор стояв віддалік, раз по раз перегортаючи сторінки блокнота. Якийсь час ніхто не відкривав рота. Мовчав і я.

— До речі, що ви робили вчора ввечері? — витримавши паузу, почав Рибалка. Наскільки я пригадую, це вперше він заговорив.

"Вчора ввечері..." — подумав я. Що ж такого особливого я робив учора ввечері? Вчорашній вечір нічим не відрізнявся від позавчорашнього. А позавчорашній — від позапозавчорашнього. Як не прикро, але це факт. Якийсь час я мовчки думав. Бо щоб пригадати, потрібен час.

— Слухайте, — вів далі Рибалка і відкашлявся. — Якби я почав розводитися про закони, то це забрало б багато часу. А тому я питаю вас тільки про одну дуже просту річ. А саме — що ви робили від учорашнього вечора до сьогоднішнього ранку? Дуже просте запитання, чи не так? Якщо дасте відповідь, шкоди вам від цього не буде.

— Тому саме зараз я над цим і думаю, — відповів я.

— А що, як не подумаете, то не згадаєте? Йдеться лише про вчорашній вечір. Я не питаю вас про серпень минулого року. Тут і думати нема про що, — наполягав Рибалка.

"Ось тому і не можу згадати", — збирався я відповісти, але стримався. Бо вони можуть не повірити, що в мене тимчасово відібрало пам'ять. І врешті-решт

вважатимуть, що я несповна розуму.

— Я почекаю, — сказав Рибалка. — Я почекаю, а ви поволі згадуйте. — Він вийняв з кишені піджака пачку "Севен Старз" і прикурих одну сигарету від запальнички "Бік". — Ви курите?

— Ні, дякую, — відповів я. Як пише журнал "Брутус", для сучасного городянина курити — вже не модно. Однак ці двоє не зважали на такий заклик і курили з великою насолодою. Рибалка — "Севен Старз", Літератор — "Хоуп". Обидва виявилися затятими курцями, які ні на мить не розлучаються із сигаретами. Журнал "Брутус" вони ніколи не читали. Видно, не жили в дусі часу.

— Почекаємо п'ять хвилин, — сказав Літератор, як завжди, безвиразним, байдужим голосом. — А за цей час постарайтеся усе як слід пригадати. Де були і що робили вчора ввечері...

— Ти ж бачиш, це інтелігент! — обернувшись до Літератора, сказав Рибалка. — Я перевірів — він колись уже перебував під слідством. Відбитки пальців збереглися. За участь у студентських заворушеннях. За перешкоджання роботі адміністративних органів. Справу передавали в прокуратуру... До такого йому не звикати. Міцний горішок! Обізнаний із законами. Добре знає про права, гарантовані Конституцією. Ще трохи, і почне вимагати: "Покличте мого адвоката!".

— Але ж він з власної волі поїхав з нами. І ми ставимо йому дуже прості запитання, — ніби дивуючись, сказав Літератор Рибалці. — А, крім того, ніхто не збирається його арештовувати. Нічого не розумію. Нема підстави для виклику адвоката. Мені важко збагнути його хитромудрі міркування.

— Ти ж бачиш, він просто ненавидить поліцію. Фізіологічно ненавидить усе, що з нею пов'язане. Від патрульних автомашин до регулювальників дорожнього руху. А тому, гадаю, він скоріше здохне, ніж захоче з нами співпрацювати, — сказав Рибалка.

— Та нічого, все буде добре! Бо як раніше відповість — раніше додому піде. Якщо він — розсудлива людина, то, напевне, відповість на наше запитання. Жоден адвокат не прийде на виклик тільки тому, що в його клієнта поцікавилися, чим він займався вчора ввечері. Адже адвокати теж люди зайняті. Якщо він — інтелігент, то принаймні це розуміє.

— Ну що ж, — сказав Рибалка. — Якщо він справді розуміє, то збереже час і собі, й нам. Ми зайняті. І він, гадаю, має що робити. А як зволікатиме — час змарнує. І, крім того, втомиться. Сильно втомиться...

Поки тривав цей комічний діалог, минуло п'ять хвилин.

— Ну то як? — спитав Рибалка. — Щось пригадали?

Я нічого не пригадав і не збирався цього робити. Мабуть, пізніше щось само собою пригадається. Тільки не зараз. Пам'ять відібрало надовго.

— Передусім я хотів би знати, в чому справа, — сказав я. — Я не можу нічого сказати, якщо не знаю, про що йдеться. Поки не знаю, в чому річ, не хочу наговорювати на себе. Правила пристойності вимагають, щоб людині спочатку пояснили всю справу, а вже потім запитували. Ваша поведінка зовсім не відповідає

правилам пристойності.

— Він не хоче наговорювати на себе... — повторив Літератор так, ніби перевіряв текст. — Наша поведінка зовсім не відповідає правилам пристойності...

— Я ж тобі казав, що це інтелігент! — мовив Рибалка. — Все бачить у перекрученому вигляді. Передплачує газету "Асахі" й читає щомісячник "Секай"[34].

— Газети я не передплачую і "Секай" не читаю, — заперечив я. — Поки мені не пояснять, якого біса мене сюди притягли, я нічого не скажу. Як хочете понукати мною — понукайте скільки вам завгодно. Я нікуди не спішу. У мене вільного часу — по саму зав'язку.

Обидва агенти поліції презирнулися.

— Отже, якщо пояснимо, в чому справа, то отримаємо відповідь на наше запитання, так чи ні? — спитав Рибалка.

— Можливо, — відповів я.

— У нього неабияке почуття гумору, — схрестивши руки на грудях і поглядаючи на верхню частину стіни, сказав Літератор. — Бачте, "можливо"...

Рибалка провів пальцем по шрамові на носі. Шрам, видно, був від ножа — глибокий, із рваними краями.

— Послухайте, — сказав він. — Часу в нас обмаль. І зійшлися ми сюди не для забави. Нам хочеться якнайшвидше покінчити з цією справою. Ви думаєте, ми насолоду маємо від того, що робимо? Нам би до шостої з усім упоратися — і повечеряти з родиною, як нормальні люди! Проти вас ми зла не відчуваємо. І каменюку за пазухою не тримаємо. Розкажіть, де ви були і що робили вчора ввечері, і більше нічого ми від вас не вимагатимемо. Якщо совість чиста, то розповісти про це неважко, чи не так? А, може, вам є що приховувати — й тому ви мовчите?

Я втупився очима в попільничку на столі.

Літератор склав блокнот й заховав його в кишеню. Мовчанка тривала десь з півхвилини. Рибалка взяв у рот наступну сигарету й прикурив.

— Міцний горішок! — сказав він.

— Може, викличемо сюди Комісію з питань захисту прав людини? — спитав Літератор.

— Мова не йде про права людини, — заперечив Рибалка. — А про обов'язки громадян. Адже в законі чітко записано, що громадяни зобов'язані повною мірою допомагати поліції у розслідуванні кримінальних справ. Саме так сказано у вашому улюбленому законодавстві! За що ж ви так ненавидите поліцію? Коли заблудитеся, про дорогу в поліцейського розпитуєте? А коли злодій вривається до вашого дому, в поліцію дзвоните? То чого б вам не допомогти нам у такій простій справі? В порядку взаємодопомоги. Невже не можете відповісти на простісіньке запитання? Де ви були і що робили вчора ввечері? Може, не зволікатимемо і якомога швидше з усім цим покінчимо, га? І тоді ми займемося іншими своїми справами, а ви повернетесь додому. І все буде о'кей. А ви так не думаєте?

— Передусім я хотів би знати, в чому справа, — повторив я.

Літератор добув з кишені паперову серветку і голосно висякався. Рибалка вийняв з шухляди стола пластмасову лінійку і заляскав нею по своїй долоні.

— Невже ви не розумієте? — спитав Літератор, викидаючи серветку у відро для сміття біля столу. — Ви ж так лише погіршуєте своє становище.

— Тепер не сімдесятий рік. І ми не маємо права марнувати час на ваші антиурядові ігри, — втомленим голосом сказав Рибалка. — Така епоха вже давно минула. Нинішнє суспільство засмоктало всіх — і нас, і вас — у своє болото. Вже нема ні влади, ні революційної опозиції. Ніхто вже не користується такими поняттями. Теперішнє суспільство надто велике. Хоч би яку бурю ви знімали — нічого доброго з цього не буде. Система утвердилася остаточно й безповоротно. І кожному, кому вона остогидла, нічого не залишається, як очікувати великого землетрусу. Або викопати собі глибоку яму й там заховатися. Отож і зараз хоч би скільки ви впиралися як баран — користі не буде ні вам, ні нам. А саме виснаження. Як інтелігент ви мали б це зрозуміти, чи не так?

— Ну, звісно, ми трохи втомилися і тому говорили з вами не дуже ввічливо. Якщо це так — вибачте, — сказав Літератор, знову перегортаючи сторінки блокнота. — Ми таки втомилися. Добряче запрацювалися. Від учорашнього вечора майже не спали. Ось уже п'ять днів дітей своїх не бачили. Як слід ні разу не попоїли. Може, вам це не сподобається, але ми також, по-своєму, гнемо спину заради цього суспільства. Та от з'являєтеся ви, впираєтеся як баран і не хочете відповідати на наші запитання. Повірте, така поведінка не може нас не дратувати. Ви розумієте? І коли я кажу, що ви лише погіршуєте своє становище, то це означає: щораз більша наша втома обертається на злість проти вас. Простісінькі питання не вдається розв'язати. І справа ускладнюється. Звісно, ви можете спиратися на закони. І на громадянські права, виписані в Конституції. Однак для їхнього застосування потрібен час. І поки час спливатиме, ви можете потрапити в неприємну халепу. Закон — дуже складна штука, що забирає чимало сил і часу. І до того ж, його застосування залежить від конкретних обставин та людей...

— Ми не хочемо, щоб ви нас неправильно зрозуміли. Ми не збираємося вас залякувати, — сказав Рибалка. — Він вас лише застерігає. Ми й гадки не маємо, щоб піддавати вас неприємним випробуванням.

Я мовчки дивився на попільничку. На ній не було жодного напису або візерунка. Просто стара й брудна попільничка. Може, колись і була прозорою. Але не тепер. Тепер вона була мутно-білявою, із слідами нікотину по краях. "Цікаво, скільки років вона пролежала на цьому столі? — подумав я. — Напевне, років десять..."

Якийсь час Рибалка грався лінійкою на долоні.

— Ну, гаразд! — сказав він примирливо. — Ми вам пояснимо, в чому справа. У нас є своя процедура дізнання, але ми врахуємо ваше заперечення й підемо вам назустріч. Принаймні поки що...

По цих словах він відклав лінійку набік, взяв одну з папок, хутко перегорнув її, вийняв конверт, витяг з нього три великі фотографії й поклав переді мною на столі. Я

взяв їх у руки. Чорно-білі, реалістичні. Зроблені не з любові до мистецтва — це я зрозумів з першого погляду. На фотографіях було знято жінку. На першій вона лежала голою на ліжку, обличчям униз. Довгі руки й ноги, пружкі сідниці. Розкидане віялом волосся ховало під собою її шию та обличчя. Стегна трохи розсунуті — так, що видно промежину. Руки розпростерті. Здавалося, ніби жінка спить. На ліжку — жодних особливих прикмет.

Друга фотографія була ще реалістичнішою. Жінка лежала горілиць. Обличчя, голі груди, волосся на лобку. Руки й ноги витягнуті, як за командою "струнко". Без жодних пояснень було зрозуміло: жінка мертва. Очі широко розплющені, губи задубілі у спотвореному вигляді. Це була Мей.

Я глянув на третю фотографію. Обличчя, зняте широким планом. Мей. Без жодних сумнівів. Однак тепер вона вже не була розкішною вродливицею. Здавалося — крижаний холод скував її безживне тіло. Навколо шиї — сліди, начебто від сильного тертя. Горло в мене так пересохло, що я не міг проковтнути слини. Долоні різко засвербіли... Мей, ще недавно така жвава і сексуальна. До самого ранку ми з величезною насолодою розгрібали кучугури, слухали гурт "Dire Straits" і пили каву. І ось тепер вона лежить мертва. Її більше немає на цьому світі... Я хотів похитати головою. Але стримався. Я поскладав фотографії до купи й, ніби не було нічого, віддав Рибалці. Обидва агенти поліції уважно спостерігали за тим, як я розглядав фотографії. "Ну й що?..." — спитав я у Рибалки самими очима.

— Знаєте цю жінку? — запитав Рибалка.

Я похитав головою.

— Не знаю, — відповів я. Якби я сказав, що знаю, то, природно, втягнув би в цю історію і Готанду. Бо це він звів мене з Мей. Однак уплутувати сюди й Готанду не годилося. Можливо, його вже втягли в це раніше. Та я цього не знав. Якщо це так і Готанда видав їм моє ім'я, а також проговорився, що я спав з Мей, то мені буде непереливки. Бо стане зрозуміло, що я збрехав на допиті. І тоді все жартами не закінчиться. Я багато чим ризикував. Та, хоч би там що, від мене вони не повинні дізнатися про Готанду. За своїм становищем ми з ним сильно відрізнялися. Бо як дізнаються — навколо Готанди зчиниться велика буча. Скандал потрапить на сторінки бульварних тижневиків.

— Ще раз добре придивіться, — повільно й багатозначно сказав Рибалка. — Ще раз добре придивіться, бо це дуже важливо, а вже тоді відповідайте. Ну, то що? Ви пригадуєте цю жінку? Тільки не треба брехати. Ми — професіонали у своєму ділі і швидко вгадуємо, де правда, а де брехня. Хто збреше поліції, той недобре кінчить. Зрозуміло?

Я ще раз довго розглядав усі три фотографії. Хотів відвернути очі, але не мав права.

— Не знаю, — відповів я. — До того ж, вона мертва...

— Мертва! — у своєму дусі повторив Літератор. — Вмерла жахливою смертю! Нечуваною смертю! Як самі бачите. Ми на неї вже надивилися — там, на місці злочину. Гарна жінка була. Так голою і вмерла. З першого погляду видно — красунею була. Та

як тільки вмерла, вже не має значення, якою вдалася — вродливою чи непривабливою. Як і те, що гола. Зараз це просто труп. Залиши його так, як є, — почне гнити. Шкіра потріскає, злущиться, вилізе гниле м'ясо. Жахливо смердітиме. Хробаки в ньому закишать. Ви коли-небудь таке бачили?

— Ні, — відповів я.

— А ми бачили, й то не один раз! У такому стані про жіночу красу вже не доводиться говорити. Перед вами просто шматок гнилого м'яса. Як смердючий біфштекс. Від самого запаху апетит надовго пропадає. Навіть ми, професіонали, його не зносимо. До такого звикнути не можна. Потім мине якийсь час — і залишаться самі кістки. Вже без запаху. До краю висохлі. Білісінькі й красиві. Непорочної чистоти... А втім, ця жінка до такого стану ще не дійшла. До кісток не зотліла й не прогнила. Зараз вона просто труп. Задубілий як дерево. Ще добре видно, що була красунею. Поки жила, ніхто, мабуть, не відмовився б з нею переспати, правда? А от тепер навіть гола вона не викликає ніяких бажань. Бо мертва. Між нами і трупами велика різниця. Труп — це як кам'яна статуя. Інакше кажучи, існує певний вододіл, за який досить ступити один крок, щоб обернутися в ніщо. Цілковите ніщо. Після того залишається тільки чекати кремації. А яка вона була красуня! Як жаль, що з нею таке сталося. Якби жила, ще довго вабила б до себе своєю вродою. Та хтось їй вкоротив життя. Яка жорстокість! Ця дівчина мала право на життя. Їй ще й двадцяти не сповнилося. Хтось задушив її панчохою. Вмирала поволі. Довго. У страшних муках. Усвідомлювала, що вмирає. І думала: "Чого це я повинна так умирати? Я хочу ще жити". Відчувала, що задихається від нестачі кисню. У голові тьмарилося. Малу нужду справляла під себе. Билась у корчах, щоб якось урятуватися. Та забракло сили. І поволі вмирала. Не дуже приємна смерть, чи не так? Ми хочемо спіймати злочинця, який заподіяв їй таку смерть. Мусимо спіймати. Бо це — злочин. Звір'ячий злочин. Розправа сильного над слабким. Такого прощати не можна. Якщо таке прощати — похитнуться основи суспільства. Ловити й карати злочинців — наш обов'язок. Якщо цього не робити, то злочинець може вбити ще не одну жінку.

— Учора в полудень ця жінка замовила двомісний номер у дорогому готелі на Акасака й о п'ятій годині зайшла туди сама, — сказав Рибалка. — Персоналу повідомила, що її чоловік прийде пізніше. Прізвище й телефонний номер указала видумані. Номер оплатила наперед готівкою. О шостій подзвонила готельній службі й замовила вечерю на одну особу. Упродовж усього того часу залишалася сама. О сьомій було виставлено в коридор тацю з порожнім посудом. І повішено на дверях табличку "Не турбувати". Дванадцята година дня — час розрахунку й звільнення номера в готелі. О дванадцятій тридцять чергова внизу подзвонила в номер, але трубку ніхто не взяв. На дверях все ще висіла табличка "Не турбувати". На стук у двері ніхто не озвався. Працівники готелю запасними ключами відімкнули двері. І побачили всередині мертву голу жінку. У такій самій позі, як на першій фотографії. Ніхто не помітив, щоб у номер хтось сторонній заходив. На верхньому поверсі готелю — ресторан, і ліфтами постійно піднімаються і спускаються люди. Людський потік безперервний. Ось чому цей готель

часто використовують для таємних зустрічей. Тут нікого не вислідиш...

— В її сумочці не знайшли нічого, що могло б вивести на слід убивці, — сказав Літератор, — Ні прав водія, ні записника, ні кредитної чи грошової картки. Тільки косметичку, тридцять тисяч єн у гаманці й протизаплідні таблетки. І більше нічого... А втім, ні! В самому куточку гаманця, в несподіваному місці, лежала візитна картка. Ваша картка.

— Ви справді не знаєте цієї жінки? — наполягав Рибалка.

Я похитав головою. Якби я тільки мав змогу, я з радістю співпрацював би з поліцією у розкритті злочину — вбивства Мей. Однак зараз я передусім мусив думати про живих.

— Ну, то ви скажете, де й що робили вчора ввечері? Тепер, я думаю, ви зрозуміли, чому ми привезли вас сюди й допитуємо?... — сказав Літератор.

— О шостій годині я сидів дома сам-один і вечеряв, потім читав книжку, трохи випив і ще до дванадцятої ліг спати, — відповів я. Нарешті пам'ять повернулася до мене. Чи не тому, що я побачив фотографію мертвої Мей?

— За той час з ким-небудь зустрічалися? — спитав Рибалка.

— Ні з ким. Весь вечір був сам, — відповів я.

— А по телефону ні з ким не говорили?

— Ні, — відповів я. — Десь о дев'ятій хтось мені подзвонив, але телефон був на автовідповідачеві, і я не взяв трубки. Пізніше я дізнався, що дзвонили у зв'язку з роботою.

— А чого ви вмикали автовідповідач, коли були дома? — запитав Рибалка.

— Бо під час відпустки не хотів ні з ким говорити про роботу, — відповів я.

Вони попросили назвати ім'я і дати телефонний номер клієнта, який мені дзвонив. Я назвав.

— А після вечері ви тільки книжку читали? — допитувався Рибалка.

— Спочатку вимив тарілки. Потім читав.

— Яку книжку?

— Може, ви не повірите — читав "Процес" Кафки.

Рибалка записав: "Процес" Кафки. Не знав ієрогліфів слова "процес", і Літератор йому підказав. Як я і сподівався, про "Процес" Кафки він знав не з чужих вуст.

— Виходить, до дванадцятої читали, — вів далі Рибалка. — І випивали.

— Як почало смеркати, спочатку пиво... Потім бренді.

— І скільки випили?

Я спробував згадати.

— Пива — дві банки. Бренді — десь чверть пляшки. І закушував консервованими персиками.

Рибалка записав: "Закушував консервованими персиками".

— Як іще щось згадаєте — скажете нам. Будь-яка дрібниця може стати у пригоді.

Я подумав ще трохи, але нічого не міг пригадати. Справді нічим не примітний вечір. Я тільки спокійнісінько читав книжку. І того ж таки непримітного вечора хтось

задушив Мей панчохою.

— Не можу згадати, — відповів я.

— Послухайте, я б вам радив серйозно подумати, — відкашлявшись, сказав Літератор. — Бо ви опинилися в дуже невідгідному становищі.

— Про яке невідгідне становище може йти мова, коли я нічого не робив? — заперечив я. — Я — людина вільної професії, а тому свої візитні картки роздаю багатьом клієнтам. Як моя картка потрапила до тієї дівчини — гадки не маю, але з цього ніяк не випливає, що я її вбив.

— Якби візитна картка не мала до вас стосунку, то чого б вона зберігалася в найглибшому куточку гаманця? — спитав Рибалка. — Щодо цього в нас є дві гіпотези. Перша: ця жінка належить до ваших ділових клієнтів. Вона домовилася про таємну зустріч з якимось чоловіком, який, можливо, її вбив. Той чоловік вигорнув з її сумочки все, що могло вивести на його слід, і зник. І лише візитну картку, що була в найглибшому кутку гаманця, не помітив. Друга: ця жінка — професійна повія. Високої категорії. З тих, що орудують в першокласних готелях і не носять із собою нічого такого, що могло б їх видати. Та от з якоїсь невідомої причини клієнт її вбив. Грошей не забрав, а тому вбивця — напевне, маніяк. Як ви думаєте, такі гіпотези можна розглядати?

Я нахилив голову вбік і промовчав.

— Так чи інакше, ваша візитна картка — ключ до розкриття злочину. Поки що це — єдиний речовий доказ, — постукуючи кінцем авторучки по столу, підказував Рибалка.

— Візитна картка — це всього-на-всього шматок паперу з надрукованими ієрогліфами, — заперечив я. — І ні про що не свідчить. Тільки з її допомогою нічого ні підтвердити, ні заперечити не можна.

— Поки що... — сказав Рибалка й далі постукував кінчиком авторучки по столу. — Це правда, що тільки з її допомогою нічого ні підтвердити, ні заперечити не можна. Зараз експерти обстежують номер і залишені речі. Проводиться анатомічний аналіз тіла. Завтра з'ясується ще кілька деталей. І тоді стане зрозумілим зв'язок між різними подіями. Тим часом доведеться почекати. Ну що ж, почекаємо. Поки ми чекатимемо, ви постарайтеся ще щось згадати. Можливо, на це піде вся ніч, але попрацюємо ґрунтовно. Якщо не квапитися, то можна згадати багато чого. Отже, повторимо все спочатку. Пригадайте точно все, що відбулося з вами протягом учорашнього дня. По порядку, від самого ранку.

Я зиркнув на настінний годинник. Його стрілки, здавалось, байдуже вказували на п'яту годину десять хвилин. І саме тоді я раптом пригадав, що обіцяв зустрітися з Юкі.

— Можна скористатися вашим телефоном? — спитав я Рибалку. — Я обіцяв одній людині зустрітися з нею о п'ятій. Це для мене дуже важливо. Буде незручно, якщо не потелефоную.

— З дівчиною? — спитав Рибалка.

— Так, — відповів я.

Рибалка кивнув і підсунув телефонний апарат до мене. Я добув записник, знайшов

номер Юкі й набрав його. За третім гудком вона підняла трубку.

— Ви хочете сказати, що у вас важлива справа й ви не можете приїхати? — першою запитала вона.

— Несподіваний випадок, — поправив я. — Не з моєї вини. Мені незручно, але я не можу нічого вдіяти. Мене забрали в поліцію на дізнання. Зараз я у відділенні на Акасака. У чому справа — довго пояснювати, але схоже на те, що так просто я звідси не зможу вибратися.

— Забрали в поліцію? Що ви наробили?

— Нічого не наробив. Мене викликали як свідка одного вбивства. Випадково вскочив у халепу.

— Якесь безглуздя, — байдужим тоном сказала Юкі.

— І не кажи, — погодився я.

— Але ж ви нікого не вбили, правда?

— Звичайно, не вбив, — відповів я. — У своєму житті я зазнав чимало невдач і зробив не одну помилку, але людини не вбив. А викликали мене тільки для допиту, відповідаю на різні запитання. А перед тобою я таки винен. Найближчим часом постараюсь свою вину загладити.

— Справді якесь безглуздя! — сказала Юкі. І демонстративно брязнула трубкою.

Я також поклав трубку і повернув телефонний апарат Рибалці. Обидва агенти поліції уважно слухали мою розмову з Юкі, але, здається, нічого з неї не винюхали. А от якби вони знали, що я призначив зустріч тринадцятирічній дівчині-підлітку, то, напевне, їхня підозра до мене тільки зросла б. Мабуть, подумали б, що я — збоченець абощо. Бо зазвичай у світі не заведено так, щоб тридцятичотирьохрічний чоловік домовлявся про зустріч з тринадцятирічною дівчиною.

Агенти поліції доскіпливо розпитали мене про те, що я робив протягом учорашнього дня, і все це вписали в протокол. Кожен ієрогліф виписали ретельно кульковою ручкою на аркушах паперу для листів, підклавши під них картон. Безглуздий, нікому не потрібний документ. Даремна трата часу й зусиль. У ньому вони сумлінно зазначили, куди я ходив і що їв. Я навіть розповів їм докладно рецепт приготування вареного конняку[35], яким повечеряв. І напівжартома пояснив, як настругувати пластівці сушеного тунця. Однак до тих людей жарти не доходили. Вони старанно записували кожне моє слово. Загалом вийшов грубезний документ. І справді беззмістовний. О шостій тридцять із сусідньої їдальні вони принесли бенто. Назвати його смачним було великим перебільшенням. Щось схоже на харчові покидьки. М'ясні фрикадельки, картопляний салат, тушковані рибні палички. Ні приправа, ні складові частини такої їжі не викликали захоплення. Надто гірка олія і надто гостра приправа. Квашені овочі з домішкою штучних барвників. Та оскільки і Рибалка, і Літератор свої порції уминали так, що аж за вухами лящало, — я також нічого не залишив у коробці. Бо мене дратувало, що їм може здатися, ніби з переляку мені шматок стає руба в горлі.

Коли ми поїли, Літератор приніс слабенького, теплуватого зеленого чаю. За чаєм вони знову закурили. Дим заповнив до краю тісну кімнатку. В очах мені запекло, а

піджак просяк запахом нікотину. Після чаю відновився допит. Безмежне нагромадження нісенітниць. З якого і до якого місця я читав "Процес", коли переодягнувся в піжаму і таке інше. Я виклав Рибалці сюжет "Процесу", але, здається, його зміст агента поліції нітрохи не зацікавив. Напевне, вся ця історія видалася йому занадто буденною. Я раптом навіть занепокоївся, чи взагалі твори Франца Кафки доживуть до двадцять першого століття. Врешті-решт навіть сюжет "Процесу" в моєму викладі потрапив у протокол. Навіщо все це, слово за словом, треба записувати — мені в голову не вкладалося. Справді щось чисто кафкіанське... Відчувши всю безглуздість свого становища, я занудьгував. І втомився. Голова перестала як слід працювати. Вся розмова здалася мені нікчемною і беззмістовною. Однак агенти поліції шукали щілинку в моїй розповіді про те, що було зі мною вчора, ставили запитання і докладно записували мої відповіді на них. Раз у раз Рибалка забував, як пишеться той чи інший ієрогліф, і запитував у Літератора. Здавалося, ніби така робота їм зовсім не обридла. Можливо, вони втомилися, але працювали, не покладаючи рук. З блиском в очах і наставивши вуха, вони прислухалися до будь-яких дрібниць у моїй розповіді, щоб помітити в ній хоч якусь неузгодженість. Час від часу хтось з них виходив з кімнати і через хвилин п'ять-шість повертався назад. Що й казати, незламні типи.

О восьмій годині роль допитувача перейшла від Рибалки до Літератора. Очевидно, в Рибалки терпли руки, бо він вставав, потягувався, розмахував ними і крутив головою. І знову закурював. Перед тим, як узятися до допиту, Літератор також скупив одну сигарету. У погано провітрюваній кімнатці білий дим висів так, як на сцені під час концерту гурту "Weather Report". Смерділо харчовими покидьками і димом. Хотілося вийти надвір і глибоко подихати свіжим повітрям.

Я сказав, що хочу в туалет. Літератор відповів: "За дверима ідіть праворуч, в кінці коридору — ліворуч". Повільно справляючи малу нужду, я подихав на повні груди й повернувся назад. Дивна річ — глибоке дихання в туалеті. Не дуже приємне. Та коли я згадав про вбиту Мей, то про іншу розкіш і не думав. Принаймні я жив. І принаймні міг дихати...

Я повернувся з туалету, і Літератор відновив допитування. Прискіпливо цікавився клієнтом, який телефонував мені того вечора. Які мої стосунки з ним? Яка робота нас пов'язує? В якій справі він звертався до мене? Чому я відразу йому не передзвонив? Для чого я взяв таку довгу відпустку? Невже в мене такі великі фінансові можливості? Чи я подав декларацію про доходи в податкову інспекцію?.. Я відповідав, а він — так само, як перед тим Рибалка — неквапливо, красивим почерком записував мої слова на папері. Чи вони справді вважали, що така робота має сенс, — я не міг знати. Може, вони над цим і не задумувались і ставилися до неї як до чогось буденного. Зовсім як у стилі Франца Кафки. Або ж навмисне дотримувалися цієї нікчемної бюрократичної процедури, щоб витягти з мене жили і завдяки цьому вивідати правду? Якщо це так, то своєї мети вони успішно досягли. Я виснажився, змудився і, нарешті, почав відповідати на їхні запитання. Будь-що хотілося з усім цим якнайшвидше покінчити.

Настала одинадцята, а допит все тривав. Не було видно жодних ознак його

закінчення. О десятій Рибалка кудись вийшов, а об одинадцятій повернувся назад. Видно, трохи поспав: його очі трохи почервоніли. Повернувшись, взявся перевіряти написане за його відсутності. А потім замінив Літератора. Літератор приніс три чашки кави. Розчинної. З цукром і порошковими вершками. Харчові покидьки.

Мені все остогидло.

О пів на дванадцятую я заявив, що втомився, хочу спати і більше нічого не скажу.

— От чорт! — роздратовано сказав Літератор, барабанячи пальцями по столу. — Часу зовсім обмаль, а в розслідуванні злочину без вашого свідчення не обійтися. Вибачте, але, по змозі, ми хотіли б довести дізнання до кінця.

— Та я гадаю, що ваші запитання не такі вже й важливі, — відповів я. — Правду кажучи, вони здаються мені другорядними.

— Будь-яка дрібниця може згодом стати у пригоді. Є багато прикладів, коли завдяки їй вдалося розкрити страшні злочини. І навпаки, в багатьох випадках нехтували якоюсь дрібницею й потім з цього приводу жалкували. В усякому разі, зараз мова йде про вбивство. Загинула людина. І тут уже не до жартів. Вибачте, але вам доведеться потерпіти й допомогти нам. Чесно кажучи, якби ми хотіли, могли отримати ордер на ваше затримання як головного свідка у справі про вбивство. Але тоді завдали б клопоту й вам, і собі. Правда? Буде потрібна купа документів. Спілкування між нами стане важчим. А тому, може, залагодимо наші справи тихо-мирно? Ви нам допоможете, а ми утримаємося від крутих заходів проти вас.

— Якщо хочете спати, то, може, вам підійде кімната відпочинку? — втрутився в розмову Рибалка. — Ляжете, поспите і, може, щось пригадаєте.

Я кивнув. Байдуже, де спати. Тільки б не в цій закурений кімнатці.

Рибалка відвів мене до кімнати відпочинку. Ми пройшли похмурим коридором, спустилися ще похмурішими сходами і знову пройшли коридором. На всьому лежав відбиток зловорожості. Згадана кімната відпочинку виявилася буцегарнею.

— По-моєму, це — буцегарня, — сказав я, насилу посміхаючись. — Звісно, якщо я не помиляюся.

— Вибачте, але іншого місця нема, — відповів Рибалка.

— Що за жарти? Я йду додому! — сказав я. — А завтра вранці знову прийду.

— Та я вас не замикатиму, — заспокоював Рибалка. — Послухайте, я вас прошу. Потерпіть одну добу. Якщо буцегарню не замикати на ключ, то вона буде звичайною кімнатою, чи не так?

Сперечатися ставало щораз важче. "Байдуже!" — подумав я. Справді, якщо буцегарню не замикати на ключ, то вона буде звичайною кімнатою. В усякому разі, я страшно виснажився і хотів спати. Ні з ким більше не мав бажання говорити. Похитавши головою і не промовляючи ні слова, я зайшов у камеру і звалився на тверде ліжко. Знайоме відчуття. Вогкий матрац, дешевеньке укривало й запах параші. Повна безнадія.

— На ключ не замикаю! — сказав Рибалка й зачинив за собою двері. Зі страшно неприємним брязкотом. Запирай на замок чи ні — все одно брязкіт залишається

неприємним.

Я зітхнув і натягнув на себе укривало. Звідкись долинали чиесь потужне хропіння. Здавалось, ніби воно то наближається здалека, то віддаляється від мене. Складалося враження, начебто непомітно для мене земна куля розділилася на кілька окремих, незв'язаних між собою частин, і при наближенні до мене однієї з них вловлювався цей дивний звук. Сумний, недсяжний — і реальний. "Мей, — подумав я. — Правду кажучи, я згадував про тебе вчора ввечері. Не знаю, ти була тоді ще жива чи вже мертва. Але я згадував про тебе. Як ми спали. Як я повільно роздягав тебе. Це було щось схоже на зустріч колишніх однокласників. Я розслабився з таким відчуттям, ніби всі гайки, що скріплюють світ, розкрутилися. Такого я давно-давно не відчував... Та знаєш, Мей, сьогодні я не можу нічого зробити для тебе. Вибач, нічого. Гадаю, ти зрозумієш, що наше життя таке крихке й тендітне... Що стосується мене, то я не маю права втягувати Готанду в скандальну історію. Він живе у світі уявних образів. Якщо люди дізнаються, що він спав з повією, а згодом його викликали в поліцію як свідка в кримінальній справі, його світ зазнає краху. Настане кінець його участі в серіалах і в рекламі. Ти скажеш, що це — нісенітниця, й будеш права. Нікчемний уявний образ у нікчемному світі. Але ж він довіряв мені як другу, коли запросив до себе в гості. А тому я також ставився до нього як до друга. Це питання вірності... Мей, Кізенько Мей. Як мені було приємно з тобою! Приємно з тобою спати. Як у казці! Я не знаю, чи тебе це порадує, але я про тебе ніколи не забуваю. Удвох з тобою ми до самого ранку розгрібали кучугури. Сексуальні кучугури. У світі уявних образів ми обіймалися за рахунок списаних витрат. Ведмедик Вінні-Пух і Кізенька Мей. Як, напевне, тобі було страшно, коли тебе душили панчохою! Як тобі хотілося ще жити! Не сумніваюсь. Але я не можу для тебе нічого зробити. Чесно кажучи, я навіть не знаю, чи справедливо ставився до тебе. Та нічого іншого не залишається. Таким способом я живу. За такою системою. А тому я замовкну й нічого не скажу. Спи спокійно, Кізенько Мей. Принаймні тепер тобі вже не доведеться вдруге прокидатися. І не доведеться вдруге вмирати".

— Спи спокійно, — сказав я.

— Спи спокійно, — відбилося луною в моїй голові.

— Ку-ку! — проспівала Мей.

22

І наступного дня повторилося те саме. Вранці ми втрьох зібралися знову в тій самій кімнатці, мовчки пили поганеньку каву і закусували булками. Не такими вже й поганими ріжками. Після того Літератор позичив мені електробриту. Вона мені не дуже подобалася, але я примирився з неминучістю і поголився електробривою. Зубної щітки не мав при собі, а тому довелося прополоскати рот тільки водою. І знову почалися запитання. Нікчемні й дріб'язкові. Катування в рамках закону. Все це тяглося поволі-поволі, як накручений равлик, до самого полудня. До полудня вони випитали в мене все, що тільки могли. Здавалось, що зміст запитань нарешті вичерпався.

— Ну що ж, на цьому поки що закінчимо! — сказав Рибалка, поклавши авторучку на стіл.

Ніби змовившись, обидва агенти поліції одночасно з полегшенням зітхнули. Зітхнув і я. "Напевне, вони намагаються виграти час, щоб мене тут надовго затримати", — подумав я. Що не кажіть, однієї візитної картки, знайденої у гаманці вбитої жінки, не досить, щоб отримати ордер на мій арешт. Навіть якби я не мав переконливого алібі. А тому вони не випускають мене з цього абсурдного кафкіанського лабіринту. Поки з результатів дактилоскопії й анатомічного розтину трупа не стане зрозуміло, злочинець я чи ні. Якось нісенітниця!

Так чи інакше, на цьому їхні запитання скінчилися. Тож я повернуся додому. Залізу в ванну, почищу зуби та як слід поголюся. Вип'ю нормальної кави. Нормально поїм.

— Ну що? — промовив Рибалка, потягуючись й розминаючи руками свій поперек. — Чи не пора нам обідати?

— Як мені здається, ваші запитання скінчилися, а тому я йду додому, — сказав я.

— Е ні... так не годиться, — затинаючись, заперечив Рибалка.

— А це чому? — спитав я.

— Треба, щоб ви підписали все, що розповіли.

— Гаразд, я підпишу!

— Але перед тим переконайтеся, чи правильно передано зміст ваших слів. Прочитайте все, рядок за рядком. Бо це надзвичайно важливо.

Я старанно перечитав тридцять чи сорок аркушів паперу, густо помережаних ієрогліфами, від початку до кінця. За читанням мене не полишала думка, що, може, через років двісті цей документ вважатиметься цінним джерелом знань про колишні звичаї. Патологічно докладним і доказовим. І, мабуть, корисним для майбутніх дослідників. Життя городянина, самотнього чоловіка тридцяти чотирьох років з'явиться перед ними як на долоні. Якщо навіть не пересічної людини, то принаймні дитини своєї епохи... Однак перечитування цього документа в кабінеті дізнання поліції наводило на мене нудьгу. Щоб прочитати його до кінця, я витратив п'ятнадцять хвилин. "Ось і кінець! — зрадів я. — Підпишу й піду додому". Дочитавши, я поскладав аркуші на столі до купи.

— Все в порядку! — сказав я. — До змісту заперечень не маю. Підпишу. Де поставити підпис?

Граючись авторучкою між пальцями, Рибак обернувся до Літератора. Той взяв з батареї пачку "Хоуп", витягнув з неї одну сигарету, закурив і, скрививши фізіономію, поглядав на клубки диму. Мене охопило страшно зловісне передчуття. Ніби кінь мій падав з ніг, а здалека долиняло гупання барабанів.

— Все не так просто, — дуже повільно сказав Літератор. Як професіонал, що дає пояснення новачку, розжовуючи кожне своє слово. — Такий документ треба написати власноручно.

— Власноручно?

— Інакше кажучи, вам доведеться ще раз його переписати. Своїм почерком. Бо інакше він не матиме юридичної сили.

Я глянув на стосик паперу. У мене навіть не залишилося сили, щоб розізлитися. А

так хотілося вибухнути гнівом. Кортіло закричати: "Все це — наруга над людиною!". Навіть вдарити кулаком по столу й заявити: "Ви не маєте права так зі мною обходитися! Мене як громадянина захищає закон!". Я хотів зірватися на ноги й піти додому. Я знав, що вони не мають права зупинити мене. Але я дуже втомився. А тому не мав сили що-небудь робити. І не хотів ні перед ким себе відстоювати. Мені навіть здавалося, що найкращий спосіб досягти свого — виконувати все, що звелять. Так начебто було зручніше. "Я розпускаю рюмси, — подумав я. — Від утоми розпускаю рюмси". Такого раніше я за собою не помічав. Раніше я ще не так розлютився б. А от тепер уже ніщо мене не дратувало — ні харчові покидьки, ні тютюновий дим, ні електробритва. Постарів. І зовсім ослаб.

— Не буду! — сказав я. — Я втомився. Іду додому. Маю на це право. Ніхто не може мене зупинити.

Літератор видав якийсь невиразний звук — чи то застогнав, чи то позіхнув. Рибалка, задерши догори голову, постукував кінцем авторучки по столу в такому ритмі: цокцокцок-цок, цокцок-цокцок-цок.

— Такою відмовою ви тільки ускладнюєте нашу розмову, — холодним тоном сказав Рибалка. — Гаразд! Якщо так — ми попросимо ордер на ваш арешт. Силоміць затримаємо й допитаємо. Панькатися вже не будемо. Нехай так, нам самим легше стане. Правду кажу? — і він повернувся до Літератора.

— Справді, тоді й нам буде легше працювати. Так і зробимо, — відповів Літератор.

— Робіть, що хочете, — сказав я. — Та поки надійде ордер про арешт, я — вільна людина. Буду сидіти дома, як отримаєте ордер — приїжджайте по мене. А тепер мені все одно, я йду додому. Бо тут з вами можна здуріти.

— Ми можемо вас тимчасово затримати, поки надійде ордер на арешт, — сказав Літератор. — Не сумнівайтесь, такий закон існує.

"Принесіть Звід законів і покажіть мені, де це написано!" — збирався я сказати, але в цю мить моя енергія остаточно вичерпалася. Я знав, що агенти поліції блефують, але почувався надто виснаженим, щоб їм протистояти.

— Я зрозумів, — сказав я, примирившись. — Перепишу, як ви сказали. А замість цього дозвольте подзвонити.

Рибалка підсунув до мене телефонний апарат. Я ще раз подзвонив Юкі.

— Я все ще в поліції, — повідомив я. — Схоже на те, що пробуду тут до вечора. А тому й сьогодні, мабуть, не зможу приїхати. Вибач.

— Ви все ще там? — здивовано спитала вона.

— Якесь безглуздя! — сказав я першим.

— Це ж ненормально! — сказала Юкі. Про те саме іншими словами.

— Що ти зараз робиш? — спитав я.

— Нічого особливого, — відповіла вона. — Лежу, слухаю музику. Журнали почитую. Печиво жую.

— Гм-м-м... — промимрив я. — В усякому разі, як виберуся звідси — подзвоню, добре?

— Добре, якщо виберетеся, — байдужим тоном відповіла Юкі.

Обидва агенти поліції, знову наставивши вуха, уважно прислухалися до моєї телефонної розмови. А проте й цього разу нічого особливого не дізналися.

— Ну що ж... В усякому разі, пора обідати, — сказав Рибалка.

На обід була гречана локшина. Така довга, що досить підхопити її паличками і підняти до рота, щоб вона обірвалася. Схожа на рідку їжу для пацієнтів лікарні. І відгонила невиліковною хворобою. Та оскільки обидва агенти наминали її з апетитом, то й мені довелося їх наслідувати. Після локшини Літератор знову приніс теплуватого зеленого чаю.

Друга половина дня спливала спокійно, як застояна вода у глибокій ріці. Тишу в кімнаті порушувало тільки цокання годинника. Іноді із суміжної кімнати долинав телефонний дзвінок. Я виписував на папері для листів ієрогліф за ієрогліфом. Поки писав, агенти поліції навпереміну, один по одному, відпочивали. Часом обидва виходили в коридор і про щось перешіптувалися. А я все сидів за столом і мовчки водив кульковою авторучкою по аркушах паперу. Переписуючи зліва направо беззмистовний текст. "Десь о шостій п'ятнадцять я вирішив повечеряти, добув з холодильника конняку...". Повне виснаження. "Ти розпускаєш рюмси, — сказав я сам собі. — Зовсім собою не володієш. Робиш усе, що тобі кажуть. І жодного слова не писнеш...".

"Та це ще не все", — подумав я. Я справді трохи ослаб. Однак найгірше те, що я не впевнений у собі. А тому не можу опиратися насиллю. Хіба я справді правильно роблю? Хіба не мав би допомогти розслідуванню, чесно все розповівши, замість того, щоб вигороджувати Готанду? А я брешу. Будь-яка брехня — річ неприємна. Навіть якщо хочеш захистити друга. Себе самого я можу заспокоїти — мовляв, уже нічим не вдасться воскресити Мей. Тільки от опиратися мені несила. А тому я мовчки далі переписував протокол. І до вечора встиг переписати двадцять аркушів. Писання кульковою авторучкою малих ієрогліфів упродовж тривалого часу — важка робота. Поступово почало ломити зап'ястя. Обважніли лікті. Заболів середній палець правої руки. В голові потьмарилося, і в тексті з'явилися помилки. Я їх закреслював і на цьому місці залишав відбиток великого пальця. Душа впадала в розпач.

На вечерю знову принесли бенто. Їсти майже не хотілося. Я випив зеленого чаю, і мене занудило. У туалеті я подивився в дзеркало — і не впізнав себе.

— Результатів ще нема? — спитав я у Рибалки. — Результатів експертизи відбитків пальців, залишених речей та анатомічного розтину трупа?

— Ще нема, — відповів він. — Доведеться ще трохи почекати.

До десятої вечора з гріхом пополам я переписав ще п'ять аркушів й опинився на межі своїх фізичних можливостей. "Більше ні одного ієрогліфа не зможу написати", — подумав я. І сказав це вголос. Рибалка знову відвів мене в камеру. Я там заснув як убитий. З повного байдужістю до того, що не почистив зубів й не перемінив одягу.

Вранці я знову поголився електробритвою, випив кави, закусив ріжком. І подумав: "Залишилося ще п'ять аркушів". Через дві години я їх переписав. Після того на кожному аркуші акуратно поставив підпис та відбиток великого пальця. Літератор усе

це перевірів.

— Тепер ви мене відпустите? — запитав я.

— Як відповісте ще на кілька запитань, то зможете піти, — відповів Літератор. — Не турбуйтеся, запитання прості. Бо оце пригадалося, що дечого не вистачає...

Мені перехопило подих.

— І це, звичайно ж, доведеться запротоколювати?

— Авжеж, — відповів Літератор. — На жаль, державна установа без цього не може обійтися. Документ — це все. Нема документа з печаткою — все одно що нема нічого.

Я натиснув пальцями на скроні. Здавалося, ніби в них залізло щось тверде й чужорідне. Проникло хто-зна-звідки і в голові розпухло. І тепер його вже не можна витягти. Пізно. Якби похопився трохи раніше, то витяг би. Як жаль!

— Та ви не турбуйтеся! Це не забере багато часу. Швидко скінчиться.

Коли я насилу почав відповідати на нові безглузді запитання, в кімнату зайшов Рибалка й викликав Літератора в коридор. Там вони довго про щось навстоячки шепталися. А тим часом, відкинувшись на спинку стільця, я задер голову догори і взявся розглядати плями від чорної плісняви в кутку стелі. Пліснява нагадувала лобкове волосся на фотографії трупа. З кутка стелі вона тяглася уздовж тріщин по стіні у вигляді окремих цяток, як на стародавніх фресках. Мені здавалося, ніби впродовж десятиліть ця пліснява всотала в себе запах тіла й поту людей, що побували в цій кімнаті. І саме тоді я подумав, що вже дуже давно не бачив зовнішнього світу. Не слухав музики. Яке жахливе місце!.. Кімната, в якій, не гребуючи ніякими засобами, намагаються вичавити з людей самолюбство, почуття, гордість і віру. Не залишаючи на тілі видимих ран, людьми понукають психологічно, волочать ходами бюрократичного лабіринту, схожого на мурашник, та використовують до останку їхні тривоги та побоювання. Позбавляють їх сонячного світла, годують харчовими покидьками. І змушують пітніти. Ось так і народжується пліснява...

Я поклав обидві руки на стіл, заплющив очі й подумав про засніжене місто Саппоро. Про велетенський готель "Дельфін" і дівчину з реєстратури. Цікаво, що вона зараз робить? Все так само стоїть за конторкою із завченою усмішкою на устах? Мені раптом захотілося зателефонувати їй прямо звідси. Наговорити їй якихось дурних жартів. Але ж я навіть не знаю її імені. Не знаю її імені! Про які дзвінки може йти мова? "Гарна дівчина", — подумав я. Особливо, коли заклопотана роботою. Дух готелю. Любить свою роботу. Не те що я. Мені робота ніколи не подобалася. Просто я старанно її виконував. Але не любив. А от вона свою роботу любить. Та після роботи здається якоюсь крихкою й незахищеною. Неврівноваженою і вразливою. Якби тоді я захотів, то міг би з нею переспати. Але не переспав.

Так хотілося ще раз з нею побалакати.

Поки її хтось не вбив.

Поки вона кудись не зникла.

Незабаром обидва агенти поліції повернулися в кімнату, але цього разу ніхто з них

не сідав. Поринувши в задуму, я все ще споглядав плісняву.

— Вже можете йти додому, — безвиразним голосом сказав Рибалка. — Спасибі за допомогу.

— Можна йти? — перепитав я ошелешено.

— Запитань більше нема. Кінець, — сказав Літератор.

— Багато в чому ситуація змінилася, — пояснював Рибалка. — Ми вас тут більше не можемо затримувати. А тому повертайтеся додому. Спасибі.

Я одягнув піджак, наскрізь просяклий смердючим тютюновим димом, і встав зі стільця. Я не знав, що сталося, але вирішив, що краще вибиратися звідси якнайшвидше, поки допитувачі не передумали. Літератор провів мене до виходу.

— Послухайте, ми ще вчора ввечері зрозуміли, що ви невинні, — сказав він. — Результати експертизи та анатомічного розтину трупа ніякого зв'язку з вами не виявили. Група крові та сперма — не ваші. Відбитків ваших пальців також ніде не знайдено. А проте ви щось приховували, правда? А тому ми вас затримали. Думали тиснути на вас, доки не розколетесь. Ми відчували, що ви не щирі. Відчували інтуїцією. Професійною інтуїцією. Мабуть, приблизно ви здогадуєтеся, хто та жінка? Але з якоїсь причини мовчите. Негарно! Ми не такі простаки, як вам здається. Ми — професіонали своєї справи. Йдеться не про якусь дрібницю, а про вбивство людини.

— Вибачте, але я не зовсім розумію, про що ви говорите, — відповів я.

— Можливо, ми вас ще викличемо, — сказав він, притискаючи сірником задирки навколо нігтя. — Якщо до цього дійде — ми не схибимо. Наступного разу підготуємося всебічно, щоб ваш адвокат не збив нас з пантелику.

— Адвокат? — перепитав я.

Та в цю мить Рибалка вже зник за дверима будівлі. Я підхопив таксі й повернувся додому. Дома налив повну ванну гарячої води й поволі-поволі занурився в неї. Почистив зуби. Поголився, помив голову. Все тіло відгонило тютюновим смородом. "Ну й гидке місце! — подумав я. — Справжнє гадюче кубло".

Вилізши з ванни, я зварив цвітної капусти і взявся її поїдати, запиваючи пивом під платівку Артура Прайсока з оркестром Каунта Бейсі. Розкішний за своєю бездумністю музичний альбом. Я купив його шістнадцять років тому. Шістдесят сьомого. Ось уже шістнадцять років слухаю. І не обридає.

Потім я трохи поспав. Коротко — ніби ненадовго кудись вийшов, а відтак повернувся назад. Хвилин тридцять. Коли прокинувся, була перша година дня. Я запхав у сумку плавки й рушник, сів на свою "субару", поїхав у критий плавальний басейн на Сетагая і впродовж години там донесхочу наплавався. І лише тоді зміг відчути себе людиною. Навіть захотів їсти. Я зателефонував Юкі. Вона була дома. "Нарешті поліція мене відпустила", — повідомив я. "Чудово", — спокійно відповіла вона. "Ти вже пообідала?" — спитав я. "Ні, — відповіла вона. — З'їла тільки два пирожних з кремом". "Як завжди, їсть покидьки", — подумав я. "Я заїду до тебе й десь пообідаємо як слід", — запропонував я. "Угу", — погодилася вона.

Я проїхав на "субару" повз сади храму Мейдзі, потім уздовж алеї перед картинною

галереєю й на Аояма повернув до храму Ногі. З кожним днем весна ставала щораз помітнішою. За тих дві доби, які я провів у відділенні поліції на Акасака, вітер задув лагідніше, листя на деревах позеленішало, а світло стало м'якішим. Навіть вуличний шум звучав ласкаво, як флюгельгорн Арта Фармера. Світ був прекрасний, шлунок — порожній. Чужорідна грудка в глибині скронь непомітно зникла.

Я натиснув на кнопку дзвінка — і Юкі відразу спустилася вниз. Цього разу на ній була майка з портретом Девіза Бові, поверх майки — брунатний шкіряний жакет. Сумочку прикрашали значки "Stray Cats", "Steely Dan" і "Culture Club". Дивна комбінація, але яке мені до того діло?

— Було весело з поліцією? — спитала Юкі.

— Жахливо, — відповів я. — Приблизно як слухати пісні Боба Джорджа.

— Гм-м-м... — промимрила вона безтурботно.

— Наступного разу я подарую тобі значок з Елвісом Преслі. Якщо ти причепиш його замість отого, — сказав я, показуючи пальцем на значок "Culture Club".

— Дивак! — відповіла вона. Яке багатство виразів!

Передусім я відвіз її в нормальний ресторан, нагодував сандвічами з шинкою, овочевим салатом і напоїв справжнім свіжим молоком. Сам з'їв те саме, але замість молока випив кави. Сандвічі виявилися смачнучими. Соус незрівнянний, м'ясо ніжне, присмака — гірчиця з хроном. Сила їжі — в її смачності. Без цього вона нічого не варта.

— Отже, куди ми зараз поїдемо? — спитав я в Юкі.

— У Цудзідо, — відповіла вона.

— Згода, — сказав я. — Поїдемо в Цудзідо. А чому в Цудзідо?

— Бо там живе мій тато, — відповіла Юкі. — Він сказав, що хоче з вами зустрітися.

— Зі мною?

— Він не така погана людина, як ви думаєте.

Попиваючи другу чашку кави, я похитав головою.

— А я ніколи не казав, що він — погана людина. Та чого раптом твоєму батькові заманулося мене побачити? Ти йому про мене розповідала?

— Так. Я йому подзвонила. Розповіла, що ви мене привезли з Хоккайдо, а тепер попали в поліцію і ніяк не можете повернутися додому. І тоді тато попросив одного знайомого адвоката розібратися у вашій справі. У нього широкі зв'язки в таких колах. Бо він досить практична людина.

— Зрозуміло, — сказав я. — Он воно що...

— Допомогло?

— Ще й як!

— Тато сказав, що поліція не мала права вас затримувати. У будь-яку хвилину ви могли піти звідти додому, якби захотіли. На законній підставі.

— Та я сам це знав, — сказав я.

— Тоді чого ж не пішли? Встали б і сказали б: "Я йду".

— Складне запитання, — трохи подумавши, відповів я. — Можливо, я сам себе карав.

— Ненормальна людина! — сказала вона, підпираючи щоки руками. Яке мовне багатство!

* * *

Ми сіли в "субару" й відправилися до Цудзідо. Сонце хилилося до заходу, й шосе спорожніло. Всю дорогу Юкі добувала із сумки касети і ставила їх одна за одною. Яка тільки музика не звучала в автомобілі! Від "Exodus" Боба Марлі до "Mister Robot" гурту "Styx". Від цікавої до нікудишньої. Такої самої, як краєвиди за вікном, що тяглися справа наліво й зникали один за одним. Юкі майже не відкривала рота і, зручно вмостившись на сидінні, слухала музику. З панелі приладів взяла мої темні окуляри, нап'яла їх на носа і в дорозі навіть скурила одну сигарету "Вірджинія Слімз". Я також мовчав, зосередивши увагу на керуванні. Старанно перемикаючи передачу, дивився вперед на шосейне полотно. Пильно стежив за кожним дорожнім знаком.

Іноді я подумки заздрих Юкі. У тому, що зараз їй тринадцять. Мабуть, усе на світі — і музику, і краєвиди, і людей — вона сприймає свіжо. Зовсім не так, як бачу це я. Колись і я таким був. Коли я мав тринадцять років, світ здавався мені набагато простішим. Зусилля неодмінно винагороджувалися, словам можна було вірити, а краса зберігала свою цінність. А проте у свої тринадцять я не почувався таким щасливим. Я любив самотність, вірив у себе, коли залишався сам, але, природно, здебільшого не мав такої нагоди. Загнаний у тісні рамки двох різновидів — родини та школи, я нервувався. Це був вік нервозності. І коли я закохався в дівчину, з цього, звісно, нічого доброго не вийшло. Бо я навіть не уявляв собі, що таке любов. Більше того, я навіть не наважувався як слід з дівчиною поговорити. Я вдався сором'язливий і незграбний. Намагався заперечувати цінності, які мені нав'язували вчителі та батьки, але не знаходив для цього потрібних слів. Хоч би що я робив, нічого в мене як слід не виходило. Я був прямою протилежністю Готанді, якому все вдавалося. Зате я мав свіжий погляд на світ. І це було чудово. Запахи розбурхували мою уяву, сльози були посправжньому гарячими, дівчата — вродливими, а рок-н-рол — назавжди улюбленим. Темрява кінотеатрів мене вабила як щось ласкаве й дружнє, а глибокі літні ночі наганяли тугу. Дні свого нервозного дитинства я проводив серед музики, кінофільмів і книжок. Запамятовував слова пісень Сема Кука й Рікі Нелсона. Я жив у світі, який сам собі побудував у свої тринадцять. І разом з Готандою брав участь у лабораторних заняттях з природознавства. Він чиркав сірником під гарячими поглядами дівчат й елегантно підносив вогонь до газового пальника. Пах!..

І чого це він тепер має мені заздрити?

Не розумію, хоч убий.

— Слухай, — озвався я до Юкі. — Ти не могла б мені розповісти про людину в овечій шкурі? Де ти її зустрічала? І звідки ти знаєш, що я з нею зустрічався?

Вона повернулася обличчям до мене, зняла темні окуляри й поклала їх на панель приладів. І злегка стелула плечима.

— Та спочатку ви мені дайте відповідь. Згода?

— Згода, — відповів я.

Якусь хвилину вона мугикала в унісон похмурому й сумному, як ранкове похмілля, Філу Колінзу, потім знову взяла з панелі темні окуляри і почала перемацувати їхню дужку.

— Ви пригадуєте, що ви сказали мені там, на Хоккайдо? Що я найвродливіша дівчина серед тих, з якими ви досі зустрічалися.

— Так, пригадую. Казав, — відповів я.

— І це правда? Чи, може, ви намагались піддобритися до мене? Скажіть, тільки чесно.

— Правда. Я не брехав, — підтвердив я.

— А скільком дівчатам ви призначали зустрічі досі?

— Я не рахував.

— Сотні дві?

— Навряд! — сказав я, засміявшись. — Я не настільки популярний серед жінок. Може, й популярний, але не настільки, так би мовити, локально... Популярність вузького масштабу, без широкого розмаху. Може, п'ятнадцять набереться.

— Так мало?

— Таке моє нещасне життя, — відповів я. — Похмуре, сире, обмежене...

— Локального характеру, — додала Юкі.

Я кивнув.

Вона ненадовго задумалася над таким життям. Але, здається, нічого не збагнула. Нічого не вдієш. Ще надто молода.

— Отже, п'ятнадцять, — сказала вона.

— Приблизно, — відповів я. І ще раз подумки озирнувся на свої тридцять чотири роки убогого життя. — Приблизно стільки. Щонайбільше двадцять.

— Двадцять? — розчаровано перепитала Юкі. — І що, серед них я — найвродливіша?

— Так, — підтвердив я.

— А, може, ви не зналися з вродливими дівчатами? — спитала вона. І прикурила другу сигарету. На перехресті завидніла постать поліцейського, а тому я відібрав в неї сигарету й викинув через вікно.

— Траплялися мені й дуже гарні дівчата, — сказав я. — Однак ти — найгарніша. Я не брешу. Я не впевнений, чи ти зрозумієш мої слова, але твоя краса якась особлива. Зовсім не така, як в інших. Тільки, будь ласка, перестань курити в машині. Бо ззовні видно і салон просмердить. І, як я казав тобі раніше, якщо дівчина змалку забагато куритиме, то в дорослому віці матиме проблеми з нестійким менструальним циклом.

— Якась дурниця! — сказала Юкі.

— Розкажи мені про людину в овечій шкурі, — попросив я.

— Про Чоловіка-Вівцю?

— Звідки ти знаєш, що її так звати?

— Ви ж самі так казали. Недавно по телефону. Чоловік-Вівця.

— Справді?

— Ага, — відповіла Юкі.

На шосе утворилися затори, і перед кожним світлофором нам доводилося чекати, поки зелене світло зміниться двічі.

— Розкажи мені про Чоловіка-Вівцю. Де ти з ним зустрічалася?

Юкі здвигнула плечима.

— Та я з ним не зустрічалася. Тільки раптом так подумала. Коли вас побачила, — відповіла вона й накрутила на палець тонке пасмо прямого волосся... — Так мені привиділося. Ніби переді мною людина в овечій шкурі. Так мені здавалося щоразу, коли зустрічала вас у готелі. А тому й запитала. Та це не означає, що я щось про нього знаю.

Зупинившись перед черговим світлофором, я намагався осмислити почуте від Юкі. Треба осмислити. Треба покрутити гайками в голові. Скрип-скрип!..

— Ти кажеш, що так подумала? — спитав я Юкі. — Інакше кажучи, перед твоїми очима виникла постать Чоловіка-Вівці, так чи ні?

— Не вмію як слід пояснити, — відповіла вона. — Як би це краще сказати... Не те щоб переді мною виникла його постать. Розумієте? Мені передається відчуття іншої людини, яка бачила Чоловіка-Вівцю. Ні, очима я його не бачу. А відчуваю і можу надати йому конкретної форми. Тільки не справжньої, а схожої на неї. Навіть якби я могла комусь її показати, ніхто, гадаю, не збагнув би, що це таке. Інакше кажучи, лише я її сприймаю... Тільки не можу як слід розтлумачити. Зовсім дурна! А ви розумієте, що я кажу?

— Туманно, — зізнався я.

Насупивши брови, Юкі закусил дужку моїх окулярів.

— То що ж виходить? — спитав я. — Ти можеш збагнути мої внутрішні або привнесені ззовні почуття або думки й надати їм, скажімо, вигляду символічних снів, так чи ні?

— Думки?

— Глибокі думки.

— Можливо... Глибокі думки, але не тільки їх. Адже є щось, що творить ці думки. Щось дуже потужне. І я відчуваю, так би мовити, ту силу, яка породжує думки. Наче пропускаю через себе, як струм. І по-своєму бачу. Не як сон. А як порожній сон... Ось так! Порожній сон. В якому нема нікого. Не видно жодної постаті. Як на екрані телевізора, коли контрастність довести до краю — щоб стало зовсім темно або зовсім яскраво. Нічого не видно. Та все одно хтось там є! Коли напружити зір. Саме це я і відчуваю. Що це людина в овечій шкурі. Що вона не зла. Що це навіть не людина. Очам не видно, але зрозуміло. Що там є щось, схоже на образ, намальований симпатичним чорнилом... — і вона цмокнула язиком. — Погано пояснюю!

— Та ні, добре.

— Справді?

— Дуже, — підтвердив я. — Здається, я розумію, що ти хочеш сказати. Тільки мені потрібен час, щоб усе це осмислити.

Проїхавши через Цудзідо й добравшись до моря, я зупинив "субару" між двома білими лініями на автостоянці поряд з сосновим бором. Автомобілів тут майже не було. Я запропонував Юкі трохи прогулятися. Був приємний квітневий день. Ледей-ледей повівав вітер, море було спокійне. І тільки край берега хлюпалися, то накочуючись, то відступаючи, маленькі хвилі — здавалося, ніби далеко в морі хтось легенько струшує простирадло. Неквапливі, регулярні хвилі. Серфери, втративши надію на вітер, повилазили на сушу і курили, сидячи на піску у своїх гідрокостюмах. Дим від спалюваного сміття здіймався майже прямо в небо, а ліворуч у легкому серпанку проступав, як міраж, острів Еносіма. Велетенський чорний пес, наче над чимось задумавшись, розмірено біг зліва направо по хвилерізу. У відкритому морі видніло кілька рибальських суден, а в небі над ними безшумно кружляла зграя чайок, схожа на білий вихор. І на морі відчувався прихід весни.

Ми попростували пішохідною доріжкою вздовж берега. Зустрічаючи по дорозі то любителів бігу підтюпцем, то школярів на велосипедах, ми неквапом пройшли в напрямі Фудзісави, відшукали зручне місце на пляжі, сіли й почали споглядати море.

— І часто ти це відчуваєш? — спитав я Юкі.

— Не так часто, — відповіла вона. — Іноді. Тільки іноді відчуваю. Таких людей, через яких я це відчуваю, не дуже багато. Зовсім мало. Та й я сама намагаюся уникати такого відчуття. Як тільки воно прокльовується, стараюсь якнайменше про це думати. А коли воно таки приходить — вмить замикаюся. Бо загалом знаю, що ось-ось воно почнеться. Коли ж замкнуся — відчуття вже не таке глибоке. Як і тоді, коли заплющуєш очі. Коли зір вимикається. І нічого не видно. Знаєш, що щось є, але його не бачиш. Це схоже на те, як у кінотеатрі заплющуєш очі, коли очікуєш появи на екрані чогось страшного. І сидиш, не ворущаєш, поки воно не пройде.

— А чому ти замикаєшся?

— Бо неприємно, — відповіла вона. — Колись, у дитинстві, не замикалася. У школі, бувало, як щось відчую — вголос кажу. І цим усім настрій псувала. Інакше кажучи, я передчувала, що хтось пораниться. І казала подружкам: "Ось вона пораниться". Врешті-решт, так і ставалося. Такі випадки повторювалися не один раз. І поступово всі почали ставитися до мене, як до відьми. Навіть "відьмою" обзивали. І це мене ображало. А тому відтоді я вирішила нічого нікому не говорити. Нікому. Як тільки щось відчувала — відразу замикалася.

— А от зі мною не замкнулася, правда?

Вона здвигнула плечима.

— Усе сталося надто раптово. Навіть не встигла остерегтися. Якось несподівано виник цей образ. Коли вперше вас зустріла. В готельному барі. Саме тоді я слухала музику, якийсь рок... чи то "Duran Duran", чи то Девіда Бові... Коли музику уважно слухаєш — втрачаєш пильність, правда? Я тоді розслабилася. Тому й люблю музику.

— То що, в тебе дар ясновидіння? — спитав я. — Якщо, наприклад, можеш передбачити, що хтось пораниться.

— Та як сказати... Гадаю, тут усе-таки щось інше. Я не передбачую, а тільки

відчуваю атмосферу, в якій може щось статися. Розумієте? Скажімо, необережність або самовпевненість у спортсмена, що виконує вправи на турніку. Чи, наприклад, надмірну веселість людини. Й ось тоді мене накриває щось схоже на хвилю такого почуття. Почуття, що сприймається як згусток повітря. І я усвідомлюю небезпеку. Після того з'являється порожній сон... А потім те саме справді стається. Це не ясновидіння. А щось набагато туманніше. Та воно буває, його видно. Тільки я вже нікому нічого не кажу. Бо якби спробувала сказати — мене обізвали б відьмою. Я просто спостерігаю. Бачу, що от зараз оця людина обпечеться. І вона обпікається. Однак вона не може мені ні в чому дорікнути. Який жах, правда? Я себе за це ненавиджу. Тому замикаюся. Якщо замикаюся, то перестаю себе ненавидіти.

Вона взяла жменю піску й дивилася, як він висипається між пальцями.

— Чоловік-Вівця справді існує?

— Справді, — відповів я. — У тому готелі є місце, де він живе. У тому готелі є ще один, інший готель. Як правило, його не бачать. Але колишній готель там залишився. Його залишили для мене. Бо те місце — моє. Чоловік-Вівця там живе і з'єднує мене з різними подіями та людьми. Це моє місце, і Чоловік-Вівця на мене там працює. Без нього я ні з чим не з'єднаюся. Він усім цим управляє. Як оператор телефонної станції.

— З'єднує?

— Ага. Я чогось шукаю і хочу з чимось з'єднатися. І він з'єднує.

— Не зовсім розумію.

Так само, як Юкі, я взяв жменю піску й дивився, як він висипається між пальцями.

— Я й сам не все розумію. Але так пояснив мені Чоловік-Вівця.

— І давно він з вами?

Я кивнув.

— Так, давно. З дитинства. Я весь час це відчував. Що хтось там є. Та от конкретної форми Чоловік-Вівця набрав не так давно. І набирав її поступово для світу, в якому жив. Чим більше я дорослішав. Питаєш, чому? Сам не знаю. Може, тому, що в цьому була потреба. І виникла вона, напевне, через те, що я дорослішав і багато чого втратив. І щоб вижити, потребував допомоги. Щоправда, я в цьому не до кінця впевнений. Можливо, була якась інша причина. Я не перестаю про це думати. Але поки що ні до чого не додумався. Як дурень.

— Ви кому-небудь про це розповідали?

— Ні, не розповідав. Навіть якби розповів, ніхто мені не повірив би. Ніхто не зрозумів би. А, крім того, я не зумів би як слід пояснити. Ти — перша, кому я відкрився. Мені здалося, що тобі можна розповісти.

— Я також нікому так докладно не розповідала. Вам першому. Я постійно мовчала. Тато й мама дещо про це знають, але не від мене. Від самого малку мені здавалося, що про такі речі не варто розповідати. Я це відчувала інстинктивно...

— Як добре, що ми з тобою поговорили! — сказав я.

— І ви — один з відьомської компанії... — сказала Юкі, перебираючи пальцями пісок.

Поки ми поверталися назад до автомобіля, Юкі розповідала мені про школу. Проте, яка жахлива середня школа.

— Від літніх канікул до школи я не ходжу, — сказала вона. — Не тому, що вчитися не маю охоти. Просто саме це місце мені не до душі. Терпіти не можу. Як іду до школи — настрій псується так, що відразу нудить. Щодня там блювала. А коли блювала — знов з мене знущалися. Всі знущалися. Навіть учителі...

— Бувши твоїм однокласником, я ніколи не знущався б з такої вродливої дівчини, як ти.

Якусь хвилину Юкі дивилася на море.

— А хіба не буває навпаки — що знущаються, бо вродлива? Крім того, я — дочка знаменитості. А таких або страшно цінують, або страшно дратують — одне з двох. Мені випало друге. Я ні з ким не можу здружитися. Весь час перебуваю в напруженні. І мушу замикатися в собі. Та ніхто цього не зрозуміє. Того, чому постійно тремчу. А коли тремчу — схожа на дику качку. І тоді всі з мене знущаються. Яка підлота! Неймовірна. Соромно за них. Не віриться, що можна таке робити...

Я стиснув її руку в своїй.

— Усе буде в порядку! — сказав я. — Та забудь усі ці дурниці. А ходити до школи через силу не треба. Як не хочеш — не ходи. Що таке школа — сам добре знаю. Жахливе місце! Там усякі дурні кирпу гнуть. Вчителі-незadari вдають із себе розумників. Правду кажучи, вісімдесят відсотків з них — безголові ідіоти або садисти. А, може, й усе разом. Від постійних стресів доходять до краю і потім ганебним чином зганяють свою злість на учнях. Беззмістовних і дріб'язкових правил у школі — хоч греблю гати. Створена система душить індивідуальність, а телепні без жодної крихти уяви отримують добрі оцінки. І раніше так було. І, мабуть, тепер так само. Нічого не змінилося.

— Ви справді так думаєте?

— Звичайно. Про нікчемність школи я міг би говорити годинами.

— Але ж середня школа — це обов'язкова освіта...

— Та нехай над цим сушать собі голову інші, а не ти. Ти не зобов'язана ходити туди, де з тебе знущаються. Анітрохи не зобов'язана. Ти маєш право сказати: "Не хочу!". І сказати це вголос.

— А що ж буде зі мною потім? Усе це повторюватиметься?

— І я в свої тринадцять так само думав, — заспокоював я. — Що все життя зі мною так буде. Ні, так з тобою не буде. Щось таки налагодиться. А як не налагодиться — тоді ще раз подумаєш, що робити. Ще трохи підростеш — і закохаєшся. Тобі куплять бюстгальтер. І ти подивишся на світ зовсім іншими очима.

— Який ви дурень! — обурено сказала Юкі. — Та всі сьогоднішні тринадцятирічні дівчата вже мають бюстгальтери. Ви на півстоліття від життя відстали.

— Ого! — здивувався я.

— Ага, — сказала вона. І ще раз підтвердила: — Ви — дурень!

— Можливо... — відповів я.

Вона мовчки обігнала мене й попрямувала до автомобіля.

24

Коли ми прибули до садиби її батька неподалік від моря, вже почало смеркати. Старий просторий будинок тонув у саду з незліченною кількістю дерев. Територія навколо нього ще зберігала сліди того часу, коли пляж Сьонан вважався зоною прибережних віл. Навколишній спокій і тиша якнайкраще гармоніювали з весняними сутінками. Подекуди на гілках сакури набухали бруньки. Як відцвіте сакура — розпустить свої бутони магнолія. Завдяки цьому за відтінками барв і запахів вдається відчувати, як день за днем потроху змінюють одна одну пори року. Тільки подумати, що десь залишилася така місцина!

Садиба Макімури була обгороджена високим дощаним парканом, ворота, як у давнину, увінчував двосхилий дах. На зовсім новій табличці красувався напис "Макімура", зроблений чорною фарбою. На наш дзвінок незабаром з'явився високий юнак років двадцяти п'яти, з короткою стрижкою, привітний як до мене, так і до Юкі, й провів нас у двір. Було видно, що з Юкі він зустрічався не один раз. І всміхався так само широко й приязно, як Готанда. Хоч, правда, Готанда мав набагато вишуканіший вигляд. Ведучи нас доріжкою у глибину саду, юнак мені сказав, що допомагає Макімурі-сенсею[36] у всьому.

— Воджу автомобіль, доставляю рукописи, збираю матеріали для вивчення, граю з сенсеєм у гольф і маджонг[37], супроводжую його в закордонних подорожах — загалом роблю все, що треба, — пояснював він мені радісно, хоча я нічого в нього не просив. — Як у давнину казали, я — учень майстра.

— Ага, — відповів я.

Здавалося, що Юкі хоче сказати "Яка дурість!", але змовчала. Мабуть, все-таки знає, як з ким розмовляти.

Макімура вправлявся у гольфі в саду за будинком. Від сосни до сосни тяглася зелена сітка з білою мішенню посередині, в яку він цілився м'ячиком. Було чути, як його ключка з присвистом — ф'ю-у-у! — розтинала повітря. Один з найненависніших для мене звуків у світі. Звучить у моїх вухах убого й сумно. Цікаво, чому? Все дуже просто. Я ставлюся до гольфа упереджено — без жодної на це причини ненавиджу гольф як вид спорту.

Помітивши нас, Макімура обернувся й поклав ключку на землю. Потім взяв рушник, старанно витер піт з обличчя і сказав, звертаючись до Юкі:

— От добре, що приїхала!

Юкі вдала, що нічого не почула. Відвернувшись убік, вийняла з кишені жакета жувальну гумку, розгорнула, сунула до рота й почала голосно чвакати. Фантик від гумки скрутила в кульку і пожбурила в найближчий кадібєць з декоративним кущиком.

— Ти б хоч привіталася, — сказав Макімура.

— День добрий... — процідила крізь зуби Юкі. І, запхавши руки в кишені, кудись подалася.

— Гей, принеси пива! — гаркнув Макімура своєму учневі.

— Слухаюсь! — добре поставленим голосом відповів той і поспішив із саду до будинку. Макімура голосно відкашлявся, сплюнув на землю і знову витер рушником обличчя. Ніби не помічаючи мене, він якусь хвилину не спускав очей з зеленої мішені на сітці між соснами. Здавалось — підсумовував свої спортивні досягнення. А я тим часом споглядав порослі мохом камені садової доріжки.

Вся ця сцена видалася мені неприродною, штучною і трохи безглуздою. І не тому, що вийшло щось не так або хтось припустився помилки. Просто все це дуже скидалося на пародію. Наче всі виконували виділені їм ролі. Вчитель та учень... "В ролі учня Готанда виступив би куди елегантніше, — подумав я. — Навіть при поганому сценарію".

— Кажуть, що ти допоміг Юкі, — сказав Макімура.

— Нічого особливого, — відповів я. — Просто разом сіли в літак, разом повернулися додому, от і все. Це вам велике спасибі за те, що допомогли мені з поліцією.

— А-а, це... Дрібниця. Тим самим ми з тобою розквиталися. Можеш не турбуватися. Крім того, дочка рідко коли просить мене щось зробити. Так що не бери собі цього до голови. А поліцію я сам давно не переношу. У шістдесятих роках ускочив в халепу. Я ж був коло Парламенту в той час, коли загинула Мітіко Камба... [38] Давно це було. Дуже давно...

По цих словах він нагнувся, підняв із землі ключку і, легенько постукуючи нею по нозі, зміряв мене з голови до ніг і з ніг до голови. Здавалося, ніби намагався зрозуміти, який зв'язок існує між моїм обличчям та ногами.

— Колись давно люди чітко розрізняли, що таке справедливість, а що — ні, — сказав він.

Я мляво кивнув.

— У гольф граєш?

— Ні, — відповів я.

— Не любиш гольфа?

— Важко сказати, люблю чи не люблю. Бо ніколи не грав.

Він засміявся.

— Навряд чи так буває, щоб люди не знали, люблять вони гольф чи ні. Більшість тих, хто в гольф ніколи не грав, його не любить. Це факт. То можеш говорити чесно. Я хочу почути твою думку.

— Якщо чесно — не люблю, — зізнався я чесно.

— Чому?

— Ну... Враження таке, ніби все це для задурювання людей, — відповів я. — Всі ці помпезні ключки, візочки і прапорці. Франтуваті костюми та взуття. Всі ці присідання з придивлянням до моріжка, настовбурчення вух — ось що мені не подобається.

— Настовбурчення вух? — перепитав він здивовано.

— Ну, це я так, трохи прискіплюся. І не надаю цьому значення. Я тільки хочу сказати, що вся атмосфера навколо гольфа мене дратує. А "настовбурчення вух" — просто жарт, — пояснив я.

Макімура знову видивився на мене порожніми очима.

— Ти трохи дивний, правда? — спитав він мене.

— Та ні, не дивний, — заперечив я. — Звичайнісінька людина. Тільки жартую невдало.

Незабаром учень приніс на таці дві пляшки пива і склянки. Поставив тацю на східці веранди, відкоркував пляшки, розлив пиво по склянках. І зник — так само швидко, як перед тим.

— Ну, пий! — присівши на східці, сказав Макімура.

— За ваше здоров'я! — промовив я і випив. У горлі мені пересохло, і пиво здавалося на диво смачним. Та я був за кермом, а тому багато пити не міг. Однієї пляшки досить.

Точного віку Хіраку Макімури я не знав, але з вигляду йому можна було дати років сорок п'ять, не менше. Зросту невисокого, він завдяки міцній статурі здавався більшим, ніж був насправді. Широкі плечі й товсті руки. Навіть трохи загруба шия. З трохи тоншою шиєю він міг би сприйматися як спортсмен, однак подвійне підборіддя і фатальні складки під вухами вказували в ньому людину, яка впродовж років не дотримувалася здорового способу життя. І щоб позбутися цих вад, ніякий гольф не допоможе. Видно, що він старів. Роки брали своє. На фотографіях, які я бачив колись давно, Хіраку Макімура мав вигляд стрункого юнака з проникливим поглядом. Не красеня, але з чимось таким, що притягувало до себе людей. І що засвідчувало в ньому справді перспективного молодого письменника. Скільки років тому це було? П'ятнадцять, шістнадцять? Іноді його очі здавалися прекрасними й чистими — залежно від того, як падало світло, і під яким кутом на них дивилися. Волосся коротке, сивувате. Темна засмага — очевидно, від гри в гольф — приємно поєднувалася з теніською "Lacoste" кольору червоного вина. Звісно, не застебнутою під горлом. Через надто товсту шию. Узагалі червоною теніською "Lacoste" важко шикувати. Людям з надто тонкою шиєю вона надає жалюгідного вигляду. А товстошийї ніби душить. Рідко коли вона саме до міри. "А от Готанді вона личила б", — подумав я. Гей, перестань! Ні слова про нього!

— Я чув, ніби ти щось пописуєш, — сказав Макімура.

— Та яке там "пописуєш", — відповів я. — Всього-на-всього пропоную тексти для затикання дірок у рекламі. Будь-чим. Лиш би текст був. Треба ж комусь і таке писати. От я й пишу! Все одно що розгрібаю кучугури. Культурницькі кучугури...

— Розгрібаєш кучугури? — перепитав Макімура. І зиркнув на ключку для гольфа під ногами. — Цікавий вираз...

— Дякую, — сказав я.

— Любиш писати тексти?

— Те, що я тепер роблю, не можна любити чи не любити. Бо це не такого високого рівня робота. Однак, ясна річ, я маю свої способи ефективного розгрібання кучугур. Свої хитрощі, ноу-хау, позицію, манеру докладання зусиль тощо. Над такими речами мені думати не набридає.

— Яка точна відповідь! — майже захоплено сказав він.

— На низькому рівні все простіше.

— Гм-м-м... — промимрив він. І замовк на секунд п'ятнадцять. — Це ти сам придумав вираз "розгрібання кучугур"?

— Так... По-моєму, сам, — відповів я.

— Ти не проти, якщо я його десь використаю? "Розгрібання кучугур". Цікавий вираз. "Культурницьке розгрібання кучугур".

— Будь ласка... Бо це ж не продаж авторського права.

— Я розумію, що ти маєш на увазі, — сказав Макімура, посмикуючи вухо. — Іноді я сам це відчуваю. Як мало змісту в тому, що пишу. Іноді... Колись було не так. Світ був набагато меншим. Усе вдавалося тримати під руками. Чітко розуміти, що зараз робиш. Що від тебе вимагають люди. Мас-медіа не мали таких велетенських розмірів. Усі ніби жили в одному маленькому селі. І знали одне одного в обличчя...

Висушивши свою склянку, він узяв другу пляшку пива й налив нам обом. Я відмовлявся, та він не звертав на це уваги.

— А от тепер усе не так. Ніхто не розуміє, що таке справедливість. Ніхто. Кожен порпається тільки в тому, що в нього перед носом. Розгрібає кучугури... Як ти кажеш, — додав він і знову перевів погляд на зелену сітку між двома деревами. На траві лежали білі м'ячики, штук тридцять-сорок.

Я ковтнув пива.

Макімура думав, що б іще сказати. Час минав, але це його не бентежило. Бо він звик, що всі дивляться йому в рот, коли щось розповідає. Не було ради — я також чекав. А він тим часом пощипував вухо. Так, ніби перераховував пачку нових банкнот.

— Моя дочка до тебе дуже прихилилася, — сказав він нарешті. — Так просто вона ні до кого не прихилиється. Тобто майже ні до кого. Зі мною по-людському не розмовляє. З матір'ю також відмовчується, але принаймні поважає. А от мене — ні. Зовсім. Навіть глузує. Ні з ким не дружить. Кілька місяців тому й до школи перестала ходити. Всі дні сидить дома й слухає музику, від якої барабанні перетинки лопаються. Важкий підліток, можна сказати... Це й учителька підтвердила. З людьми не знаходить спільної мови. А от до тебе прихилилася. Цікаво, чому?

— Справді, чому? — повторив я.

— Зійшлися характерами?

— Можливо...

— Що ти думаєш про неї?

Перед тим як відповідати, я трохи подумав. Здалося, ніби я на усному іспиті. І вирішив, що треба давати щирі відповіді.

— Важкий вік. Сам по собі важкий, а тут ще додалися непрості сімейні обставини. Настільки непрості, що не піддаються виправленню. Тим паче що нікого це не турбує. Ніхто не хоче брати на себе відповідальності. Тож їй нема з ким поговорити. Нема кому відкрити свою душу. Зболену душу. І нема людини, яка б її вилікувала. В неї дуже знамениті батьки. Надто красиве обличчя. Надто важкий тягар лежить на її тендітних плечах. І, крім того, незвичайна чутливість чи що... Загалом, разюча відмінність від інших. Однак за природою вона дуже щира. Якби хтось про неї як слід потурбувався —

з неї вирости б люди.

— Та про неї ніхто не турбується...

— Виходить, що так.

Макімура глибоко зітхнув. Потім відняв руку від вуха й довго розглядав кінчики пальців.

— Так, ти правду кажеш. Чисту правду. Та я нічого не можу зробити. По-перше, при розлученні я підписав документ, в якому зобов'язався зовсім не втручатися у виховання Юкі. Іншого виходу я не мав. Бо в той час сильно бігав за жінками й не міг навіть писнути. Правду кажучи, й цього разу я мав би попросити дозволу в Аме на зустріч з дочкою. Що за безглузді імена — Аме, Юкі... В усякому разі, так вийшло. По-друге, як я вже розповідав, Юкі ставиться до мене як до чужого. Хоч би що я казав — не слухається. Тому я не можу нічим їй зарадити. Та я її люблю. Що їй казати, одна єдина дитина. А допомогти не вдається. Не маю права втручатися в її життя.

І він знову подивився на зелену сітку. Вечірня темрява густішала. М'ячики для гольфа білили в траві так, ніби хтось розсипав цілий кошик кісток суглобів.

— Але ж не годиться дивитися на все це, склавши руки! — сказав я. — Її мати з головою в своїй роботі, гасає по світу, а подумати про дитину не має часу. Навіть забуває про неї. Залишила її в готелі на Хоккайдо без гроша в кишені — і згадала тільки через три дні. Три дні! Дитину привезли в Токіо, і вона сидить безвилазно в квартирі, слухає рок і харчується смаженою курятиною та кексами. До школи не ходить. Ні з ким не дружить. Як не крути, а така ситуація — ненормальна. Може, ви скажете: не пхай носа в чужу сім'ю, обійдемося без твоїх порад. Та їй від цього буде тільки гірше. А може, я міркую надто прагматично, або надто раціонально, або з позицій середнього класу?

— Та ні, ти правий на всі сто відсотків, — відповів Макімура. І повільно кивнув. — Усе саме так. Я не маю чим заперечити. Ти правий і на двісті відсотків. А тому я хочу з тобою порадитися. Тому запросив тебе сюди.

Мене охопило зловісне передчуття. Кінь упав. Індіанці перестали бити в барабани. Настала мертва тиша... Кінцем мізинця я пошкріб скроню.

— І от я подумав, чи ти не міг би приглянути за Юкі, — сказав Макімура. — Приглянути — не те слово. Просто іноді з нею зустрічатися. Дві-три години на день. Розмовляти вдвох, ходити кудись разом і їсти щось нормальне. Цього було б досить. За таку роботу я плататиму. Як домашньому вчителю, якому, однак, не треба чогось навчати. Я не знаю, скільки ти заробляєш, але, гадаю, приблизно таку ж плату я тобі можу гарантувати. Вільний час використаєш, як тобі заманеться. Єдина умова — щоб ти зустрічався з нею щодня впродовж кількох годин. Ну як — непогана пропозиція? Я також з Аме про це по телефону поговорив. Вона зараз на Гаваях. Фотографує. Я їй пояснив ситуацію — і вона зі мною погодилася: мовляв, треба тебе попросити. Вона по-своєму також про Юкі турбується. Вона трохи немов сама не своя. З нервами в неї не все гаразд. Але страшно талановита! Тому іноді голова в неї не спрацьовує. Так, ніби запобіжник плавиться. І тоді вона забуває про все на світі. Ні з одним практичним

завданням не може впоратися. Навіть відняти числа не зуміє.

— Я не розумію, — сказав я, мляво всміхаючись. — Хіба ви не знаєте, що дитині потрібна батьківська любов? Упевненість, що хтось безкорисно і щиро її любить. Такого я їй дати не можу. Можуть дати лише батьки. Ось що треба чітко усвідомити і вам, і вашій дружині. Це по-перше. По-друге, дівчині такого віку будь-що потрібна подружка-ровесниця, з якою вона могла б поговорити по щирості. Уже цього було б досить, щоб їй стало легше. А я — чоловік й набагато старший за неї. Крім того, ні ви, ні ваша дружина про мене нічого не знаєте, чи не так? Узагалі тринадцятирічна дівчина — в певному розумінні вже доросла. Вона дуже вродлива і, крім того, психічно нестійка. Хіба можна таку дитину довіряти зовсім незнайомому чоловікові? Власне, що ви знаєте про мене? Та недавно мене поліція затримала у зв'язку з убивством. А якщо я вкоротив життя людині, що тоді?

— То це ти вбив?

— Та ні! — відповів я, зітхнувши. І батько, і дочка спитали те саме. — Нікого я не вбивав!

— От і добре. Я тобі вірю. Якщо ти кажеш, що не вбивав, — значить, не вбивав.

— А чого це ви мені вірите?

— Ти не з тих, що людей вбивають. І не з тих, що гвалтують неповнолітніх дівчат. По тобі видно, — відповів Макімура. — Крім того, я довіряю інтуїції дочки. З раннього дитинства вона в неї надзвичайно гостра. Не така, як у всіх. Як би це краще сказати... Така гостра, що іноді стає не по собі. Як у медіума. Іноді здається, що вона бачить те, що іншим не видно. Тобі щось таке відоме?

— Начебто... — відповів я.

— Я гадаю, таку здатність вона успадкувала від матері. Її ексцентричність. Тільки мати спрямувала ту енергію в мистецтво. І вийшло те, що люди називають талантом. А от Юкі ще не знає, на що її спрямувати. Тож ця енергія нагромаджується без жодної конкретної мети й переливається через вінця. Як вода з бочки... Загалом вона схожа на медіума. Що й казати, материнська кров. Чогось подібного в мене нема. Зовсім. Всієї цієї ексцентричності. А тому ні дружина, ні дочка не вважають мене своїм. Правду кажучи, життя разом з ними мене трохи втомило. Мені тепер на жінок дивитися неохота. Напевне, ти не уявляєш собі, що означає жити разом з ними — з Аме та Юкі. Суцільна непередбачливість. Як погода. Та, звісно, я їх люблю. Іноді розмовляю з Аме по телефону. Але вдруге жити разом не маю бажання. Бо це пекло. Якщо в мене й був письменницький дар — а він таки був! — то таке життя пожерло його до останку. Чесне слово. Хоча, гадаю, незважаючи на такі втрати, я втримався на плаву. Успішно розгрібав кучугури. Як ти правильно казав. Чудовий вираз... Так, а про що ми говорили?

— Про те, чи можна мені вірити.

— Так... Я вірю інтуїції Юкі. Вона вірить тобі. А тому і я тобі вірю. І ти можеш мені вірити. Не така вже я погана людина. Іноді пишу всякий непотріб, але зовсім не погана людина... — Він знову відкашлявся і сплюнув на землю. — Ну, то як? Ти готовий піти на

це? Тобто приглянути за Юкі. Все, що ти кажеш, я добре розумію. Ясна річ, доглядати дітей — обов'язок самих батьків. Але цей випадок особливий. Як я вже казав, у мене руки зв'язані. Крім тебе, мені нема на кого покластися.

Я довго дивився, як тане піна в моїй склянці. І зовсім не знав, що далі робити. Дивна сімейка... Троє чудіїв та учень П'ятниця. Справжні космічні Робінзони... [39]

— Я не проти того, щоб іноді з нею зустрічатися, — відповів я. — Але тільки не щодня. У мене й так своєї роботи по горло, а, крім того, зустрічатися з людьми за обов'язком мені не до душі. Коли захочу — зустрінуся. Платити мені не треба. Поки що мені своїх грошей вистачає. А зустрічаємося ми з Юкі як друзі, тож частування оплачую сам. Ось лише на таких умовах я готовий пристати на вашу пропозицію. Юкі й мені подобається. Мені з нею цікаво спілкуватися. Однак відповідати за неї я не можу. Сподіваюсь, ви мене розумієте. Отож якби щось сталося — врешті-решт, уся відповідальність, безперечно, ляже на вас. Ще й тому я не можу брати від вас грошей.

Макімура все кивав головою. І кожного разу складки під його вухами тряслися. Грою в гольф їх не позбутися. Потрібна набагато кардинальніша зміна способу життя. Та навряд чи він зможе це зробити. Якби міг, то мав би зробити це раніше.

— Я добре розумію, що ти хочеш сказати. У твоїх словах є логіка, — відповів Макімура. — І я не збираюся перевалювати на тебе будь-яку відповідальність. Про неї тобі взагалі не треба думати. Я просто не маю іншого виходу, і тому уклінно прошу в тебе допомоги. Про відповідальність мова не йде. Що ж стосується грошей, то про це поговоримо коли-небудь пізніше, у відповідний час. Бо я з тих людей, які не забувають повернути своїх боргів. Запам'ятай це на майбутнє. А тепер, може, ти й правий, я покладаюся на тебе. Роби як хочеш. Якщо матимеш потребу в грошах — зв'яжися зі мною або з Аме. З будь-ким. Ніхто з нас не сидить без грошей. Тож не церемонься.

Я промовчав.

— Я відразу помітив, що ти вперта людина, — додав він.

— Та ні. Не вперта. Просто я думаю в рамках особистої системи.

— Особиста система... — повторив він. І знову посмикав себе за вухо. — У ній уже нема жодного сенсу. Все одно що самому робити ламповий підсилювач. Замість того, щоб витрачати час на його складання, краще піти в аудіомагазин й купити собі новенький на транзисторах. Обійдеться дешевше, і звук буде приємніший. А якщо поламається, відразу прийдуть додому й полагодять. Коли ж купуватимеш новий — старий заберуть в рахунок плати. В наш час нема місця особистим системам мислення. Не заперечую, що був час, коли вони мали певну цінність. А тепер — не так. Усе купується за гроші. І навіть мислення. Придбав підходяще, і приєднуй до свого життя. Дуже просто. І відразу можеш користуватися. Долучив одну деталь до іншої — й усе готове. Щось застаріє — можеш замінити. Так зручніше. А чіплятимешся за особисту систему — відстанеш від життя. Як не впораєшся з кермом на повороті — вуличному руху заважатимеш...

— Суспільство розвиненого капіталізму, — підсумував я.

— Саме так, — погодився Макімура. І знову на хвилину замовк.

Навколо зовсім стемніло. Десь поблизу нервово гавкав собака. Хтось, щоразу запинаючись, грав на піаніно сонату Моцарта. Макімура сидів, схрестивши ноги, на східцях веранди і в задумі потягував пиво. "Після повернення до Токіо мені трапляються якісь химерні люди, — подумав я. — Ґотанда, дві висококласні повії (одна з них уже мертва), два крутих агенти поліції, Хіраку Макімура та його учень П'ятниця". Вдивляючись у темний сад і прислухаючись до собачого гавкоту та звуків піаніно, я щораз більше відчував, ніби реальність навколо мене поступово тоне й тоне в пільмі. Навколишні предмети втрачали первісну форму, перемішувалися між собою і в своїй цілковитій беззмістовності оберталися в загальний хаос. Вишукані пальці Ґотанди на спині Кікі; вулиці засніженого Саппоро; Кізенька Мей з її "ку-ку!"; пластмасова лінійка, що ляскає по долоні агента поліції; постать Чоловіка-Вівці, який чекає на мене в глибині темного коридору — все це зливалося в одне ціле. "Може, я просто втомився?" — подумав я. Ні, не втомився. Просто навколишня реальність неждано-негадано розтанула. Розтанула — й перетворилася на круглий згусток хаосу, схожого на якесь небесне тіло. І водночас піаніно все бринькало, а собака все гавкав. Хтось намагався мені щось сказати...

— Гей! — озвався Макімура.

Я підвів голову й глянув на нього.

— А ти ж знав цю жінку, правда? — сказав він. — Ту, яку вбили. Я в газеті прочитав. Здається, це сталося в готелі, так чи ні? В газеті написали, що її особу не встановлено. Що в її гаманці знайшли тільки візитну картку і власника картки допитують. Твого прізвища не надрукували. За словами мого адвоката, в поліції ти вперто стверджував, що не знаєш її. А насправді знаєш, хіба ні?

— Чому ви так думаєте?

— Просто так... — Він взяв ключку, виставив її перед собою, як меч, і видивився на її кінець. — Здалося, ніби ти щось приховуєш. Чим довше я з тобою розмовляю, тим більше мені так здається. Ти прискіпливий до дрібниць, але поблажливий до головного. Видно, що мислиш за таким зразком. Цікава вдача. Ти чимось схожий на Юкі. Працюєш, щоб вижити. Людям важко тебе зрозуміти. Спіткнешся — і тобі кінець. У цьому ти з Юкі — обоє рябє. От і цього разу, вважай, тобі пощастило. Бо з поліцією краще не мати справи. Цього разу ти відкрутився, а наступного, може, й не вдасться. "Особиста система" — річ добра, але якщо ти спираєшся тільки на неї, то можна ноги поламати. Вже не ті часи...

— Та я на неї не спираюся, — заперечив я. — Скоріше, все це схоже на рухи в танці. На звичні рухи. Не голова, а тіло про них пам'ятає. Коли звучить музика, тіло само рухається. І не має значення, якщо навколо навіть щось змінилося. Танець надзвичайно складний, і не треба відволікати уваги на те, що відбувається навколо. Бо як почнеш відволікатися — зіб'єшся з ритму. І здаватимешся незграбним. Не в дусі часу...

— Ти якийсь дивний, — сказав він. — Щось мені нагадуєш... А от що?

— Цікаво, що? — спитав я. Може, картину Пікассо "Голандська ваза і три бородатих вершники"?

— Однак ти мені подобаєшся, і я тобі довіряю. Тож вибач за настирливість, але приглянь за Юкі. Прийде час — і я тобі віддячу. Я ніколи не залишаюся в боргу. Здається, я вже це казав, правда?

— Так, я чув.

— От і добре! — сказав Макімура. І приставив ключку до веранди.

— Більше нічого в газетах не писали? — допитувався я.

— Майже нічого. Тільки те, що її задушили панчохою. Що готель найвищої категорії — безнадійне місце для розслідування. Нічого про жертву невідомо, навіть імені ніхто не знає. Написали, що її особу встановлюють, от і все... Такі випадки часто трапляються. Та невдовзі про нього забудуть.

— Мабуть, — погодився я.

— Хоча й не всі, — сказав він.

— Можливо, — відповів я.

Примітки

1

Кіт Херінг (1958-1990) — відомий американський художник у стилі "нью-арт", прославився своїми графіті в нью-йоркському метро. (Тут і далі — прим. перекладача.)

2

Одна з відеоігор про Пекмана — персонажа, який рухається по пунктирній лінії, наражаючись на чудовиськ.

3

Дарт Вейдер — верховода темних сил у кіносеріалі "Зоряні війни".

4

Адам Ант — псевдонім Стюарта Годарда, зірки англійського панк-року 70-х років минулого століття.

5

"J&B" — шотландський віскі.

6

Якудза — японський різновид мафії.

7

Акасака — один з престижних центральних районів Токіо.

8

Гіндза — центральний квартал Токіо.

9

Один з різновидів відеогри про Пекмана.

10

Натяк на одну з ворогуючих сторін у фільмі "Зоряні війни".

11

Кендо — традиційне фехтування на мечях.

12

Ханеда — найближчий до центру Токіо аеропорт.

13

Джек Керуак (1922-1969) — відомий американський письменник з покоління "бітників".

14

Дядько Скрудж — негативний персонаж "Різдвяних історій" Чарльза Діккенса.

15

Юкі (яп.) — сніг.

16

"І порцелянова лялька в старому Гонконгу жде мого повернення".

17

Часи змінюються.

18

Сила позитивного мислення (англ.).

19

Відповідає дев'ятому класу української школи.

20

Сібуя — один з головних районів Токіо.

21

Аме (яп.) — дощ.

22

Аояма — стара назва території Токіо, що тепер входить у західну частину району Міната й східну частину району Сібуя.

23

"Шафт" — фільм Гордона Паркса (1971 року), в якому головним героєм виступає Джон Шафт (його роль виконує Річард Раунтрі), негр-детектив. Музику до нього написав Айзек Хейз.

24

Патінко — найпопулярніший в Японії гральний автомат.

25

Роппонгі — квартал з багатьма розважальними закладами в центральній частині Токіо.

26

Рьоко Накано (нар. 1950 р.) — популярна японська кіноактриса 70-80-х років минулого століття.

27

"Ен-Ейч-Кей" (NHK) — "Корпорація телерадіомовлення Японії"

28

Адзабу — район у центральній частині Токіо.

29

Трумен Капоте (1924-1984) — відомий американський письменник, автор повістей "Лугова арфа", "Сніданок у Тіффані", "З холодним серцем" та інших творів.

30

Місо — густа маса з перекислих бобів.

31

Тофу — м'який соєвий сир.

32

Бенто — дерев'яна коробочка з їжею.

33

Юкіо Місіма (1925-1970) — талановитий японський письменник, автор багатьох романів і драматичних творів, відомий своїм демонстративним самогубством після невдалої спроби військового бунту.

34

"Асахі" — популярна центральна газета, "Секай" — журнал, присвячений питанням політики, економіки, культури.

35

Конняку (яп.) — паста або желе з аморфофалюса (*Amorphophallus conjac*, K. Koch).

36

Сенсей (яп.) — вчитель; вживається також як шанобливе звертання до лікарів, письменників і взагалі до людей творчих професій.

37

Маджонг — китайська гра.

38

Мітіко Камба — студентка Токійського університету, яка загинула 1960 р. від рук поліції під час демонстрації проти укладення Угоди про безпеку між Японією та США.

39

Натяк на американський комікс "Сім'я космічних Робінзонів", за яким 1965 р. було знято фантастичний телесеріал "Загублені в космосі".

Харукі МУРАКАМІ

ТАНЦЮЙ, ТАНЦЮЙ, ТАНЦЮЙ

Роман

Том 2

25

О сьомій Юкі несподівано повернулася. Сказала, що прогулювалася берегом моря. "Ну що, може, хоч повечеряєте перед дорогою?" — запитав Макімура. Юкі захитала головою й відповіла, що не голодна і вже їде додому.

— Ну, як ще раз з'явиться настрій, навідайтесь у гості. Упродовж цього місяця я, напевне, буду в Японії, — сказав батько. І, звертаючись до мене, подякував за те, що я приїхав, і вибачився, що не прийняв мене гостинніше. "Нема за що", — відповів я.

Учень П'ятниці провів нас до автомобіля. На стоянці в глибині двору я побачив джип "Черокі", моторолер "Хонда" на 750 кубічних сантиметрів та мотоцикл для їзди по бездоріжжю.

— Як видно, життя у вас складне — на витримку, — сказав я П'ятниці.

— Авжеж, не просте, — відповів той, трохи подумавши. — Сенсей[1] не з тих письменників, що живуть у башті зі слонової кістки. Хоч би там що, а на першому місці в нього дія.

— Якась дурість! — тихо буркнула Юкі.

Ми з П'ятницею вдали, ніби нічого не почули.

* * *

Як тільки ми сіли в "Субару", Юкі відразу заявила, що хоче їсти. Я зупинив автомобіль перед ресторанчиком "Ханґрі Тайґер"[2] на морському узбережжі, й ми з'їли по біфштексу. Я випив безалкогольного пива.

— То про що ви розмовляли? — спитала вона, взявшись на десерт до пудинга.

Я не мав підстав щось приховувати, а тому пояснив їй суть батькової пропозиції.

— Я так і думала! — скривившись, сказала Юкі. — Це в його дусі. Ну, і що ж ви йому відповіли?

— Ясна річ, я відмовився. Я на таке не можу пристати. Загалом вийшла дивна розмова. Та незалежно від неї я от гадаю, чого б нам іноді не зустрічатися? Заради нас обох. Хоча я сильно відрізняюся від тебе віком і способом життя, по-іншому думаю й відчуваю, ми, здається, могли б багато про що поговорити. А ти як вважаєш?

Вона здвигнула плечима.

— Як захочеш мене побачити — телефонуй. Люди не мусять зустрічатися за обов'язком. Захочемо — зустрінемося. Ми відкрили одне одному те, чого нікому не казали, і тепер маємо спільну таємницю. Так чи ні?

Вона трохи завагалась, а потім промимрила:

— Угу...

— Якщо таку річ тримати в собі, то вона швидко розбухне, — вів я далі. — Настане мить, коли її вже не стримаєш. І якщо не відкрити віддушину — станеться вибух. Ба-бах! Розумієш? Як до такого стану дійде — життя стане нестерпним. Самому зберігати таємницю важко. Буває гірко й тобі, й мені. Нема кому розповісти, і ніхто не зрозуміє, що в тебе на душі... А от ми одне одного розуміємо. І можемо чесно все розповісти.

Вона кивнула.

— Я від тебе нічого не вимагаю. Як захочеш щось мені розповісти — телефонуй додому. Незалежно від того, що говорив мені твій батько. Я не збираюся грати роль співчутливого старшого брата або дядька. У певному розумінні ми з тобою рівні. І можемо допомагати одне одному. Ось чому нам варто іноді зустрічатися.

Вона нічого не відповіла. А коли впоралася з десертом, голосно ковтаючи, запила водою. І скося зиркала на сім'ю товстунів, яка за сусіднім столом жваво напихала роти їжею. Батько, мати, дочка і маленький син. Усі на диво опецькуваті. Сперши лікті на стіл, я сьорбав каву й розглядав обличчя Юкі. "Справді гарна дитина", — подумав я. Якщо довго дивитися на таке обличчя, то починає здаватися, що тобі влучили камінцем у саме серце. Ходи до мого серця настільки звивисті, що його глибіню зазвичай нікому недосяжна, але Юкі зуміла точно вцілити туди камінцем. "Якби я мав п'ятнадцять років — закохався б у неї", — подумав я. А втім, у п'ятнадцятирічному віці я навряд чи

зрозумів би, що вона відчуває. Тепер до певної міри розумію. І по-своєму можу її оберігати. Але у свої тридцять чотири до тринадцятилітніх дівчат не залицяюсь. Із цього нічого путнього не виходить.

Я здогадувався, чому однокласники знущалися з неї. Напевне, її врода виходить за межі їхньої повсякденності. Занадто яскрава. І до того ж, вона не намагається з ними зблизитись. І тому вони її побоюються й істерично дражнять. Їм здається, ніби вона несправедливо зневажає їхню компанію. Ось у цьому вона відрізняється від Готанди. Готанда добре усвідомлював, яке сильне враження справляв на оточення, і вміло його стримував. Контролював його. І ні в кого не викликав побоювання. І навіть коли опинявся в самому центрі уваги, приязно всміхався й жартував. Тоді не треба було особливих жартів. Досить було всміхнутися й перевести розмову у звичайнісінький жарт. І коли він так робив, усі думали: "От чудовий хлопець!". Таким Готанда й був — справді чудовим хлопцем. Юкі — зовсім інша. Вона з усіх сил намагається жити осторонь інших людей. А думати про порухи їхніх душ і відповідно реагувати вона вже неспроможна. І цим вона їх ображає, а через них — себе. Ось у чому вона радикально відрізняється від Готанди. Важкий спосіб життя. Трохи заважкий для тринадцятирічної дівчини. Навіть для дорослого нелегкий.

Що з нею буде далі — я не уявляв собі. Як пощастить — може, знайде, як мати, спосіб самовираження і на все життя зануриться в якийсь вид мистецтва. "І, мабуть, не має значення, в який — тільки б її вибір збігався зі спрямованістю її душі, й тоді люди її оцінять", — подумав я. Я не був у цьому впевнений. Але так мені здавалось. Як казав Хіраку Макімура, у ній відчувалася внутрішня сила, аура та обдарованість. Те, що її робило неабиякою. А от розгрібання кучугур їй не до снаги.

А може, вона стане звичайнісінькою дівчиною, коли їй виповниться вісімнадцять-дев'ятнадцять років. Такі випадки я зустрічав не раз. Дівчина, яка у свої тринадцять-чотирнадцять років вирізнялася яскравою красою, з настанням статевої зрілості поволі втрачала той зовнішній блиск. Різко виражена краса, що, здавалося, від самого дотику пальця могла зникнути, поволі блякла. І дівчина перетворювалася на одну з тих, про яких кажуть: "Красива, але не вражає". Хоча сама від цього, здається, ставала щасливішою.

Ясна річ, я не здогадувався, в який із двох способів вона дорослішатиме. Як не дивно, у житті кожної людини є своя вершина. Коли вона її досягає, нічого іншого їй не залишається, як спускатися вниз. І нічого тут не вдієш. Ніхто заздалегідь не знає, де буде його вершина. І думає, що тим часом усе гаразд. Та раптом людина опиняється на гірському вододілі. Ніхто не знає, коли це станеться. Одні досягають вершини у дванадцять років. А після того живуть сірим, непримітним життям. Інші до самої смерті піднімаються вгору. А ще інші вмирають на самій вершині. Чимало поетів та композиторів жили бурхливо, як буревій, занадто стрімко піднялися до вершини — і тому пішли з життя, не доживши й до тридцяти років. А от Пабло Пікассо навіть після вісімдесяти малював свої шедеври — і спокійно вмер на своїй постелі.

А як складалося моє життя?

"Вершина..." — подумав я. Чогось такого в мене не було. Я оглянувся назад — і мені здалося, що це навіть не можна назвати "життям". Були в ньому невеликі підйоми і спуски. Я то піднімався, то спускався. От і все! Майже нічого не зробив. Нічого не створив. Я когось любив, хтось — мене. Та нічого не залишилося. Навдивовижу горизонтальний рух. Плоский пейзаж. Здається, ніби пересуваюся, мов персонаж комп'ютерної гри. Рухаюся, поїдаючи ризик за ризиком в лабіринті гри, геть-чисто як Пекман[3]. Без ніякої мети. І колись неодмінно помру.

"Можливо, ви вже ніколи не станете щасливішими, — сказав Чоловік-Вівця. — А тому нічого не залишається, як танцювати. Так, щоб усі задивлялися".

Я перестав думати й ненадовго заплющив очі.

А коли розплющив їх, то побачив, що Юкі сидить навпроти й пильно дивиться на мене.

— У вас усе гаразд? — спитала вона. — Ви аж зблідли. Може, я щось не те сказала?

Я всміхнувся й похитав головою.

— Та ні, ти нічого поганого не сказала.

— То, може, про щось неприємне думали, так чи ні?

— Можливо.

— І часто ви про таке думаєте?

— Іноді.

Юкі зітхнула і якийсь час бавилася тим, що складала навпіл паперову серветку.

— Буває так, що ви відчуваєтеся страшенно самотніми? Ну, коли раптом над таким задумуєтеся?

— Звичайно, буває, — відповів я.

— Скажіть, а чому зараз тут про це подумали?

— Певно, тому, що ти надто красива.

Якусь мить вона дивилася на мене таким же порожнім поглядом, як її батько. Потім спокійно похитала головою. І нічого не сказала.

* * *

За вечерю Юкі заплатила сама. "Добре, що тато дав купу грошей", — сказала вона. Узяла рахунок, підійшла до каси, добула з кишені кілька банкнот по десять тисяч єн, однією з них розплатилась, а отриману решту, не рахуючи, запхала до кишені шкіряного жакета.

— Він думає, що відбудеться грошима, — сказала вона. — Яка дурість! А тому сьогодні я вас частую. Ми з вами рівні, у певному розумінні, правда? Ви мене завжди частуєте, тож іноді можу і я, хіба ні?

— Дякую, — відповів я. — Одначе для науки скажу тобі, що це суперечить етикету класичного побачення.

— Невже?

— Дівчині не слід брати рахунок, аби самій бігти до каси й платити після того, як її почастували. Треба дозволити чоловікові розплатитись, а потім віддати йому гроші. Інакше можна зачепити його гордість. Звісно, я не ображаюсь. Бо, з будь-якого

погляду, я — не просто мачо[4]. Мені це байдуже, але багатьох чоловіків у світі це турбує. Світ усе ще спирається на принцип "мачо".

— Якась дурість! — сказала вона. — Я з такими на побачення не ходжу.

— Ну що ж, це розумна думка, — погодився я, виводячи "Субару" з автостоянки. — Але ж буває й так, що люди безрозсудно закохуються одне в одного. Без ніякого вибору. От що таке любов. Можливо, ти це зрозумієш, коли трохи підростеш і тобі куплять бюстгальтер.

— Здається, я казала, що вже його маю! — вигукнула вона й замолотила кулачком мене по плечі. Так, що я мало не наїхав на велику червону урну для сміття.

— Та я жартую! — сказав я, зупинивши автомобіль. — У світі дорослих усі жартують, а потім разом сміються, розумієш? А втім, може, мій жарт невдалий. Так чи інакше, а тобі доведеться до цього звикати.

— Гм-м-м... — промимрила вона.

— Гм-м-м... — промимрив і я.

— Якась дурість! — сказала вона.

— Якась дурість! — повторив я.

— Не перекиривляйте мене! — закричала вона.

Я перестав перекиривляти — і знову рушив автомобілем із місця.

— Тільки не годиться бити водія за кермом так, як от зараз. Без жартів, — сказав я. — А то машина на щось налетить — і ми обоє опинимося на тому світі. Ось тобі друге правило етикету класичного побачення. Не вмирати, а будь-що виживати.

— Гм-м-м... — промимрила Юкі.

* * *

По дорозі назад вона майже не розкривала рота. Відкинувшись на спинку сидіння в розслабленій, втомленій позі, про щось думала. Іноді начебто дрімала, а іноді — ні, але судити про це з її вигляду було важко. Касет більше не слухала. Я на пробу поставив "Баладу" Джона Колтрейна, і вона особливо не заперечувала. Здавалося, ніби не помічала, яка музика звучить. Я гнав автомобіль по шосе, півголосом підспівуючи саксофонному соло.

Нічна дорога Сьонан — Токіо, якою ми поверталися додому, навіювала нудьгу. Вся моя увага зосереджувалася на стоп-сигналах переді мною. Особливих розмов не було. Коли ми в'їхали на столичну автостраду, Юкі підвелась і почала жувати гумку. Потім скурила одну сигарету. Кілька разів пихнула й викинула за вікно. "Як закурить другу — насварю", — подумав я. Та обійшлося — вона більше не курила. Інтуїція. Вона відчувала, що в мене на думці. І знала, коли треба відступити.

Я зупинив автомобіль перед під'їздом її квартири на Акасака[5]. І сказав: "Принцесо, ми приїхали!"

Вона загорнула жувальну гумку у фантик і поклала на панель приладів. Потім млявим рухом відчинила дверцята, вилізла з автомобіля — і пішла собі. Не попрощавшись, не зачинивши дверцят і не оглядаючись назад. Складний вік. А може, винне місячне? "Однак усе це дуже скидається на сюжет фільму за участю Готанди", —

подумав я. Вразлива дівчина перехідного віку... Е, Готанда зіграв би в ньому роль набагато майстерніше за мене. Та й у такого партнера, як він, Юкі, напевне, відразу закохалася б по самі вуха. Бо інакше фільм не вийшов би. І тоді... От тобі й на! Знову той Готанда не виходить із думки. Я похитав головою, перегнувся через сусіднє сидіння і хряснув дверцятами. Бам-м! І наспівуючи "Red Clay" услід за Фреді Хабардом, поїхав додому.

* * *

Прокинувшись уранці, я пішов на станцію міської електрички купувати газети. Ще не було дев'ятої, і перед станцією Сібуя[6] вирував потік людей, що поспішали на роботу. Хоча весна настала, усмішки на людських обличчях я міг полічити на пальцях. А втім, вони не здавалися мені усмішками, а скоріше — спазмами обличчя. Я купив у кіоску дві газети, зайшов у кондитерську "Данкін Донатс" і переглянув їх за чашкою кави з пампушками. У жодній із газет я не знайшов найменшої замітки про Мей. Вони писали про відкриття Діснейленду, про війну між В'єтнамом і Камбоджею, про вибори токійського губернатора, про бешкети учнів середньої школи, а про вродливу молоду дівчину, яку хтось задушив у готелі на Акасака, не згадали ні рядочком. Як казав Хіраку Макімура, звичайнісінький випадок, що не входить ні в яке порівняння з відкриттям Діснейленду. Про такі випадки швидко всі забувають. Хоч, звісно, є люди, які не забудуть. Я — один із них. І також убивця. І ті два агенти поліції пам'ятатимуть.

Надумавши подивитись який-небудь фільм, я розгорнув сторінку з кінорекламою. "Нерозділене кохання" вже ніде не показували. І тут я згадав про Готанду. Мабуть, треба принаймні повідомити йому про Мей. Бо якщо раптом його допитають і тоді спливе моє ім'я — я опинюся в незavidному становищі. Від самої думки про те, що поліція знову наступатиме мені на горло, голова заболіла.

Я спробував подзвонити йому з рожевого телефону в "Данкін Донатс". Звісно, вдома його не застав, а тому залишив йому на автовідповідачеві повідомлення, що маю до нього важливу розмову. Потім кинув газети в урну для сміття й пішов додому. По дорозі додому все думав, чого це В'єтнам і Камбоджа воюють між собою. Незрозуміло. Який заплутаний цей світ!

Сьогодні був день наведення порядку.

Я мав зробити силу-силенну справ. Бувають такі дні, коли треба стати реалістом і вступити у відкритий бій із реальністю.

Передусім я відніс у пральню кілька сорочок і стільки ж приніс додому. Потім зайшов у банк, зняв із рахунку грошей, заплатив за телефон і газ. Переказав власнику квартплату за місяць. У шевській майстерні змінив набійки на черевиках. Купив батарейки для будильника та шість чистих аудіокасет. Потім повернувся додому і під звуки радіо Еф-І-Ен[7] заходився прибирати квартиру. Подраїв дочиста ванну. Вийняв усе з холодильника, витер його зсередини й акуратно порозкладав продукти на полицях. Вичистив газову плитку, фільтри кондиціонера, вимив підлогу, вікна й зібрав сміття в кульки. Постелив свіже простирадло, змінив наволочки на подушках. Пропилососив. На все це пішло години дві. Коли, підспівуючи гурту "Styx" у виконанні

пісні "Mister Roboto", витирав ганчіркою жалюзі, задзеленчав телефон. Дзвонив Ґотанда.

— Чи не могли б ми з тобою поговорити віч-на-віч? Нетелефонна розмова, — сказав я.

— Гарзд... А це терміново? Зараз у мене трохи роботи назбиралося. Маю встигнути і на кіностудію, і на знімання рекламного ролика для телебачення. Через два-три дні звільнюсь і зможу спокійно побалакати з тобою, а тепер...

— Вибач, що відриваю тебе від важливих справ. Та, розумієш, загинула людина, — сказав я. — Наш спільний знайомий. Поліція заворушилася.

Ґотанда замовк. Спокійним красномовним мовчанням. Досі я думав, що мовчання — це коли хтось просто нічого не говорить. Та мовчання Ґотанди було особливим. Як і все інше, властиве його вдачі, воно було вишуканим, стриманим, інтелігентним. Дивна річ: мені здалося, що якби я прислухався, то почув би, з якою швидкістю працює його мозок.

— Зрозумів. Гадаю, що заскочу до тебе сьогодні ввечері. Однак не виключено, що запізнюся. Нічого?

— Нічого, — відповів я.

— Подзвоню тобі, мабуть, о першій або другій. Вибач, але раніше не матиму часу.

— Гарзд. Я не лягатиму, почекаю.

Поклавши трубку, я слово за словом пригадав нашу розмову.

Загинула людина. Наш спільний знайомий. Поліція заворушилася.

"Геть-чисто як у детективному фільмі", — подумав я. Усе, до чого має відношення Ґотанда, скидається на кіно. Чому? Здається, ніби реальність поволі відступає назад. І створюється враження, ніби граєш відведену тобі роль. Мабуть, у нього така аура. Я уявив собі, як Ґотанда виходить зі своєї "Мазераті" — у темних окулярах, піднявши комір пальта. Сама елегантність. Як на рекламі автомобільних радіальних шин... Я похитав головою і взявся довитирати жалюзі. Досить! Сьогодні — день повернення до реальності.

* * *

О п'ятій годині я прогулявся аж до Харадзюку і в крамничках уздовж вулиці Такесіта спробував знайти значок із зображенням Елвіса. Траплялася мені там сила-силенна значків — гуртів "Kiss", "Johnny", "Iron Maiden", "AC/DC", "Motorhead", Майкла Джексона і гурту "Prince", — але тільки не Елвіса. І лише в третій крамничці я нарешті помітив значок із написом "ELVIS THE KING"[8] і відразу його купив. Щоб пожартувати, я поцікавився у продавщиці, чи немає в них значка гурту "Sly and the Family Stone". Продавщиця, дівчина років сімнадцяти-вісімнадцяти зі стрічкою в підібраному волоссі, глянула на мене в повному розгубленні.

— А що це таке? Ніколи не чула. Нью-вейв чи панк?

— Ну, щось посередині.

— Останнім часом стільки всього нового з'являється! Просто дивно! — сказала вона, прицмокнувши язиком. — За всім не встигнеш.

— І не кажіть, — погодився я.

Після того я зайшов у ресторанчик "Цуруока", випив там пива і з'їв порцію темпури[9]. Так безцільно минав час, аж поки не зайшло сонце. Sunrise, sunset...[10] Я виступав у ролі двовимірного Пекмана, що без будь-якої мети рухається на екрані монітору та з'їдає перед собою пунктирну лінію. Здавалося, що моє становище ніяк не змінюється. Що я ні до чого не наближаюся. На півдорозі переді мною з'явилися нові розгалуження. А головна лінія, що зв'язувала мене з Кікі, обірвалася. Я начебто збився на манівці. І марно витратив час і зусилля на допоміжні сцени якоїсь п'єси ще перед тим, як добратися до головної. Та, власне, у якій сцені відбувається головна дія? І чи взагалі щось відбувається?

До самої півночі я не мав що робити, а тому зайшов у кінотеатр на Сібуя, щоб подивитися "Вердикт" із Поллом Ньюменом. Фільм виявився непоганим, але я раз у раз занурювався в роздуми, і тому його сюжет розпадався в моїй голові на окремі шматки. Дивлячись на екран, я сподівався, що раптом з'явиться спина Кікі, й тому думками зосереджувався на ній. Кікі! Що ти від мене хочеш?

Коли на екрані показалося слово "The End", майже нічого так і не зрозумівши, про що йшлося у фільмі, я встав і вийшов надвір. Трохи прогулявся вулицею, зайшов у знайомий бар і, хромаючи арахіс, випив дві порції коктейлю "Гімлет". Відразу по одинадцятій повернувся додому й, читаючи книжку, чекав телефонного дзвінка від Готанди. Притому раз по раз зиркав на телефонний апарат. Бо мені здавалося, що він пильно стежить за мною. Явний невроз!

Я пожбурих книжку, розлігся навznak і почав думати про Оселедця[11], якого поховав у землі. Напевне, з нього самі кістки залишилися. Мабуть, під землею тихо і спокійно. І його кісткам також спокійно. Як казав агент поліції, красивим білим кісткам. Оселедець уже нічого нікому не скаже. Я поховав його під деревами в лісі. У паперовому пакеті універмагу "Сейю".

Нічого нікому не скаже...

Я опам'ятався — і відчуття безсилля тихо й безшумно, мовби водою, затопило кімнату. Ніби пробиваючись крізь нього, я подався у ванну кімнату, прийняв душ, насвистуючи мелодію "Red Clay", і на кухні випив банку пива. Потім заплющив очі, порахував по-іспанському від одного до десяти й, уголос промовивши "Кінець!", плеснув у долоні. І тоді безсилля наче вітром здуло. Таке в мене закляття. Коли довго живеш сам, мимоволі набуваєш різноманітних здібностей. Бо інакше не можна вижити.

26

Готанда зателефонував о пів на першу.

— Вибач, друже. Ти не міг би під'їхати до мене зараз на своїй автомашині? — сказав він. — Пам'ятаєш, де я живу?

Я відповів, що пам'ятаю.

— День видався просто божевільний, і мені ніяк не вдавалося раніше вирватися до тебе. Гадаю, ми могли б про все поговорити в автомашині. Щоб мій водій нічого не чув, було б краще у твоїй, чи не так?

— Загалом, так, — погодився я. — Негайно виїжджаю. Через хвилин двадцять, гадаю, прибуду до тебе.

— Ну, до зустрічі! — сказав він і поклав трубку.

Я вивів "Субару" з найближчої автостоянки і вирушив до нього на Адзабу[12]. Дістався туди за п'ятнадцять хвилин. Натиснув на кнопку дзвінка біля таблички з написом "Ґотанда" — його справжнім прізвищем — і він зразу спустився вниз.

— Вибач, що так пізно. Справ було по горло. День випав просто жахливий, — сказав він. — Тепер ще в Йокогаму доведеться їхати. На кінознімання від самого ранку. А перед тим хочеться трохи поспати. Готель уже замовлено.

— Ну, то я відвезу тебе до Йокогами. Ти не проти? — запропонував я. — Дорогою зможемо й поговорити. І час зекономимо.

— Так ти мене просто врятуєш! — зрадів Ґотанда.

Забравшись у "Субару", він зачудовано окинув поглядом салон.

— Нічого й казати, затишно! — вимовив він.

— Бо в нас із машиною спільність душ, — пояснив я.

— Он що! — відповів він.

Як не дивно, він справді був у плащі. І цей плащ йому добре пасував. Замість темних окулярів він нап'яв на ніс звичайні, з прозорими скельцями. Але й вони йому якнайкраще личили. Надавали інтелігентного вигляду. Я погнав автомобіль порожньою нічною дорогою до автостради номер три Токіо-Йокогама.

Ґотанда взяв з панелі приладів касету гурту "Beach Boys" і довго її розглядав.

— Добрі давні часи! — промовив він. — Колись я часто слухав їхні пісні. Ще в середній школі. У цього гурту... як би це сказати... особливий звук. Приязний, приємний. Здається, ніби яскраво світить сонце, пахне морем, а поряд із тобою засмагає вродлива дівчина... Слухав їх — і було враження, наче справді існує такий світ. Міфічний світ, в якому всі завжди молоді, і все навколо сповнене світла. Така от вічна adolescence[13]. Як у казці.

— Так, — погодився я. — Справді саме так.

Він тримав на долоні касету, ніби вимірював її вагу.

— Але, звичайно, все це не може тривати без кінця. Всі старіють. І світ змінюється. Усі міфи колись умирають. Нема на світі нічого вічного...

— Правду кажеш.

— Зізнаюся, що після "Good Vibrations" я майже перестав їх слухати. Чомусь відхотілося. Почав слухати щось важче. "Cream", "The Who", "Led Zeppelin", Джімі Хендрікса... Настала епоха хард-року. Було вже не до "Beach Boys". Однак і зараз я добре їх пам'ятаю. Скажімо, "Surfer Girl"... Усе це — казка. Але зовсім непогана.

— Непогана, — погодився я. — Але й після "Good Vibrations" у них трапляється багато чого хорошого. Вартого того, щоб послухати. І "20/20", і "Wild Honey", і "Holland", і "Surf's Up" — зовсім непогані довгограючі платівки. Мені подобаються. Вони не такі блискучі, як ті, що були спочатку. Нерівнозначні за змістом. Та сила волі у хлопців відчувається, це точно. Хоча психологічно Браєн Вілсон поступово сходив

нанівець, і під кінець майже нічого не робив, явно відчувалось їхнє невтримне бажання вижити, якось зібравши до купи всі свої сили. Однак часи таки змінилися. У цьому ти маєш рацію... Та все одно непогано.

— Ну, тепер послухаю, — сказав Ґотанда.

— Боюсь, тобі не сподобається! — відповів я.

Він уставив касету в магнітофон — і полилася мелодія "Fun, Fun, Fun". Якийсь час Ґотанда їй тихенько підсвистував.

— Добрі давні часи! — вирвалося в нього. — Слухай, навіть не віриться. Відколи ця музика стала популярною, минуло двадцять років!

— А здається, наче це було вчора... — сказав я.

Якусь мить Ґотанда дивився на мене розгублено. А потім приязно всміхнувся.

— Ти іноді складно жартуєш, хіба ні? — сказав він.

— Усі мене не дуже добре розуміють, — відповів я. — Мої жарти більшість сприймає по-серйозному. Жахливий світ! І пожартувати не можна...

— А все-таки твій світ набагато-набагато кращий від мого! — сміючись, сказав він. — У моєму світі найкращий жарт — це покласти сусідові у коробці для бенто кізяки іграшкового собаки...

— А ще краще — покласти справжні.

— І не кажи.

Після того якийсь час ми мовчки слухали музику "Beach Boys". Давні невинні мелодії — "California Girls", "404", "Catch a Wave". Замжичив дощ. Я раз у раз вмикав двірники, потім вимикав, а згодом знову вмикав. От такий був дощ. Легка весняна мжичка.

— Що ти пам'ятаєш із шкільних років? — спитав Ґотанда.

— Убогість і жахливість власного існування, — відповів я.

— А ще?

Я на мить замислився.

— Як на лабораторних заняттях із природознавства ти запалював газовий пальник.

— Чого це? — здивовано спитав він.

— Ти запалював вогонь... як би це сказати... просто шикарно. Здавалося, ніби робиш подвиг, який залишиться назавжди в анналах історії.

— Ну, це ти трохи перегнув! — сміючись, заперечив він. — Однак я розумію, що ти хочеш сказати. Мовляв, я хизувався, так чи ні? Мені не раз це саме говорили інші. І тоді я навіть ображався на такі слова. Бо й гадки не мав хизуватися. Але так, мабуть, мимоволі виходило. Само собою. Від самого малку всі на мене задивлялись. Я притягував їхню увагу. І, природно, все це відкладалося в моїй голові. Хоч би що робив — усе набирало театрального вигляду. І от ця театральність прилипла до мене на все життя. Коротко кажучи, я завжди був як на сцені. А тому, коли став актором, чомусь зітхнув із полегшенням. Бо тепер я міг грати ролі відкрито. — Він зчепив пальці на коліні й якусь мить на них дивився. — Та я не такий фальшивий, як ти думаєш. Насправді чи, точніше, від природи. Я по-своєму чесна, пряма людина, до того ж, і

вразлива. Ніколи не жив під маскою...

— Звичайно, — погодився я. — Та я не це мав на увазі. Я просто хотів сказати, що ти шикарно запалював газовий пальник, от і все! Настільки шикарно, що радий би побачити ще раз, як ти це робиш.

Ґотанда радісно всміхнувся, зняв окуляри і протер їх носовичком. Протер дуже елегантно.

— Ну що ж, коли-небудь наступного разу я спробую це повторити, — сказав він. — Обов'язково приготую газовий пальник.

— А я принесу подушку на випадок, якщо хтось із дівчат знепритомніє, — пообіцяв я.

— Чудова ідея! — погодився він. І захихикавши, надів окуляри. Потім, трохи подумавши, зменшив гучність магнітофона. — Якщо ти не проти, може, поговоримо зараз про ту людину, яка вмерла?..

— Мей, — відповів я, вдивляючись у двірники по той бік вітрового скла. — Її більше нема. Убили. Задушили панчохою в готелі на Акасака. Убивцю не встановлено.

Ґотанда дивився на мене невидючими очима. Тільки через кілька секунд до нього дійшла суть повідомлення. І тоді його обличчя перекошилося. Наче віконна рама під час великого землетрусу. Я кілька разів зиркав на зміну виразу його обличчя. Здавалося, Ґотанда зазнав шоку.

— Коли її вбили? — спитав він.

Я назвав йому точну дату. Щоб зібратися з думками, він знову замовк.

— Жахливо! — сказав він. І кілька разів похитав головою. — Яка жорстокість! Адже не було ніяких причин для вбивства. Така чудова дівчина. І, крім того... — він знову захитав головою.

— Дівчина що треба, — підтвердив я. — Наче з казки.

Зовсім знесилівши, він глибоко зітхнув. По його обличчю раптово розплилася втома. Так, ніби він уже не міг її стримувати. Утому, яку довго нагромаджував десь у собі непомітно для людського ока. "Дивний чоловік!" — подумав я. Чого тільки він не міг! Утомлений, він здавався трохи старішим, ніж був. Але навіть своїй утомі надавав елегантного вигляду. Як аксесуарові свого туалету. Та, звісно, так говорити про нього несправедливо. Він справді-таки втомився. Йому також було боляче. Я в цьому не сумнівався. Просто хоч би що він робив — усе в нього виходило елегантно. Як у легендарного короля, який обертав у золото будь-що, до чого торкалася його рука.

— Пригадую, ми часто балакали утрюх до самого ранку, — тихо сказав Ґотанда. — Я, Мей та Кікі. Було стільки радості, стільки приязні! Того, що ти називаєш "казкою". Але казка так просто людині не дістається. А тому я ними дорожив. І все одно вони зникали. Одна за одною...

Ми обидва замовкли. Я дивився на дорогу спереду, а він — на панель приладів. Я то вмикав, то вимикав двірники. "Beach Boys" неголосно виводили свою давню пісню. Про сонце, серфінг та автоперегони.

— А як ти дізнався, що її вбили? — спитав Ґотанда.

— Мене в поліцію забрали, — відповів я. — У неї була моя візитна картка. Я їй тоді передав. Просив повідомити, якщо дізнається щось про Кікі. Мей тримала картку в найглибшому куточку гаманця. І чого це вона носила із собою таку річ — не розумію. Так чи інакше, того разу вона мала її при собі. І, як на біду, ця картка — єдина річ, яка, на думку поліції, мала допомогти встановити особу вбитої. А тому мене туди й потягли. Показали фотографію трупа й допитувалися, чи я не знаю цієї жінки. Допитували два настирливі агенти поліції. Я сказав, що не знаю. Збрехав.

— Чому?

— Як це чому? А що, краще було б, якби я сказав, що ми з тобою удвох додому повій викликали? Ти уявляєш собі, що сталося б, якби я так зробив? Ти що, з глузду з'їхав? Куди ділася твоя уява?

— Вибач, — сказав він щиро. — З головою трохи не все гаразд. І запитання моє не до речі. Я й сам міг би додуматись. А так дурницю утнув. То що сталося потім?

— Поліція не повірила жодному моєму слову. Вони ж професіонали, нюхом відчують, коли хтось бреше. Цілих три доби наступали мені на горло. Так, щоб і закону не порушити і слідів на тілі не залишити. Добряче натерпівся. Адже вік уже не той, що колись. Ночувати не було де, довелось у буцегарні спати. Щоправда, при незамкнених дверях. Але ж замикай двері чи не замикай — буцегарня є буцегарнею. Там здуріти можна від безнадії та безсилля.

— Я знаю. Сам колись два тижні відсидів. І мовчав. Казали будь-що тримати язик за зубами — і я мовчав. Але було страшно... Два тижні сонця не бачив. Думав, ніколи звідти не вийду. Вони там людей дубасять так, ніби м'ясо пивною пляшкою відбивають. Знають, як домогтися, щоб людина їм піддалася. — Він пильно розглядав нігті на пальцях руки. — А ти що, три доби там просидів і нічого не сказав?

— А що ж тут дивного? Та хіба я міг спочатку відмагатись, а потім сказати: "А ви знаєте, насправді..."? Якби я так зробив, ніколи звідти не вибрався б. У такому разі нічого іншого не залишається, як до самого кінця повторювати те, що сказав уперше. Хоч би там що, вдавати, що нічого не знаєш.

Обличчя Ґотанди знову трохи перекошилося.

— Вибач, що я тебе познайомив із нею і тим самим утягнув у страшенно неприємну історію.

— Тобі нема за що просити вибачення, — відповів я. — Що було — те було. Тоді і я добре розважився. А що тепер — те тепер. Ти не винен в її смерті.

— Воно-то так... Та все-таки тобі довелося брехати поліції заради мене. Оберігати мене, а самому вскочити в халепу. Через мене. Бо цю кашу заварив я.

Я загальмував автомобіль перед світлофором і, дивлячись Ґотанді в очі, сказав найголовніше:

— Слухай, забудь про це. Викинь із голови. І не проси вибачення. Не дякуй. У тебе своя ситуація, і я це розумію. А моя проблема в тому, що я не зумів допомогти їм установити особу Мей. У неї, напевне, є рідня, і я хотів, аби того злочинця спіймали. Хотів розповісти їм усе, що знав. Але не міг. От що мене мучить. Мей не заслужила

того, щоб померти безіменною. Хіба це не гірко?

Він довго сидів, заплющивши очі, в задумі. Мені навіть здалося, ніби заснув. Касета "Beach Boys" скінчилась, я натиснув на кнопку і витягнув її з магнітофона. Навколо запанувала тиша. І тільки одноманітно шурхотіли шини, розбризкуючи воду на шосе. "Яка глуха ніч", — подумав я.

— Я подзвоню в поліцію, — тихо сказав Ґотанда, розплющивши очі. — Анонімно. І назву їм клуб, де вона працювала. Вони встановлять її особу, й це, гадаю, допоможе їм у розслідуванні.

— Прекрасно! — сказав я. — Яка в тебе розумна голова! Справді, я міг зробити такий хід. Тоді поліція нагрянула б на той клуб і дізналася б, що за кілька днів до вбивства ти викликав Мей до себе додому. Ясна річ, тебе викликали б у поліцію. Але тоді постає запитання: чого це я зберігав таємницю, поки вони мені наступали на горло?

Він кивнув.

— Ти правду кажеш. У мене не гаразд із головою. У ній цілковитий розгардіяш.

— Цілковитий розгардіяш, — погодився я. — У такому випадку треба десь залягти — і всі пробіжать повз тебе. Треба перечекати. Нічого особливого не сталося — у готелі задушили жінку. Таке часто трапляється, і цього разу про вбивство всі швидко забудуть. І нема резону, щоб ти відчував якусь вину. Тобі треба втягти голову в плечі й тихо — нічирк! — сидіти. І не смикатися. Бо як зайвий раз смикнешся — ще більше заплутаєшся.

Можливо, я говорив надто холодним тоном. Надто різко. Зрештою, і в мене є емоції. І в мене...

— Вибач, — сказав я, — що присікався до тебе. Просто мені дуже прикро... Прикро, що я не зміг нічим їй допомогти. От і все. А ти ні в чому не винен.

— Ні, винен, — відповів він.

Тиша стала нестерпною, і я вставив нову касету. Бен Е. Кінг завів "Spanish Harlem". До самої Йокогами ми обидва мовчали. Але завдяки цій мовчанці, я відчув до Ґотанди, як ніколи раніше, глибоку приязнь. Хотілося покласти руку на його плече й сказати: "Не переживай. Усе вже скінчилося". Та я нічого не сказав. Умерла людина. Померла й тепер лежить у холодній землі. І це важило більше, ніж я міг перенести.

— А все-таки хто ж убивця? — спитав він згодом.

— Ну що тут скажеш?.. — відповів я. — На такий роботі, як у неї, багато хто трапляється. І всяке може статися. Не лише казка...

— Але ж клієнти того клубу — люди з надійною репутацією. Їхні замовлення реєструються, а тому під час розслідування легко встановити, з ким вона зустрічалася.

— А може, того разу замовлення не йшло через клуб. Схоже на таке. Вона могла зустрічатися з особистим знайомим або підробляти поза клубом — одне з двох. Так чи інакше, а клієнт виявився негідником.

— Жаль дівчини, — сказав він.

— Вона надто сильно вірила в казки, — сказав я. — Вірила у світ уявних образів.

Але ж так не могло тривати вічно. Для того, щоб так було, треба дотримуватися правил. Та не всі на це здатні. Помилишся в клієнтові — й тобі кінець...

— Дивина та й годі! — сказав Ґотанда. — Чого це така вродлива й розумна дівчина подалася в повії? Незрозуміло. Вона могла б забезпечити собі порядніше життя. Могла б улаштуватися на пристойну роботу або підхопити собі якого-небудь багача. Могла б стати фотомоделлю. Але навіщо працювати повією? Звісно, заробляла добрі гроші. Та вони, здається, їй не дуже цікавили. Можливо, як ти казав, їй хотілося казки...

— Можливо, — погодився я. — Як тобі. Як мені. Як усім іншим людям. Усі хочуть казки, та кожне шукає її по-своєму. А тому часто виникають між ними непорозуміння. І навіть доходить до вбивства.

Я зупинився перед готелем "Нью-Ґранд".

— Слухай, може, й ти заночуєш тут сьогодні? — спитав він. — Думаю, номер знайдеться. Замовимо випивку в номер, побалакаємо. Бо все одно я відразу не засну.

Я похитав головою.

— Випити ми ще встигнемо іншим разом. А сьогодні я трохи втомився. Зараз я з радістю поїхав би додому й, ні про що не думаючи, заснув би міцним сном.

— Зрозуміло, — відповів він. — Дякую, що довів. Сьогодні всю дорогу я, здається, торочив тобі всяку нісенітницю.

— І ти втомився, — сказав я. — А про покійну зараз не думай. Вона нікуди не дінеться. Трохи перепочинь, а вже тоді думай про неї. Ти мене розумієш? Вона мертва. Безповоротно, остаточно. Її труп розтяли, заморозили. І ніякі твої докори сумління її не воскресять.

Ґотанда кивнув.

— Я добре розумію, що ти кажеш.

— На добраніч! — сказав я.

— Я в боргу перед тобою, — подякував він.

— Наступного разу запалиш газовий пальник — і ми з тобою квити.

Усміхаючись, він уже збирався вилазити з автомобіля, як раптом ніби щось пригадав і подивився на мене.

— Дивна річ, але на світі, крім тебе, нема людини, яку я міг би назвати другом. Хоча через двадцять років я зустрічався з тобою лише двічі. Дивина та й годі...

По цих словах він вийшов із автомобіля і, піднявши комір плаща, крізь весняну мжичку попрямував до входу в готель "Нью-Ґранд". "Як у кіно "Касабланка", — подумав я. Початок прекрасної дружби..."[14]

Річ у тому, що я таки відчував до нього щось подібне. І тому часто розумів, що він має на увазі. Мені здавалося, що зараз нікого, крім нього, я не назвав би своїм другом. І все-таки думав, що це дивно. А в тому, що мені привиділася сцена з фільму "Касабланка", нема його вини.

* * *

Слухаючи касету гурту "Sly and the Family Stone" і відбиваючи такт пальцями по керму, я поїхав назад до Токіо. Добра стара пісня "Everyday People"[15]...

I am no better and neither are you
We're all the same whatever we do
You love me you hate me
You know me and then
Still can't figure out the bag I'm in
I am everyday people...[16]

Дощ усе сіявся-сіявся, тихо й одноманітно. Лагідний, м'який дощ, од якого вночі із зерен прокльовуються паростки. "Померла безповоротно, остаточно", — сказав я сам собі. "Краще б я заночував у тому готелі й попив віскі разом із Готандою", — раптом подумав я. Нас пов'язували між собою чотири речі. Перша — ми разом виконували лабораторні роботи в кабінеті природознавства. Друга — обидва розлучились і жили одинаками. Третя — обидва спали з Кікі. Четверта — так само спали з Мей. І от Мей уже мертва. Безповоротно, остаточно. А випити віскі з Готандою годилося б. Адже я міг скласти йому гарну компанію. Так чи інакше, мав багато вільного часу й нічого не планував робити завтра. Що ж тоді мене зупинило? "Мабуть, те, що все це неприємно скидалося на сцену з фільму", — дійшов я висновку. Його можна навіть пожаліти. За його надмірну елегантність. Та він у цьому не винен... Мабуть.

Повернувшись у свою квартиру на Сібуя, я став біля вікна й, потягуючи віскі, крізь жалюзі поглядав на швидкісну автостраду. А десь о четвертій відчув, що мене хилить на сон, забравсь у ліжку й заснув.

27

Минув тиждень. Тиждень, упродовж якого весна впевнено захоплювала свої позиції й жодного разу не відступала назад. На відміну від того, що було в березні. Сакура цвіла, а нічні дощі розкидали її пелюстки по всьому місту. Нарешті закінчилися вибори. І почався новий навчальний рік[17]. Відкрився Токійський Діснейленд. Од великого спорту відійшов Б'єрн Борг[18]. У хіт-парадах по радіо перше місце постійно посідав Майкл Джексон. Мертві залишалися мертвими.

Для мене цей тиждень виявився плетеницею безладних, безцільних днів, які нікуди не вели. За цей час я двічі поплавав у басейні. Підстригся в перукарні. Іноді купував газети, але не знаходив жодної замітки про Мей. Напевне, поліція все ще не встановила її особи. Щоразу, купивши газету на станції Сібуя, я заходив у "Данкін Донатс", прочитував її від початку до кінця й викидав в урну. Варті уваги статті мені не попадалися.

У вівторок і четвер зустрічався з Юкі, розмовляв із нею, обідав. А в понеділок, на початку цього тижня, ми виїжджали на автомобілі за місто і всю дорогу слухали музику. Зустріч із Юкі приносила радість. У нас була одна спільна особливість. Ми мали вільний час. Її мати ще не повернулася з-за кордону. Крім неділі та днів зустрічі зі мною, Юкі майже ніколи не виходила з дому. "Бо завжди, коли я прогулююся, який-небудь нероба обов'язково напрошується в наставники", — казала вона.

— Слухай, а чи не поїхати нам у Діснейленд? — запитав я.

— Ні, я туди не хочу! — скривившись, відповіла вона. — Мені там не подобається!

— Що не подобається? Оті м'якенькі, тендітні мікі-мауси, що з комерційною метою розважають дітвору?

— Так, саме вони, — відповіла Юкі.

— Але ж сидіти вдома — шкідливо для здоров'я, — нагадав я.

— Ну, а ви поїхали б зі мною на Гаваї? — запропонувала вона.

— На Гаваї? — здивовано перепитав я.

— Мама телефонувала. Сказала, що я могла б трохи погостювати в неї на Гаваях. Вона зараз там. Фотографує. Кинула мене напризволяще, стільки часу не згадувала — і раптом затурбувалася. І ну дзвонити. Найближчим часом вона не може повернутися в Японію, а я все одно до школи не ходжу... А що, Гаваї — не так уже й погано, правда? І якщо ви захочете приїхати — вона сказала, що дорогу вам оплатить. Адже я сама поїхати не можу, чи не так? Поїдьмо в гості на тиждень. Цікаво ж!

Я розсміявся.

— А яка ж різниця між Діснейлендом і Гаваями?

— На Гаваях принаймні нема наставників.

— Ну що ж, непогана ідея, — визнав я.

— То що, поїдемо разом?

Я на мить задумався. І чим довше думав, тим сильніше переконувався, що поїхати на Гаваї — вельми непогано. Тобто мені чомусь захотілося вибратись із Токіо куди-небудь у зовсім інше середовище. Тут, у Токіо, я опинивсь у патовому становищі. Жодна путяща думка в голові не спливала. Усі провідні нитки обірвалися, а нові не з'являлися. Враження було таке, ніби я роблю щось недоречне в недоречному місці. Хоч би до чого я брався — завжди відчував фізичний дискомфорт. Пригніченість, коли здається, наче споживаєш не ту їжу й купуєш не ті речі. А мертві залишалися мертвими — безповоротно, остаточно... Коротко кажучи, я трохи втопився. Утома, що нагромадилася за три доби прискіпливих допитів у поліції, все ще не пройшла.

На Гаваях досі я провів лише одну добу. На півдорозі до Лос-Анджелеса, куди я летів по роботі, через неполадки в моторі літак зробив вимушену посадку на Гаваях, і мені довелося переночувати в Гонолулу. Після того як авіакомпанія розмістила пасажирів у готелі, в його кіоску я купив собі темні окуляри, плавки й до самого вечора пролежав на пляжі. Чудовий випав день... Гаваї. Прекрасна ідея!

Безтурботно провести там тиждень, досхочу наплаватися, попити "Пінья-коладу"[19] — і гайда додому. Розвіяти втому. Відчути себе щасливим. Засмагнути начорно. А тоді свіжим поглядом подивитися на своє становище, по-новому все обмірковувати й подумки собі сказати: "Ну звичайно! Чого це я раніше не здогадався?". Непогано...

— Непогана ідея, — сказав я.

— Отже, вирішено! Їдьмо квитки купувати!

Перед тим як їхати, я попросив у Юкі телефонний номер і подзвонив Макімурі додому. Трубку підняв учень П'ятниця. Я назвався, і той люб'язно зв'язав мене з господарем.

Я пояснив Макімурі суть справи. І запитав, чи він не проти того, щоб я повіз Юкі на Гаваї. "Та я про таке й не мріяв!" — відповів Макімура.

— Зрештою, й тобі не завадило б трохи розвіятися за кордоном, — додав він. — Розгрібачам кучугур також треба відпочивати. Тим часом і поліція тобою не попихатиме. Та справа ще не закрита, чи не так? Вони до тебе ще заявляться, будь певен.

— Можливо, — погодився я.

— Про гроші не турбуйся. Можеш побути там скільки тобі заманеться, — сказав Макімура. Будь-яка його розмова завжди закінчувалася грішми. Практична людина.

— Скільки заманеться — задовго. Досить і тижня, — відповів я. — Бо в мене і своїх справ по горло.

— Гаразд. Роби, як хочеш, — сказав Макімура. — Ну, то коли відлітаєте? Звичайно, чим раніше, тим краще. Подорож — така штука. Вирішив їхати — негайно вирушай. У цьому весь секрет. Багажу багато не беріть. Ви ж їдете не до Сибіру. Як чогось не вистачатиме — на місці купите. Там усе продається. Думаю, мені вдасться взяти квитки на післязавтра. Годиться?

— Годиться. Свій квиток я сам оплачу. А тому...

— Не говори дурниць! Я на такій роботі, що можу купити квитки на літак із великою знижкою. І на пристойні місця. Отож, довірся мені. У кожного з нас є якісь здібності. І не треба зайвих балачок. Тільки не згадуй про якусь там "власну систему". Житло в готелі я також замовлю. Два номери. Для тебе і для Юкі. З кухнею підходить?

— Ага... Якщо зможу готувати — було б зручно.

— Я знаю одне гарне місце. До пляжу два кроки, навколо тиша, прекрасний краєвид. Я там колись зупинявся. Негайно замовлю на два тижні.

— Але ж..

— Не забивай собі голову ніякими дурницями! Покладись не мене. Не турбуйся, я все зроблю. Матері я сам подзвоню. А в тебе лише одне завдання — поїхати до Гонолулу, розлягтися разом із Юкі на пляжі й годувати її як слід. Її мати все одно гасає сюди-туди. За роботою вона нікого не помічає, навіть свою дочку. А тому й ти ні на що не зважай. Насолоджуйся відпочинком. Але не забувай вчасно нагодувати Юкі — цього буде досить. Розслабся. Зніми напруження. От і все! А до речі, візу маєш?

— Маю. Тільки...

— Отже, післязавтра. Згоден? Беріть із собою плавки, купальники, окуляри від сонця та паспорти. Решту там купите. Усе дуже просто. Ви ж не до Сибіру їдете. У Сибіру було тяжко й жахливо. І в Афганістані не легше... А Гаваї — все одно що Діснейленд. Одна мить — і ти лежиш собі на пісочку, роззявивши рот від подиву. До речі, ти по-англійському вмієш говорити?

— Тільки на побутовому рівні...

— От і добре, — сказав він. — Цього досить. Чудово! Більше мені нема чого сказати. Завтра Накамура привезе тобі квитки. І віддасть гроші за квиток для Юкі із Саппоро. А перед тим подзвонить.

— Накамура?

— Мій учень. Ти його раніше бачив. Молодий хлопець, що прислуговує мені вдома.

"Учень П'ятниця", — зрозумів я.

— Ще є запитання? — спитав Макімура. Здавалося, що їх безліч, але я не міг пригадати жодного.

— Нема, — відповів я.

— Чудово! — сказав він. — А ти, бачу, кмітливий. Такі мені подобаються... А до речі, я тобі приготував подарунок. Ти його візьми. А що це — зрозумієш, коли туди прийдеш. Стрічку розв'яжи — й насолоджуйся. Гаваї — прекрасна місцевість. Справжній парк розваг. Повне розслаблення. Ніякого розгрібання кучугур. Навколо — духмяний запах. Так що розважайся. Зустрінемося ще раз після твого повернення, — додав він і поклав трубку.

"Оце відповідальний письменник!" — подумав я.

Я повернувся за столик і повідомив Юкі, що, мабуть, відлітаємо післязавтра.

— Прекрасно! — зраділа вона.

— Ти можеш зібратися сама? Речі приготувати, покласти купальник, сумку спакувати...

— Це ж тільки Гаваї! — здивувалася вона. — Усе одно що їхати на пляж в Оісо[20]. Не те що в Катманду.

— Та мабуть, — погодився я.

А проте до від'їзду мені лишилося залагодити ще кілька справ. Наступного дня я подався до банку, зняв з рахунку трохи грошей і набрав дорожніх чеків. На рахунку застав досить велику суму. Грошей навіть побільшало, бо надійшов гонорар за роботу, виконану минулого місяця. Після банку я відвідав книгарню, купив кілька книжок. У пральні забрав сорочки. Потім повернувся додому й навів лад у холодильник. О третій подзвонив П'ятниця. Сказав, що зараз він у кварталі Маруноуті, й питав, чи можна привезти мені квитки. Ми домовилися зустрітись у кафетерії "Парко" на Сібуя, і там він передав мені товстий конверт із грошима за квиток для Юкі із Саппоро, двома квитками на Гаваї першого класу з відкритою датою авіакомпанії "Японські Авіалінії", двома пачками дорожніх чеків "American Express" та рекламою готелю в Гонолулу з картою.

— Як приїдете туди, назвіться — і про вас потурбуються, — сказав П'ятниця. — Номери зарезервовано на два тижні, строк перебування можна скоротити або продовжити. На чеках розпишіться — й оплачуйте все, що хочеться. Ні в чому себе не обмежуйте. Усе спишеться на рахунок витрат. Так сказав Макімура-сенсей.

— Усе спишеться? — здивувався я.

— Ну, може, не все... А тому, по змозі, зберігайте квитанції. Буду вам за це вдячний, я їх потім врахую, — всміхаючись, пояснив П'ятниця. Приємним усміхом, без іронії.

Я пообіцяв, що так і зроблю.

— Щасливої дороги! Бережіть себе! — сказав він.

— Дякую, — відповів я.

— Але ж це Гаваї! — додав П'ятниця з приязним усміхом на устах. — А не якесь там Зімбабве...

Яке багатство виразів!

* * *

Коли засутеніло, я вигріб із холодильника продукти й приготував вечерю. Їх вистачило якраз на овочевий салат, омлет та суп із місо[21]. Від самої думки, що завтра я буду на Гаваях, мене охопило дивне відчуття. Таке ж дивне, як начебто я вирушаю до Зімбабве. Напевне, через те, що я ніколи в житті не їздив до Зімбабве.

Я добув із стінної шафи невелику вінілову сумку, вклав у неї туалетний набір, переміну білизни, шкарпетки. Запхав плавки, темні окуляри й крем для засмаги. Засунув дві майки, сорочку з короткими рукавами, шорти та швейцарський складаний ніж. Зверху акуратно поклав літній піджак із міцної картатої бавовняної тканини. Нарешті, застібнув блискавку — і перевіряв, чи не забув паспорта, дорожніх чеків, прав водія, авіаквитків та кредитної картки... Що ще треба взяти?

Нічого більше на думку не спадало.

Виходить, збиратися на Гаваї — дуже просто. Справді, все одно що на пляж в Оісо. Для поїздки на Хоккайдо довелося б приготувати набагато більше речей.

Я поставив сумку на підлогу й підібрав одяг для дороги. Сині джинси, футболку, тонку вітронепроникну куртку й кепку з довгим козирком. Поскладав їх на купу — і відчув, що нема чим зайнятися. І тоді знічев'я прийняв ванну, випив пива. Подивився новини по телевізору. Чогось важливого не повідомляли. Диктор оголосив, що за прогнозами синоптиків погода від завтра погіршиться. "Ну, й добре!" — подумав я. Завтра ми вже будемо в Гонолулу. Я вимкнув телевізор, плюхнувся на ліжко з банкою пива. І знову подумав про Мей. Безповоротно, остаточно мертво Мей. Мей, яка лежить зараз у страшенному холоді. Невпізнана. Ніким не визнана за свою. Ні гурту "Dire Straits", ні Боба Ділана вона вже не почує. А я збираюся завтра на Гаваї. За списані кимсь витрати. Хіба можна назвати такий світ справедливим?

Я потрусив головою і прогнав од себе думки про Мей. Іншим разом подумаю. Зараз надто важко. Надто важко й надто боляче.

Я спробував думати про дівчину з готелю "Дельфін" у Саппоро. Про реєстраторку в окулярах із невідомим мені іменем. Уже кілька днів я страшно хотів із нею порозмовляти. Вона мені навіть снилася. Та, власне, як краще це зробити, — я не знав. Як їй подзвонити? Невже сказати: "Я хочу поговорити з дівчиною в окулярах за конторкою реєстратури"? Ні, так не годиться. Нічого путнього із цього не вийде. Можуть подумати, що я жартую. Бо готель — дуже серйозний заклад.

Я довго сушив собі над цим голову. І подумав, що, напевне, якийсь вихід мав би знайтись. Якщо є сильне прагнення — засоби з'являються. Хвилин через десять я таки придумав. Незалежно від того, вийде чи не вийде, спробувати було варто.

Я зателефонував Юкі. І домовився з нею про завтрашню зустріч. Сказав, що вранці о пів на десяту заїду до неї на таксі. І ніби принагідно спитав, чи вона не знає імені тієї

жінки з готелю в Саппоро. Ну, тієї, яка, мовляв, довірила мені опікуватися тобою в дорозі до Токіо. Реєстраторки в окулярах.

— Так... Здається, знаю. У неї таке дивовижне ім'я, що я навіть записала його у щоденник. Та от зараз не можу пригадати, треба у щоденник заглянути, — відповіла вона.

— Зараз можеш заглянути? — спитав я.

— Я зараз телевизор дивлюся. Пізніше можна?

— Вибач, але я спішу, й то дуже.

Вона щось пробурчала, однак таки порилась у щоденнику.

— Юмійосі-сан[22], — повідомила вона.

— Юмійосі? — перепитав я. — А якими ієрогліфами пишеться?

— Не знаю. Я, здається, казала, що її ім'я страшенно дивовижне, але як пишеться — уявлення не маю. Вона часом не з Окінави? Адже, здається, там такі імена трапляються, хіба ні?

— Та ні... Такі, гадаю, й на Окінаві не зустрічаються.

— В усякому разі, її звати таки Юмійосі, — наполягала Юкі. — Ну, це все? Я ж телевизор дивлюся!

— Що дивишся?

Нічого не відповівши, Юкі брязнула трубкою.

Про всяк випадок я погортав телефонний довідник Токіо в пошуках людей з іменем "Юмійосі". Неймовірна річ, але і в столиці проживало двоє людей із таким іменем. Одна людина писала своє ім'я ієрогліфами, а інша — власник фотоательє — катаканною[23]. Яких тільки імен нема на світі!

Після того я зателефонував у готель "Дельфін" і спитав, чи не міг би я поговорити з Юмійосі-сан. Я особливо ні на що не сподівався, але мене таки з'єднали. "Привіт!.." — сказав я. Вона мене пам'ятала. Отже, мене ще не списано.

— Я зараз працюю, — відповіла тихим голосом, коротко й сухо. — Пізніше подзвоню.

— Гарзд. Хай буде пізніше, — погодився я.

Очікуючи дзвінка від Юмійосі, я зателефонував додому Готанді й на його автовідповідачеві залишив повідомлення, що я терміново відлітаю відпочивати на Гаваї.

Очевидно, Готанда був дома, бо негайно передзвонив.

— От і добре! Я тобі просто заздрю, — сказав він. — Зміниш обстановку, відволічешся. Я також поїхав би, якби міг...

— А що тобі перешкоджає? — спитав я.

— Та, розумієш, не все так просто... Я заборгував своїй конторі. На всю оту метушню — одруження, розлучення й таке інше — чимало грошей позичив. І, як я вже тобі казав, через те залишився без гроша в кишені. Щоб вилізти із цих боргів, працюю до сьомого поту. Знімаюся навіть у рекламі, від якої з душі верне. Абсолютно дивна ситуація. Списую витрат стільки, скільки хочеться, а от віддати борги не можу. Із кожним днем світ стає щораз складнішим. Я навіть не знаю, бідний я чи багатий.

Товарів усяди хоч греблю гати, а того, чого хочеш, нема. Грошей можеш витратити скільки завгодно, але тільки не на те, що тобі до вподоби. Красуню можеш купити, й то не одну, але та, яка мила твоєму серцю, недосяжна. Дивне життя!

— І багато ти заборгував?

— Та чимало, — відповів я[24]. — Кажу "чимало", а насправді навіть як зацікавлена особа не знаю, скільки грошей віддав, а скільки ще винен. Знаєш, я не хвалюсь — я можу все, на що здатна пересічна людина, і навіть більше. А от вести облік грошей мені не до снаги. Від самого погляду на ряди цифр у бухгалтерських книгах здригаюся. Очі самі відвертаються. Мої батьки — старомодні за своїми поглядами та звичками — привчили мене до цього. Мовляв, тільки люди низького ґатунку весь час говорять про гроші. Радили про гроші не думати, наполегливо працювати й жити відповідно до свого достатку. І ще казали не розмінюватися на дрібниці, а зосередити увагу на головній меті. Ти ж знаєш, дехто так вважає. Або принаймні тоді так вважав. Однак у наш час поняття "жити відповідно до свого достатку" втратило будь-який зміст. Усе страшно заплуталося. Головна мета загубилась, а залишилася дрібниця — моя безпорадність перед цифрами. Гіршого не придумаєш. Як складуться далі мої фінансові справи — навіть собі не уявляю. У бухгалтерії намагалися мені докладно пояснити. Але, на жаль, я нічого не второпав. За їхніми словами, одна сума пішла туди, інша — сюди. Ось стільки заборговано, ось стільки позичено, а ще ось стільки списано на витрати. Тут сам чорт ноги поламав би! Кажу їм — зробіть простіше. Та де там! Нічого до них не доходить. Тоді, кажу, хоч поясніть, скільки боргу залишилося. Відповідають — це просто. Мовляв, іще досить багато залишилося. Частину сплачено, а ось стільки ще залишилося. Тому працюй. І списуй якомога більше на представницькі витрати. От така нісенітниця! Відчуття мерзенне — ніби мене пожирає личинка "мурашиного лева". Слухай, я люблю роботу. Я нею не гребую. Але я проти того, щоб мною крутили, як собака хвостом. Іноді аж страх бере... Та годі, я знову заговорився. Пробач. Із тобою завжди в мене язик розв'язується...

— Та нічого. Я ж не проти, — сказав я.

— А втім, це ж не має до тебе ніякого відношення. Наступного разу поговоримо як слід, — сказав він. — Ну що ж, щасливої дороги! Бережись! Мені тебе не вистачатиме. Я все думав, що от викрою час — і нап'ємся з тобою коли-небудь...

— Та я на Гаваї їду! — сказав я, розсміявшись. — А це не те що якийсь там Берег Слонової Кістки. Через тиждень повернуся!

— Так, це правда... Як повернешся — подзвони, гаразд?

— Подзвоню, — пообіцяв я.

— Поки ти вилежуватимешся на пляжі Вайкікі, я відроблятиму борги в ролі зубного лікаря.

— Є різні способи жити на світі, — сказав я. — У кожної людини свій. Different strokes for different folks...[25]

— Гурт "Sly and the Family Stone"! — сказав Ґотанда, ляснувши пальцями. Коли розмовляєш із людиною свого покоління, то справді легко порозумітися.

Юмійосі зателефонувала мені десь близько десятої. Сказала, що оце прийшла з роботи й дзвонить із дому. Я раптом пригадав її будинок за сніговою завісою. Дуже простий будинок. Дуже прості сходи. Дуже прості двері. Пригадав її злегка нервову усмішку. Все це здалося мені страшенно близьким і рідним. Я заплющив очі й уявив собі, як у нічній темряві тихо кружляють міріади сніжинок. "Схоже на те, ніби закохався", — подумав я.

— Звідки ви дізнались, як мене звати? — спитала вона.

Я відповів, що від Юкі.

— Ніякої несправедливості я не вчинив. Хабарів не давав. Не підслуховував. І не випитував нікого побоями. Просто ввічливо спитав у дівчини, як тебе звати, і вона мені сказала.

Юмійосі на мить замовкла — наче засумнівалася в моїх словах.

— Як там вона? Ви її довели додому без пригод?

— Без пригод, — відповів я. — Довіз додому й тепер іноді з нею зустрічаюся. Вона жива-здорова. Щоправда, трохи дивний підліток.

— А вона вам якраз до пари, — сказала Юмійосі безпристрасно. Ніби це був очевидний факт, знайомий усім людям. Скажімо, як те, що мавпа любить банани, а в пустелі Сахара нечасто випадають дощі.

— Слухай, чого ти приховувала від мене своє ім'я?

— Неправда! Хіба я не обіцяла сказати, коли приїдете знову? Нічого я не приховувала, — відповіла вона. — Просто пояснювати важко. Бо всі тільки питають: якими ієрогліфами пишеться, чи часто зустрічається, звідки я родом... Мені страшно обридло повторювати одне й те саме. Більше, ніж ви собі уявляєте.

— Але ж це таке гарне ім'я. Я недавно з'ясував, що в Токіо живуть дві особи з іменем Юмійосі. Ти про це знаєш?

— Аякже! — відповіла вона. — Я ж вам, здається, казала, що раніше жила в Токіо. І давно все перевірила. Якщо вже мені випало таке дивне ім'я, то я зазвичай переглядаю телефонний довідник щоразу, коли опиняюся в новому місті. У Кіото також мешкає одна людина з таким іменем... А що, у вас до мене якась справа?

— Та ні, нічого особливого, — зізнався я щиро. — Просто завтра на якийсь час я від'їжджаю з Токіо. І перед тим захотів почути твій голос.

Вона знову на мить замовкла. І саме тоді до телефонної лінії випадково долучився страшенно далекий жіночий голос, що, здавалося, долинав із кінця довжелезного коридору. Хрипкий, ледве чутний, що звучав якось дивно. Незрозумілий, але сповнений гіркоти. Раз по раз уриваючись, цей голос не переставав скаржитися.

— Ви пам'ятаєте, я вам того разу розповідала, як вийшла з ліфта й потрапила в темряву? — спитала Юмійосі.

— Так, пам'ятаю, — відповів я.

— Так от... Усе це ще раз повторилося.

Я мовчав. Вона також. Далека жінка на телефонній лінії все ще скаржилась. Її співрозмовник раз у раз підтакував, але якось нерозбірливо. Його слабенький голос,

здавалося, повторював коротенькі слова на зразок "ага", "угу". Жінка говорила з такою гіркотою, ніби з великими труднощами піднімалася вгору драбиною. "Схоже на те, наче говорять мерці, — раптом подумав я. — Говорять у кінці довжелезного коридору. Про те, як тяжко вмирати".

— Гей, ви мене слухаєте? — запитала Юмійосі.

— Авжеж, слухаю, — відповів я. — Розповідай.

— Тільки спочатку скажіть — ви справді повірили тоді моїм словам? Чи лише слухали із ввічливості?

— Повірив, — відповів я. — Я тобі цього не розповідав, але після нашої розмови я також там побував. Сів на ліфт, вийшов — й опинився в темряві. Пережив абсолютно те саме, що й ти. А тому вірю всім твоїм словам.

— Побували там?

— Я розповім тобі потім докладніше. Зараз не можу. Багато чого ще не розв'язав. Коли зустрінемось, обов'язково розповім — усе по порядку, від початку до кінця. Тому заради цього нам треба ще раз побачитись. А поки що розкажи, що з тобою сталося? Повір, це дуже важливо.

Запала мовчанка. Непрошені голоси на телефонній лінії заглухли. І настала звичайна тиша.

— Так от, кілька днів тому... — вела далі Юмійосі. — Здається, днів десять тому я вирішила спустися на ліфті у підземний гараж. Близько восьмої вечора. Доїхала — і знову там опинилась. Як і минулого разу. Вийшла з ліфта — і раптом помітила, де я. Цього разу не опівночі й не на шістнадцятому поверсі. Але все було так само. Темно, хоч в око стрель, сиро й пліснявою пахло. І запах, і темрява, і сирість — усе таке саме. Цього разу я нікуди не пішла. Застигла на місці й чекала, поки ліфт знову приїде. Чекала, здається, цілу вічність... Потім ліфт таки приїхав, я сіла в нього й поїхала. От і все.

— А про це ти кому-небудь розповідала? — спитав я.

— Нікому, — відповіла вона. — Навіщо вдруге розповідати? Ні, вирішила, що краще промовчати.

— От і добре! Не треба нікому нічого говорити.

— Слухайте, то що ж мені робити? Останнім часом я почала боятися, що опинюся в темряві щоразу, коли на ліфт сідаю. Але ж коли працюєш у такому велетенському готелі, то кілька разів на день доводиться користуватись ліфтом. Що ж я маю робити? Мені й порадитися нема з ким, крім вас.

— Слухай, Юмійосі-сан, — сказав я. — Чого ти мені раніше не подзвонила? Я б тоді був пояснив, як треба поводитися.

— Та я вам кілька разів дзвонила, — майже пошепки сказала вона. — Але вас ніколи не було вдома.

— Чого ж тоді на автовідповідач не наговорила?

— Не люблю його. З ним я страшенно нервуюся.

— Зрозуміло. Слухай, поясню тобі зараз дуже просто. Ця темрява — ніяке не зло, і

нічим тобі не загрожує. А тому нічого не бійся. Там, у темряві, хтось живе — ти ж сама чула його кроки! — але він ніколи не завдасть тобі шкоди. Він навіть мухи не скривдить. А тому, як опинишся в темряві, — міцно заплющ очі й чекай, поки ліфт приїде. Зрозуміло?

Юмійосі мовчки перетравлювала мої слова.

— Можна вам відверто зізнатися де в чому? — спитала вона дуже тихо. — Я іноді про вас згадую. Одначе ніяк не збагну, що ви за людина.

— Я добре розумію, що ти маєш на увазі, — відповів я. — Мені вже тридцять чотири, але, на жаль, у мене надто багато такого, чого я сам собі ще не можу з'ясувати. Надто багато застережень. І от тепер я їх потроху зменшую. По-своєму стараюся з усіх сил. А тому через певний час зможу тобі все точно пояснити. І тоді, гадаю, ми зрозуміємо одне одного ще глибше.

— Будемо сподіватися, що все скінчиться добре, — сказала вона на диво відсторонено. "Ніби диктор у телевізорі", — подумав я. "Будемо сподіватися, що все скінчиться добре. Переходимо до наступної новини..."

— А ти знаєш, я завтра відлітаю на Гаваї, — повідомив я.

— Ага, — байдуже відповіла вона. На цьому наша розмова скінчилася. Ми розпрощались і поклали трубки. Я випив порцію віскі, погасив світло й заснув.

28

— Переходимо до наступної новини... — вимовив я вголос, розлігшись на пляжі Форту Де-Расі й поглядаючи на високе блакитне небо, пальми та чайок. Поряд зі мною була Юкі. Я лежав на маті горілиць, а вона — долічерева із заплющеними очима. Із велетенської магнітоли фірми "Санйо" поруч неї лилася нова мелодія Еріка Клептона. На Юкі було мініатюрне бікіні коричнювато-зеленого кольору, а її шкіра, від шиї до ніг натерта кокосовою олією, вилискувала як у молодого дельфіна. Мимо нас раз по раз проходили саманці з дошками для серфінгу під руками, а на шиях засмаглих парубків зі служби порятунку на спостережній вищці холодно мерехтіли золоті ланцюжки. У місті витали пахощі квітів, фруктів та олії для засмаги.

Переходимо до наступної новини.

Останнім часом відбувалися різні події, з'являлися нові персонажі, й одна за одною змінювалися сцени. Ще недавно я безцільно блукав вулицями засніженого Саппоро. А зараз лежу собі на пляжі й розглядаю небо над Гонолулу. Усе складалося так, ніби я провів лінію між двома точками. Протанцював під звуки музики аж сюди. Чи вправно я танцював? Я перебрав у пам'яті по порядку, одну за одною, всі дотеперішні події й перевіряв, чи правильно на них реагував. "Не так уже й погано", — вирішив я. Можливо, не найкраще. Але й не погано. Навіть якби я знову опинився в такому становищі, то, мабуть, діяв би так само. Згідно з власною системою. В усякому разі, ноги мої рухаються. І не збиваються з кроку.

Отже, зараз я у Гонолулу. Перепочинок...

— Перепочинок, — сказав я сам собі вголос. Збирався сказати тихо, але Юкі начебто почула. Вона ліниво перевернулася, зняла темні окуляри і, недовіжливо

примруживши очі, глянула на мене.

— Про що ви оце думаєте? — спитала вона хрипким голосом.

— Та особливо ні про що. Про всякі дрібниці, — відповів я.

— Робіть що хочете, але не треба бубоніти мені під вухом. Хочете поговорити — говоріть, коли будете самі в номері.

— Вибач. Більше не буду.

Юкі подивилася на мене чомусь лагідно.

— Бо це якась дурість.

— Ага, — погодився я.

— Зовсім як самотній дідуган, — сказала вона. І перевернулася на інший бік.

З аеропорту ми поїхали на таксі до готелю в Гонолулу, залишили в номері свої речі, переодяглися у шорти й футболки, а тоді подалися в найближчий торговий пасаж й купили величезну магнітолу. За бажанням Юкі.

— Якнайбільшу й гучну, — сказала вона.

За дорожні чеки Хіраку Макімури придбали досить-таки велику магнітолу фірми "Санйю". І до неї — запасні батарейки та кілька касет. "Більше нічого не треба? — запитав я Юкі. — Скажімо, чогось із одежі, купальник або що?" — "Нічого не треба", — відповіла вона й захитала головою. Щоразу, коли ми виряджались на пляж, вона обов'язково брала магнітолу із собою. Звісно, переносити її мусив я. Закинувши магнітолу на плече, як жартівливий туземець з фільму "Тарзан" ("Пане, я далі не піду. Там живуть злі духи"), я плівся вслід за Юкі. Диск-жокей безперестанку ставив по радіо пісню за піснею. Ось чому я на все життя запам'ятав хіти тієї весни. Пісні Майкла Джексона розносилися по світу, як епідемія. Трохи більші посередності, Хол та Оутс, уперто пробивали собі дорогу в поп-зірки. Гуртові "Duran Duran" не вистачало уяви, Джо Джексону — здатності роздмухати іскру свого таланту на весь світ. У гурту "Pretenders", як не крути, не було майбутнього. Гурти "Supertramp" і "Cars" викликали нейтрально-гірку посмішку... І таке інше, і тому подібне — поп-співачи і поп-пісні в незліченній кількості.

Як обіцяв Хіраку Макімура, житло для нас виявилось досить пристойним. Звісно, меблі, дизайн внутрішнього опорядження та картини на стінах були дуже далекі від того, щоб називатися шикарними, але вони створювали в кімнатах навдивовижу приємний затишок (зрештою хто посміє вимагати на Гавайських островах особливого шику?). А до пляжу було два кроки. Номери на десятому поверсі, тихі, з краєвидом за вікнами. Ми могли засмагати прямо на балконі, споглядаючи море. Простора, чиста кухня із зручностями — від мікрохвильової печі до посудомийки. Номер Юкі містився поряд — менший, зі скромною кухонькою. Постояльці, які нам траплялись у ліфтах і в фойє, одягалися дорого й зі смаком.

Після того як ми придбали магнітолу, я сам вирушив у найближчий супермаркет і накупив там пива, каліфорнійського вина, фруктів та соків. А також продуктів, із яких можна було на перший раз приготувати пристойні сандвічі. І тільки тоді ми з Юкі попрямували на пляж, полягали одне біля одного на матах — і до самого вечора

розглядали море й небо. Майже ні про що не говорили. Тільки іноді переверталися з боку на бік і, віддавшись плинові часу, нічогісінько не робили. Сонячне проміння навдивовижу щедро лилося на землю й обпалювало пісок. Вітер із моря — м'який, лагідний і трохи вологий, — ніби похопившись, іноді погойдував листям пальм. Я раз у раз впадав у дрімоту й кожного разу, коли раптом прокидався від голосу людей, що проходили мимо, або подуву вітру, запитував себе: де я? "На Гаваях", — переконував я сам себе, хоча й не відразу це вдавалося. Піт, перемішаний із олією для засмаги, стікав по щоках і скапував із вух на землю. Різноманітні звуки то накочувалися, то відступали, як хвилі. Іноді до них домішувалося биття мого серця. Здавалося, ніби й моє серце — одна з великих стихій на Землі.

Я ослабив гайки, що скріплювали голову, й зняв напруження. Перепочинок...

Обличчя Юкі помітно змінилося. Це сталося тоді, коли вона зійшла в аеропорту з літака і його торкнулося тепле, м'яке гавайське повітря. Спустившись із трапу, вона зупинилася, заплющила очі від нестерпно-сліпучого сонця, глибоко вдихнула, а потім розплющила очі й глянула на мене. Саме тоді напруження, що досі тонкою плівкою вкривало її обличчя, безслідно зникло. На ньому не залишилося ні побоювання, ні роздратування. У тому, як вона поправляла волосся на голові, як загортала у фантик жувальну гумку й викидала, як без будь-якого приводу здвигувала плечима — у всіх цих завжди недбалих жестах тепер проглядала легкість і природність. Більше того, я всім серцем відчув, як жахливо складалося досі її життя. І не тільки жахливо, але й навіть неправильно.

Тепер, коли Юкі лежала на пляжі в тісному мініатюрному бікіні, з підібраним догори волоссям і в темних окулярах, визначити її вік не вдавалось. Її тіло все залишалось дитячим, але її нові природні манери, спрямовані на самовдосконалення, змушували вважати її набагато дорослішою для своїх років. В її тонких руках і в струнких, але не тендітних ногах вчувалася якась сила. Як тільки вона рішуче витягувала руки й ноги — навколишній простір, здавалося, розширювався на всі чотири сторони. "Зараз вона переживає найдинамічніший етап свого росту, — подумав я. — Бурхливо й стрімко дорослішає".

Ми натерли спину одне одному олією для засмаги. Спочатку Юкі мені. "Яка величезна спина!" — здивувалася вона. Такого мені раніше ніхто не казав. Вона була першою. Коли я натирав її, від лоскоту вона аж звивалась усім тілом. З-під підбраного догори волосся виглянули маленькі білі вуха й потилиця. І я мимоволі всміхнувся. Бо здалека її тіло на піску здавалося настільки дорослим, що я навіть здивувався, і тільки потилиця видавала недоречні ознаки її юного віку. "Вона ще зовсім дитина", — подумав я. Як не дивно, жіноча потилиця відображає прожиті роки так само, як річні кільця вік дерева. Та якби мене спитали, чому і що при цьому змінюється, — я не зумів би як слід пояснити. І все-таки у дівчини — дівчача потилиця, а в зрілої жінки — потилиця зрілої жінки.

— Спершу треба поволі засмагати, — сказала Юкі повчальним тоном. — Спочатку в затінку, потім на осонні, а після того знову в затінку. Бо інакше обпалитеся. Шкіра

візьметься пухирями і від них залишаться шрами. І буде у вас страшнючий вигляд.

— У затінку, на осонні, у затінку, — повторював я, натираючи її спину кокосовою олією.

Ось чому нашого першого півдня на Гаваях ми пролежали здебільшого у затінку пальм, слухаючи диск-жокея на FM-діапазоні. Час від часу я залізав у море, плавав, а потім заходив у бар під тентом і пив крижано-холодну "Пінья-коладу". Юкі не купалася. "Спочатку — повне розслаблення!" — заявила вона. І весь час смоктала ананасовий сік, а також потроху кусала хот-дог із гірчицею та маринованими огірками. Велетенське небесне світило, зафарбовуючи обрій кольором томатного соусу, вже опускалося в море, прогулянкові пароплави запалили вогні на своїх щоглах — а Юкі все ще лежала на пляжі, насолоджуючись останнім сонячним промінням.

— Ходімо додому, — сказав я. — Сонце заходить, і живіт присох до спини. Трохи прогуляємось і з'їмо де-небудь нормального гамбургера. Справжнього гамбургера — із соковитого м'яса, щедро приправленого кетчупом та смачно підсмаженою цибулькою...

Юкі кивнула, але не встала на ноги, а сіла навпочіпки, вдивляючись у море. Ніби жаліючи за рештками дня. Я згорнув мати і взяв на плече магнітолу.

— Не турбуйся, — сказав я. — У нас є ще завтра. Ні про що не думай. А як скінчиться завтра — буде післязавтра.

Вона підвела на мене очі й усміхнулася. Я простяг їй руку, вона міцно схопилася за неї і підвелася.

29

Наступного ранку Юкі сказала, що ми їдемо на зустріч із мамою. Оскільки нічого, крім матиного телефонного номера, вона не знала, то я подзвонив на нього, коротко відрекомендувався і спитав, якою дорогою туди найлегше дістатись. Її мати винаймала котедж недалеко від Маахи. "Півгодини на автомашині від Гонолулу", — пояснила вона. "Гадаю, ми навідаємося до вас після першої", — сказав я. Після того я подався до найближчого пункту прокату автомобілів і позичив "Міцубісі-лансер". Нічого й казати, подорож видалася приємною. Ми ввімкнули радіо на всю потужність, відчинили всі вікна — і мчали автострадою уздовж морського узбережжя зі швидкістю сто двадцять кілометрів на годину. Сонячне світло, морський солоний вітерець і пахощі квітів супроводжували нас усюди, де ми опинялися.

— Невже твоя мати живе сама? — раптом поцікавився я.

— Навряд! — ледь скрививши губи, відповіла Юкі. — Так довго за кордоном вона сама не могла б дати собі ради. Бо дуже непрактична. І без чужої допомоги їй не обійтись. Б'юсь об заклад — живе разом із коханцем. Як і тато. Пам'ятаєте того "голубого", що був у його домі? Вилощеного неприємного молодика, що, напевне, тричі на день приймає ванну і двічі переодягається.

— "Голубого"?

— А ви хіба не знали?

— Ні, не знав.

— Що за дурість! Та на нього досить глянути, щоб усе зрозуміти, — сказала Юкі. —

Я не можу сказати, тато такий же чи ні, але що той молодик "голубий" — це точно. На всі двісті відсотків.

Радіо заграло "Roxy Music", і Юкі збільшила гучність.

— Мамі здавна подобаються поети. Хтось із молодих хлопців — відомих поетів чи лише початківців. Вона любить, аби він свої вірші декламував за її спиною, коли вона щось робить — скажімо, плівки проявляє. Вона на цьому схилилася. Дивна схильність. Які вірші поет читатиме — їй байдуже. Тільки б читав. Схоже, ніби вона на смерть до нього прив'язується... Краще вже було б, якби тато вірші писав. Та, як не крути, поета з нього не вийде...

"Дивна сімейка" — знову подумав я. Космічні Робінзони. Письменник-відчайдух, геніальна фотохудожниця, дівчина-медіум, "голубий" учень і коханець-поет... От тобі й на! Власне, яке місце я посідаю, яку роль виконую в цій екзальтованій, як під час приступу галюцинації, розширеній сім'ї? Може, клоуна біля дочки, що не в ладах з цим світом?.. "Та перестаньте!" — подумав я. Я тут довго не затримаюсь. У мене перепочинок. Зрозуміло? Перепочинок скінчиться — я мушу повернутися до розгрібання кучугур і не матиму часу з вами гратись. Усе це — тимчасове. Коротенький епізод, не пов'язаний із основним сюжетом. Цей епізод скоро дійде до свого кінця. Після того ви займетесь своїми справами, а я — своїми. Мені до душі простіший, зрозуміліший світ.

Як і радила Аме, перед Макахою я звернув праворуч з автостради та якийсь час проїхав у напрямі гір. Обабіч дороги траплялися раз по раз нетривкі хатини — здавалося, що перший великий тайфун геть-чисто позриває їхні покрівлі. Та незабаром вони скінчились і спереду показалися ворота до району суцільної забудови. Сторож-індієць, який чергував у будці, запитав, куди ми їдемо. Я назвав номер котеджу Аме. Сторож подзвонив кудись по телефону й, повернувшись до нас, кивнув.

— Гарзд, заїжджайте.

За воротами, куди око сягало, тяглися дбайливо доглянуті лужки. Кілька садівників, роз'їжджаючи на візках для гольфу, мовчки підстригали газони й крону дерев. Над травною раз у раз спурхували жовтодзьобі пташки. Одному із садівників я показав адресу матері Юкі й запитав, де це. "Там!" — відповів той і тицьнув пальцем убік — туди, де виднів плавальний басейн і купка дерев на газоні. Чорна асфальтована доріжка огинала басейн великим півколом. Я подякував садівникові й погнав по ній автомашину. Спочатку ми спустилися з одного пагорба, потім піднялися на другий — і під'їхали до будинку в сучасному стилі, пристосованому до тропічного клімату. Його двері виходили на веранду, під піддашшям гойдалися на вітрі металеві дзвіночки. Будинок щільно обступали екзотичні дерева з екзотичними плодами на гілках.

Ми з Юкі вийшли з автомобіля, піднялися по сходах і подзвонили у двері. Сухий перегук металевих дзвіночків під подувом напівсонного вітру навдивовижу гармонійно змішувався з музикою Вівальді, що линула з навстіж розчахнутих вікон. Секунд через п'ятнадцять двері відчинились — і перед нами з'явився чоловік. Засмаглий білий американець не дуже високого зросту, без лівої руки від самого плеча. Міцної статури,

з вусами й борідкою, що надавали йому задумливого вигляду. У збляклій строкатій сорочці навипуск із короткими рукавами та спортивних шортах, із гумовими капцями на ногах. Приблизного мого віку. Не красень, але гарний з лиця. Як для поета — здається, надто кремезний. А втім, у світі трапляються і кремезні поети. В цьому нема нічого дивного. Адже світ широкий.

Чоловік глянув спочатку на мене, потім на Юкі, відтак іще раз на мене й, ледь-ледь схиливши голову, всміхнувся.

— Hello, — привітався він тихо англійською. А потім японською: — Коннітіва[26].

І потиснув нам руки — спочатку Юкі, потім мені. Не дуже сильно.

— Заходьте, будь ласка, — сказав він прекрасною японською мовою.

Чоловік провів нас у простору вітальню, посадив на великий диван і приніс нам із кухні на таці дві банки пива "Прімо", банку коли і три склянки. Ми з ним узялися до пива, а Юкі до своєї коли навіть не торкалася. Потім він підвівся, підійшов до стереопрогравача, зменшив гучність музики Вівальді й знову сів. Кімната чомусь здалася мені наче взятою з роману Сомерсета Моема. Широкі вікна, вентилятор під стелею, стіни, прикрашені виробами народного мистецтва народів південної частини Тихого океану.

— Вона зараз плівку проявляє, прийде через хвилин десять, — сказав він. — Будь ласка, почекайте тут. Мене звати Дік Норт. Я живу тут із нею.

— Радий познайомитися, — відповів я. Юкі мовчки дивилася на краєвид за вікном. Між деревами прозирило синє море. Над обрієм висіла одна-єдина хмара, схожа на череп пітекантропа. Вона застигла на місці й, видно, не збиралася рухатись. Якась уперта хмара. Зовсім біла, з чіткими обрисами. Жовтодзьобі пташки раз у раз Пурхали повз неї зі щебетом. Коли музика Вівальді скінчилася, Дік Норт підняв голку, спритно однією рукою взяв платівку, запхав її у конверт і поставив на полицю.

— Ви гарно розмовляєте японською, — сказав я. Бо все одно говорити не було про що.

Дік Норт кивнув, підняв одну брову, на мить заплющив очі й усміхнувся.

— Я довго жив у Японії, — сказав він нарешті. Відповідати не спішив. — Десять років. Уперше я прибув у Японію під час війни... В'єтнамської війни. І мені там сподобалося. Після війни я вступив до японського університету. Католицький університет. І тепер пишу вірші.

"Як і треба було сподіватися, — подумав я. — Не молодий і не дуже вродливий, але все-таки поет".

— Крім того, перекладаю хайку, танка[27] та сучасні японські вірші англійською, — додав він. — Важка робота, та ще й дуже.

— Мабуть, — погодився я.

Він приязно всміхнувся і спитав, чи я не вип'ю ще однієї банки пива. "Вип'ю", — відповів я. Він знову приніс дві банки пива. З неймовірною елегантністю однією рукою відкрив банку, налив пива у склянку й зі смаком випив один ковток. Відтак поставив склянку на стіл, кілька разів похитав головою і почав уважно розглядати плакат

Ворхола на стіні.

— Дивна річ, — сказав він. — У світі немає одноруких поетів. Чому?.. Однорукі художники є. І навіть однорукі піаністи. Був навіть однорукий бейсболіст. А от цікаво, чому нема одноруких поетів? Але ж щоб писати вірші, здається, не має значення — одна рука в тебе чи три...

"Авжеж, це правда", — погодився я подумки. Бо писання віршів не залежить од того, скільки в людини рук.

— Ви можете пригадати однорукого поета? — спитав мене Дік Норт.

Я похитав головою. А втім, якщо чесно, то я не розуміюся на поезії й навіть імені жодного дворукого поета не можу пригадати.

— Одноруких серферів я знаю кількох, — провадив він далі. — Відпливають од берега ногами, а не руками. Спритні хлопці. Я сам трохи так умію...

Юкі встала й почала ходити по кімнаті. Зупинившись перед полицею, переглянула назви платівок і, не знайшовши для себе нічого цікавого, скривилася так, ніби хотіла сказати: "Яка дурість!" Після того як музика замовкла, вітальню заповнила сонна тиша. Іноді чулось, як за вікном завивали газонокосарки. Хтось голосно когось кликав. Тихенько бряжчали на вітрі металеві дзвіночки. Щебетали пташки. Одначе тиша все це пересилювала. Будь-який звук, що раптом з'являвся, вмиць у ній тонує, не залишаючи по собі жодного сліду. Здавалося, ніби тисячі невидимих мовчунів, користуючись безшумними невидимими пирососами, збирали геть-усі навколишні звуки. Як тільки десь бринів найменший звук, вони зліталися туди й глушили його.

— Тиха місцевість, правда? — сказав я.

Дік Норт кивнув, із любов'ю глянув на свою єдину долоню й потім ще раз кивнув.

— Так, тиха. І це — найцінніше. Подібна тиша особливо потрібна для роботи таким людям, як ми з Аме. Усякі hustle-bustle нам нестерпні... Ну, як би це сказати... метушня і штовханина. Коли людей стільки, що не протовпитись. А як на вашу думку, в Гонолулу гамірно?

Я не вважав, що в Гонолулу так уже гамірно, але щоб не затягувати розмови, з ним погодився. Як завжди, Юкі поглядала за вікно, а на її обличчі можна було прочитати: "Яка дурість!"

— Кауаї — ото гарна місцевість! Тиха й малолюдна. Правду кажучи, я хотів би жити на тому острові, а не тут, на Оаху. Тут занадто багато туристів, занадто багато автомашин і висока злочинність... Однак я тут живу через роботу Аме. Разів два-три на тиждень їй доводиться їздити в Гонолулу. По матеріали. Їй багато чого потрібно для знімання. Крім того, на Оаху набагато легше підтримувати зв'язок, із людьми зустрічатися. Тепер вона різних людей фотографує. Звичайних людей — рибалок, садівників, сільських наймитів, кухарів, ремонтників доріг, торгівців рибою, будь-кого... Вона — виняткова фотохудожниця. В її фотографіях видно талант у чистому вигляді.

Я ніколи не захоплювався фотографіями Аме, але також із цим погодився. Юкі якось дуже дивно засопіла носом.

Він спитав, яка в мене робота.

Я відповів, що працюю позаштатним журналістом.

Моя робота, видно, його зацікавила. Напевне, він вважав, що ми — двоюрідні брати за професією. І поцікавився, що саме я пишу.

"Будь-що, — відповів я. — Пишу все, що тільки замовлять. Коротко кажучи, роблю щось схоже на розгрібання кучугур".

— Розгрібання кучугур... — повторив він й із серйозним виразом обличчя замислився. Мабуть, не зрозумів, що я маю на увазі. Я вже завагався, чи не пояснити йому трохи докладніше, що таке розгрібання кучугур, але саме тієї миті у кімнату зайшла Аме, й наша розмова на цьому обірвалася.

На ній була полотняна сорочка з короткими рукавами й білі протерті шорти. На лиці ніякої косметики, волосся — покуйовджене так, наче вона щойно прокинулася зі сну. І все-таки вона до себе вабила. В її зовнішності проглядало щось схоже на ту аристократичну гордовитість, яку я помітив ще в ресторані готелю на Хоккайдо. Тільки-но вона зайшла у вітальню, ми всі глибоко відчули, наскільки вона відрізняється від будь-кого іншого. Без її пояснень і демонстративних жестів.

Не промовляючи ні слова, вона підійшла до Юкі, запустила свої пальці в її волосся, довго тріпала ним, поки зовсім не розкуйовдила, а потім притиснулася носом до її скроні. Юкі не виявляла до цього особливого зацікавлення, але й не опиралася. Тільки кілька разів труснула головою й повернула волосся на своє місце. Однак тепер її прохолодне ставлення до матері зовсім різнилося від повної байдужості під час зустрічі з батьком. Тепер в її поведінці ледь-ледь проступав стриманий вияв щирого почуття. Здавалося, що між ними таки відбувається нікому іншому невидиме спілкування душ.

Аме та Юкі. Дощ і сніг. "Справді, якась дурниця, — подумав я. — Навіщо вибирати такі імена?". Правильно казав Хіраку Макімура — зовсім як прогноз погоди. Цікаво, якби в них народилася ще одна дитина — як вони її назвали б?

Аме та Юкі не перекинулися жодним словом. Ні "як здоров'я", ні "як живеться". Мати лише покуйовдила волосся дочки й тицьнулася носом їй у скроню. От і все. Після того підійшла до мене, сіла поряд, добула з кишені сорочки пачку "Сейлем", витягла одну сигарету й прикурила від картонного сірника. Поет приніс звідкись попільничку й елегантно поставив її на стіл. Так, наче вставляв вдалий епітет у відповідний рядок вірша. Аме кинула туди сірника, випустила з рота клубок диму і шморгнула носом.

— Вибачте. Ніяк не могла відірватися від роботи, — сказала вона. Така в мене вдача: не можу зупинитися посередині. Коли вже щось почну.

Поет приніс для Аме банку пива і склянку. Спритно однією рукою потяг за кільце на кришці банки й налив пива у склянку. Аме дочекалася, поки піна осіла, і випила одним ковтком півсклянки.

— Ну, то як довго ви зможете побути на Гаваях? — спитала вона мене.

— Не знаю, — відповів я. — Ще нічого не вирішив. Можливо, з тиждень. Зараз у мене відпустка. Та невдовзі доведеться повертатися до Японії та знову братися до роботи.

— Побули б довше. Тут так гарно!

— Авжеж, гарно, — погодився я.

"От тобі й на! — подумав я. — Вона мене й не слухає".

— А ви вже їли? — спитала вона.

— У дорозі сандвічами перекусили, — відповів я.

— А як у нас із обідом? — запитала вона поета.

— Наскільки я пам'ятаю, годину тому ми їли спагеті, — повільно й спокійним голосом відповів він. — Годину тому була дванадцята п'ятнадцять. Зазвичай люди називають це обідом. Як правило...

— Справді? — неуважно спитала Аме.

— Справді, — підтвердив поет. І, повернувшись обличчям до мене, всміхнувся. — Коли вона поринає в роботу, нічого не пам'ятає. Їла чи ні, де і що зараз робить — геть чисто все забуває. Її пам'ять на чистий аркуш паперу обертається. Неймовірна зосередженість...

"Узагалі це, мабуть, не зосередженість, а скоріше, психічне захворювання", — раптом подумав я, та, звісно, вголос нічого не сказав. Просто мовчки сидів на дивані і ввічливо посміхався.

Аме довго дивилася порожніми очима на склянку з пивом, потім, ніби щось згадавши, взяла її в руку й надпила ковток.

— Знаєш, може, ми й обідали, але мені чомусь хочеться їсти. Адже я сьогодні навіть не снідала! — сказала вона.

— Послухай, я не хотів би здаватися прискіпливим, але якщо спиратися на факти, то о пів на восьму ранку ти з'їла великий тост, грейпфрут і йогурт, — пояснював Дік Норт. — І сказала: "Яка смакота!". І також: "Смачний сніданок — велика радість у житті!".

— Та начебто щось таке було... — погодилася вона й пошкрябала ніс пальцем. Потім, утупившись невидючими очима у простір, замислився над почутим. "Як у фільмі Хічкока", — подумав я. Що далі, то менше розумієш, де правда, а де брехня. І щоразу важче розрізнити, де нормальність, а де відхилення від неї.

— А все-таки в моєму животі порожньо, — сказала Аме. — Ти не проти, якщо я ще раз попоїм?

— Звичайно, не проти, — сміючись, відповів поет. — Це ж твій живіт, а не мій. Хочеш їсти — їж скільки влізе. Дуже добре, коли ти маєш апетит. У тебе завжди так. Якщо робота йде успішно, відразу їсти хочеш. Може, приготувати тобі сандвічі?

— Дякую. І разом з тим іще одну банку пива принеси, будь ласка.

— Certainly[28], — сказав він і зник у кухні.

— А ви вже їли? — знову спитала мене Аме.

— У дорозі сандвічами перекусив, — повторив я.

— А Юкі?

— Не хочу! — коротко відповіла Юкі.

— Ми з Діком познайомилися в Токіо, — сказала Аме, закладаючи ногу на ногу і дивлячись мені у вічі. Однак здавалося, що вона пояснювала все Юкі. — І це він

порадив поїхати разом у Катманду. Сказав, що поїздка туди надасть мені натхнення. У Катманду і справді було чудово. А руку Дік утратив на війні, у В'єтнамі. Міна відірвала. "Bouncing Betty"[29] — так її називають. Наступиш на неї — вона підстрибує й вибухає в повітрі. Бабах! Хтось поряд наступив, і Дік утратив руку. Він — поет і японською, як бачите, добре володіє. Ми з ним трохи побули в Катманду, а потім перебралися на Гаваї. Бо після Катманду захотілося теплого клімату. От Дік і підшукав тут житло. Котедж свого друга. Ванна кімната стала фотолaboratorією. Прекрасне місце!

Після таких слів вона глибоко зітхнула — наче давала зрозуміти, що висловила все, що мала сказати, — потяглася всім тілом, і замовкла. Пообідня тиша загусла, яскраве сонячне проміння за вікнами пливло в повітрі, мов пилюка, і повільно розходилося повсюди як йому заманеться. Біла хмара, схожа на череп пітекантропа, все ще висіла над обрієм. І, як раніше, вперто не зрушувала з місця. Сигарета в попільничці, якої Аме більше не торкалася, дотлівала.

"Цікаво, як Дік Норт готує сандвічі? — подумав я. — Як нарізує скибки хліба? Ніж бере правою рукою. Це очевидно. А чим тоді притримує хліб? Ногою? Незрозуміло. Може, скибки успішно нарізуються, коли він рими складає? А все-таки чому б йому не користуватися протезом?".

Трохи пізніше поет приніс сандвічі, надзвичайно вишукано розкладені на таці. Сандвічі з огірками та шинкою, нарізані "по-англійському" — невеличкими шматочками, з уткнутими в них оливками. Начебто дуже смачні. "Як він зумів їх так вправно порізати?" — дивувався я. Потім Дік Норт відкрив банки пива й розлив у склянки.

— Дякую, Діку, — сказала Аме й повернулася до мене. — Він — прекрасний кухар.

— Якби хтось улаштував конкурс одноруких кухарів, то я напевне завоював би перше місце! — підморгнувши мені, сказав поет.

— Скуштуйте, будь ласка, — сказала Аме. І я скуштував. Сандвіч справді виявився дуже смачним. Чимось нагадував вірш. Свіжий матеріал, бездоганна подача, відточена фонетика.

— Смакота! — похвалив я, та все одно не розумів, як він нарізав скибок. Хотів спитати — але питати таке, звісно, не годилося.

Дік Норт, видно, був жвавою людиною. Поки Аме поїдала сандвічі, він знову сховався на кухню й приготував для всіх каву. Дуже смачну каву.

— Послухайте, а ви... а вам з Юкі нічого?.. — спитала Аме.

Я зовсім не розумів її запитання.

— Що означає — "нічого"?

— Я, звісно, маю на увазі музику. Оту рок-музику. Вона вас не дратує?

— Та ні, не дратує, — відповів я.

— А в мене голова просто розколюється, коли її доводиться чути! І півхвилини не можу втримати. Ну ніяк. Бути з Юкі приємно, а от її музика нестерпна, — сказала вона і вказівним пальцем натиснула на скроню. — Я можу слухати музику дуже вибірково. Скажімо, барокову або деякі види джазової. І ще народну. Загалом музику, яка

заспокоює душу. Така мені до вподоби. І ще я люблю поезію. Гармонію і спокій...

Вона вийняла сигарету, прикурила й, затягнувшись, поклала у попільничку. "Мабуть, і цього разу забуде про неї", — подумав я. Так воно насправді й сталося. От добре, що вона досі ще не викликала пожежі! Здається, тепер нарешті я почав розуміти слова Хіраку Макімури про те, що життя з нею виснажило його сили і талант. Вона не з тих, хто обдаровує чимось інших. Зовсім навпаки. Щоб облаштувати своє життя, вона бере потроху від свого оточення. Навколишні люди не можуть із нею не поділитися своїм. Бо вона володіє талантом — потужною силою притягання чужого. І таку поведінку вважає своїм природним правом. Гармонія і спокій... І щоб вона цього досягла, всі люди готові віддати їй усе — навіть свої руки й ноги.

"Та я тут при чому?" — хотілося крикнути мені. Я тут опинився тому, що в мене зараз відпустка. От і все. Відпустка скінчиться — і я знову повернуся розгрібати кучугури. А ця химерна ситуація сама собою скоро розрядиться. Найголовніше — у мене нема чого піднести її блискучому таланту. Та навіть якби я щось і мав, воно знадобилося б мені самому. А сюди, в цю дивну компанію, мене на короткий час закинула примхлива доля... Якби тільки я мав змогу, так і заявив би на все горло. Але ж ніхто мене не почує. У цій розширеній сім'ї я — людина нижчого ґатунку, позбавлена права голосу.

Хмара в незмінному вигляді піднялася трохи вище над обрієм. Здавалося, що до неї можна дістати вудилищем, якщо поплисти туди на човні. Велетенський череп велетенського пітекантропа, що випав із якогось зрізу історії у небо над Гонолулу. "Може, ми — побратими", — подумки сказав я йому.

Упоравшись із сандвічами, Аме знову підійшла до Юкі, запустила пальці в її волосся і трохи їх потріпала. А та з байдужим виразом обличчя втупилася в чашку кави.

— Яке розкішне волосся! — сказала Аме. — І я мріяла мати таке. Пряме, блискуче... До мого рукою не можна торкнутися — відразу куйовдиться. Правда, принцесо? — І вона знову тицьнулася носом у доччину скроню.

Дік Норт прибрав із стола порожні пивні банки й тацю. І поставив платівку — щось з камерної музики Моцарта.

— Може, ще пива? — спитав він мене. Я відповів, що не треба.

— Ну, а тепер я хотіла б обговорити сімейні справи наодинці з Юкі, — сказала Аме холодним тоном. — Як мати з дочкою. А тому, Діку, може б ти показав йому наш пляж? Години вистачить...

— Із радістю. Звичайно, — сказав поет, устаючи з дивана. Підвівся і я. Поет легко поцілував Аме в щоку, нап'яв білий парусиновий капелюх і зелені окуляри від сонця. — Ми годинку прогуляємось. А ви спокійно поговоріть між собою. — І він узяв мене за лікоть. — Ну що, підемо? Тут такий чудовий пляж.

Юкі ледь-ледь здвигнула плечима й подивилася на мене із застиглим виразом обличчя. Аме витягла з пачки "Сейлем" третю сигарету. Залишивши їх обох наодинці, ми з одноруким поетом вийшли в задушливий, залитий сонцем полудень.

* * *

Я сів за кермо "Лансера" і поїхав до узбережжя. Поет сказав, що з протезом йому легко вести автомашину, але без потреби він намагається ним не користуватися.

— Не почуваєшся природно, — пояснив він. — Як начеши його — не можеш заспокоїтися. Нічого й казати, зручно, але залишається відчуття дисгармонії. Наче сам не сам. Тому, коли є змога, привчаю себе обходитися в житті однією рукою. Все робити самостійно, навіть якщо цього не досить.

— А як ви ріжете хліб? — зважився я спитати.

— Хліб? — перепитав він і на хвилю задумався, ніби не зовсім збагнув, про що його питають. І, коли нарешті до нього дійшла суть запитання, провадив далі: — А-а, що я роблю, коли його ріжу? Авжеж, слушне запитання. Звичайним людям, мабуть, справді незрозуміло. Та це дуже просто. Ріжу однією рукою. Якщо тримати ніж так, як усі, то нічого не вріжеш. А весь секрет у тому, як тримати ножа. Хліб притискаю пальцями і воджу по ньому лезом туди-сюди. Ось так і ріжу!

Він показав мені жестами, як це робиться, але до кінця не переконав мене, що таке насправді можливе. Тим паче що нарізав він хліб вправніше, ніж звичайні люди двома руками.

— Виходить зовсім добре, — дивлячись на мене, він усміхнувся. — З більшістю справ я даю собі раду однією рукою. Плескати в долоні, звичайно, не вдається, а от віджиматися від підлоги й на турніку підтягатися можна. Все залежить од тренування. А ви що думали? Як, по-вашому, я мав різати?

— Думав — може, ногою користується...

Він голосно, від усієї душі розсміявся.

— Цікаво! — сказав він. — Ваші слова так і просяться у вірш. Про однорукого поета, який ногою готує сандвічі... Цікавий вірш вийшов би.

Із цим я не сперечався, але й не погоджувався.

Проїхавши досить далеко по шосе вздовж узбережжя, ми зупинилися, купили шість банок пива (за все розплатився сам поет), знайшли дещо віддалене безлюдне місце на пляжі й узялися до пива. Та хоч скільки пили, нітрохи не п'яніли — видно, давалася ознаки спека. Пляж здавався не дуже гавайським. Густо порослий низькими кострубатими деревцями, він не стелився рівно, а був усіяний камінням. Та добре, що хоч принаймні заїжджі туристи тут не траплялися. Поблизу стояло кілька пікапів — сім'ї разом із дітворою приїхали відпочити й скупатись. У відкритому морі з десятків місцевих любителів серверу катилися на хвилях. Черепоподібна хмара, як і раніше, висіла над обрієм, а згряя чайок кружляла в небі, мов клапті піни у пральній машині. Неуважно споглядаючи такий краєвид, ми пили пиво й перекидалися фразами. Дік Норт розповідав мені, як глибоко поважає Аме. "Вона — справжній митець!" — сказав він. Говорячи про Аме, він мимоволі перескакував з японської на англійську. Висловити всі свої почуття японською не міг.

— Відразу після зустрічі з нею моє ставлення до віршування різко змінилось. Її фотографії... як би це краще сказати... роздягли поезію. Усе, що ми, поети, прядемо

старанним добором слів для того, щоб достукатися до людських сердець, вона за одну мить утілює у своїх фотографіях! Черпає все це з повітря, із сонячного світла, прогалин часу й виражає найглибші заповітні почуття... Ви розумієте, про що я?

— Загалом, розумію, — відповів я.

— Коли дивлюся на її фотографії, мені стає страшно. Здається, ніби власне життя опинилося під загрозою. Тоді мене щось давить... Ви знаєте таке слово — dissilient[30]?

Я відповів, що не знаю.

— Як би це сказати японською... Таке відчуття, ніби щось несподівано розколюється і тріщить — трісь! Наче сам світ розвалюється. Час, світло — все в неї стає dissilient. За одну мить. Вона — геній. На відміну від мене, від вас... А втім, пробачте. Про вас я поки що нічого не знаю.

Я похитав головою.

— Та нічого. Я добре розумію, що ви кажете.

— Геніальність — надзвичайно рідкісна річ. Будь-де вона не трапляється. Отож зустріти її, побачити власними очима — це щедрий подарунок долі. Однак... — Він замовк на одну мить і відвів праву долоню вбік так, наче хотів широко розвести руки. — У певному розумінні це болісне переживання. Ніби встромляють голку в моє "его"...

Слухаючи його слова одним вухом, я вдивлявся в обрій і хмару над ним. Перед нами шуміло море, хвилі бурхливо накочувалися на берег і вщент розбивались. Я занурював пальці в гарячий пісок, стискав його в долоні й випускав тонкою цівкою на землю. Раз за разом, знов і знов. Серфери дочікувалися чергової хвилі й, осідлавши її, відпливали у відкрите море.

— І все-таки всупереч цьому — всупереч власному "его" — я перебуваю в полоні її таланту. І ще більше люблю її, — сказав він. І ляснув пальцями. — Таке враження, ніби мене затягує в себе якийсь вир. А ви знаєте, в мене дружина є. Японка. І діти. Дружину я також люблю. Справді люблю. Навіть зараз... Та коли зустрівся з Аме, нічого із собою не можу вдіяти — так затягло. Наче в якийсь чорторий. Несила цьому опиратися. Та мені стало ясно. Що таке трапляється лише раз. Що така випадкова зустріч — одна-єдина в житті. Такі речі, повірте, я чітко усвідомлюю. І я подумав. Якщо я з нею зв'яжуся, то, можливо, згодом пожалію. А як не зв'яжуся, то моє життя втратить будь-який сенс... А вам досі щось подібне не спало на думку?

— Ні, — відповів я.

— Просто дивина! — вів далі Дік. — Я так старався, щоб побудувати собі спокійне, стабільне життя! Я мав усе — і дружину, і дітей, і невеликий будинок, і роботу. Заробляв небагато, але робота мене задовольняла. Писав вірші, перекладав. І думав, що життя моє склалось успішно. Я втратив на війні руку, та вважав, що в моєму житті більше позитиву, ніж негативу. Щоб цього досягти, я витратив багато часу. І доклав чимало зусиль. Досяг душевного спокою. З великими труднощами. Та от... — Він підніс долоню вгору і махнув нею горизонтально вбік. — Утратив усе це за одну мить. Не встиг оком змигнути. І вже повертатися не маю куди. Ні в Японії, ні в Америці ніхто мене вдома не жде. Занадто довго я перебував поза своєю рідною країною.

Мені хотілось якось його заспокоїти, та я не знаходив потрібних слів. Я тільки брав у жменю пісок і висипав його тоненькою цівкою на землю. Дік Норт підвівся, відійшов на кілька метрів у густі кущі, справив малу нужду й поволі повернувся назад.

— От нарешті поговорив по щирості! — сказав він, засміявшись. — Давно хотілося комусь розповісти. А що ви про це думаєте?

А що ж я мав думати? Ми обидва — дорослі люди, нам перевалило за тридцять. Із ким спати — самі вибираємо. І якщо вже вибрали, то мусимо із цим перебиватися, незважаючи на якісь там вири, чорторії чи смерчі... Цей Дік чомусь справив на мене добре враження. Я навіть відчув повагу до нього за те, що з однією рукою він подолав стільки труднощів. Та що я міг відповісти на його запитання?

— По-перше, я не належу до митців, — сказав я. — А тому не зовсім розумію стосунків, натхнених мистецтвом. Бо це виходить за межі моєї уяви.

Він трохи засмучено поглядав на море. Здавалося, ніби щось хотів сказати, але так нічого й не промовив.

Я заплющив очі. Збирався заплющити очі ненадовго, а видно, міцно заснув. Мабуть, через пиво. А коли розплющив очі, по обличчю гуляла тінь од дерева. Від спеки злегка паморочилася голова. Стрілки годинника показували пів на третю. Я крутнув головою й підвівся. Дік Норт грався на краю берега з прибудним собакою. "Невже я його образив?" — подумав я. Це ж треба — посеред розмови заснув! Посеред розмови, такої важливої для нього.

Але ж що я мав йому сказати?

Я знову зачерпував долонею пісок і спостерігав, як він грається із собакою. Поет хапав собаку за голову й притискав до грудей. Хвилі з ненастанним шумом розбивались об берег і з великою силою відступали назад. Дрібні бризки своїм блиском сліпили очі. "Чи не занадто я черствий душею?" — подумав я. Хоча не вважав, що не розумію його почуттів. Усі ми — однорукі чи дворукі, поети чи не поети — живемо в цьому жорсткому й важкому світі. І на плечах у кожного свій тягар. Ми вже дорослі. Вже дотяглися до цього дня. Та принаймні не годиться вже на першій зустрічі вимагати від співрозмовника відповіді на важкі запитання. Це питання елементарної ввічливості. "Занадто черствий душею?" — знову подумав я. І покрутив головою. А втім, крути не крути — все одно не вирішиш нічого.

* * *

Ми повернулися на "Лансері" назад. Коли Дік подзвонив у двері, Юкі відчинила їх без будь-якого зацікавлення на обличчі нашим поверненням. Аме сиділа по-турецькому на дивані із сигаретою в роті й утупилась очима в простір так, наче віддавалася дзен-медитації. Дік Норт підійшов до неї і знову поцілував її у щоку.

— Розмову скінчили? — запитав він.

— М-м-м... — не виймаючи з рота сигарети, промимрила вона. Відповідь здавалася ствердною.

— А ми відпочили на пляжі, поглядали на край світа і з насолодою грілися на сонечку, — сказав Дік Норт.

— Нам пора повертатися, — безбарвним голосом заявила Юкі.

Я був такої самої думки. Якнайскоріше хотів повернутися в галасливе, практичне, туристичне Гонолулу.

Аме підвелася з дивана.

— Приїжджайте ще. Я рада з вами зустрічатися, — сказала вона. І, підійшовши до дочки, легенько погладила її рукою по щоці.

Я подякував Діку Норту за пиво й за все інше.

— Нема за що, — відповів він, дружньо усміхаючись.

Коли я садовив Юкі в кабінку "Лансера", Аме смикнула мене за лікоть.

— Я хочу вам щось сказати, — почала вона. Ми удвох пройшли трохи вперед, до невеличкого спортмайданчика. Зіпершись на просту саморобну перекладину, вона сунула в рот сигарету, недбало чиркнула сірником і прикурила. — Ви — добра людина. Я це розумію, — провадила вона далі. — А тому маю до вас одне прохання. Привозьте сюди Юкі якомога частіше. Я її люблю. І хочу з нею бачитися. Розумієте? Хочу бачитись і розмовляти. І здружитися. Гадаю, ми стали б добрими друзями. А не просто матір'ю і дочкою. Поки вона тут, я хочу спілкуватися з нею якнайбільше.

По цих словах Аме довго й пильно дивилася мені в очі.

Я й гадки не мав, що їй відповісти. Але ж і мовчати не годилося.

— Це питання стосується лише вас обох, — сказав я.

— Звичайно, — погодилася вона.

— А тому, як тільки вона скаже, що хоче з вами зустрітися, звісно, привезу її, — сказав я. — Або якщо як мати ви скажете її привезти, я вас послухаюся. Так чи інакше. А поза тим не можу щось обіцяти. Дружба — добровільна річ, яка не потребує втручання сторонньої людини. Якщо, звичайно, мене не зраджує пам'ять.

Аме на мить над цим замислилася.

— Ви кажете, що хочете з нею здружитися. Це, звісно, прекрасна думка. Але ж не забувайте, що ви для неї передусім мати, а вже потім подруга, — вів я далі. — Так сталося — незалежно від того, це вам подобається чи ні. Їй лише тринадцять років. Вона все ще потребує матері. Істоти, яка темної і страшної ночі притискає її до себе, не вимагаючи за це нічого взамін. Оскільки я зовсім чужа людина, то, може, скажу щось недоречне, але їй потрібна не половинчата дружба, а світ, здатний прийняти її повністю такою, якою вона є, без ніяких попередніх умов. От що передусім ви мусите для себе з'ясувати.

— Ви цього не розумієте, — відповіла Аме.

— Ваша правда. Не розумію, — погодився я. — Але ж не забувайте — вона ще дитина. Чимось ображена дитина. Хтось її має захистити. Для цього потрібен час і зусилля, але хтось має це зробити. Хтось із відчуттям відповідальності. Ви мене розумієте?

Та вона, ясна річ, не розуміла.

— Але ж я не прошу вас привозити її щодня, — сказала вона. — Досить і того, якщо привезете її тоді, коли вона сама не заперечуватиме. Бо я, зі свого боку, час від часу їй

дзвонитиму... Зрозумійте, я так не хочу її втратити. Бо якщо далі буде так, як зараз, то вона виросте й віддалиться від мене остаточно. А я хочу, щоб між нами зберігся духовний зв'язок. І родинні стосунки. Можливо, я була не найкращою матір'ю. Та якби ви знали, скільки мені в житті довелося працювати, а не тільки виконувати материнські обов'язки! Я нічого не могла вдіяти. І це дочка, гадаю, добре розуміє. Ось чому я хочу, щоб нас поєднували не лише стосунки матері й дочки, а щось набагато більше. Якщо хочете, я назвала б це "дружбою по крові".

Я зітхнув. І похитав головою. Та дарма. Бо яка із цього користь?

* * *

По дорозі назад ми мовчки слухали музику, що линула з радіо. Тільки іноді я підсвистував мелодії, а загалом в автомобілі панувала тиша. Юкі, відвернувши обличчя, дивилася за вікно, а я також не мав особливо про що говорити. Хвилин п'ятнадцять я гнав автомашину по шосе, аж поки мене не пройняло слабке передчуття. Воно прошило мені мозок, як безшумна куля. Здавалося, ніби маленькими літерами на ньому хтось написав: "Краще зупини десь автомашину".

Послухавшись цього передчуття, я зупинився на першій-ліпшій стоянці якогось пляжу й запитав Юкі, як вона почувається. На всі мої запитання — "Ну як? Усе в порядку? Може, щось вип'єш?" — вона відповідала мовчанням, сповненим якогось натяку. А тому я вирішив більше не питати, а здогадатися, на що вона натякає. Взагалі з віком починаєш потроху розгадувати суть чийхось натяків. І вчишся терпеливо чекати, поки вони наберуть реальної форми. Так само чекаєш, коли ж висохне пофарбована стіна.

Під пальмами повільно проходили дві дівчини, рука в руку, в однакових чорних бікіні. Йшли, мов кішки по огорожі. Босі, в химерних бікіні, ніби зшитих докупи з окремих хустинок, що могли порозлітатися під сильним подувом вітру. Поширюючи навколо себе відчутну на дотик ірреальність, схожу на загальмований сон, вони неквапливо пройшли переді мною справа наліво й зникли.

Брюс Спрінгстін співав "Hungry Heart"[31]. Гарну пісню. Цей світ усе-таки ще не зійшов на пси. І диск-жокей сказав, що це — класна річ... Злегка покусуючи нігті, я позирав на небо. Там усе ще висіла, немов якась фатальність, знайома черепоподібна хмара. "Гаваї", — подумав я. Наче край світу. Мати хоче здружитися з дочкою. А та хоче не подруги, а матері. Їхні бажання розходяться. Глухий кут. У матері є коханець. Бездомний однорукий поет. У батька також є коханець. "Голубий" учень П'ятниці. Ще один глухий кут.

Минуло хвилин десять — і Юкі розплакалася в мене на плечі. Спочатку тихо, потім щораз голосніше. Плакала, склавши руки на колінах й уткнувшись мені в плече. "Ще б пак! — подумав я. — На її місці я б теж плакав". Ще б пак!

Я обійняв її за плечі й дав їй досхочу наплакатися. Так, що скоро рукав моєї сорочки промок до нитки. Вона плакала дуже довго. Плакала, нестямно струшуючи моє плече. А я тільки мовчки притискав її до себе.

Два поліцейські у темних окулярах, поблискуючи револьверами на боках,

переходили через автостоянку. Німецька вівчарка, спрагло висунувши язика, покрутилася мені перед очима й кудись зникла. Пальми гойдали своїм шелестким листям. Поблизу зупинився пікап, з нього зійшов кремезний самоанець і разом із вродливою дівчиною попрямував на пляж. По радіо гурт "J. Gile's Band" завів добру стару "Dance Paradise"[32].

Удосталь наплакавшись, Юкі начебто заспокоїлася.

— Благаю, не називайте мене більше принцесою. Добре? — промовила вона, все ще не відриваючись обличчям від мого плеча.

— А хіба я так називав? — спитав я.

— Називали.

— Не пам'ятаю.

— Коли ми повернулись із Цудзідо. Того вечора, — сказала вона. — Хоч би там що, більше так не називайте.

— Не називатиму, — відповів я. — Обіцяю. Присягаю перед Боем Джорджем та гуртом "Duran Duran". Ніколи так не називатиму.

— Мене так мама завжди називала. Принцесою.

— Не називатиму, — повторив я.

— Вона завжди мене ображає. І навіть цього не розуміє. Зовсім. І водночас любить мене. Правда ж?

— Авжеж.

— То що ж мені робити?

— Залишається тільки вирости.

— Та я не хочу!

— Усе одно доведеться, — сказав я. — Хоч-не-хоч усі виростають. А потім старіють і з усіма своїми клопатами хоч-не-хоч умирають. Здавна так ведеться, і так буде завжди. Не лише з тобою.

Вона підвела заплакане обличчя і глянула мені в очі.

— Ви що, невже не можете заспокоїти людину?

— Збираюся... — відповів я.

— Ви якісь схибнуті... — сказала вона. Потім, скинувши мою руку з плеча, вийняла із сумки серветку й висякала носа.

— Так от що... — запропонував я практичним тоном і рушив автомашиною зі стоянки. — Їдьмо додому, трохи скупаємось, а тоді приготуємо чогось смачненького й дружньо повечеряємо.

Десять годин ми купались. Юкі досить уміло плавала. Запливала далеко від берега, пірнала головою у воду й дригала в повітрі ногами. Потім, прийнявши душ, ми подалися до супермаркету й накупили овочів та м'яса для біфштексів. Я підсмажив свіженьке м'ясо із цибулею та соєвим соусом, приготував овочевий салат. Зварив також суп із тофу[33] й цибулею, приправлений місо. Вечеря вийшла якнайкраща. Навіть Юкі випила зі мною півсклянки каліфорнійського вина.

— Ви — чудовий кухар! — захоплено сказала вона.

— Та який там "чудовий". Просто я вкладаю душу в те, що роблю. От у чому вся суть. Найголовніше — як ставишся до будь-якої справи. Якщо з любов'ю, то до певної міри свого досягаєш. Якщо намагаєшся жити легко, то до певної міри тобі це вдається.

— І не більше?

— А більше — це вже як пощастить, — відповів я.

— Я бачу, ви — майстер заганяти людину в депресію. А ще дорослими себе вважаєте! — обурилася вона.

Ми вдвох прибрали тарілки зі стола, вийшли з готелю, щоб прогулятися по гамірному бульвару Калакава, який тільки-но починав запалювати вечірні вогні. Ми зазирали в різноманітні, хоч чимось привабливі крамнички, прицінювалися до товарів, розглядали перехожих на вулиці й перепочили в переповненому барі готелю "Роял Гаваян". Там для себе я замовив "Пінья-коладу", а для Юкі — фруктовий сік. І подумав, що, напевне, саме таке галасливе нічне місто страшно не подобається Діку Норту. Не те що мені.

— Слухайте, а що ви думаєте про маму? — запитала Юкі.

— Якщо чесно — я погано розумію людей при першій зустрічі, — відповів я, трохи подумавши. — Щоб зібратися з думками й дійти певного висновку, мені потрібен час. Бо я — тугодум.

— Але ж ви трохи розсердилися, чи не так?

— Невже?

— Ага. Це було написано на вашому обличчі, — сказала Юкі.

— Можливо, — визнав я. І, поглядаючи на вечірнє море, ковтнув "Пінья-колади". — Якщо ти так кажеш, то, може, й розсердився.

— На що?

— На те, що ніхто з людей, які мали б за тебе відповідати, не збирається всерйоз цього робити. А втім, дарма сердився. Я не маю права сердитись, а якби й сердився — ніякої користі із цього не було б.

Юкі взяла з тарілки солоний крендель і почала його хрумтати.

— Очевидно, ніхто не знає, як діяти. Усі вважають, що треба щось робити, а що саме — не знають.

— Мабуть, так... Схоже, що ніхто не знає.

— А ви знаєте?

— Я думаю, треба почекати, поки натяки не наберуть конкретної форми, і лише тоді до чогось братися. Коротко кажучи...

Перебираючи пальцями комір футболки, Юкі на мить замислилася над тим, що я сказав. Але, видно, нічого не зрозуміла.

— А що це означає?

— Це означає, що треба почекати, — пояснив я. — Терпеливо чекати, коли настане слухний час. Нічого силоміць не змінювати, а стежити, як складаються обставини. Дивитися на все неупередженим поглядом. І тоді само собою стане зрозумілим, що треба робити... Та, на жаль, усі дуже зайняті. Дуже талановиті, дуже заклопотані

власними справами. І надто зосереджені на собі, щоб усерйоз думати про неупередженість.

Юкі підперла щоку долонею і вільною рукою взялася змахувати крихти кренделя з рожевої скатертини. За сусіднім столом сиділо літнє американське подружжя — чоловік у строкатій гавайській сорочці, жінка у строкатому платті — й потягувало з величезних келихів яскраві тропічні коктейлі. Вони мали вигляд дуже щасливих людей. У внутрішньому дворіку дівчина, так само у строкатому платті, награвши на електричному піаніно, співала "Song for You". Співала так собі, але я не сумнівався, що це була саме ця пісня. Повсюди у дворіку гойдалися газові світильники, схожі на смолоскипи. Коли пісня скінчилася, кілька людей заляскали в долоні. Юкі взяла мою склянку і ковтнула "Пінья-колади".

— Смачно, — сказала вона.

— Пропозицію підтримую! — погодився я. — Два голоси за "смачно".

Якусь хвилину Юкі пильно дивилася на мене із здивованим виразом обличчя.

— Я ніяк не збагну, що ви за людина. Начебто зовсім нормальна і водночас — із серйозними відхиленнями в психіці.

— Але ж буває і так, що цілковита нормальність є в той самий час відхиленням від норми. А тому не бери собі цього до голови, — пояснив я. І на дивування привітної офіціантки замовив ще "Пінья-колади". Похитуючи стегнами, вона принесла напій, вписала в рахунок і зникла, залишивши після себе широку посмішку чеширського кота[34].

— Ну, то що ж мені робити? — запитала Юкі.

— Твоя мати хоче з тобою частіше зустрічатися, — відповів я. — Навіщо — невідомо. Бо вона мені не родичка і трохи особлива людина. Та якщо двома словами — їй хочеться вийти за межі відносин матері й дочки, що породжують незгоду між вами, й просто подружитися з тобою.

— Але ж, я гадаю, одній людині подружитися з іншою надзвичайно важко.

— Згоден, — відповів я. — Два голоси за "важко".

Юкі сперлася ліктями на стіл й неуважно подивилася на мене.

— А що ви про це думаєте? Про її бажання.

— Річ не в тому, що я про це думаю. А в тому, що про це думаєш ти. Це ж само собою зрозуміло. Наприклад, ти можеш сказати: "Ще чого захотіла?" Або вважати "конструктивною позицією, вартою уваги". Що вибрати — залежить від тебе. Лише не треба поспішати. Як слід усе спокійно обдумай, а тоді вже вирішуй.

Усе ще підпираючи щоки долонями, Юкі кивнула. Біля шинквасу хтось голосно сміявся. Дівчина-піаністка повернулася до мікрофона й почала нашіптувати слова пісні "Blue Hawaii": "Ніч молода — як ти, як я. Ходи зі мною, люба, поки над морем місяць пливе..."

— Ми з нею не жили у злагоді, — сказала Юкі. — А перед поїздкою до Саппоро було просто жахливо. І найприкріше, що ми не знаходили спільної мови в тому, ходити мені до школи чи ні. Ми навіть перестали говорити між собою й не дивились одна одній у

вічі. І так тривало дуже довго. І все тому, що мама не може думати, як усі нормальні люди. Раптом скаже перше-ліпше, що стрельне їй голову, і відразу забуває. Говорить цілком серйозно, але через хвилину вже нічого не пам'ятає. Та іноді — ні сіло ні впало — вона раптом прокидається і згадує про свої материнські обов'язки. І саме це мене найбільше злить.

— І все ж таки... — намагався я її перебити. Мені нічого не залишалося, як вставляти в нашу розмову сполучники.

— І все ж таки... Звичайно... Вона таки особлива й неповторна. Але як мати — недбайлива й безвідповідальна, і цим вона мене ображала. І водночас чимось — навіть не знаю, чим — вона мене приваблювала. На відміну від тата. Не знаю чому. Однак якби зараз вона мені запропонувала подружитись, із цього нічого не вийшло б — надто різні в нас сили. Я — дитина, вона — доросла, сильна людина. Кожне із цим погодиться, правда? А мама саме цього й не розуміє. А тому — навіть якщо вона хоче зі мною подружитись і докладає до цього великих зусиль — мимоволі мене ображає... Скажімо, так було і в Саппоро. Якось одного разу мама намагалася зі мною зблизитися. Тому й я пішла їй назустріч. І також старалася, повірте. Та вона тим часом перемкнулася на щось інше, чим ущерть заповнена її голова, і про мене забула. Взагалі всі її наміри — це жіночі примхи, — сказала Юкі й щиглем збила надгризений крендель зі стола на пісок. — Взяла мене із собою до Саппоро. І що далі? Забула, що привезла мене, й подалася раптом до Катманду. І про те, що покинула мене в чужому місті, згадала тільки через три дні. Хіба так дбають про своїх дітей? Вона навіть не розуміє, як такою поведінкою мене образила. Та все-таки я люблю маму. Мабуть, таки люблю. І, напевне, радо з нею подружилася б. Але не хочу, щоб вона мене так дурила. І крутила мною, як їй заманеться. З мене цього досить!

— Усе ти правильно кажеш, — погодився я. — І доводи твої переконливі. Дуже добре тебе розумію.

— А от мама не розуміє... І хоч скільки їй пояснюй — не збагне, про що йдеться.

— Схоже на те...

— А тому я злюся.

— І це я розумію, — сказав я. — В такі моменти ми, дорослі, звичайно напиваємося.

Юкі жадібно випила половину склянки "Пінья-колади", величезної, мов акваріум. Скінчивши пити, вона підперла щоку долонею й сонним поглядом утупилася в мене.

— Трохи дивно... — сказала вона. — По тілу розлилося тепло, і спати хочеться.

— От і добре! — відповів я. — Настрій непоганий?

— Непоганий. Гарний настрій.

— Чудово! Сьогодні був довгий день. І тринадцятирічні, й тридцятичотирьохрічні врешті-решт мають право на гарний настрій.

Я розплативсь і, підтримуючи Юкі під руку, попрямував разом із нею вздовж узбережжя до готелю. Ми дійшли до її номера, і я відімкнув двері.

— Гей! — озвалася вона.

— Що таке? — спитав я.

— На добраніч! — сказала вона.

Наступний день видався по-гавайському прекрасним. Одразу після сніданку ми переодяглися і вийшли на пляж. Юкі сказала, що хотіла б покататися на морських хвилях, а тому я взяв напрокат дві дошки для серфінгу, і ми виплили в море перед готелем "Шератон". Я виклав їй елементарні знання техніки серфінгу, якої я навчився колись у друзів. Як осідлати хвилю, як ставити ноги на дошку тощо. Юкі запам'ятовувала все надзвичайно швидко. Добре володіла гнучким тілом, нутром відчувала, коли що робити. Через півгодини вона вже каталася на хвилях набагато успішніше за мене. "Цікаво!" — захоплено вигукувала вона.

Після обіду ми з нею заглянули в крамничку "Все для серфінгу" на Алан-Моана[35] й купили дві уживані дошки. Продавець поцікавився нашою вагою й підібрав кожному з нас відповідну дошку. "Це ваша молодша сестра?" — спитав він мене. Мені не хотілося довго пояснювати, а тому я відповів: "Так, сестра". Трохи заспокоїло те, що нас не сприймали за батька з дочкою.

О другій ми знову повернулися на пляж і пролежали там під сонцем до самого вечора. Трохи плавали, трохи дрімали. Та здебільшого просто безтурботно збували час. Слухали радіо, перегортали книжки під шелест листя пальм. А тим часом сонце поволі рухалося по визначеній траєкторії. Коли ж воно опустилося за обрій, ми повернулися в готель, прийняли душ, з'їли салат разом зі спагеті й пішли дивитися фільм Спілберґа. Вийшовши з кінотеатру, трохи прогулялися містом і забрели в шикарний бар із плавальним басейном при готелі "Халекулані". Я знову замовив "Пінья-коладу" для себе, а Юкі попросила фруктовий сік.

— Слухайте, можна мені трохи надпити? — спитала вона, вказуючи пальцем на мою склянку.

— Можна! — відповів я і поміняв склянки місцями. Своєю соломинкою Юкі відпила моєї "Пінья-колади" сантиметрів на два.

— Смачно! — вигукнула вона. — Та, здається, сам смак трохи інший — не такий, як у вчорашньому барі.

Я підкликав офіціантку і замовив ще одну "Пінья-коладу". А першу віддав Юкі.

— Допивай до кінця! — сказав я. — Як щовечора водитимешся зі мною, то за тиждень станеш найкращою в Японії дегустаторкою "Пінья-колади" серед старшокласників.

Оркестр на танцмайданчику біля плавального басейну виконував "Frenesi". Підстаркуватий кларнетист тим часом виводив довге соло. Високоякісне соло в дусі Арті Шоу. А з десятків літніх пар, статечно одягнених, танцювали під його звуки. Освітлення, що пробивалося з дна басейну, надавало їхнім обличчям примарного вигляду. Літні чоловіки й жінки, що під кінець свого життя прибули сюди на Гаваї, здавалися дуже щасливими. Вони вишукано кружляли в танці, ретельно дотримуючись ритму. Чоловіки випрямлювали спину й випинали підборіддя; жінки описували кола й м'яко погойдували подолами своїх довгих спідниць. Ми не могли відірвати очей од них. Вони чомусь заспокоювали мою душу. Напевне, тому що їхні обличчя світилися

справжнім задоволенням. Коли мелодія змінилася на "Moon Glow", танцювальники дружно зблизилися щокими.

— Знову захотілося спати, — сказала Юкі.

Однак цього разу вона змогла добратися до себе без моєї допомоги. Прогрес помітний.

* * *

Я повернувся до свого номера, приніс у вітальню пляшку вина разом зі склянкою і вмонітився перед телевізором дивитися фільм "Підвісь їх високо" з Клінтом Іствудом. Знову цей Клінт Іствуд! І знову — без жодної усмішки. Після третьої склянки я почав дрімати, а тому вимкнув телевізор і пішов у ванну кімнату чистити зуби. "От і скінчився день", — подумав я. Чи позначився він чимось особливим? Нічим. Так собі день, ні се ні те. Вранці я навчав Юкі серфінгу, після того купив їй дошку. Повечеряли, дивились "Інопланетянина". У барі готелю "Халекулані" пили "Пінья-коладу" і спостерігали, як вишукано танцюють літні люди. Юкі захмеліла, і я відвів її до готелю. От і все, нічого особливого. Не гарний, не поганий — звичайний гавайський день. "Так чи інакше, він скінчився", — подумав я.

Однак усе так просто не скінчилося.

Роздягшись до трусів і футболки, я заліз у ліжко, загасив світло — але не минуло й п'яти хвилин, як у двері подзвонили. "От тобі й на!" — подумав я. Годинник показував майже дванадцятую ніч. Я ввімкнув торшер в узголів'ї, натягнув штани й підійшов до дверей. Поки йшов, у двері подзвонили двічі. "Мабуть, Юкі", — подумав я. Бо не уявляв собі, що може прийти хтось інший. А тому відчинив двері, навіть не спитавши, хто там. Та це не була Юкі. А незнайома дівчина.

— Привіт! — сказала вона.

— Привіт! — машинально відповів я.

Судячи з вигляду, вона була родом із Південно-Східної Азії. Чи то таїландка, чи то філіппінка, чи то в'єтнамка. Я не дуже добре розуміюся на расових відмінностях людей. Загалом, звідти. Вродлива. Мініатюрна, смаглява, з великими очима. У платті з лискучої гладенької рожевої тканини. І сумка, і босоніжки — також були рожеві. На лівому зап'ясті, як браслет, красувалася рожева стрічка з бантиком. Геть-чисто як на якомусь подарунку. "І чого це вона начепила бантик на зап'ясті?" — подумав я. Але ні до чого не додумався. Не відриваючи руки від дверей, гостя приязно всміхалася.

— Мене звати Джун[36], — вимовила вона англійською мовою з виразним акцентом.

— Привіт, Джун! — сказав я.

— Можна зайти? — спитала вона, вказуючи пальцем за мою спину.

— Хвилинку! — відповів я розгублено. — Ти, гадаю, помилилася дверима. До кого ти прийшла?

— Ну... почекайте... — відповіла вона, витягла із сумки записку й прочитала її. — До містера...

І назвала моє прізвище.

— Це я, — відповів я.

— От бачите, я не помилилася.

— Почекай-почекай, — не здавався я. — Прізвище збігається, це правда. Та я ніяк не доберу, в чому справа? Власне, хто ти така?

— Може, все-таки ви впустите мене всередину? Якщо стояти у дверях і балакати, то можна підмочити репутацію, хіба ні? Що про вас подумають сусіди? Але ви не журіться, все буде добре. Бо я не збираюся вас грабувати.

Справді, якщо ми сперечатимемося, то Юкі прокинеться й визирне зі свого номера — що ж тоді я їй скажу? І я впустив непрошену гостю. Хай буде, що буде. Добре, якщо все буде добре...

Зайшовши в номер, Джун відразу, без мого запрошення, вмостилася зручно на дивані.

— Чого-небудь вип'єш? — спитав я.

— Що ви, те і я, — відповіла вона.

Я зробив на кухні дві порції джину з тоніком, приніс у кімнату й, поставивши на столику між нами, сів навпроти неї. Вона потягувала напій, сміливо схрестивши на дивані ноги. Красиві ноги.

— Послухай, Джун. Навіщо ти прийшла до мене? — запитав я.

— Бо сказали прийти, — відповіла вона як щось само собою зрозуміле.

— Хто?

Вона здвигнула плечима.

— Прихильний до вас джентльмен, який не захотів назвати свого імені. Він заплатив. Із Японії. За вас. Мабуть, ви здогадуєтеся, про кого йдеться?

"Хіраку Макімура", — подумав я. Це його обіцяний "подарунок". От чому її зап'ястя перев'язане рожевою стрічкою з бантиком. Напевне, він вирішив, що, купивши мені жінку, вбереже Юкі від небезпеки. Практична людина! Справді практична. Я навіть не розсердився — навпаки подумки щиро похвалив його за винахідливість. Що за світ! Усі тільки те й роблять, що купують мені жінок.

— Заплачено до самого ранку. А тому досхочу розважмося! У мене прекрасне тіло.

Джун підняла ноги, скинула рожеві босоніжки і в спокусливій позі розляглася на підлозі.

— Послухай... Вибач, але я не можу... — сказав я.

— Чому? Ти що — гомик?

— Та ні... Річ не в тому. Просто ми з тим джентльменом, що за все заплатив, по-різному думаємо. Тому спати з тобою я не можу. Розумієш, у мене інша логіка...

— Але ж гроші вже заплачено. І повернути їх не вдасться. Крім того, пересплю я з вами чи ні — про це ваш благодійник не дізнається. Я ж не доповім йому по міжнародному телефону: "Так, сер! Я тричі з ним трахнулася!". Отож переспите ви зі мною чи ні — все одно нічого не зміниться. І логіка тут ні до чого.

Я зітхнув. І ковтнув джину з тоніком.

— Не вагайтесь! — просто сказала Джун. — Буде приємно, не сумнівайтесь.

Я розгубився. Щось обдумувати, щось собі пояснювати ставало дедалі важче. Сякий-такий день нарешті скінчився, я заліз у ліжку, загасив світло і вже збирався поринути в сон, та раптом у кімнату вторглася незнайомка й запропонувала зайнятися любов'ю. Який жахливий світ!

— Послухайте, може, ще джинну вип'єте? — запитала вона. Я кивнув, вона сходила на кухню і принесла ще дві порції джинну з тоніком. Увімкнула радіо. Поводилася вільно, як у себе дома. Зазвучав хард-рок.

— Сайко! [37] — вигукнула вона по-японському. Сіла поряд, сперлася на мене і сьорбнула джинну з тоніком.

— Не треба до всього так прискіпуватися, — сказала вона. — Я — профі у своїй справі. І про все це знаю більше за вас. Нема тут ніякої логіки. Тому покладіться на мене. А той японський джентльмен нам тепер ні до чого. Ми вже не в його руках. Самі — я і ви — вирішимо, що нам робити.

І Джун провела ніжно пальцями по моїх грудях. Я відчув, що багато в чому заплутався. Мені навіть здалося, що я не проти того, щоб переспати з повією, якщо це заспокоїть Макімуру. І що вже краще на це піти, а не вести пустопорожню балачку. Це ж просто секс. Ерекція, акт, еякуляція, от і все.

— О'кей, почнімо, — сказав я.

— От і молодець! — похвалила Джун. І допивши джин з тоніком, поставила склянку на стіл.

— Тільки застерігаю — я сьогодні страшно втомився. А тому на жодні надмірності не здатний.

— Я ж сказала: покладіться на мене. Сама все зроблю, від початку до кінця. А вам краще спокійно лежати й не ворушитися. Тільки спочатку я хочу, щоб ви зробили дві речі.

— Які?

— Загасили світло й розв'язали стрічку на зап'ясті.

Я загасив світло й розв'язав її стрічку. І пішов у спальню. У темряві за вікном видніла антена радіовежі. На самому її вершечку блимали червоні вогні. Я ліг на ліжку й бездумно поглядав на ті вогні. З радіоприймача все ще линував хард-рок. "Просто фантастика!" — подумав я. Однак усе це було реальністю. Безсумнівною реальністю, хоча й із дивним відтінком. Джун притьмом зняла плаття, потім роздягла мене. Може, не так, як Мей, але все-таки вона вміло справлялася зі своїми обов'язками повії й цим, видно, пишалася. Пальцями, язиком і ще хтозна-чим вона успішно розпалила мене й під ритми мелодії "Foreigner" довела до оргазму. Ніч тільки починалася. Над морем плив місяць.

— Ну, як? Добре?

— Добре, — відповів я. І це була чиста правда.

Ми випили ще по одній порції джинну з тоніком.

— Послухай, Джун... — сказав я, ніби раптом щось згадавши. — А минулого місяця ти часом не називалася Мей [38]?

Бона радісно хихикнула.

— А ви забавна людина! Я люблю жарти. По-вашому виходить, що наступного місяця я буду Джулі, а в серпні — Огі[39]?

Я хотів сказати, що не жартую. Що минулого місяця справді спав із дівчиною на ім'я Мей. Та, звісно, говорити про це не годилось. А тому я промовчав. І поки мовчав, вона ще раз збудила мене своїми професійними хитрощами. Вдруге. А я справді нічого не робив, просто лежав, не ворущаюсь. Вона з усім упоралась — як на бензоколонці з передовим автосервісом, коли досить там зупинитися та передати ключі, й тобі все зроблять: бензину заллють, авто помиють, тиск у колесах перевірять, мастило замінять, вікна протруть, попільницю вичистять. Та хіба це можна назвати сексом? В усякому разі, все це скінчилося десь по другій ночі, й ми задрімали. А коли я прокинувся, ще не було шостої. Все ще грало радіо, не вимкнене з вечора. За вікном уже розвиднілось, а серфери, ці вранішні пташки, вже розміщували вздовж морського узбережжя свої пікапи. Поряд зі мною, скрутившись калачиком, міцно спала Джун. На підлозі валялися рожеве плаття, рожеві босоніжки й рожева стрічка. Я вимкнув радіо й поторгав її за плече.

— Гей!.. Прокидайся! — сказав я. — У мене гостя буде. Молода дівчина прийде снідати. Вибач, але мені не хотілося б, аби вона тебе тут застала.

— О'кей, о'кей... — відповіла Джун і розплющила очі. Тоді встала, прихопила сумку й гола пішла у ванну, почистила зуби, розчесала волосся. І лише потім одяглась і взулася.

— Добре було зі мною, правда? — спитала вона, підфарбовуючи губи помадою.

— Добре, — погодився я.

Приязно всміхаючись, Джун сховала помаду й клацнула застібкою сумки.

— Ну, то коли наступний раз?

— Наступний раз?...

— Я отримала плату за три рази. Тому залишилося ще два. Коли вам зручно? А може, у вас настрій зміниться — і вам захочеться з іншою? Нехай буде й так. Мені зовсім байдуже. Адже хлопцям кортить переспати з різними дівчатами, правда?

— Та ні... Мені досить тебе, — відповів я. Інших слів я не знайшов. Три зустрічі! Невже Макімура надумав витиснути з мене до останньої краплі всю чоловічу силу?

— Дякую. Ви ніколи не пожалкуєте. Бо наступного разу я ще краще вам зроблю. Можете не сумніватися. You can rely on me[40]. Післязавтра підходить? Післязавтра ввечері я вільна й готова розважити вас як слід.

— Ага, підходить, — відповів я. І простягнув їй десятидоларову банкноту — мовляв, для оплати таксі.

— Дякую... До наступної зустрічі. Бай-бай! — попрощалася вона. І, відчинивши двері, вийшла з кімнати.

* * *

Поки Юкі не прокинулась і не прийшла на сніданок, я вимив усі склянки, прибрав у кімнаті, прополоскав попільничку, розгладив складки на простирадлі й викинув рожеву

стрічку у відро для сміття. Після того вже не доводилося переживати. Однак Юкі ще не встигла зайти, як уже скривилася. Щось у кімнаті їй не сподобалося. У Юкі прекрасна інтуїція. Вона щось запідозрила. Я вдав, що нічого не помічаю, і, насвистуючи якусь мелодію, взявся готувати сніданок. Зварив каву, підсмажив тости, почистив фрукти. І все виставив на стіл. Усе це обмацуючи недовірливим поглядом, Юкі пила холодне молоко й закусувала підсмаженим хлібом. Я намагався заговорити з нею, але вона не проронила жодного слова. "Погані мої справи", — подумав я. Кімнату заповонила тривожна атмосфера.

Сніданок минув у постійному напруженні. Наприкінці Юкі поклала обидві долоні на стіл і пильно глянула мені в очі. Надзвичайно суворим поглядом.

— Послухайте... Сьогодні сюди приходила жінка, чи не так? — запитала вона.

— А ти здогадлива, — відповів я так легковажно, ніби нічого й не сталося.

— Хто вона? Ви десь тут її підхопили?

— Та ні! Я не маю такої звички. І на це не здатний. Вона сама прийшла.

— Не брешіть! Так не буває.

— Це не брехня. Я тобі ніколи не брешу. Вона справді сама прийшла, — наполягав я. І розповів їй докладно все. Що Хіраку Макімура купив для мене жінку. Що вона прийшла несподівано — звалилась як сніг на голову. Що, мабуть, Хіраку Макімура задумав угамувати мою статеву жагу й тим самим уберегти дочку від небезпеки.

— Усе. Досить, — сказала Юкі й, глибоко зітхнувши, заплющила очі. — Чому він завжди придумує такі недоречності? Чому так упереджено ставиться до людей? Нічого великого й важливого не розуміє, а напихає голову всяким непотребом. Ясна річ, мама з особливим норомом, а в батька не все гаразд із головою. На відміну від неї, де в чому іншому. Він завжди щось невлад зробить і все геть-чисто зіпсує.

— Ти правду кажеш. Він доброго маху дав, — погодився я.

— Однак чому ви її впустили? Самі запросили до кімнати, хіба ні?

— Запросив. Треба було в розмові з нею з'ясувати, у чому справа.

— Ви хочете сказати, що з нею справді нічим не займалися?

— Усе не так просто.

— Справді... — почала вона й замовкла. Не знайшла відповідного виразу. Її щоки трохи взялися рум'янцем.

— Щоб усе пояснити, довелося б довго говорити, але, загалом, я не зумів відмовитися, — сказав я.

Вона заплющила очі й обхопила щоки долонями.

— Неймовірно, — прошепотіла вона. — Просто не віриться, що ви займалися такими речами!

— Звісно, спочатку я мав намір відмовитися, — зізнався я щиро. — Та поки відмовлявся, мені стало все одно. Пропала охота зважувати в думках і се, і те. Я не шукаю виправдання, але твої батьки справді володіють своєрідною силою. Обоє — кожне по-своєму — сильно впливають на людей. Це можна визнати або заперечувати, але все-таки в них є свій стиль. Навіть якщо перед ним не схилити голови, то нехтувати

ним також не можна. Коротко кажучи, я тоді подумав, що буде добре, якщо твоєму батькові стане легше на душі. А крім того, дівчина виявилася не такою вже й поганою...

— Який жах! — сказала Юкі холодним тоном. — Тато купив вам жінку! І вас це не образило? Яка ганьба! Який сором! Чи я не права?

Безперечно, вона мала рацію.

— Так, ти абсолютно права, — сказав я.

— Страшний-страшний сором... — повторила Юкі.

— І не кажи, — погодився я.

Після сніданку ми взяли дошки й подалися на пляж. І знову в морі перед готелем "Шератон" до самого вечора каталися на хвилях. Однак увесь той час Юкі не вимовила жодного слова. Навіть на мої запитання не відповідала. Тільки кивала або хитала головою, якщо було треба.

Коли я закликав її повертатися на берег і пообідати, вона кивнула. А як спитав, чи не приготувати нам чогось дома — похитала головою. І кивнула, коли я запропонував перекусити десь на свіжому повітрі. Ми з'їли по хот-догу, сидячи на траві Форту Дерасі. Я пив пиво, вона — кока-колу. Як і раніше, вона не промовила ані слова. Уже цілих три години мовчала.

— Наступного разу відмовлюся, — пообіцяв я їй.

Вона зняла темні окуляри й подивилася на мене так пильно, ніби шукала в небі просвіт між хмарами. Дивилася майже півхвилини. Потім елегантним жестом засмаглої руки відгорнула волосся із чола.

— Наступного разу?.. — перепитала вона здивовано. — Якого ще наступного разу?

Я пояснив їй, що Хіраку Макімура заплатив тій жінці за три візити. І що другий візит призначено на післязавтра. Юкі загупала кулачком по землі.

— Неймовірно! Справді якась дурість...

— Я не збираюся нікого захищати, але твій батько по-своєму про тебе турбується. Тому що я — чоловік, а ти — жінка, — пояснив я. — Розумієш, про що йдеться?

— Справді-справді якась дурість!.. — вигукнула вона, ледве стримуючи сльози. І, повернувшись у готель, до самого вечора не показувалася мені на очі.

Після обіду я трохи поспав і, приймаючи на веранді сонячну ванну, читав "Плейбоя", купленого в найближчому супермаркеті. На початку п'ятої години з'явилися хмари, які поволі заволокли все небо, а на початку шостої розгулявся справжній шквал. Дощ линув так бурхливо, що, здавалось, увесь острів вода змие й понесе до Південного полюса, якщо так протриває ще годину. Я вперше в житті бачив таку шалену зливу. За п'ять метрів од мене не було видно майже нічого. Пальми на пляжі гойдалися, мов збожеволілі, й шурхотіли своїм листям. Асфальтована дорога в одну мить перетворилася на річку. Кілька серферів пробігли попід моїм вікном, прикриваючись зверху дошками замість парасольок. Тим часом прокотився грім. Десь за "Алоха-Тауер" над самим морем спалахнула блискавка — і повітря здригнулося так, наче реактивний літак перейшов звуковий бар'єр. Я зачинив вікно і заварив на кухні каву, роздумуючи над тим, що приготувати на вечерю.

За другим перекоотом грому в кухню непомітно прослизнула Юкі. Зіпершись у кутку об стіну, вона не спускала з мене очей. Я спробував до неї всміхнутись, але вона тільки прошивала мене своїм колючим поглядом. Я взяв чашку кави, повернувся з Юкі до вітальні й сів разом із нею на диван. Вона мала не дуже добрий вигляд. Напевне, злякалася грому. І чого це всі дівчата так бояться грому та павуків? Якщо подумати, то грім — це просто електричний розряд в атмосфері. А павуки, за винятком особливих різновидів, — зовсім нешкідливі комахи... Знову спалахнула блискавка — і Юкі міцно вчепилася мені у праву руку.

Хвилин десять ми сиділи в незворушній позі, дивлячись на шквал і прислухаючись до перекотів грому. Вона стискала мою праву руку, а я пив каву. Незабаром громовиця віддалилася, дощ перестав. Хмари прорізались, і показалося надвечірнє сонце. Після бурі повсюди залишилися тільки калюжі, схожі на ставочки. На листях пальм яскраво відсвічували краплі дощу. По морю все так само, ніби й нічого не сталося, котилися хвилі, а туристи, що ховалися від дощу де довелося, знову почали з'являтися на пляжі.

— Я справді не мав цього робити, — сказав я. — Хоч би там що, треба було відмовитись і відправити її туди, звідки прийшла. Та я в той час почувався втомленим, голова зовсім не працювала... Розумієш, я дуже недосконала людина. Я далекий од досконалості й часто помиляюся. Але вчуся на своїх помилках. Намагаюсь їх не повторювати. І все одно повторюю. Чому? Все дуже просто пояснити. Бо я дурний і недосконалий. У такі моменти я все-таки трохи себе ненавиджу. І стараюсь не робити таких дурниць утретє. І таким чином потроху розвиваюся. Хоч потроху, але все-таки піднімаюся вгору...

Юкі довго ніяк не реагувала на мої слова. Відпустивши мою руку, вона сиділа мовчки й дивилась у вікно. Я навіть сумнівався, чи взагалі вона чула, що я сказав. Сонце зайшло, і вздовж набережної почали загорятися ліхтарі. У прозорому після дощу повітрі біле світло ліхтарів здавалося особливо яскравим. На тлі блілого неба височіла радіовежа, а червоні вогні на її антені миготіли так само рівномірно, як пульсує серце. Я пішов на кухню, добув із холодильника банку пива. Хрумкаючи крекерами й запиваючи їх пивом, подумав: "Невже я справді потроху розвиваюся?" Я в цьому не мав певності. Якщо добре подумати — зовсім не мав певності. Мені здалося, що тієї самої помилки я припустився разів шістнадцять... А втім, усе, що я сказав Юкі, в основному було правдою. Та й пояснити це по-іншому я не міг.

Коли я повернувся у вітальню, Юкі все ще сиділа на дивані в тій самій позі й дивилась у вікно. Підібгавши під себе ноги, обхопивши коліна обома руками й уперто випнувши підборіддя. Я раптом згадав своє сімейне життя. І подумав: "Скільки разів таке повторювалося, поки я був одружений!" Скільки разів я ображав дружину, скільки разів потім просив вибачити! І тоді дружина довгими-предовгими годинами не промовляла ні слова. Я часто думав, чого це вона ображається. Якщо подумати — не було через що. Однак я тоді завжди наполегливо каюся, намагався порозумітись і загоїти її душевні рани. Сподівався, що завдяки повторенню таких вчинків наші стосунки розвиватимуться. Але, як видно з наслідків, ніяким розвитком тут і не пахло.

Дружина образила мене тільки один раз. Один-єдиний. Коли пішла від мене до іншого. І більше ніколи. "Все-таки сімейне життя — дивна штука", — подумав я. Як казав Дік Норт, схожа на водоверть.

Я присів біля Юкі, й через якийсь час вона простягла до мене руку. Я потиснув її.

— Це не означає, що я вам пробачила, — сказала вона. — Поки що треба помиритися. Ви припустилися негідного вчинку й дуже мене образили. Ви розумієте?

— Розумію, — відповів я.

Після того ми вечеряли. Я зварив плов із креветками та квасолею, приготував салат із оливок, помідорів та вареного яйця. Я пив вино, Юкі також трохи потягувала.

— Коли дивлюся на тебе — іноді згадую дружину, — сказав я.

— Дружину, яка у вас розчарувалась і втекла з іншим, — уточнила Юкі.

— Ага, — погодився я.

30

Гаваї...

Після того минуло кілька днів. Не те щоб райських, але мирних. Я ввічливо скасував наступний візит Джун. Сказав, що начебто застудився, маю гарячку, кашляю (кахи-кахи!) і найближчим часом не матиму охоти до розваг. І простягнув їй десятидоларову купюру — мовляв, для оплати таксі. "Як жаль! Як тільки одужаєте, подзвоніть, будь ласка", — сказала вона й добутих із сумки простим олівцем написала телефонний номер на моїх дверях. Потім сказала: "Бай!" — і пішла, погойдуючи стегнами.

Я кілька разів возив Юкі до її матері. І щоразу з одноруким поетом Діком Нортом прогулювався пляжем та купався в домашньому басейні. Плавати він умів чудово. Тим часом Юкі з матір'ю розмовляла наодинці. Про що вони балакали — не знаю. Юкі нічого про це не казала, а я особливо не допитувався. Просто возив її до Макахи на орендованому автомобілі, з Діком Нортом вів світські розмови, купався, розглядав серферів, дудлив пиво, справляв малу нужду, а потім відвозив Юкі назад у Гонолулу.

Одного разу я почув, як Дік Норт декламує вірші Роберта Фроста. Їхнього змісту я, звісно, не розумів, але їхній ритм і почуття він передавав майстерно. Я бачив також фотографії Аме — вологі, щойно після проявлення. Обличчя простих гавайців. Звичайні портрети, нічого особливого, але ці обличчя, які вона сфотографувала, оживали й, можна сказати, висвітлювали самі людські душі. Щирість і доброта жителів тропічних островів, їхня природна грубуватість, ба навіть жорстокість, їхнє вміння радіти життю — все це відбивалося на її фотографіях. Сильні й водночас спокійні знімки. "От що таке талант!" — подумав я. "Не те, що у мене або у вас", — казав мені Дік Норт. І це правда. З першого погляду зрозуміло.

Дік Норт піклувався про Аме так само, як я — про Юкі. Та, звичайно, він виконував свої обов'язки набагато ґрунтовніше. Прибирав кімнати, прав, готував їжу, купував продукти, декламував вірші, жартував, гасив недокурки, нагадував почистити зуби, поповнював запаси "тампаксів" (одного разу я з ним ходив по крамницях), розкладав у теки фотографії, друкував на друкарській машинці каталоги її творів... І все це робив

однією рукою. Я навіть не міг собі уявити, як він після всього цього знаходить час для власної творчості. "От бідолаха!" — думав я. Та, якщо подумати, з якої речі я мав йому співчувати? В обмін на турботу про Юкі я отримав авіаквиток на Гаваї, оплачений номер у готелі й на додачу — повію. Як не крути, ми один одного варті.

* * *

У ті дні, коли не треба було їхати до матері, ми з Юкі вправлялись у серфінгу, купалися, валялися на пляжі, вешталися по крамницях або їздили сюди-туди по острову на орендованому автомобілі. Вечорами прогулювалися по місту, дивилися кіно й пили "Пінья-коладу" в барах готелів "Халекулані" або "Роел Гаваян". Я мав удосталь часу, щоб готувати різноманітні страви. Ми добряче розслабились і прекрасно засмагли. У бутіку готелю "Хілтон" Юкі купила нове квітчасте бікіні і, коли його одягла, то, здавалося, не відрізнялась од дівчат, які народились і вирости на Гаваях. Досягла вона помітних успіхів і в серфінгу: навчилася сідлати навіть маленькі хвилі, на що я не спромігся. Ми купили декілька касет гурту "Rolling Stones" і слухали їх з ранку до вечора. Коли я відлучався від Юкі, щоб купити прохолодних напоїв, до неї на пляжі намагалися заговорити якісь чоловіки. Та вона відшивала їх од себе, бо не знала англійської мови. Коли ж я повертався назад, вони казали "sorry"[41] і зникали. Юкі засмагла, погарнішала й поздоровішала. Добряче розслабилась і тішилась кожним днем.

— Це правда, що чоловіки так сильно хочуть жінок? — раптом одного дня запитала вона, лежачи на пляжі.

— Так, а що? Хто сильніше, хто слабкіше — але, у принципі, фізично чоловіки хочуть жінок, у цьому немає сумніву. Що таке секс, ти, загалом, уявляєш собі?

— Загалом — уявляю, — холодно відповіла Юкі.

— Є така річ, як статевий потяг, — пояснював я. — Бажання спати із жінками. Цілком щось природне. Для продовження людського роду...

— Я не питаю вас про продовження роду. І не розповідайте мені про охорону здоров'я. Я питаю про статевий потяг. На що він схожий?

— Уяви собі, що ти — пташка, — сказав я. — І любиш літати високо в небі. Та через якісь обставини ти не можеш літати, коли тобі хочеться. Ну, скажімо, напрям вітру чи пора року не сприяють. Та коли довго не літаєш, нагромаджується багато невикористаних сил — і тебе охоплює роздратування. Тобі починає здаватися, ніби тебе несправедливо зневажають. І ти обурюєшся — чому ти літати не можеш. Тобі таке відчуття знайоме?

— Знайоме, — відповіла вона. — Я все життя тільки це й відчуваю.

— Ну, тоді розмова коротка. Ото і є статевий потяг.

— І коли востаннє ви по небу літали? Ну, перед тим, як тато купив вам жінку?

— Наприкінці минулого місяця, — відповів я.

— Було приємно?

Я кивнув.

— А це завжди буває приємно?

— Не обов'язково, — сказав я. — Бо коли збираються дві недосконалі істоти, то не завжди все складається добре. Трапляються й розчарування. Буває й так, що злетиш у небо, але від радості забудеш про все на світі — і вдаришся головою об дерево...

— Гм-м-м!.. — промимрила Юкі й задумалася. Напевне, уявила собі пташку, яка задивилася на щось збоку й ненароком налетіла на дерево. Я занепокоївся. Чи правильно я пояснював? Може, я навчаю дівчинку в такому юному віці зовсім не того, чого треба? А втім, байдуже. Як підросте — сама все зрозуміє.

— Однак із віком імовірність того, що все складеться добре, збільшується, — пояснював я далі. — Набуваєш потрібних знань. Як передбачити погоду, визначити напрям вітру... Але сам статевий потяг, як правило, із віком слабкішає. Ось така справа.

— Яка жалюгідність! — сказала Юкі, похитуючи головою.

— І не кажи, — погодився я.

* * *

Гаваї...

Власне, скільки вже днів я перебуваю на цьому острові? Саме поняття про час повністю вивітрилося з голови. Після вчора настало сьогодні, після сьогодні настане завтра — ось і все, що я відчував. Сонце вставало й сідало, місяць з'являвся і зникав, за припливом наступав відплив... Я взяв записник і спробував підрахувати минулі дні за календарем. Вийшло, що я приїхав сюди десять днів тому. Квітень швидко добігав кінця. Місяць, який я збирався використати для відпустки, вже промайнув. "Що сталося?" — подумав я. Гайки, що зміцнювали голову, ослабли. Зовсім ослабли. Дні минали за серфінгом та "Пінья-коладою". Зрештою, це не так уже погано. Однак насправді я хотів розшукати Кікі! Саме із цього все й почалось. Я відстежував цей сюжет і спостерігав, як розвиваються події. І раптом відчув, що опинився в теперішньому становищі. Одні за одними з'являлися дивні люди, різко змінювались обставини. Внаслідок цього я зараз перебуваю в тіні пальми й із тропічним напоєм у руці слухаю співи гурту "Kalahana"[42]. Розвиток подій пішов не в тому напрямі. Колись доведеться його змінювати. Мей померла. Її вбили. По мене прийшла поліція. До речі, чим, власне, закінчилася справа з Мей? Чи Літератор і Рибалка зуміли встановити її особу? А що там з Готандою? Останнього разу він здавався страшенно виснаженим. Про що він хотів тоді зі мною поговорити? Так чи інакше — все залишилося невизначеним. Та кидати все так на півдорозі не можна. Пора вертатися до Японії.

Та я не міг зрушити з місця. Як і Юкі, вперше за тривалий час я насолоджувався днями, вільними від напруження. Бо потребував цього не менше за неї. Щодня я майже ні про що не думав. Підсмажувався на осонні, плавав, дудлив пиво й роз'їжджав на автомобілі під спів Брюса Спрінгстіна та "Rolling Stones". Прогулювався пляжами під місячним сяйвом, напивався в барах готелів.

Звичайно, я розумів, що таке життя не може тривати вічно. Однак не міг зрушити з місця. Я розслабився, Юкі — також. Я дивився на неї, і язик не повертався сказати: "Ну що, пора додому?". Врешті-решт це стало виправданням для мене самого.

Минуло два тижні.

* * *

Ми з Юкі каталися на автомобілі. Під вечір ми опинилися в торговельній частині міста. Дорога була забита, та ми нікуди не квапились і, просуваючись поволі вперед, розглядали міські краєвиди. Кінотеатри порнофільмів, крамнички лахміття, в'єтнамського одягу та китайських харчових продуктів, старих книжок та уживаних платівок тяглися вздовж дороги нескінченними рядами. Два дідки, винісши із крамнички на тротуар стіл і стільці, грали в го[43]. Завжди однакова торговельна частина Гонолулу. Майже на кожному розі безцільно стовбичили чоловіки із сонними очима. Цікаві квартали. Тут можна дешево й смачно попоїсти. Та от дівчатам тут краще не гуляти поодиночі.

Коли, вибравшись із торговельної частини міста, ми наближались до порту, вздовж дороги потяглося щораз більше контор і складів торгових компаній. Навколо ставало дедалі безлюдніше та непривітніше. Перехожі квапливо виходили з будівель фірм і збиралися на автобусних зупинках. Тут і там на кафетеріях спалахували неонові вивіски, завжди чомусь без жодного ієрогліфа.

— Хочу ще раз подивитися "Інопланетянина", — сказала Юкі.

— Гаразд, по вечері підемо дивитися, — пообіцяв я.

І тоді вона завела розмову про "Інопланетянина". Сказала: "Жаль, що ви не схожі на Інопланетянина". І вказівним пальцем легко торкнулася мого чола.

— Не старайся, — зупиняв я її. — Навіть це мене не вилікує...

Юкі хихикнула.

І саме тоді все сталося.

Мене раптом щось наче вдарило. Щось у голові цокнуло і з'єдналося. Щось сталося. Та що саме — в цю мить я не збагнув.

Майже автоматично я натиснув на педаль гальма. Водій "Комаро" позаду кілька разів відчайдушно просигналив і, об'їжджаючи нас, обкидав із вікна лайкою. Так, це правда, я щось побачив. Щойно. Щось дуже важливе.

— Гей! Що сталося?! Вам що, на той світ захотілося? — скрикнула Юкі. Здається, саме так вона сказала.

Та я її не слухав. "Це — Кікі!" — подумав я. Сумніву не було: я щойно бачив Кікі. Тут, у Гонолулу. І чого вона тут опинилась — я не знав. Та це була Кікі. Я з нею розминувся. Вона пройшла повз наш автомобіль так близько, що я міг би торкнутись її, якби висунув руку з вікна. Пройшла — і зникла.

— Зачини всі вікна, замкни всі двері. І напевр не виходь. Хоч би хто просив — нікому не відчиняй. Я скоро повернуся, — сказав я Юкі й вискочив із автомобіля.

— Стривайте!.. Я не хочу бути тут сама!..

Та я вже не звертав на неї уваги, а мчав стрімголов тротуаром. По дорозі збив не одну людину, але не мав часу навіть оглянутись. Я мусив догнати Кікі. Навіщо — не знаю. Я мусив догнати її й поговорити з нею. Я пробіг так у людському потоці кварталів два-три. На бігу згадав, як вона одягнена. Блакитне плаття, біла сумка через плече.

Вони замріли далеко-далеко переді мною — блакитне плаття й біла сумка. У вечірніх сутінках біла сумка через плече гойдалась у такт її ходи. Вона прямувала в найлюдніші квартали. Коли я вибрався на якийсь проспект, натовп перехожих раптом погустів, і я вже не міг швидко бігти. Огрядна жінка, втричі більша за Юкі, перегородила мені дорогу. І все-таки відстань між мною та Кікі потроху скорочувалася. Вона не переставала йти. Звичним кроком — не швидко, не повільно. Не обертаючись назад, не озираючись по боках, не виказуючи бажання сісти в автобус — просто крокувала вперед, і все. Здавалося, що от-от я її наздожену, але дивна річ: відстань між нами не дуже коротшала. Вона не зупинялася на жодному перехресті. На кожному світлофорі завжди спалахувало зелене світло — так, ніби вона заздалегідь прорахувала свій маршрут. Одного разу, щоб не загубити її з поля зору, мені довелося перебігати дорогу на червоне світло, ризикуючи потрапити під колеса автомобілів.

Коли нас відділяло якихось двадцять метрів, вона зненацька повернула ліворуч за ріг будинку. Я, звісно, метнувся услід їй, також повернувши ліворуч, опинився у безлюдному вузькому провулку. Обабіч тяглися обшарпані стіни якихось контор, а вздовж тротуарів стояли брудні мікроавтобуси та пікапи. Її не було ніде. Захекавшись, я спинився і напружив зір. "Гей, що сталося? Ти знову зникла?" Та ні, вона не зникла. Її постать лише на одну мить сховалася за величезним автофургоном. І ось вона знову йде по тротуару незмінним кроком. Вечірня пільма з кожною хвилиною густішала, але я виразно бачив, як розмірено, немов маятник годинника, гойдається на стегні її біла сумка.

— Кікі! — заволав я.

Здавалося, ніби до неї долинув мій голос. На одну мить вона обернулася. "Це — Кікі", — подумав я. Звісно, нас розділяла певна відстань, було темно, а вуличні ліхтарі тьмяно освітлювали цей глухий провулок. І все-таки я не сумнівався, що це — Кікі. Помилки не було. І вона знала, що це — я. Вона навіть спробувала всміхнутися до мене.

Та Кікі не зупинилася. Тільки на мить обернулася. І ходи не сповільнила. Йшла далі — й раптом зникла в одній із офісних будівель. За секунд двадцять я заскочив у ті самі двері. Однак забагато спізнився. Стулки ліфта в кінці коридору вже зачинилися. Стрілка на старомодному табло почала повільно відраховувати поверхи. Переводячи подих, я пильно стежив за стрілкою. А та, ледве ворущаючись, раптом здригнулася на цифрі "8" і завмерла. І вже більше не рухалася. Я натиснув на кнопку, але передумав і побіг угору найближчими сходами. На півдорозі зіткнувся з адміністратором — сивим самоанцем, що спускався вниз із відром, і мало не збив його з ніг.

— Гей, ви куди? — гукнув він до мене.

— Потім скажу! — відповів я й подався сходами догори.

У порожній будівлі відгонило пилом. Мертву тишу в коридорі неприємно порушували тільки мої кроки. Навколо не було ні душі. На восьмому поверсі я передусім озирнувся на всі боки. Нікого, нічого. Тільки сім чи вісім безликих, ділових дверей уздовж стін коридору. А на кожних дверях — табличка з номером та прізвищем.

Я прочитав усі таблички одна за одною. Та прізвища на них нічого мені не

говорили. Торгова фірма, юридична контора, кабінет стоматолога... Всі таблички старі й забруднені. Здавалося, що навіть прізвища на них застарілі й неохайні. Не вірилося, що такі офіси можуть тепер ще когось цікавити. Непривабливі офіси на непривабливому поверсі непривабливої будівлі. Я ще раз перечитав уважно всі таблички, але ніякого зв'язку з Кікі не знайшов. Я застиг у повній розгубленості. І прислухався. Жодного звуку. У будівлі панувала мертва тиша, як на руїнах стародавнього замку.

А потім почувся той звук — цокання каблучків по кахляній підлозі. У безлюдному коридорі з високою стелею воно прокочувалося гучною, сказати б, дивовижною луною. Важкою, немов спогад про прадавні часи. Його перекоти потрясли мене теперішнього. Раптом мені здалося, ніби я сам блукаю по лабіринту нутрощів закам'янілої велетенської тварини, що загинула мільйони років тому. Ніби за збігом якихось обставин я прослизнув крізь щілину в часі й назавжди застряв у цій порожнині.

Звук лунав настільки голосно, що я довго не міг збагнути, звідки він долинає. Та уважно прислухавшись, я зрозумів: із правого кінця коридору. Ступаючи в тенісних кедах якомога легше, я швидко попрямував туди. Цокання каблучків долітало з-поза останніх дверей. Звук начебто линув здалека, але, безсумнівно, з-поза цих дверей. На дверях — жодної вивіски. "Дивно", — подумав я. Ще недавно, коли я оглядав усі двері, тут також висіла табличка. Якому офісу вона належала, я не міг пригадати. Та все-таки вона була. Не сумніваюсь. Якби мені потрапили на очі двері без таблички, я запам'ятав би.

"А може, я бачу сон?" — подумав я. Та це не був сон. Таке не може приснитися. Події безперервно змінювали одна одну. У суворій послідовності. Я побував у торговельній частині Гонолулу, погнався за Кікі й опинився тут. Ніякий це не сон. Це — реальність. Із деякими відхиленнями, це правда. Але реальність залишається реальністю.

Так чи інакше, я вирішив постукати у двері.

Я постукав — і цокання припинилось. Як тільки останній звук завмер у повітрі, все навколо поринуло у глибоку тишу.

Десь із півхвилини я стояв перед дверима. Та нічого не сталося. Каблучки більше не цокали.

Я схопив рукою клямку, набрався духу — і крутнув її. Двері не замкнено. Я легко повернув клямку, і з ледь чутним скрипом двері прочинилися. Усередині було темно, злегка пахло намащеним паркетом. Кімната виявилася абсолютно порожньою. Без меблів, без освітлення. Останні відблиски сонця підфарбовували простір тьманим синюватим світлом. На підлозі валялося кілька вицвілих газет. У кімнаті — ні душі.

Та от знову почулося цокання каблучків. Чотири кроки, не більше й не менше. А після того — знову тиша.

Цокання начебто долинали звідкілясь справа й трохи зверху. Я перетнув кімнату й біля вікна помітив ще одні двері. Також не замкнені. За ними — сходи. Тримаючись за холодне металеве поруччя, я почав поволі й обережно підніматися навромацки

сходами. Вони виявилися крутими. Напевне, запасними, на випадок пожежі. Кроки долинали звідти. Коли сходи закінчилися, переді мною показалися ще одні двері. Я спробував знайти вимикач, але чогось подібного не намацав. Не було ради: я натрапив рукою на клямку, повернув її — і двері відчинилися.

Кімнату заповнювала темрява. Не те щоб безпросвітна, але така, що фактично нічого не вдавалося розгледіти. Я зрозумів тільки одне: приміщення досить просторе. "Напевне, якийсь пентхауз[44] або склад на мансарді", — уявив я собі. Без вікон, а якщо з вікнами, то з опущеними віконницями. Посередині високої стелі видніло кілька віконечок, схожих на ілюмінатори. Місяць ще не зійшов, і світло через них не проникало. Тільки тьмяне сяйво вуличних ліхтарів ледь-ледь відтінювало контури віконечок, але майже нічого не освітлювало.

Я просунув голову в цю дивну темряву й гукнув:

— Кікі!

Хвильку почекав. Ніякої відповіді.

"Що ж робити?" — подумав я. Заходити в таку пітьму не хотілося — надто темно. Я вагався. І нарешті вирішив ще почекати. Може, очі поступово звикнуть до темряви. Або ще щось станеться.

Як довго я так простояв — не пригадую. Прислухався і вдивлявся в морок. Невдовзі хтозна-звідки до кімнати пробився ледь-ледь помітний промінчик. Невже зійшов місяць? А може, яскравіше запалали вуличні ліхтарі? Я відпустив клямку й поволі, обережно рушив усередину. Гумові підошви кедів шурхотіли за кожним кроком. І цей шурхіт прокочувався у просторі такою ж незрозумілою, надивовижу нереальною луною, як і недавнє цокання каблучків.

— Кікі! — покликав я ще раз. Ніякої відповіді.

Як і підказувала на самому початку інтуїція, кімната виявилася надзвичайно просторою. Порожньою, із застоєм повітрям. Я зупинився посередині й оглянувся довкола. Де-не-де в кутках видніло щось схоже на меблі. І судячи з попелясто-сірих обрисів — начебто диван, стільці, стіл і комод. Дивовижна картина. Меблі зовсім не схожі на себе. Вражало відчуття нереальності. Надто простора кімната і гнітюче мало меблів. Нереальний житловий простір, розширений за допомогою центрифуги.

Я напружив зір, намагаючись помітити де-небудь білу сумку Кікі. Її блакитне плаття, мабуть, розтануло б у темряві. А от білу сумку я, звісно, розгледів би. Може, Кікі сидить десь на стільці або на дивані?

Однак білої сумки я не бачив. Тільки щось безформне, схоже на зіжмакану білу тканину, лежало на стільцях і дивані. Я подумав, що це полотняні чохла або що. Та коли підійшов ближче, то помітив, що це не чохла. Скелети! На дивані сиділи рука в руку два скелети, яким не бракувало жодної кістки. Один більший, інший менший. Сиділи в позі живих людей. Рука більшого спочивала на спинці дивана. Менший статечно склав руки на колінах. Здавалося, ніби ті двоє повмирали несподівано, нічого не помітивши, — і в незмінній позі перетворились у скелети. Вони начебто всміхались. І вражали своєю білістю.

Страху я не відчув. Чому — сам не знаю, але страху не мав. "Усе тут зупинилося", — подумав я. Зупинилось і більше не рухається. Як казав той агент поліції, кістки непорочної чистоти, що померли остаточно й безповоротно. І боятися їх нема чого.

Я обійшов усю кімнату. На кожному стільці сидів скелет. Усього — шість. Усі, крім одного, були в ідеальному стані й, видно, зробилися скелетами дуже давно. Вони сиділи на стільцях у таких природних позах, що начебто самі не помітили, як повмирали. Один скелет утупився в телевизор. Ясна річ, у вимкнений. Та все одно скелет (судячи зі зросту — мабуть, чоловік) не відривав очей від екрана. Неіснуючий зір, прикутий до неіснуючого зображення. Інший умер прямо за столом, на якому ще залишився посуд. А от що він їв, невідомо — страва перетворилася на білястий порошок. Ще один умер у ліжку. Його скелет був неповний — не вистачало лівої руки.

Я заплющив очі.

Власне, що це таке? Кікі, що ти збираєшся мені показати?

І знову почулося цокання каблучків. З якоїсь іншої кімнати. Та з якого боку — я не зрозумів. Здалося, начебто нізвідки, із жодного боку. Одначе мені стало ясно: ця кімната — глухий кут. Із неї нікуди не можна перебратися... Каблучки ще трохи цокали, а потім затихли. Натомість прийшла тиша — така густа, що подих перехоплювало. Я витер долонею піт із обличчя. Кікі знову випарувалася.

Я вийшов із кімнати, відчинивши двері, через які зайшов сюди. І коли наостанку озирнувся — побачив шість скелетів, що невиразно білили в синюватій пільмі. Здавалося, що вони от-от підведуться і заворушаться. А зараз тільки чекають, коли я піду. Досить мені піти, як спалахне екран телевизора, а на тарілки повернуться теплі страви. Я тихенько, щоб не заважати їхньому життю, зачинив двері, спустився сходами в порожній офіс. Там за цей час нічого не змінилося. Ніде ні душі. Тільки старі газети валялися на підлозі в тому самому місці, як і раніше.

Я підступив до вікна й подивився на вулицю. Як і перед тим, ліхтарі кидали на провулок своє білясте сяйво, а мікроавтобуси ті пікапи тулилися до тротуарів. Жодної людини я не побачив. Сонце вже зайшло.

І саме тоді на запиленому підвіконні я помітив клаптик паперу, завбільшки за візитну картку, а на ньому — сім цифр, написаних кульковою авторучкою, — очевидно, телефонний номер. Чорнило й папір були свіжі, не вицвілі. На звороті — жодного напису. Просто білий папір.

Я запхав папірець у кишеню і вийшов у коридор.

У коридорі я зупинивсь і знову якийсь час прислухався.

Але нічого не почув.

Усе завмерло. Абсолютна тиша — як у телефонній трубці з перерізаним дротом. Тиша глухого кута, з якого не можна вийти. Махнувши на все рукою, я спустився сходами вниз. У фойє першого поверху намагався розшукати адміністратора — хотів спитати, що це за контора. Та ніде його не знайшов. Я трохи почекав і за той час щораз більше почав турбуватися про Юкі. "Цікаво, скільки часу минуло, відколи я її залишив?" — спитав сам себе. Скільки — ніяк не міг угадати. Хвилин двадцять? Чи,

може, година? Сутінки вже давно перетворилися на ніч. А я залишив її саму, м'яко кажучи, на найнебезпечнішій вулиці міста... "Так чи інакше, треба забиратися звідси", — вирішив я. Від подальшого перебування тут не буде жодної користі.

Я запам'ятав назву провулка й поспішив до автомобіля. З ображеним виразом обличчя Юкі дрімала на сидінні, слухаючи радіо. Я постукав — вона підвела голову й відімкнула двері.

— Вибач, — сказав я.

— Сюди приходили всякі типи. Щось верещали, у вікна гримали, машину розгойдували, — повідомила вона безбарвним голосом і вимкнула радіо. — Було дуже страшно.

— Вибач...

І тоді вона побачила моє обличчя. Умить її очі наче скрижаніли. Зіниці втратили свій колір і злегка затремтіли, як стояча водна гладінь, коли на неї падає листя з дерева. Губи заворушилися, стараючись висловити щось невимовне.

— Гей, де ви були і що там робити?

— Не знаю, — відповів я. Здавалося, ніби мій голос долинув невідомо звідки і, як цокання тих каблучків, розтанув у просторі. Я вийняв із кишені хустинку й повільно витер обличчя. Холодні краплі поту застигли на обличчі твердою плівкою.

— Сам не знаю. Власне, що я робив?

Юкі примружила очі й, простягти руку, торкнулася моєї щоки. М'якими, гладенькими пальцями. Не відпускаючи їх, вона голосно втягла носом повітря, ніби до чогось принюхувалась. Її носик ледь-ледь роздувся і завмер. Вона не відривала погляду від мене, наче дивилася на мене з відстані одного кілометра.

— Там ви щось бачили, правда?

Я кивнув.

— Щось таке, чого не розказати. Чого не передати словами. Навіть якщо намагатися це зробити, ніхто не зрозуміє. А от я розумію... — Вона прихилилася до мене й легенько притулилася щокою до моєї щоки. Секунд десять-п'ятнадцять ми сиділи так, не ворущаючись.

— Бідолаха, — сказала вона.

— Чому? — засміявся я. Сміятися не хотілось, але довелося. — З якого боку не дивись, я — звичайна нормальна людина. І загалом практична. І чого це мене так часто затагує в такі химерні історії?

— Справді, чому? — сказала Юкі. — Мене не питаєте. Я — дитина, ви — дорослий.

— Правду кажеш, — погодився я.

— Але ваш настрій я добре розумію.

— А я ні.

— Почуття безсилля, — сказала вона. — Це коли вами крутить щось велике, а ви не можете нічого вдіяти.

— Можливо...

— У такі моменти дорослі люди напиваються.

— Це правильно, — погодився я.

Ми подалися в бар ресторану "Халекулані". Не біля плавального басейну, а в самому приміщенні готелю. Крім нас, у барі не було нікого. Я замовив мартіні, Юкі — содову з лимоном. Рідковолосий піаніст літнього віку із серйозним, як у Рахманінова, обличчям мовчки грав на роялі стандартний набір джазових творів: "Stardust", "But Not for Me", "Moonlight in Vermont". Технічно гра була бездоганною, але не дуже цікавою. Наприкінці він старанно відбарабанив прелюдію Шопена. Цього разу досить гарно. Юкі заляскала в долоні, піаніст усміхнувся, розтуливши губи на міліметрів два, й кудись зник.

Я допив третю порцію мартіні й, заплющивши очі, згадав ту злочасну кімнату. Як сон серед білого дня. Страшний сон, од якого спочатку обливаєшся потом, а, прокинувшись, полегшено зітхаєш... Та це не сон. Я знаю, що це не сон. І Юкі також знає. Знає, що я це бачив. Шість скелетів, вибілених часом. Що це означає? Невже скелет без лівої руки — Дік Норт? Тоді хто ж інші п'ять?

Що, власне, хоче повідомити мені Кікі?

Раптом підхопившись, я витягнув із кишені клаптик паперу, знайдений на підвіконні, підійшов до телефону й набрав той номер. Трубку ніхто не брав. Гудки лунали один за одним і пірнали, як грузило, в бездонну порожнечу. Я повернувся на стілець у барі й зітхнув.

— Як будуть квитки на літак, я завтра ж повертаюся в Японію, — заявив я. — Надто довго я тут затримався. Відпустка вийшла чудова, але, здається, пора зніматися з насидженого місця. Бо вдома доведеться залагоджувати деякі справи.

Юкі кивнула. Так, ніби заздалегідь знала, що я скажу.

— Гаразд. Про мене не турбуйтеся. Як хочете повертатися — краще повертатися.

— А що ж ти робитимеш? Тут залишишся? Чи поїдеш зі мною в Японію?

Вона злегка здвигнула плечима.

— Вирішила побути з мамою. Поки що не хочу в Японію. Гадаю, мама не відмовиться взяти мене до себе, якщо попрошу.

Я кивнув і допив залишки мартіні.

— Ну що ж, завтра я відвезу тебе до Макахи. Крім того, наостанку мені не завадило б іще раз зустрітися з твоєю матір'ю, правда?

Після того ми вирушили у рибний ресторанчик біля "Алоха-Тауер" на останню вечерю. Поки Юкі наминала омара, я випив порцію віскі й узявся до смажених устриць. Ми майже не розмовляли. У голові мені затьмарилося. Здавалося, що от-от за устрицями засну й перетворюся на білий скелет.

Юкі раз у раз поглядала на мене, і як тільки ми скінчили їсти, вона сказала:

— Здається, вам пора спати. У вас поганий вигляд.

Повернувшись у номер, я увімкнув телевізор і наодинці довго пив вино. Транслювали передачу про бейсбол. Змагання між командами "New York Yankees" та "Baltimore Orioles". Я дивився бейсбол без особливої цікавості, а просто хотів, аби телевізор залишавсь увімкненим. Заради хоч якогось зв'язку з реальністю.

Я пив вино, поки мене не почало хилити до сну. І лише тоді, раптом похопившись, іще раз набрав телефонний номер, написаний на папірці. І цього разу безрезультатно. Після п'ятнадцятого гудка я поклав трубку. І знову, сівши на диван і втупившись в екран телевізора, дивився, як Вінфілд приготувався відбивати м'яча. І саме тоді я відчув, як щось закрутилося в моїй голові.

Що?

Не відриваючи очей від екрана, я спробував думати про це щось.

Щось одне схоже на щось інше. Щось одне з'єднується з чимось іншим...

"Навряд", — подумав я. Але варто перевірити. Я взяв клаптик паперу з телефонним номером, підійшов до дверей і порівняв номер, який написала на них Джун, з номером на папірці.

Вони збігалися.

"Усе з'єднано", — подумав я. Все зчеплено одне з одним. І тільки я сам не можу збагнути суті цього зв'язку.

* * *

Наступного дня я вирушив у касу "Японських Авіаліній" і замовив квиток на післяобідній рейс. Після того виселився з готелю і відвіз Юкі до матиного котеджу в Макаху. Ще вранці я зателефонував Аме й повідомив, що виникла нагальна справа і я змушений повернутися в Японію. Вона особливо не здивувалася. Сказала, що для дочки в неї завжди знайдеться місце і що вона не проти того, щоб я привіз Юкі до неї. Той день від самого ранку видався на рідкість похмурим. За такої погоди не було дивно, якби знову розбушувався шквал. На тому "Міцубісі-лансері", як завжди, під музику з радіоприймача, я мчав по знайомій автостраді вздовж узбережжя зі швидкістю сто двадцять кілометрів за годину.

— Ви — як Пекман, — сказала Юкі.

— Як хто? — перепитав я.

— Здається, ніби у вашому серці сидить Пекман, — відповіла вона. — І пожирає його, рисочку за рисочкою — пі, пі, пі...

— Я не зовсім розумію метафори.

— Щось вас гризе.

Якийсь час я мовчки вів автомобіль, думаючи над її словами.

— Іноді я відчуваю тінь смерті, — сказав я. — Дуже густу тінь. Здається, ніби смерть підступила зовсім близько. Ще трохи — простягне свою руку і вчепиться за ногу. Та мені не лячно. Чому? Бо це завжди не моя смерть. Її рука завжди хапає чужу ногу. Однак щоразу, коли хтось умирає, мені здається, наче я потроху зношуюся... Чому?

Юкі мовчки здвигнула плечима.

— Чому — сам не знаю, — вів далі я. — Але смерть завжди поряд зі мною. І як тільки трапляється нагода, раптом виповзає з якої-небудь щілини...

— А може, це ваш ключ? Непевне, через смерть ви з'єднуєтеся з усім світом.

Я знову замислився над її словами.

— Ти, бачу, вмієш заганяти мене в депресію... — сказав я.

Дік Норт не на жарт засмутився, дізнавшись про мій від'їзд. Між нами не було надто багато спільного, але в наших стосунках відчувалася певна невимушеність. Крім того, я навіть відчував повагу до його ліричного прагматизму. На прощання ми потиснули один одному руки. І саме тоді я згадав про той скелет. Невже це справді був Дік Норт?

— Слухай, а ти ніколи не думав, якою смертю помреш? — запитав я його.

Усміхнувшись, він на хвилюку замислився.

— На війні часто думав. Бо там є різні способи, як умерти. А от останнім часом мало думаю. Нема часу сушити собі голову такими складними речами. У мирний час людина набагато більше зайнята, ніж на війні. — І він засміявся. — А чого ти про це питаєш?

— Без особливої причини, — відповів я. — Просто спало на думку.

— Я подумаю, — пообіцяв він. — І наступного разу розкажу.

Після того Аме запросила мене на прогулянку. Поволі, плече в плече, ми пішли маршрутом, призначеним для бігу підтюпцем.

— Спасибі вам за все, — сказала Аме. — Я справді вам дуже вдячна. Просто не знаходжу для цього слів. Але повірте мені... Здається, що завдяки вашій появі багато чого вдалося виправити. За вашого посередництва чомусь усе потекло тихо-мирно. Ми з Юкі змогли вдосталь наговоритись і трохи порозумітись. А тепер вона навіть приїхала, щоб пожити разом зі мною...

— Це ж чудово! — сказав я. Вираз "це ж чудово" я вживаю лише в критичній ситуації, коли в голові не знаходжу слів схвалення, а мовчати незручно. Та Аме, звісно, цього не помітила.

— У мене таке враження, що після зустрічі з вами дочка душевно заспокоїлася. Стала менше, ніж перед тим, дратуватися. Видно, ваші характери сходяться. Навіть не знаю, чому... Напевне, є у вас щось спільне. А як ви думаєте?

— Не знаю, — відповів я.

— А що робити зі школою? — спитала вона мене.

— Як сама не хоче, то краще не посилати, хіба ні? — відповів я. — Дитина з непростим характером, уразлива, з примусу, гадаю, нічого не робитиме. Краще найняти репетитора, який дав би їй мінімум найпотрібніших знань. Як не крути, а зубріння перед іспитами, нікчемні гуртки за вподобаннями, беззмістовні змагання, пригнічення особи колективом, лицемірні правила поведінки — все це їй не підходить. Школа — не те місце, куди треба ходити проти власної волі. Деякі люди можуть успішно вчитися й самі. Набагато краще було б розвинути лише їй властиві здібності, правда? А я впевнений, що в неї їх чимало. І тоді може статися, що вона сама захоче відвідувати школу. В усякому разі, треба дати їй самій за себе вирішити, чи не так?

— Та, мабуть, — кивнула Аме, на мить замислившись. — Напевне, ви праві. Мені самій не властива колективістська психологія, та й школу я прогулювала, а тому добре розумію, про що йдеться.

— Ну, а якщо розумієте, то що вас мучить? Яка проблема?

Вона захитала головою — так, що аж хребці на шиї хруснули.

— Та ніяких проблем! Просто щодо Юкі я не мала твердої впевненості як мати. І ніяк не могла позбутися такого відчуття. Не розуміла, що це вона каже? Мовляв, до школи можна й не ходити. Коли ти в собі не впевнена, стаєш слабкішою, правда? Бо зазвичай вважається, що кинути школу — означає зашкодити суспільству...

"Зашкодити суспільству?" — подумав я.

— Звичайно, я не знаю, чи цей висновок правильний. Бо невідомо, як у кого складеться майбутнє. Може, нічого доброго й не вийде. Та мені здається, якщо ви — як мати або як друг — зможете їй у житті показати, що тісно з нею пов'язані, що до певної міри її поважаєте, то вона, дитина з чудовою інтуїцією, впорається успішно з усім сама.

Якийсь час вона йшла мовчки, запхавши руки в кишені.

— Я бачу, ви дуже добре розумієте її настрій, правда? Як це вам вдається?

"Бо намагаюся зрозуміти", — хотів я сказати, але, звісно, промовчав.

Потім Аме зізналася, що хотіла б чимось віддячити мені за те, що приглядав за дочкою.

— Можете не турбуватися, бо мені вже щедро віддячив пан Хіраку Макімура, — сказав я. — І досі не збагну, за що стільки...

— Та я сама хочу! Бо забуду, якщо зараз цього не зроблю.

— От і забудьте! Я вам дозволяю, — розсміявшись, сказав я.

Вона присіла на лавочку біля доріжки, добула з кишені сорочки сигарети й закурила. Зелена пачка "Сейламу" розм'якла від поту. Як і раніше, пташки виспівували свої незмінні мелодії.

Аме довго сиділа мовчки й курила. Затягувалася насправді разів два-три, впродовж решти часу сигарета, затиснута між пальцями, перетворювалася на попіл, який сипався на траву. "Ось який вигляд має мертвий час", — спало мені на думку. В її руці час умирав, обертаючись на білястий попіл. Я слухав пташиний спів і дивився, як доріжками вниз роз'їжджають візочки садівників. Відколи ми прибули до Макахи, погода неквапом стала поліпшуватись. І тільки одного разу здалека долинув глухий гуркіт грому, і все стихло. Густі сірі хмари, наче розчавлені якоюсь нездоланною силою, розлетілися на клапті — і звичне сонячне світло й тепло знов залили землю. Аме, в бавовняній сорочці з короткими рукавами (для роботи найчастіше вона одягала саме її, розпихаючи по нагрудних кишенях авторучки, фломастери, запальничку та сигарети), сиділа на гарячому осонні без темних окулярів. Ні сліпуче проміння, ні спека, її, здавалось, особливо не турбували. Хоч, як видно, їй було жарко: по шиї стікали краплі поту, а подекуди на сорочці проступали темні плями. Та вона нічого не помічала. Чи то через душевну зосередженість, чи то через душевну розкиданість — не мені судити. В усякому разі, так минуло хвилин десять. Десять хвилин перебування в нереальності після миттєвого переміщення в часі-просторі. Складалося враження, що вона ставиться байдуже до такого явища, як плин часу. Ніби час не був складовим елементом її життя. А якщо й був, то посідав у ньому найнижче місце. На відміну від мого випадку. Мене очікував замовлений квиток.

— Мені пора їхати, — сказав я, поглянувши на годинник. — В аеропорту треба здати автомобіль і розплатитися за його оренду, а тому хотілося б прибути туди завчасу.

Вона ще раз спробувала зосередити свій неуважний погляд на мені. Такий вираз обличчя я іноді помічав у Юкі. Вираз, який промовляв: "Доведеться змиритись із реальністю". "Між ними багато чого спільного чи то в характері, чи то у схильностях", — знову подумав я.

— Ой, дійсно! Ви квапитеся, правда? Я забула, — сказала вона й похитала головою — раз ліворуч, раз праворуч. — Вибачте, трохи замислилася...

Ми підвелися з лавочки і тим самим маршрутом пішли назад до котеджу.

Проводжали мене всі троє. Я порадив Юкі не об'їдатися покидьками з усяких "макдональдсів". Вона тільки стулила губи. "А втім, усе буде гаразд, адже поряд є Дік Норт", — подумав я.

У дзеркалі заднього виду три постаті здалися мені дуже дивними. Дік Норт розмахував високо піднесеною рукою. Аме, схрестивши руки, дивилася вперед невидючими очима. Юкі, відвернувшись убік, носком сандалії підбивала камінь. Усі вони справді скидалися на різношерсту команду випадкових людей, покинутих на краю недосконалого космосу. Навіть не вірилося, що хвилину тому і я належав до її складу. На повороті я крутнув кермо вліво, і їхні зображення в дзеркалі зникли. Уперше за довгий час я залишився сам.

* * *

Опинившись на самоті, я почувавсь якнайкраще. Звичайно, це не означає, що товариство Юкі мене обтяжувало. Просто взагалі самотність — річ непогана. Ні з ким не треба радитися, перш ніж щось робити. Ні перед ким не треба виправдовуватися за помилки. Утнеш якусь дурницю — сам над собою пожартуєш, сам і посмієшся. І ніхто тобі не скаже: "Які в тебе дурні жарти!". А зробиться нудно — вирячишся, скажімо, на попільницю, та й усе. І ніхто тебе не питає: "Чого ти вирячився на попільницю?". Погано це чи добре — до самотнього життя я давно звик.

Як тільки я залишився сам-один, барви й запахи злегка таки змінилися. Я глибоко вдихнув повітря й відчув, ніби у грудях стало просторіше. Я налаштував радіо на джазову радіостанцію і, слухаючи чи то Коулмена Хоукінса, чи то Лі Морґана, у гарному настрої гнав автомобіль до аеропорту. Хмари, що недавно суцільно закривали небо, тепер, наче кимсь силоміць розірвані, розповзлись окремими клаптями по різних кутках небокраю. Невтомний пасат, гойдаючи листям пальм, поволі гнав ці клапті все далі й далі на захід. Було видно, як "Боїнг-747" угризається в небо під гострим кутом, як срібний клин.

Я залишився сам — і будь-які думки раптом вилетіли з голови. Я відчув, що миттю в голові полегшало. Але моя свідомість не могла так швидко пристосуватися до цієї зміни. Все-таки не думати ні про що було приємно. "От і не думай ні про що! — сказав я собі. — Ти на Гаваях, чорт його бери! Навіщо тобі про щось думати?". Я викинув із голови геть-чисто все й зосереджено гнав автомобіль уперед, насвистуючи мелодії

"Stuffy", "Side-Winder" із силою, що нагадувала протяг крізь щілину. Під час спуску зі швидкістю сто шістдесят кілометрів за годину вітер завивав, як шалений. Коли дорога різко звернула — переді мною широко відкрилась яскрава синь Тихого океану.

"От і скінчилася відпустка", — подумав я. Хоч би там що, а все на світі коли-небудь закінчується.

Діставшись до аеропорту, я віддав орендований автомобіль, зареєструвався біля конторки "Японських Авіаліній" і наостанку ще раз у телефонній будці набрав загадковий номер. Як я і сподівався — ніякої відповіді. Лише безперервні гудки. Я поклав трубку і довго дивився на телефонний апарат. Зрештою махнув на все рукою, зайшов до залу очікування першого класу й випив джину з тоніком.

"Токіо", — подумав я. Але нічого токійського в голові не спливало.

31

Повернувшись у квартиру на Сібуя, я нашвидку переглянув пошту і прослухав повідомлення на автовідповідачеві. Нічого важливого. Як завжди, дрібні робочі справи. Розпитування про статтю для наступного випуску, скарги щодо мого раптового зникнення, нові замовлення й таке інше. Відповідати на все я не мав сили і тому вирішив відмахнутися від усього цього за одним разом. Якби я виправдовувався перед кожним окремо, то змарнував би силу-силенну часу, тож краще вже обійтися без виправдань і негайно поставити крапку на такому виді роботи. До того ж я добре розумів, що не зможу докласти рук ні до чого, якщо візьмуся розгрібати всілякі кучугури. Тому нічого іншого не залишалось, як відмахнутися від усіх пропозицій. Ясна річ, мої клієнти вважатимуть, що я повівся з ними нечемно. Та, на щастя, принаймні зараз із грошима не було сутужно. А далі — якось буде. Взагалі досі я слухняно, ні на що не нарікаючи, виконував замовлення моїх клієнтів так, як вони цього воліли. А тепер хоч трохи поживу так, як мені хочеться. Я також маю на це право.

Потім я зателефонував додому Хіраку Макімурі. Трубку підняв П'ятниця і відразу з'єднав мене з господарем. Я коротко розповів про перебування з Юкі на Гаваях. Про те, що вона розслабилась, як слід відпочила й ніяких проблем не виникало.

— Прекрасно, — сказав він. — Я тобі дуже вдячний. Завтра ж подзвоню Аме. Грошей, до речі, вистачило?

— Ще й трохи залишилося.

— Використай їх як хочеш. І забудь про це.

— Я хотів вас запитати, — сказав я. — Про жінку...

— Он що! Ти про це... — байдуже відповів він.

— Власне, звідки вона?

— Із клубу дівчат за викликом. Ти сам міг би здогадатись, якби трохи подумав. Сподіваюся, ти з нею всю ніч не в карти грав?

— Та ні, я про інше. Як це з Токіо можна замовити жінку в Гонолулу? Хотілося б знати, як усе влаштовано. Просто із цікавості.

Хіраку Макімура на мить замислився. Напевне, над природою моєї цікавості.

— Якщо коротко — це схоже на міжнародну пошту з доставкою додому. Дзвониш у

токійський клуб і просиш доставити в Гонолулу туди-то й туди, такого-то й такого числа, такої-то й такої години жінку. Токійський клуб зв'язується із клубом у Гонолулу, з яким у нього контракт, і в потрібний час жінку тобі привозять. Сплачуєш за послугу в Токіо. Місцевий клуб бере комісійні, а решту відсилає до Гонолулу. Там також беруть свої комісійні, а залишок передають жінці. Зручно, правда? Яких тільки систем нема на світі!..

— Та начебто, — погодився я. Виходить, міжнародна пошта...

— Так, за зручність треба платити! Будь-де на світі можеш отримати для постелі гарну жінку. Замовив її в Токіо — і їдь куди хочеш, там уже шукати не доведеться. І безпека гарантована. Ніякий "альфонс" не з'явиться. А крім того, все можна списати на представницькі витрати...

— А чи не могли б ви сказати мені телефонний номер цього клубу?

— Е ні, цього не можу. Це сувора таємниця. Її можна відкрити лише членам клубу. А щоб стати членом, доведеться пройти жорсткий відбір. Треба мати гроші, суспільне становище і довіру. В усякому разі, тобі це не світить. І не старайся. Досить і того, що я розповів тобі про цю систему і тим самим порушив зобов'язання дотримувати таємниці. І зробив я це просто зі щирої прихильності до тебе...

Я подякував йому за таку щиру прихильність.

— Ну, то як — добра жінка попалася?

— Аякже! — відповів я.

— Я радий. Бо просив послати якнайкращу, — сказав він. — І як її звати?

— Джун, — відповів я. — Як "червень" по-англійському.

— Джун, — повторив він. — Біла?

— В якому розумінні?

— Ну, білошкіра?

— Та ні... З Південно-Східної Азії.

— Як потраплю ще раз у Гонолулу, спробую...

Більше не було про що говорити — і, попрощавшись, я поклав трубку.

Після того я зателефонував Ґотанді. Як звичайно, його телефон функціонував у режимі автовідповідача. Я залишив на ньому повідомлення — мовляв, я повернувся в Японію, хочу, щоб ти подзвонив. А тим часом почало вечоріти, і я вирушив на Аояма купувати продукти. У "Кінокунія" знову набрав дресированих овочів. Мабуть, глибоко в горах Нагано пролягають поля, де дресирують їх на виживання для "Кінокунія". Широкі поля, напевне, обгороджені колючим дротом, — як у фільмі "Велика втеча"[45]. Можливо, зі сторожовою вежею та вартовими, озброєними кулеметом. І там, не сумніваюся, щось вимудровують із салатом і селерою, користуючись своїми антиовочевими методами, що виходять за межі нашої уяви. З думками про це я купив овочів, м'яса, тофу і квашенини. І повернувся додому.

Повідомлення від Ґотанди не надійшло.

Наступного ранку я поснідав у "Данкін Донатс" і, зайшовши в бібліотеку, переглянув газети за останні півмісяця. Звісно, я хотів дізнатись, як ведеться

розслідування у справі Мей. Ретельно перегорнув газети "Асахі", "Майніті" та "Йоміурі", але не знайшов про це жодного рядка. Широко обговорювалися наслідки виборів, заява Левченка та питання поганої поведінки учнів середньої школи. Друкувалася також стаття про те, що в Білому Домі скасовано концерт гурту "Beach Boys" через неприйнятність їхньої музики. Хіба це справедливо? Якщо вже "Beach Boys" не пускають у Білий Дім, Майкла Джеґера довелося б тричі спалювати на вогнищі. Однак про те, що в готелі на Акасака задушено панchoю жінку, нічого не повідомлялося.

Тоді я взявся до тижневиків за минулий місяць. Переглянувши їх цілу купу, я натрапив на одну-однісіньку коротку замітку про вбивство Мей під заголовком "У готелі Х. на Акасака знайдено задушену голу красуню". Замість фотографії трупа — чорно-білий малюнок, очевидно, присланий художником-криміналістом. Певне, тому що в журналах не заведено вміщати фотографії трупів. Я добре придивився — жінка на малюнку справді-таки скидалася на Мей, але я міг так думати тому, що від самого початку знав: це Мей. Якби ж я не знав того, що сталося, то, побачивши малюнок, Мей на ньому не впізнав би. Бо хоча тонкі риси обличчя художник уміло відтворив, у найголовнішому не було схожості з Мей. Малюнок передавав суть виразу обличчя не живої Мей, а мертвої. Живій Мей були властиві тепло й стрімкий рух. Вона безупинно чогось прагнула, про щось мріяла, над чимось думала. Була ніжною, досвідченою й розкішною розгрібачкою сексуальних кучугур. Саме тому ми змогли поділитися своїми фантазіями. А вона — вранці прокукувати... Тепер, на штрихованому малюнку, вона мала вбогий і брудний вигляд. Я похитав головою. Потім заплющив очі та протяжно зітхнув. Дивлячись на цей малюнок, я зміг до глибини душі відчувати, що Мей померла. У певному розумінні тепер я відчув її смерть — точніше, відсутність життя — набагато сильніше, ніж тоді, коли розглядав фотографію її трупа. Вона померла остаточно й безповоротно. Більше я її не побачу. Її життя поглинуло чорне ніщо. Від такої думки я відчув у грудях твердий, мов камінь, згусток смутку.

Замітку написали в такому ж убогому та брудному стилі, як і виконали малюнок. У першокласному готелі Х. на Акасака виявлено труп молодої жінки, приблизно років двадцяти, задушеної панchoю. Голої, без ніяких документів, що засвідчили б її особу. У готелі вона зареєструвалася під вигаданим прізвищем і таке інше. Загалом те саме, що мені розповіли в поліції. Чогось нового для мене було мало. І тільки в кінці замітки повідомлялося: поліція веде розслідування цієї справи, пов'язавши її з діяльністю організації, що постачає дівчат за викликом для проживальців першокласних готелів. Я поклав купу журналів на полицю, вийшов у фойє, сів на стілець і замислився.

Чого вони вирішили дошукуватися правди серед повій? Невже знайшлися якісь надійні свідчення? Але ж не випадає дзвонити в поліцію й питати у Рибалки або Літератора: як там, до речі, після нашої зустрічі рухається та справа? Я вийшов із бібліотеки, нашвидку пообідав у найближчій забігайлівці й поплівся містом навмання. Сподівався, що, може, по дорозі якась гарна думка прийде в голову. Та дарма. Від весняного повітря — туманного, важкого — свербіла шкіра. Думки ніяк не складались.

Я не знав, як і про що краще думати. Я добрів до парку біля храму Мейдзі, ліг на траву й утупив очі в небо. І почав думати про повій. "Отже, міжнародна пошта з доставкою додому..." — подумав я. Замовляєш у Токіо — спиш із жінкою в Гонолулу. Все за системою. Майстерно, вигадливо. І чисто. По-діловому. Досить перейти крайню межу в будь-яких сумнівних речах — і критерії добра та зла втрачають свою силу. Бо тоді виникають чийсь особисті фантазії. І тільки-но така фантазія з'являється на світ, вона починає функціонувати як звичайний товар. Розвинений капіталізм із будь-яких щілин видобуває товар. Фантазія. Ось воно, ключове слово. Навіть проституція, работоргівля, класова дискримінація, нападки політичних опонентів, статеві збочення та ще чортзна-що, якщо їх гарненько загорнути й гарненько назвати, стануть чудовим товаром. І тоді, дивись, удасться замовляти собі дівчину за викликом, користуючись каталогом універмагу "Сейбу". You can rely on me.

Вдивляючись у затуманене весняне небо, я подумав, що хочу переспати із жінкою. І якби була змога — з Юмійосі, із Саппоро. Нічого неможливого тут нема. Я уявив собі, як просуваю ногу — зовсім, як той похмурий агент поліції — у щілину дверей її квартири, щоб вони не зачинилися, й кажу: "Ти мусиш зі мною переспати. Так треба зробити". Після того ми віддаємося коханню. Дбайливо, ніби розв'язуючи стрічку на подарункові, роздягаю її. Знімаю пальто, окуляри, светр — і вона перетворюється в Мей. "Ку-ку — проказує Мей. — Моє тіло чудове, правда?".

Я ще не встиг відповісти, як розвиднілося. Поряд зі мною була Кікі. Її спину гладив Ґотанда. Відчинилися двері — і з'явилася Юкі. Вона побачила, як я обіймаюся з Юкі. Я, а не Ґотанда. Лише пальці Ґотанди. Але займався любов'ю з Кікі таки я. "Неймовірно! — сказала Юкі. — Просто не віриться".

— Та ні, все не так, — виправдовувався я.

— Що сталося? — спитала Кікі.

Сон серед білого дня.

Дикий, безладний сон наяву. "Все не так, — сказав я собі. — Насправді я хочу переспати з Юмійосі". Та дарма. Все перемішалось. Всі зв'язки переплуталися. Передусім треба їх розплутати. Інакше в мене нічого не вийде.

Я вийшов із парку Мейдзі, заглянув на Харадзюку в один кафетерій і випив гарячої міцної кави. А тоді неквапом подався додому.

Під вечір подзвонив Ґотанда.

— Слухай, старий, зараз часу не маю, — сказав він. — Може, зустрінемося пізніше ввечері? Десь так о восьмій або дев'ятій, га?

— Чого ж ні? Тим більше що мені сьогодні нічого робити, — відповів я.

— Перекусимо, вип'ємо чого-небудь. Я по тебе приїду.

Я розпакував дорожню сумку, зібрав усі квитанції, що накопичилися під час подорожі, і розділив їх на дві групи — на сплачені за рахунок Хіраку Макімури та з власної кишені. Половину витрат на харчування та оренду автомобіля відніс на його рахунок. А також за все, що Юкі купувала сама, — за дошку для серфінгу, магнітолу, купальник і таке інше. Я чітко розписав ці витрати, вклав у конверт разом із грошима

(залишками дорожніх чеків, оберненими в готівку) і заадресував, аби вислати якнайскоріше. Всі ці канцелярські формальності зробив швидко й ретельно. Не тому, що люблю цим займатися. На світі нема людей, яким би таке подобалося. Просто я не терплю безладу в грошових справах.

Скінчивши бухгалтерські підрахунки, я зварив шпинат, перемішав із дрібного сушеною рибкою, злегка побризкав оцтом — і з такою закускою взявся пити темний "Кірін"[46]. Уперше за тривалий час неквапливо перечитав оповідання Харуо Сато[47]. Був надзвичайно приємний весняний вечір. Синя заграва наче невидимим пензлем зафарбовувала небо дедалі більше, поки нарешті не залягла нічна темрява. Втопившись од читання, я поставив платівку із тріо Шуберта опус 100 у виконанні Стерна-Роуза-Істоміна. Вже давно, коли настає весна, я часто слухаю цю музику. І відчуваю, як вона гармоніює зі своєрідним смутком весняної ночі. Весняної ночі, що заливає всю душу м'якими синюватими сутінками... Я заплющив очі — і в цій синій темряві виринули тьмяні силуети скелетів. Життя розтануло в небутті, а кістки залишилися незмінними, як спогади.

32

О восьмій сорок приїхав Готанда на своєму "Мазераті". Сама поява такого автомобіля біля мого під'їзду здавалася недоречною. Та нічиєї вини в тому немає. Просто буває так, що деякі речі фатальним чином не підходять одна одній. Раніше моєму під'їзду не підходив його велетенський "Мерседес", а тепер так само "Мазераті" — ні до чого. Та що вдієш! У кожної людини свій стиль життя.

На Готанді був звичайнісінький сірий пуловер, звичайнісінька синя сорочка і прості бавовняні штани. І все-таки навіть у такому одязі він привертав до себе увагу. Як Елтон Джонс у бузковому піджаку та жовтогарячій сорочці зі своїми шаленими стрибками на сцені. Готанда спочатку постукав, а коли відчинив двері, привітно всміхнувся.

— Якщо ти не проти, можеш зайти й посидіти в мене, — запросив я його. По ньому було видно, що хоче поглянути на мою квартиру.

— Із радістю, — погодився він із сором'язливою усмішкою на губах. Від такої приємної усмішки гостя можна запросити навіть на цілий тиждень.

Моя квартира, — дарма що тісна, — здається, справила на нього певне враження.

— Війнуло чимось давнім і рідним, — сказав він. — Колись і я в такій мешкав. Поки не здобув популярності.

В устах іншої людини такі слова звучали б зверхньо, але тільки не в нього.

Якщо коротко, то моя квартира складалась із чотирьох приміщень: кухні, ванної, вітальні та спальні. Усі досить тісні. Кухня радше скидалася на розширений коридор. Там уміщався тільки довгастий буфет і столик на дві особи. Так само спальня: ліжко, шафа для одягу й письмовий стіл забрали всю площу. І тільки у вітальні залишалося хоч трохи простору для життя. Бо там не було майже нічого. Етажерка з книжками, поличка з платівками й маленька стереосистема, от і все. Ні стола, ні стільців. Тільки дві великі подушки "мерімекко": одна на підлогу, інша до стіни, щоб зручно було спертися. А як потрібен столик, дістаю розкладний зі стінної шафи, — і готово.

Я показав Ґотанді, як користуватися подушками, розклав столик, приніс темного пива і суміші шпинату з подрібненою сушеною рибкою. І ще раз поставив Шуберта.

— Чудово! — похвалив Ґотанда. Гадаю, не заради компліменту, а таки насправді.

— Може, ще щось приготувати? — спитав я.

— А тобі не буде важко?

— Та ні... Простіше простого. Вмить приготую. Не щось особливе, а хоч якусь закуску до випивки.

— Можна подивитись, як ти готуватимеш?

— Звичайно, — дозволив я.

Я змішав зелену цибулю з маринованими сливами, сушеним тунцем, маринованою морською капустою та креветками, дрібно порізану варену рибу приправив хроном васабі й тертою редькою, на маслиновій олії з додачею часнику та шматочків салямї підсмажив кружальця картоплі. Нарізав огірків, додав туди варених бурих водоростей і тофу, що залишилися з учорашнього дня, і все це добряче приправив імбиром.

— Чудово... — зітхнувши, проказав Ґотанда. — Ну й талант у тебе!

— Усе дуже просто. Ніяких особливих зусиль. Як наб'єш собі руку — приготуєш за п'ять хвилин. Найголовніше — скільки чого змішати.

— Оце талант! Я на таке не здатний.

— А от я ніколи не зіграв би ролі стоматолога. У кожного свій спосіб життя. Different strokes for different folks...

— Справді, — погодився він, — Слухай, а що, як сьогодні я вже нікуди не піду і заночую в тебе? Ти не проти?

— Авжеж, не проти.

І ми взялися до темного пива, закусуючи моїми стравами. А коли закінчилося пиво — перейшли на "Катті Сарк". І слухали гурт "Sly and the Family Stone". Потім — "Doors", "Rolling Stones", "Pink Floyd". А також "Surf's Up" гурту "Beach Boys". Це була ніч шістдесятих років. А ще ми слухали "Loving Spoonful" і "Three Dog Night". Якби тоді до нас випадково завітали інопланетяни із Сіріуса, то, гадаю, подумали б: "Ось де викривився час!".

Інопланетяни до нас не заглянули, зате після десятої за вікном тихо посипався дощ. Легкий, спокійний дощ, який своїм скапуванням із даху нарешті нагадує тобі, що живеш на цьому світі. Дощ, спокійний, як мрець.

Коли вже споночіло, я вимкнув музику. Адже в мене не такі міцні стіни, як у Ґотанди. Якщо й після одинадцятої слухати музику — сусіди поскаржаться. Музика затихла — і під шелест дощу ми заговорили про мертвих.

— Розслідування вбивства Мей відтоді начебто не просувається, — почав я.

— Знаю, — відповів Ґотанда. Він також перевіряв газети й журнали, шукаючи інформації про перебіг цієї справи.

Я відкоркував другу пляшку "Катті Сарк" і підняв склянку за Мей.

— Поліція зосередила розслідування на клубі дівчат за викликом, — сказав я. — Гадаю, вони, напевне, щось вивідали. А тому не виключено, що дотягнуться й до тебе.

— Можливо, — погодився Ґотанда, злегка нахмурившись. — Та, скоріше, все обійдеться. Я також трохи захвилювався і мимохідь розпитав у людей із нашої контори, чи це правда, що той клуб зберігає цілковиту конфіденційність? І от уявляєш — я дізнався, що керівництво клубу начебто підтримує зв'язки з політиками. Кілька високих посадовців на ньому пасуться. Та навіть якби поліції вдалося його накрити — до клієнтів вона не добралася б. Руки короткі. Крім того, й наша контора має певний політичний вплив. Бо розпоряджається кількома видатними кінозірками. А ще в неї є вихід навіть на коло людей із сумнівною репутацією. А тому, сподіваюся, не кине мене напризволяще. І зробить це, очевидно, тому, що я для неї — золота жила. І те, що я, опинившись у центрі скандалу, так би мовити, втрачу свій товарний вигляд, завдасть шкоди передусім саме нашій конторі. Бо вона вклала в мене великі гроші. Звісно, якби ти видав моє ім'я — поліція, напевне, взяла б мене за горло. Бо ти — єдиний вихід на мене. Якби так сталося, ніяка політична сила не встигла б прийти мені на допомогу. Але тепер уже нема чого турбуватися. Все залежить від того, яка система сильніша.

— Який брудний цей світ! — сказав я.

— І не кажи, — погодився він.

— Два голоси за "брудний". Пропозицію схвалено.

Ґотанда кивнув. І всміхнувся.

— Саме так. Два голоси за "брудний". А до вбитої дівчини всім байдуже. Всі рятують лише свою шкуру. Включно зі мною.

Я приніс із кухні льоду, крекерів та сиру.

— У мене до тебе одне прохання, — сказав я. — Щоб ти подзвонив до того клубу й дещо запитав.

Ґотанда смикнув себе за кінчик вуха.

— А про що ти хочеш дізнатись? Якщо про це вбивство — нічого не вийде. Нічогосінько не скажуть.

— Та ні, вбивства це не стосується. Я хочу дізнатися про одну дівчину за викликом у Гонолулу. Я чув, що через цей клуб можна замовити собі дівчину навіть за кордоном.

— Від кого чув?

— Від одного випадкового чоловіка. Просто я уявив собі, що клуб, про який казав той чоловік, і твій клуб — це одна й та сама організація. Бо туди не потрапляють люди без високого становища, грошей і довіри. А таким, як я, кажуть, дорога туди заказана.

Ґотанда всміхнувся.

— Я також чув про систему, що дозволяє купити дівчину за кордоном по телефону. Але сам такого не пробував робити. Можливо, це той самий клуб... А що ти хочеш дізнатися про дівчину з Гонолулу?

— Чи працює в них дівчина з Південно-Східної Азії на ім'я Джун.

Ґотанда трохи подумав, але більше нічого не спитав. Тільки вийняв блокнот і записав ім'я.

— Джун... А прізвище?

— Перестань. Це ж звичайна дівчина за викликом, — сказав я. — Просто Джун. Як

"червень" по-англійському.

— Зрозуміло. Спробую завтра подзвонити, — пообіцяв він.

— Буду дуже вдячний, — сказав я.

— Не треба. Це така дрібниця порівняно з тим, що ти зробив для мене. Не бери собі цього до голови, — сказав він і двома пальцями — великим і вказівним — звузив очі. — До речі, ти на Гаваї сам їздив?

— На Гаваї ніхто сам не їздить. Ясна річ, із дівчиною. Страшенно вродливою. Якій лише тринадцять.

— І ти спав із тринадцятирічною?

— Та де там! У неї ще грудей не видно...

— Ну, тоді що ж ти з нею робив на Гаваях?

— Навчав світських манер, пояснював механізм статевого потягу, лаяв Боя Джорджа, дивився "Інопланетянина". Загалом, усяке робив...

Якийсь час Ґотанда не спускав з мене погляду. Потім засміявся, ледь-ледь розтуливши губи.

— А ти — дивак, — сказав він. — Усе, що ти робиш, завжди якесь справді дивне. Чому?

— І справді — чому? — перепитав я. — Це не означає, що я щось навмисне роблю. Самі обставини відносять мене в такому напрямі. Як у випадку з Мей. Ніхто ні в чому не винен. А так сталося...

— Гм-м-м!.. — промимрив він. — Ну і що, порозважався на Гаваях?

— Ще й як!

— Добряче засмаг.

— Авжеж.

Ґотанда ковтнув віскі та захрустів крекером.

— А я, поки тебе не було, кілька разів зустрічався з колишньою дружиною, — сказав він. — Прекрасні були зустрічі. Може, це дивно звучить, але спати з колишньою дружиною приємно.

— Я тебе розумію, — кивнув я.

— А що, якби й ти спробував побачитись із твоєю колишньою дружиною?

— Не вдасться. Вона скоро з іншим побереться. Хіба я тобі про це не казав?

Він похитав головою.

— Я не чув. Шкода, звичайно.

— Та ні! Краще вже так. Я ні за чим не шкодую, — сказав я. І подумав, що так і справді краще. — До речі, і як же ви збираєтеся жити далі?

Він знову похитав головою.

— Безнадія... Повна безнадія. Іншого слова не знаходжу. Як не крути — справжній глухий кут. А ти знаєш, тепер ми кохаємося краще, ніж колись. Потай зустрічаємось, їдемо в який-небудь мотель, де ніхто нас на обличчя не знає... І там обоє разом відпочиваємо. А в постелі вона незрівнянна — я ж тобі, здається, про це вже казав. І без слів відчуваємо одне одного. Повне взаєморозуміння. Глибше, ніж тоді, коли були

одружені. Якщо казати правду — я люблю її. Але ж усе це, звичайно, не може тривати вічно. Таємні зустрічі в мотелях страшенно виснажують. Із дня на день наші стосунки можуть потрапити на очі репортерам. І тоді — скандалу не минути. Нам усі кісточки перемиють. А може, й кісточок не залишать. Ми з нею йдемо по хисткому місточку. Страшенно втомлюємося. Ти навіть не уявляєш собі, як хочеться вийти з підпілля на білий світ і жити з нею, як усі нормальні люди! Ось про що я мрію. Разом сидіти за одним столом, разом ходити на прогулянку. Навіть народити дитину... Та про це не може бути й мови. Я ніколи не зможу помиритися з її ріднею. Вони мені в житті стільки напаскудили, та й я сказав їм усе, що про них думаю. Вороття нема. Якби вона порвала з ними, розмова з нею була набагато простішою. Та саме на це вона не здатна. Жахлива сімейка! Вона її використовує як тільки може. Колишня дружина й сама це розуміє. А порвати з ними не може. Вона з ними — як сіамські близнята. Їм ніколи не розійтись. І виходу нема.

Похитуючи склянкою, Ґотанда крутив шматочками льоду на дні.

— Чортзна-що! — всміхаючись, сказав він. — Можу придбати все, що заманеться. Лише не те, чого насправді хочу.

— Мабуть, що так, — погодився я. — Навіть не знаю, що тобі порадити, бо в моєму житті траплялося мало речей, які я міг придбати.

— Е ні, не кажи, — заперечив Ґотанда. — Невже тобі зроду нічого не хотілося? Скажімо, "Мазераті" або помешкання на Адзабу[48]?

— Не думаю, щоб так дуже хотілося, — відповів я. — Бо поки що не відчуваю в цьому потреби. Живу в повному задоволенні від старої "Субару" і тісної квартирки. Може, сказати "в повному задоволенні" — невелике перебільшення. Та вони мені якнайкраще підходять. Я в них повністю розслаблююся. Ніяких нарікань із мого боку. Однак якщо в майбутньому виникне така потреба, то, може, й захочу.

— Та ні! Потреби — це щось зовсім інше. Вони не народжуються самі собою. Їх створюють нам штучно. Скажімо, мені байдуже, де жити. В районі Ітабасі, Камеїдо, Накано — однаково. Аби тільки дах був над головою й затишок удома. Та от моя контора так не вважає. Мовляв, якщо ти — кінозірка, то живи в Мінато. І самовільно підбрала мені житло в Адзабу. Йолопи! Ну, що там є, в тому Мінато? Дорогі нікудишні ресторани, якими орудують салони мод, неприваблива токійська телевежа й натовпи якихось дуреп, що до самого ранку вештаються вулицями, от і все. І з "Мазераті" те саме. Я й на "Субару" їздив би. Вона повністю мене задовольнила б. Вона швидко бігає. Скажи, яка користь від "Мазераті" на токійських вулицях? Ніякої. Але дядьки з моєї контори й тут за мене вирішили. Мовляв, кінозірці не годиться їздити на "Субару", "Блubberді" або "Короні". Ось так у мене з'явилася "Мазераті". Не нової марки, але досить дорога. До мене на ній роз'їжджала якась співачка в жанрі енка[49].

Він долив віскі у склянку з розталим льодом, випив ковток. І сидів із хвилину, насупившись.

— От у якому світі я живу. Забезпечив себе помешканням у центрі Токіо, європейським автомобілем та "Ролексом" — і тебе вже відносять до високого класу.

Йолопи! Який у цьому сенс? Словом, ось що хочу сказати. Наші потреби — це те, що нам нав'язують, а не те, що само собою народжується за нашим бажанням. Нам їх фабрикують. Те, чого люди не потребують, видається за ілюзію потреби. І робиться це вельми просто. Безперервно закидають людей відповідною інформацією. Мовляв, якщо житло — то в центрі Токіо, якщо автомобіль — то "БМВ", якщо годинник — то "Ролекс" і т. ін. Повторюй одне й те саме день за днем — і люди повірять: якщо житло — то в центрі Токіо, якщо автомобіль — то "БМВ", якщо годинник — "Ролекс"... Дехто вважає, що вивищиться серед загалу, якщо заволодіє такими речами. Відрізнятиметься від усіх!.. Та не може збагнути, що внаслідок цього стає, зрештою, таким, як усі. Йому бракує уяви. Насправді все це — лише штучно вигадана інформація. Просто ілюзія. Ти навіть не уявляєш, як воно мені обридло! Саме життя обридло! Хотілося б жити нормально, чесно. Та не вдається. Контора мене з рук не випускає. Чепурить мене, мов ляльку, як їй заманеться. Я стільки в неї заборгував, що й слова не смію писнути. Бо якби захотів писнути — ніхто мене не почув би. Мовляв, живеш у шикарних апартаментах, роз'їжджаєш на "Мазераті", носиш годинник "Патек-філіп" і спиш із висококласними повіями. Чого тобі ще треба? Дехто, напевне, заздрить такому життю. Та, знаєш, не цього я прагну. А того, чого справді хочу, мені не досягти, поки живу таким життям...

— Наприклад, чого? Любові? — спитав я.

— Так, наприклад, любові. І душевного спокою. Міцної, здорової сім'ї. Простого, нехитрого життя... — відповів Ґотанда. І склав долоні перед собою. — Я міг нажити чимало такого добра, якби захотів. Я зовсім не хвалюся.

— Знаю. Ти не з тих, що хваляться. Це правда, — сказав я.

— Я міг дозволити собі все, що заманеться. Мав безліч можливостей. Нагоду й здібності. А врешті-решт став звичайною лялькою. Можу переспати з будь-якою дівчиною, що вештається вночі по місту. Це правда, я не перебільшую. А от жити з тією, з ким хотів би, не можу.

Видно, Ґотанда добряче набрався. На обличчі зовсім не змінився, тільки став балакучішим, ніж звичайно. А втім, я розумів, чому йому хочеться напиться. Тим часом перейшло за північ, і я спитав, чи він готовий іще залишитись у мене.

— Авжеж, завтра до самого обіду мені на роботу не треба. Можу в тебе трохи побути. А я тобі не заважатиму?

— Ти про мене не турбуйся. Мені все ще нічого робити, — сказав я.

— Вибач, що набився до тебе в компанію, але, крім тебе, я не маю з ким і поговорити. Це правда. Нікому не можу цього сказати. Якби сказав, що волів би їздити на "Субару", а не на "Мазераті", — гадаю, всі мене вважали б несповна розуму. І тоді відправили б мене до психіатра. Тепер модно ходити до нього. Йолопи! Психіатр артиста — це все одно що асенізатор... — Він на мить заплющив очі. — Та я, здається, прийшов сюди, щоб знову скаржитися.

— Ти вже разів двадцять повторив слово "йолопи", — сказав я.

— Невже?

— Якщо не наговорився — говори.

— Та ні, вже досить. Дякую. Вибач, що тільки те й роблю, що бідкаюся перед тобою. Всі, всі, всі, хто мене оточує, — не люди, а якесь висохле лайно. Від них аж нудить. Просто блювотина до горла підступає...

— Ну, й блюй.

— Навколо аж кишать нікчемні людиці, — сказав він, наче випльовуючи слова. — Зграя кровопивць, що живуть, висмоктуючи із жителів міст їхні прагнення. Звісно, не всі вони такі огидні. Трапляються й порядні, чесні люди. Але огидних набагато більше. Спритників із добре підвішеними язиками. Негідників, які використовують своє службове становище, щоб прибрати до своїх рук якомога більше добра та жінок. Уся ця потолоч висмоктує з людей їхні мрії і від того розпухає. Розпухає і тим хизується. Ось у якому світі я живу. Мабуть, ти не уявляєш собі, скільки такої нечисті навколо. Іноді мені навіть доводиться з ними випивати. І тоді я змушений нагадувати собі: "Тільки ненароком не задуши нікого! Вони не варті того, щоб на них витратити енергію!".

— А що, якби торохнути їх по голові металевою битою? Душити довелося б довго.

— Правильно, — погодився Готанда. — Одначе, по змозі, я все-таки душив би. Миттевої смерті вони не заслужили.

— Правильно, — кивнув я. — Наші висновки збігаються.

— Справді... — вів далі він, але замовк. Потім зітхнув і знову склав долоні перед своїм обличчям. — Стало набагато легше...

— От і добре! — сказав я. — Як у міфі про царя та осячі вуха. Викопав ямку, прокричав у неї — і відразу полегшало[50].

— І не кажи, — погодився я.

— А чи не скуштуєш отядзуке?[51]

— З охотою.

Я скип'ятив води й приготував простеньке отядзуке з морськими водоростями, маринованими сливами та хроном васабі. І ми вдвох мовчки взялися їсти кожен свою порцію.

— По-моєму, ти схожий на людину, яка тішиться життям, правда? — сказав Готанда.

Обпершись об стіну, я слухав, як надворі шумить дощ.

— Де в чому це так. Можливо, по-своєму й тішуся. Та це зовсім не означає, що я почуваюся щасливим. Як і тобі, мені дечого бракує. А тому жити нормальним життям мені не вдається. Просто переставляю ноги, крок за кроком, як у танці. Тіло пам'ятає, як ставити ноги, а тому я й далі танцюю. Деякі люди навіть у захваті від моїх па. Та от із суспільного погляду я — цілковитий нуль. У тридцятичотирирічному віці — ні дружини, ні надійної постійної роботи. У житловий кооператив не вступив і довгострокової банківської позики не сплачую. Останнім часом навіть не маю з ким переспати. Як ти гадаєш, що буде зі мною через тридцять років?

— Щось усе-таки буде.

— Або буде, або ні, — сказав я. — Ніхто цього не знає. В усіх однаково.

— А от мене тепер ніщо не тішить.

— Можливо, й так. Але тобі все дуже добре вдається.

Ґотанда похитав головою.

— А хіба людина, якій усе вдається, так безперестанку скаржитися? Хіба звалює на тебе свої клопоти?

— І таке буває, — відповів я. — Ми ж про людей розмовляємо, а не про геометричну прогресію.

О пів на восьму Ґотанда сказав, що йому пора додому.

— Чого б тобі не переночувати в мене? Ще один футон[52] для тебе знайдеться, а вранці я тобі й смачний сніданок приготую, — сказав я.

— Е ні. Спасибі, звісно, за запрошення. Та в мене вже хміль пройшов. Поїду додому, — сказав він і кілька разів похитав головою. По ньому було видно, що він справді-таки протверезів. — До речі, у мене до тебе прохання. Трохи дивне, але...

— Та нічого, кажи.

— Вибач, звичайно, але... Ти не міг би позичити мені на кілька днів свою "Субару"? А взамін я залишу тобі свою "Мазераті". Розумієш, просто "Мазераті" надто примітна, щоб із дружиною зустрічатися. Хоч куди б приїхав на ній — відразу всім зрозуміло, що це я...

— Бери й користуйся скільки хочеш, — відповів я. — Я поки що без роботи і можу обійтися без автомашини. А тому бери, я не проти. А от, якщо чесно, отримати взамін твою "Мазераті" не готовий. Бо в мене автостоянка спільна і, може статися, що хтось уночі капость зробить. А крім того, під час їзди всяке трапляється. Як зіпсую таку красуню — ніколи не зможу розплатитися. Нести таку відповідальність мені не під силу.

— Байдуже. Всіма такими справами клопочеться контора. А для чого страхування, як ти гадаєш? При будь-якому пошкодженні воно відразу діятиме. Не бери собі цього до голови. Як захочеш — можеш викинути її в море. Серйозно! Я тоді куплю собі "Феррарі". Один автор порнороманів якраз хоче її продати.

— "Феррарі"... — повторив я.

— Я тебе розумію, — засміявшись, сказав Ґотанда. — Забудь про це. Напевне, ти не уявляєш собі, що в моєму світі люди з добрим смаком не виживають. У ньому людина з добрим смаком — це все одно що жебрак без клею в голові. Їй тільки співчують. Та ніхто не поважає.

Урешті-решт Ґотанда сів у мою "Субару" й поїхав додому. Його "Мазераті" я поставив на автостоянку. Дуже чутливий та агресивний автомобіль. Реакція миттєва, потужний двигун. Досить натиснути на акселератор — і, здається, полетить на Місяць.

— Ні, друже, не треба так старатися. Спокійніше... — сказав, ласкаво поплескуючи по щитку приладів. Одначе "Мазераті" наче й не чув моїх слів. Автомобіль бачить, із ким має справу. "От тобі й на!" — подумав я.

"Мазераті". Бо весь час із голови мені не виходило думка: ану ж її пошкодять або викрадуть. Та автомобіля ніхто й не чіпав.

Було якось дивно бачити "Мазераті" там, де завжди стояла "Субару". Я заліз усередину, вмотився зручно на сидіння — але ніяк не міг заспокоїтися. Наче прокинувся вранці й побачив, що поряд спить зовсім незнайома жінка, яка своєю привабливістю не заспокоює, а тривожить. У будь-якому випадку мені потрібен час, аби до чого-небудь звикнути. Така в мене вдача.

Урешті-решт я того дня нікуди так і не поїхав. Удень прогулювся пішки по місту, подивився кіно, купив кілька книжок. Надвечір подзвонив Ґотанда. Подякував мені за вчорашній вечір. Я відповів, що нема за що.

— Послухай, щодо Гонолулу, — провадив він далі. — Я розпитував по телефону в тому клубі. Так, виявляється, що справді звідси можна замовити жінку на Гаваях. Увесь світ — для зручності клієнтів! Як залізнична каса. Підходиш до віконця, а тебе питають: "Вам квиток у вагон для курців чи без курців?"

— І не кажи.

— Так от, я й про Джун розпитував. Мовляв, один мій знайомий через вас замовляв дівчину, залишився нею задоволений і порадив мені спробувати. Тож чи не можна й мені її замовити? Вона з Південно-Східної Азії, звати Джун. Перевіряли довго. Потім сказали, що, як правило, вони цього не роблять, але для мене постараються. Я не хвалюся. Обіцяли зробити навіть неможливе, бо я — їхній клієнт. І таки з'ясували — Джун справді-таки була філіппінкою. Одначе три місяці тому кудись зникла. Більше в них не працює.

— Як це — "зникла"? — перепитав я. — Звільнилася?

— Та перестань. Що не кажи, таких дрібниць вони не перевіряють. Дівчата за викликом — це такі особи, що сьогодні працюють, а завтра шукай вітра в полі. Хто ж їх вистежуватиме? Звільнилась — і вже нема, от і все.

— Три місяці тому?

— Саме так.

Як не крути, зрозуміти до кінця, що все це означає, я не сподівався. Подякувавши Ґотанді, я поклав трубку. І знову вийшов прогулятися по місту.

Виходить, три місяці тому Джун зникла. Але ж два тижні тому — це точно — вона спала зі мною. І навіть написала на моїх дверях телефонний номер. Телефонний номер, по якому ніхто не озивається. "Дивина та й годі!" — подумав я. Отже, дівчат за викликом стало троє. Кікі, Мей і Джун. І всі зникли. Одну вбили, дві — невідомо де. Всі немов крізь землю провалились. І кожна зі мною пов'язана. Між ними і мною — Ґотанда та Хіраку Макімура.

Я зайшов у кафетерій і намалював у блокноті схему взаємозв'язків між людьми з мого оточення. Вийшла досить заплутана картина. Щось схоже на диспозицію великих держав Європи напередодні Першої світової війни.

Наполовину із цікавості, наполовину з нудьги я довго розглядав цю схему, та, хоч лусни, жодна думка не спливала в голові. Три зниклі повії, кіноактор, три митці,

вродлива дівчина-підліток і невротична реєстраторка готелю. Хоч із якого боку дивися — нормальної дружби, м'яко кажучи, від них годі сподіватись. Як у романі Агати Крісті. "Я зрозумів. Злочинець — сам дворецький", — сказав я, але ніхто не сміявся. Надто заяложений жарт.

Чесно кажучи нічого більше з'ясувати не вдалося. Хоч скільки я тягнув за нитки — їхній клубок тільки затягувався. І не було видно ніякого просвітку. Спершу намітилася лінія Кікі—Мей—Готанда. А тепер сюди додалася ще лінія Хіраку Макімура — Джун. І те, що Кікі та Джун якось між собою пов'язані. Обидві залишили мені один і той самий телефонний номер. Просто якась круговерть зв'язків!

— Так, дорогий Ватсоне, це складна задачка! — сказав я, звертаючись до попільнички на столі. Ясна річ, вона нічого не відповіла. Розумна — не хоче встрявати в цю справу. І попільничка, і чашка для кави, і записка — всі розумні. Ніхто не відповідає. Вдають, ніби нічого не почули. І тільки я сам виставив себе на посміховисько. Завжди влажу в якісь дивні історії. І завжди виходжу з них побитим. У такий приємний весняний вечір навіть нема кого на побачення запросити.

Повернувшись додому, я спробував додзвонитися до Юмійосі. Та її не було на роботі. Мені сказали, що пішла додому після першої зміни. Може, подалася в басейн вчитися плавати. І, як завжди, я приревнував її до басейну. До привабливого, як Готанда, інструктора, який бере її за руку і ніжним голосом навчає, як треба гребти. І я зненавидів усі басейни — від Саппоро до Каїра — через неї одну. "Та хай йому чорт!" — вилаявся я.

— Усе на світі — лайно! Справжнісіньке лайно. Висохле. Так і блювати хочеться, — наслідуючи Готанду, сказав я вголос. Я ні на що не сподівався, але — дивна річ — як тільки я це вимовив, мені трохи полегшало. "Готанді варто було б стати проповідником, — подумав я. — Від самого ранку до вечора міг би проказувати: "Усе на світі — лайно! Справжнісіньке. Висохле. Так і блювати хочеться". І, можливо, зібрав би навколо себе послідовників".

Одначе, незалежно від цього, мені страшенно не вистачало Юмійосі. Її трохи невротичної, різкої поведінки. Мені подобалося згадувати, як вона поправляла окуляри на носі, з яким серйозним виразом обличчя прослизала до мене в номер, як, знявши куртку, сідала поряд зі мною. Від самої згадки про це я відчував, як на душі теплішало. Мене сильно вабила її щирість. Цікаво, чи могли б ми жити з нею у згоді?

Вона отримувала задоволення від роботи за готельною конторкою, а ввечері кілька разів на тиждень відвідувала басейн. Я розгрібав усілякі кучугури, любив "Субару", старі платівки та знаходив хоч якусь розраду в приготуванні різних страв. Ось така парочка. Може, ми жили б разом, а може, й ні. Надто мало даних, нічого передбачити не вдасться.

Якщо ми житимемо разом, то невже колись вона почуватиметься ображеною? І я обов'язково, як передрікала моя колишня дружина, завдам душевної рани кожній жінці, що зі мною зв'яжеться? Невже я нездатний нікого любити, бо, мовляв, думаю тільки про себе?

Та поки я згадував про Юмійосі, мені закортіло негайно сісти в літак і полетіти до неї в Саппоро. Міцно стиснути її в обіймах і сказати: "Усе-таки я тебе люблю, хоча, можливо, даних і не вистачає". Та цього робити не слід. Спершу треба розплутати всі вузли. Я не можу залишити все на півдорозі. Бо якби я так учинив, то ця половинчастість перейшла б і на наступні етапи мого життя. І тоді, хоч би скільки я рухався вперед, півтінь недовершеності лягла б на все, що робитиму згодом. А це не той світ, в якому я волів би жити.

Проблема — в Кікі. Так, усе зосереджується на ній. Вона різними способами намагається вийти на зв'язок зі мною. Усюди — від кінотеатру в Саппоро й до торговельних кварталів Гонолулу — вона, мов тінь, проскакує переді мною. І намагається передати мені якесь повідомлення. Це очевидно. Однак це повідомлення лише на щось натякає, а на що саме — я не знаю. Чого, власне, Кікі від мене хоче?

І що мені робити?

А от це я знав. Знав, що, в усякому разі, треба почекати. Почекаати, аж поки щось з'явиться. Так завжди було. Коли потрапив у безвихідь, не слід метушитись. А завмерти — і що-небудь станеться. Щось з'явиться. Треба напружити зір і почекати, поки в напівтемряві щось заворушиться. Якщо воно тобі потрібне, то обов'язково заворушиться.

Ну що ж, почекаємо.

* * *

Через кілька днів ми з Готандою знову зустрічалися — випивали, вечеряли. Незабаром такі зустрічі стали для мене звичкою. Щоразу, коли ми бачилися, Готанда просив вибачення за те, що не повернув мені "Субару". "Нема проблем, не бери собі цього до голови", — відповідав я.

— А ти ще не викинув "Мазераті" в море? — запитав він одного разу.

— На жаль, не маю часу, щоб туди поїхати, — сказав я.

Ми сиділи перед шинквасом бару й потягували джин із тоніком. Готанда набрався трохи швидше за мене.

— А все-таки, гадаю, було б справді непогано, якби ти викинув її в море! — сказав він, не відриваючи губ від склянки.

— На душі, звичайно, полегшало б, — погодився я. — Та все одно відразу після того з'явилася б "Феррарі".

— А ми також її викинули б.

— А після "Феррарі" що?

— Та хто його знає... Однак якщо так, одна за одною, викидати автомашини, то страхова компанія, напевне, зчинить галас.

— А що тобі вона, та страхова компанія? Подивися на все трохи сміливіше. Зрештою, це наша п'яна фантазія, а не малобюджетне кіно, в якому ти виступаєш. Фантазії не вимагають бюджету. Про занепокоєння середнього класу цього разу краще забути. Не будемо розмінюватися на дрібнички, а шикнемо з повним розмахом. "Ламборгіні", "Порше", "Ягуар" — усе годиться. Геть усіх треба викинути. І нема чого

соромитися. Море глибоке й широке. Воно прийме їх тисячами до себе. Дай волю своїй уяві, старий!

Він засміявся.

— Як поговорив із тобою — ніби камінь з душі спав.

— І мені полегшало. Бо автомашина не моя і фантазія чужа, — сказав я. — До речі, із дружиною у тебе останнім часом усе гаразд?

Ґотанда надпив джину з тоніком і кивнув. За вікном падав дощ, у барі було порожньо. Крім нас двох — нікого. Бармен не мав чого робити, а тому протирав пляшки з-під саке.

— У нас усе гаразд, — спокійно відповів Ґотанда і, скрививши губи, всміхнувся. — Ми любимо одне одного. Розлучення тільки підтвердило й поглибило нашу любов. Хіба не романтично, га?

— Ще й як романтично! От-от зомлію.

Він хихикнув.

— Та все-таки це чиста правда, — із серйозним виразом обличчя сказав він.

— Я знаю, — погодився я.

* * *

Приблизно в такому дусі ми розмовляли з Ґотандою під час кожної зустрічі. Жартома про досить поважні речі. Настільки поважні, що без жартів не можна було обійтися. І хоча вони не вирізнялись особливим блиском, це нас не зупиняло. Нам вистачало того, що це були жарти, а які — не важливо. Просто жарти заради жартів. На основі спільного розуміння, що це саме вони. Тільки ми знали, наскільки все це серйозно. Нам обом по тридцять чотири — вік, у повному розумінні набагато важчий, ніж тридцять три. Ми обидва потроху почали усвідомлювати, що означає старіння. І наближалися до тієї пори в житті, коли вже треба готувати щось, що забезпечило б нас теплом під час майбутньої зими. Це "щось" Ґотанда сформулював просто.

— Любов, — сказав він. — Мені потрібна любов.

— Зворушливо! — сказав я. Хоча й мені цього не вистачало.

Ґотанда на хвилюк замовк. Мовчки думав про любов. Я також над цим розмірковував. Згадав про Юмійосі. Як вона того вечора, коли надворі падав сніг, випила п'ять чи шість склянок "Кривавої Мері". Їй подобався цей напій.

— Якби ти знав, із якою безліччю жінок я переспав! Більше мені не треба. Бо хоч би скільки разів спав — нічого нового. Завжди одні й ті самі дії, — сказав він нарешті. — А мені потрібна любов. Послухай, я тобі відкрию велику таємницю. Я хочу спати лише із дружиною!

Я ляснув пальцями.

— Чудо-диво! Наче якесь божественне одкровення! Блиск! Треба негайно скликати прес-конференцію і проголосити: "Я хочу спати лише із дружиною!". Усі зворушаться до сліз. Можливо, й прем'єр-міністр чимось тебе нагородить.

— Е ні... А хіба за таке не можна дістати Нобелівську премію миру? Що не кажи, я ж перед усім світом заявляю: "Хочу спати лише із дружиною!". Мало хто з людей на

щось подібне здатний, хіба ні?

— Але ж, щоб отримати Нобелівську премію, потрібен фрак.

— Я будь-що можу купити. І все спишеться на витрати.

— Чудово! Справжнісіньке божественне одкровення!

— Ось що я скажу, — вів далі Ґотанда, — на церемонії вручення премії: "Шановні пані й панове! Від сьогодні я хочу спати лише із дружиною!". Буря овацій. Хмари розходяться, зблискує сонце...

— Тане крига. Вікінги падають на коліна. Чути спів русалок...

— Яка зворушлива картина!

Ми знову замовкли. Мені не виходило з голови, що перед тим, як запрошувати Юмійосі додому, треба накупити горілки, томатного соку, лимонів та соусу "Lea and Perrins".

— Але ж може статися так, що ніякої премії тобі не вдасться отримати, — сказав я.

— Просто всі вважатимуть тебе дегенератом.

Ґотанда на хвилюку замислився над моїми словами. І кілька разів повільно похитав головою.

— Що ж, можливо... Бо моя заява — це заклик до сексуальної контрреволюції. Обурений натовп може затоптати мене до смерті, — погодився він. — І тоді я стану мучеником за віру в одношлюбність.

— Ти будеш першою кінозіркою, яка загинула за таку віру!

— Але якщо загину, то більше не зможу спати з дружиною...

— Правильно, — погодився я.

І ми знову взялися мовчки пити.

От у такому дусі ми вели серйозні розмови. Якби хтось випадково підслухав нас — подумав би, що ми теревені правимо. Та нам було не до жартів.

У вільний час він дзвонив мені додому. І тоді ми їхали в який-небудь ресторан або зустрічалися в його апартаментах чи в моїй квартирці. І так минали дні за днями. Я рішуче відмовився від будь-якої роботи. Просто збайдужів до неї. Світ обійдеться й без мене. Я завмер — чекав, коли щось станеться.

Я послав Хіраку Макімурі залишки грошей і квитанції за витрати, зроблені під час подорожі на Гаваї. Невдовзі подзвонив П'ятниця і сказав, аби я залишив собі більше грошей.

— Сенсей велів передати, що інакше йому буде незручно, — сказав він. — Як і мені. Покладіться на мене, я все як слід залагоджу. Вас це ніяк не обтяжить.

Заходити в суперечку не хотілось, і я сказав: "Гаразд. Робіть так, як зручно сенсею". Незабаром Хіраку Макімура прислав мені банківський чек на триста тисяч єн разом із розпискою про отримання оплати за "збір інформації". Я розписався, поставив власну печатку й відіслав папір назад. Там будь-що спишуть на представницькі витрати. Як зворушливо жити в такому світі!

Я вклав чек на триста тисяч єн у рамку й поставив на стіл.

* * *

Почався і невдовзі скінчився "золотий тиждень"[53].

Кілька разів я розмовляв із Юмійосі по телефону.

Як довго розмовляти — вирішувала вона. Іноді ми говорили довго, іноді вона обривала розмову на півслові, посилаючись на зайнятість. А бувало й так, що довго мовчала або несподівано клала трубку. Та все-таки завдяки телефону сяке-таке спілкування між нами відбувалося. Ми потроху обмінювалися потрібними даними. А одного дня вона повідомила мені номер свого домашнього телефону. Це був безсумнівний прогрес.

Двічі на тиждень вона ходила в басейн. І щоразу, коли згадувала про це, моє серце тремтіло, ображалось і впадало в розпач, як у невинного старшокласника. Мені так кортіло запитати в неї про інструктора з плавання. Що він за людина, скільки йому років, чи вродливий і чи не занадто люб'язний із нею тощо. Та розпитати як слід не вдавалось. Я боявся, що так видам свої ревності. Боявся почути від неї: "Гей, ви що, ревнуєте мене до плавального басейну? Я таких людей просто не терплю. Той, хто ревнує мене до такого, — не чоловік, а ганчірка. Ви зрозуміли, що я сказала? Ганчірка! Більше я вас не хочу бачити!".

Тому я прикусив язика і про басейн не питав. Та що довше я мовчав, то щораз більше розросталося в моїй уяві його химерне видиво. От закінчується заняття для всіх, і тоді інструктор проводить із Юмійосі окремий урок. Звісно, інструктор — це Ґотанда. Підтримуючи долонями її за живіт і груди, він показує, як треба гребти кролем. Його пальці гладять груди, прослизують між ноги. "Не звертайте уваги..." — каже він їй.

— Не звертайте уваги, — повторює він. — Я хочу спати лише із дружиною.

Він бере її руку і кладе на свій прутень. Вона його масажує. Прутень, збуджений під водою, — як корал. Юмійосі в захваті тамує подих.

— Усе в порядку, — каже їй Ґотанда. — Бо я хочу спати лише із дружиною.

Химерне видиво басейну.

Бридня. Однак я не міг вигнати це видиво з голови. Щоразу, коли я розмовляв по телефону з Юмійосі, воно дедалі більше мене мучило. Ставало складнішим, поповнювалося різноманітними персонажами. З'явилися Кікі, Мей та Юкі... Ось пальці Ґотанди повзуть по спині Юмійосі — і вона перетворюється на Кікі...

— А ви знаєте, я дуже проста й нічим непримітна людина, — сказала одного дня Юмійосі. Того вечора вона перебувала в похмурому настрої. — Від інших відрізняюся хіба що рідкісним іменем. І більше нічим. День за днем тільки й марную життя за конторкою в готелі... Більше мені не дзвоніть. Я не варта того, щоб витратити гроші на міжміські телефонні розмови.

— Але ж ти любиш свою роботу в готелі?

— Так, люблю. Сама робота мене не обтяжує. Однак іноді здається, що готель проковтне мене всю... Іноді. І тоді я запитую себе: що зі мною? Все одно, що мене нема. Готель є, а мене нема. Не видно мене. Загубилася...

— А чи не занадто серйозно ти переймаєшся готелем? — сказав я. — Готель — це готель, а ти — це ти. Я часто думаю про тебе, іноді — про готель. Але ніколи не думаю

про вас як про щось ціле. Ти — це ти, готель — це готель.

— Та я це знаю... Але іноді все переплутується. Зникає межа між нами. І саме моє існування — почуття, особисте життя, — розчинившись, зникає в космосі на ім'я "готель".

— А втім, так буває з усіма. Всі десь у чомусь розчиняються — так, що й межі не видно. Так не лише з тобою відбувається. І я такий, — сказав я.

— Та ні, ви зовсім не такий! — заперечила вона.

— Нехай буде по-вашому. Зовсім не такий, — погодився я. — Та добре розумію, як ти відчуваєшся. Ти мені подобаєшся. Щось у тобі мене приваблює.

Юмійосі надовго заговкла. Занурилася в тишу телефонної трубки.

— А знаєте, я дуже боюся тієї темряви, — сказала вона. — Здається, ніби от-от це знову повториться...

Я почув, як Юмійосі розплакалася. Спочатку я навіть не зрозумів, що це таке. Та, як не крути, це були схлипування.

— Слухай, Юмійосі, — проказав я. — Що сталося? З тобою все гаразд?

— Та, мабуть... Просто плачу. Хіба не можна?

— Та ні, чому не можна... Просто я переживаю за тебе.

— Слухайте, помовчіть трохи, добре?

Я слухняно заговкл. Поки я мовчав, Юмійосі ще трохи поплакала, а потім поклат трубку.

Сьомого травня зателефонувала Юкі.

— Я повернулася! — повідомила вона. — Може, зараз кудись з'їздиво?

Я сів у "Мазераті" і поїхав по Юкі на Акасаку. Побачивши таку автомашину, вона насупилася.

— Звідки у вас ця машина?

— Тільки не подумай, що я її вкрав. Якось їду я, їду — і раптом потрапляю в озеро. Я рятуюся, машина тоне. Виходить із води Фея Озера — викапана Ізабелль Аджані — й питає: "Що ти оце в озеро спустив? Золоту "Мазераті" чи срібну "БМВ"?" А я відповідаю: "Та ні, жодну з них, а мідну стару "Субару"". І тоді...

— Та припиніть ваші дурні жарти! — суворо обірвала мене Юкі. — Я вас серйозно питаю. Все-таки звідки ви її взяли?

— Із другом тимчасово обмінялися, — сказав я. — Закортіло йому на "Субару" поїздити. От і дав. Навіщо — це вже йому судити.

— Із другом?

— Ага. Ти, може, й не віриш, але й у мене є один друг.

Юкі встигла на передньому сидінні, обвела навколо очима. І знову нахмурилася.

— Дивна машина, — сказала вона, наче випльовуючи слова. — Якась дурість!

— До речі, її господар подібним чином про неї висловився, — сказав я. — Тільки трохи іншими словами.

Вона мовчала.

Я сів за кермо й погнав автомобіль до узбережжя Сьонан. Дорогою Юкі не проронила жодного слова. Я ввімкнув на тихо касету гурту "Steely Dan" і зосередився на їзді. Погода видалася славна. На мені була барвиста гавайська сорочка і темні окуляри. На Юкі — легкі бавовняні штани й рожева теніска, яка надзвичайно добре гармоніювала з її засмаглою шкірою. Було враження, ніби ми знову на Гаваїях. Якийсь час дорогу нам заступала вантажівка зі свиньми. Крізь щілини в дерев'яній клітці їхні червоні очі впивалися в нашу "Мазераті". "Напевне, свині не помічають різниці між "Мазераті" та "Субару"", — подумав я. Вони не знають, що таке дискримінація. Так само не знають жирафи. І морські вугри.

— Ну, то як тобі Гаваї? — спитав я.

Вона здвигнула плечима.

— З мамою помирилася?

Вона знову здвигнула плечима.

— Освоїлася із серфінгом?

Вона ще раз здвигнула плечима.

— А ти маєш надзвичайно гарний вигляд. Засмага надає тобі небаченої привабливості. Ти — як Фея "Café au lait"[54]. Тобі дуже личили б крильця на спині та ложечка на плечі. Якби ти стала на бік "Café au lait", то з вами не могли б зрівнятися "мокко", бразильська, колумбійська, "Кіліманджаро" — усі разом. Усі люди на світі пили б тільки "Café au lait". Фея "Café au lait" зачарувала б увесь світ. От наскільки чарівна твоя засмага!

Я вважав, що з усіх сил розсипаюсь у щирих похвалах, та дарма — Юкі тільки здвигувала плечима. А може, я домігся чогось зовсім протилежного? Невже моя щирість викривлена і спотворена?

— У тебе місячне чи що?

Юкі здвигнула плечима.

Я зробив те саме.

— Хочу додому, — сказала вона. — Розвертайтеся, їдьмо назад.

— Ми ж на швидкісному шосе. Навіть Нікі Лауда[55] не зумів би тут розвернутися.

— Тоді де-небудь звертайте вбік.

Я глянув на Юкі. Насправді вона мала вимучений вигляд. Безживні очі, застиглий погляд. Її обличчя, якби не засмага, напевне, зблідло б.

— Може, краще нам десь зупинитися, щоб ти перепочила? — спитав я.

— Та ні, не треба мені ніякого перепочинку. Я хочу якнайшвидше повернутися до Токіо, — відповіла Юкі.

На в'їзді до Йокогами я з'їхав з автостради і повернув назад до Токіо. Юкі захотіла побути надворі, а тому я залишив "Мазераті" на автостоянці недалеко від її дому й ми посідали на лавочку біля храму Ногі.

— Вибачте, — на диво щиро сказала Юкі. — Але мені стало дуже погано. Настільки, що я не могла витримати. Та говорити про це не хотіла, а тому терпіла до останку.

— Та не варто було терпіти. І не треба цим перейматися. Таке з дівчатами часто

буває. Я до цього звик.

— Я не про це! — обурилася вона. — Справа зовсім в іншому! Мені стало погано через цю автомашину. Через те, що я в ній їхала.

— А власне, що тобі не до вподоби в "Мазераті"? — запитав я. — Не така вже вона й погана. Прекрасні технічні характеристики, зручний салон. Звісно, я сам не зміг би її купити — не витримала б кишень.

— "Мазераті"... — сказала Юкі сама до себе. — Справа не в тому, яка марка. Марка тут зовсім ні до чого. Справа саме в цій автомашині. В ній якась неприємна атмосфера. Як би це сказати... Вона мене пригнічує. Так, що настрій псується. Здається, наче щось груди стискає, а живіт чимось дивним, ніби ватою, напханий. Ви ніколи чогось такого в ній не відчували?

— Та начебто ні, — відповів я. — Я з нею ще не освоївся, це правда. Мабуть, тому, що я дуже звик до "Субару". Коли доводиться пересідати на іншу автомашину, відразу пристосуватися до неї важкувато. Це чисто емоційна річ. Але якогось пригнічення, про яке ти кажеш, я не відчуваю.

Юкі покрутила головою.

— Та я кажу не про це. А про дуже особливе відчуття...

— Те саме?... Яке ти завжди відчуваєш? — Я хотів сказати "інтуїція", але передумав. Е ні, це щось інше. Як би це назвати? Психоіндукцією? В усякому разі, словами цього не пояснити. Бо вони тоді здавалися б непристойними.

— Саме це я й відчуваю, — тихо відповіла Юкі.

— І що ж ти відчуваєш од цієї автомашини? — допитувався я.

Юкі здвигнула плечима.

— О, як було б добре, коли б я могла все точно пояснити... Та я не можу. Бо нічого конкретного в голові не спливає. Я лише відчуваю якийсь непрозорий згусток повітря. Важкий та огидний. І саме це мене гнітить. Щось дуже неприємне... — Поклавши долоні на коліна, Юкі підшукувала потрібні слова. — Чогось конкретного я собі не уявляю. Лише щось небажане. Щось помилкове. Щось спотворене. Всередині нього я задихаюся. Повітря важке. Враження таке, ніби мене запхали у свинцевий контейнер й опускають на морське дно... Я спершу подумала, що все це мені тільки приверзлось, а тому терпіла. Думала, що винна в цьому втома після подорожі. Та, виявляється, що все не так. Мені ставало щораз гірше й гірше... Я більше не сяду в цю автомашину. Забирайте назад свою "Субару".

— По-твоєму, "Мазераті" проклята чи що? — спитав я.

— Ні, я зовсім не жартую. Вам також краще на ній не їздити, — серйозно показала вона.

— "Мазераті" приносить нещастя... — додав я. І всміхнувся. — Гаразд. Я зрозумів, що ти не жартуєш. Постараюсь їздити на ній якнайрідше. А може, краще вже її в море викинути?

— Якщо можете, — відповіла Юкі цілком серйозно.

Ми просиділи на лавочці біля храму десь із годину, поки Юкі не оговталася від

шоку. Увесь той час вона сиділа незворушно, підперши щоки долонями і заплющивши очі. Я мимохіть розглядав людей, що проходили повз нас. У таку післяобідню пору сінтоїстський храм відвідували старі люди, батьки з дітьми та іноземні туристи з фотоапаратами на грудях. І налічувалось їх зовсім мало. Іноді з навколишніх контор приходили клерки й сідали на лавочки. У чорних костюмах, із пластиковими портфелями. Хвилин десять-п'ятнадцять вони відпочивали, байдуже дивлячись навколо, й кудись зникали. Безперечно, в цей час усі нормальні люди працювали, а всі нормальні діти — перебували в школі.

— А як твоя мама? — спитав я. — Приїхала разом із тобою?

— Ага, — відповіла Юкі. — Вона зараз у Хаконе. Зі своїм одноруким. Упорядковує свої фотографії з Катманду та Гаваїв.

— А ти не поїдеш у Хаконе?

— Як буде настрій, коли-небудь поїду. А тим часом тут побуду. Бо в Хаконе все одно нема чого робити.

— Дозволь тебе запитати. Просто із чистої цікавості, — сказав я. — Ти кажеш, що залишишся в Токіо, бо в Хаконе все одно нема чого робити. Ну, а що ти робитимеш у Токіо?

Юкі здвигнула плечима.

— Розважатимусь із вами.

Запала мовчанка. Наче зависла в повітрі.

— Прекрасно! — сказав я. — Божественні слова! Прості, але звучать, як одкровення. Житимемо і розважатимемося разом. Як у раю. Цілими днями збиратимемо троянди всіх кольорів, кататимемося на човнику в золотому ставку й купатимемо нашого пухнастого каштанового песика. Як зголодніємо — зверху папая падатиме. Як захочеться послухати музику — для нас прямо з неба співатиме Бой Джордж. Прекрасно! Що ж іще нам хотіти? Та якщо поміркувати на тверезу голову, то мені скоро доведеться працювати. І розважатися з тобою все життя я не зможу. Тим більше за батькові гроші.

Якусь мить Юкі дивилася на мене, закусивши губу.

— Я добре розумію, що ви не хочете татових і маминих грошей. Тільки не говоріть зі мною таким злим тоном. Мені й самій іноді прикро від того, що я вас тягаю за собою. І наче заважаю вам жити своїм життям, завдаю зайвого клопоту. А тому якби ви...

— Що? Якби за це гроші отримував?

— Принаймні я тоді почувалася б спокійнішою.

— Ти чогось не розумієш, — сказав я. — Хоч би там що, але я не хочу зустрічатися з тобою з обов'язку. Хочу зустрічатися з тобою як друг. І не бажаю, щоб на твоєму весіллі мене відрекомендували як "професійного гувернанта нареченої, коли їй було тринадцять". Бо тоді, напевне, мене замучать запитанням: "А власне, що таке професійний гувернант?". Я хотів би, щоб мене називали "другом нареченої, коли їй було тринадцять". Так було б набагато краще.

— Якась дурість! — зашарівшись, вигукнула Юкі. — Я ніколи не влаштовуватиму

весілля!

— От і добре! Я також не люблю весілля. Вислуховувати всі ці бездарні промови, приймати як подарунок усі ці торти, важкі, як цеглина. Ненавиджу. Даремна трата часу. Я сам одружувався без весілля. А згадка про гувернанта — це лише алегорія. Все, що я хочу сказати, зводиться ось до чого. За гроші друга не можна купити. Тим більше за чийсь представницькі витрати...

— А що, якби ви про це написали казочку для дітей?

— Чудово! — засміявся я. — Справді чудово. Ти швидко навчилась, як треба вести розмову з людьми. Ще трошки — і ми з тобою зможемо влаштувати гарні комічні діалоги!

Юкі здвигнула плечима.

— Послухай, — провадив я далі, відкашлявшись. — Поговорімо серйозно. Якщо ти хочеш розважатися зі мною щодня — я не проти. Я можу обійтися й без роботи. Тим паче без такої — розгрібання кучугур. Мені байдуже. Тільки я ставлю одну умову. Я не спілкуватимуся з тобою за гроші. Поїздка на Гаваї — виняток. Особлива подія. Транспортні витрати мені оплатили. Жінку купили. Та через це ти перестала мені довіряти. Я сам собі остогид. Більше такого не робитиму. Досить. Тепер я вирішуватиму все сам за себе. Нікому не дозволю пхати свого носа в мої справи. І тицяти мені в руки свої гроші. Я — не Дік Норт і не П'ятниця. Я — це я, а не чийсь наймит. Я спілкуюся з тобою, бо сам того хочу. І готовий проводити з тобою час, якщо ти забажаєш. Але про гроші забудь.

— А що, ви справді дружитимете зі мною? — спитала Юкі, розглядаючи пофарбовані нігті на ногах.

— Чому б ні? Розумієш, ми з тобою відщепенці цього світу. І нехай, невелика біда. Краще пожити вільно, собі на втіху.

— І чого це ви такі добрі?

— Ніякий я не добрий, — відповів я. — Просто я не кидаю на півдорозі розпочату справу. Вдача така. Якщо ти хочеш спілкуватися зі мною — спілкуйся. Та й нашу випадкову зустріч у готелі Саппоро визначила сама доля чи що. Тож розпочате треба довести до кінця.

Носком сандалії Юкі довго виводила якийсь невеликий малюнок. Щось схоже на квадратний вир. Я спостерігав, як вона це робить.

— А я не буду для вас тягарем? — спитала вона.

Я на хвильку задумався над її запитанням.

— Може, й будеш. Не знаю. Та нехай тебе це не обходить. Зрештою, я зустрічаюся з тобою тому, що це мені подобається. Я ніколи не дружитиму з обов'язку... Чому мені з тобою подобається? Хоча ми різні за віком і спільних тем для розмови обмаль... Можливо, тому, що ти мені про щось нагадуєш. Про почуття, які я давно зберігав у своїй душі. Про те, що я відчував у свої тринадцять-п'ятнадцять. Якби мені було п'ятнадцять — я нестямно закохався б у тебе... Я тобі це казав?

— Казали, — відповіла вона.

— От у чому причина, — вів я далі. — І коли я з тобою, ці почуття іноді повертаються до мене з минулого. Я знову відчуваю колишній шум дощу, колишній запах вітру. Відчуваю зовсім поруч... Це таке приємне відчуття! Колись і ти це зрозумієш...

— А я й тепер розумію.

— Невже?

— І я досі багато чого втратила, — сказала вона.

— Виходить, тобі не треба нічого пояснювати, — зрадів я.

Після того Юкі хвилин десять мовчала. А я знову розглядав відвідувачів храму.

— Крім вас, мені ні з ким нормально поговорити, — сказала вона нарешті. — Це правда. А тому, коли вас нема, я майже ні з ким не розмовляю.

— А Дік Норт?

Юкі висунула язика і зробила гримасу.

— Дурень, якого світ не бачив!

— В якомусь розумінні — можливо. А в іншому — ні. Він не такий уже й поганий. І ти сама, гадаю, мала б це розуміти. Дарма що однорукий, а порається вдома набагато краще за дворуких. І притому не нав'язливий. Таких людей на світі не так і багато. Можливо, він людина не такого масштабу, як твоя мати. Та й не дуже великого таланту. Одначе до твоєї матері він ставиться серйозно. А може, й любить. Надійна людина. І кухар прекрасний. До того ж приязний.

— Можливо, що так... Та все одно дурень!

Я більше нічого не сказав. Зрештою, в Юкі своє ставлення і свої почуття.

Розмова про Діка Норта на цьому скінчилася. Ми трохи згадали про гавайське сонце, хвилі, вітер і "Пінья-коладу". А коли Юкі сказала, що зголодніла, ми зайшли в найближчу кондитерську і з'їли по млинцю та булочці з мармеладом. Потім поїхали на метро дивитися кіно.

Наступного тижня Дік Норт загинув.

34

У понеділок увечері Дік Норт відправився в Хаконе купувати продукти і, коли вийшов із супермаркету з пакетами в руці, його збила вантажівка. Звичайнісінький нещасний випадок. Навіть сам водій не розумів, чому за такої поганої видимості спускався дорогою вниз, не зменшивши швидкості. Мовляв, напевне, лихий попутав. Однак і Дік Норт припустився помилки. Переходячи вулицю, спочатку подивився ліворуч, а потім, через кілька секунд, — праворуч. Таку помилку роблять усі, хто повертається до Японії після тривалого перебування за кордоном. Від незвички до лівостороннього руху, коли переплутують, у котрий бік треба спочатку дивитися на переході[56]. Здебільшого такі люди відбуваються тільки переляком, та іноді трапляється справжнє нещастя, як у випадку з Діком Нортом. Вантажівка збила його з ніг, а легковик із кузовом переїхав його на зустрічній смузі. Настала миттєва смерть.

Дізнавшись про це, я передусім згадав, як ми купували товари в супермаркеті. Як він ретельно вибирав товари, як уважно перевіряв кожен фрукт, як непомітно вкидав у

візок пачку "тампаксів". "Бідолаха!" — подумав я. Як добре поміркувати, до останніх днів у житті йому не щастило. Втратив ліву руку від вибуху міни, на яку наступив ногою інший солдат. Із ранку до вечора гасив недокурки, які ненароком повсюди залишала Аме. І загинув, потрапивши під колеса автомашини з пакетами із супермаркету в руці.

Кажуть, що його ховала власна сім'я — дружина й діти. Ясна річ, ні Аме, ні Юкі, ні я туди не поїхали.

Я забрав назад свою "Субару" і в суботу пополудні відвіз Юкі до Хаконе. "Бо маму зараз не можна залишати саму", — сказала Юкі.

— Вона справді сама не зможе дати собі ради. А тітка-служниця вже досить стара й нездатна з усім упоратися. Крім того, на ніч вона йде додому. Тож маму не можна залишати саму.

— Мені здається, якийсь час тобі краще побути з нею, — порадив я.

Юкі кивнула. І знічев'я перегорнула дорожній атлас.

— Слухайте... Останнім часом я казала про нього якусь гидоту?

— Про Діка Норта?

— Ага.

— Ти назвала його дурнем, якого світ не знав, — сказав я.

Юкі запхала атлас у кишеню на дверцятах і, зіпершись ліктем об відчинене вікно, видивилася на краєвид попереду автомобіля.

— Та коли зараз згадаю, він усе-таки був зовсім непоганим... Добрим до мене. Багато чого вмів. Навчав мене серфінгу. Без однієї руки, він був набагато жвавіший за дворуких. І маму оберігав, як тільки міг.

— Я знаю. Зовсім непогана людина, — погодився я.

— Та мені завжди кортіло говорити про нього самі гидоти.

— Знаю, — повторив я. — Ти просто не могла втриматися. Та в цьому не твоя вина.

Юкі все дивилася вперед. І ні разу не глянула на мене. Весняний вітер, вриваючись у вікно, гойдав її чубчиком, мов траву на лузі.

— Хоч як це сумно, але він був людиною такої вдачі, — сказав я. — Зовсім непоганою. У певному розумінні навіть вартою поваги. Та досить часто до нього ставились, як до урни для сміття, куди кожен може кинути що хоче. Був зручним для користування. Чому — сам не знаю. Може, народився з такими нахилами. Так само, як твоя мама з почуттям безперечної вищості над усіма... Взагалі, посередність — це як пляма на білому піджаку. Як пристане — ніколи не відмиється.

— Це несправедливо, правда?

— У принципі, життя — несправедлива штука, — сказав я.

— А все-таки мені здається, що я завдавала йому неприємностей.

— Кому? Діку Норту?

— Ага.

Я зітхнув, зупинив автомобіль на узбіччі й заглушив мотор. А відірвавши руки від керма, глянув їй прямо в вічі.

— Вважаю, що так думати не годиться, — сказав я. — Замість того, щоб каятися,

краще б від самого початку ти ставилася до нього справедливо. Або принаймні намагалася це робити. Але ти цього не робила. Тому не маєш права каятися. Ніякого.

Юкі дивилася на мене примруженими очима.

— Може, я скажу надто різко. Мені байдуже, як поведуться інші люди, але від тебе я не хотів би чути таких слів. Розумієш, про деякі речі не варто говорити вголос. Бо навіть якщо й говоритимеш, це ні до чого не приведе. Нікому не послужить в науку. Ти жалкуєш, що ставилася несправедливо до Діка Норта. І кажеш, що розкаюєшся у своїх вчинках. Може, це й справді так. Та я на місці Діка Норта не потребував би від тебе такого легкого каяття. Гадаю, він не хотів би почути від когось такі слова: "О, як ганебно ми поводитися!" Справа у добропорядності й толерантності. Тобі цього ще доведеться навчитися.

Юкі не відповіла ні слова. Спершись ліктем об вікно, вона стискала пальцями скроні. І, заплющивши очі, ніби спала. Тільки іноді піднімалися та опускалися її вії, а губи злегка тремтіли. "Мабуть, у душі вона плаче", — подумав я. Плаче без ридання, без сліз. Я раптом спіймав себе на думці, чи не забагато я сподівався від тринадцятирічної дівчини? І чи маю я право так гордо її повчати? Та нічого не вдієш. Де в чому не можна давати попуску нікому — незалежно від того, з ким маєш справу та якого він або вона віку. Дурість — це дурість. І терпіти її не годиться.

Юкі довго просиділа в тій самій нерухомій позі. Я простягнув руку й торкнувся легенько її плеча.

— Не переживай. Ти ні в чому не винна, — сказав я. — Можливо, це я дивлюся на все надто вузько. Чесно кажучи, ти робиш усе правильно. Нічим не переймайся.

Одна сльоза прокотилася по її щоці й упала на коліно. От і все. Більше нічого — ні схлипування, ні стогону. Досить і цього.

— Що ж мені робити? — спитала Юкі трохи згодом.

— А нічого, — відповів я. — Бережи в собі те, чого не скажеш словами. Із поваги до покійника. Із плином часу ти багато чого сама зрозумієш. Що має залишитися — залишиться, що піде — те піде. Час багато чого розв'яже. А чого не розв'яже — ти вирішиш сама. Я не занадто складно висловлююся?

— Трохи, — відповіла Юкі, ледь-ледь усміхнувшись.

— Таки складно, — визнав я, засміявшись. — Гадаю, мало хто розуміє те, що я кажу. Бо, як мені здається, більшість людей думає зовсім по-іншому. Та все одно я вважаю, що мої міркування найправильніші. Так завжди виходить, коли я комусь щось конкретне розжовую. На жаль, люди вмирають несподівано. Людське життя набагато крихкіше, ніж ти думаєш. А тому треба ставитися до людей так, щоб потім ні за чим не жалкувати. Справедливо й, по змозі, щиро. А тих, хто цього не робить, хто легко проливає сльози і кається, коли людина вже померла, — я не люблю. Особисто я таких не сприймаю.

Обпершись об дверцята, якийсь час Юкі дивилася на мене.

— Але ж це, напевно, дуже важко, — сказала вона.

— Важко. Ще й як, — погодився я. — Але варто це робити. Навіть безголосий

товстозадий Боб Джордж вибився в поп-зірку. Зусилля — це все.

Юкі злегка всміхнулась. І кивнула.

— Мені здається, начебто я вас розумію, — сказала юна.

— Ти взагалі кмітлива, — сказав я і запустив мотор.

— А чого це ви весь час торочите мені про Боба Джорджа? — запитала вона.

— Цікаво — чому?

— Може, насправді він вам подобається?

— Я над цим як слід подумаю, — пообіцяв я.

* * *

Вілла Аме розміщувалася в зоні дачної забудови, розробленої відомою фірмою нерухомості. В'їзд до зони відкривався великою брамою, відразу за нею виднів плавальний басейн і кафетерій. Поряд із кафетерієм — щось схоже на міні-супермаркет, завалений всяким харчовим непотребом. Такі люди, як Дік Норт, узагалі його обминали. Так само я там не мав би що робити. Звиваючись, дорога пішла вгору, і моя славна "Субару", як і слід було сподіватися, трохи захекалася. Вілла Аме, занадто велика для сім'ї з двох людей, стояла посередині схилу. Я зупинив автомобіль і з багажем Юкі піднявся східцями на кам'яний ґанок. У самому низу пагорба між рядами криптометрій мерехтіло море. У повітрі пливла легка імла, а море переливалося тьмяними весняними барвами.

Із запаленою сигаретою в руці Аме походжала по просторій, залитій сонцем вітальні. Пожмакані недокурки "Сейлему" вщерть заповнювали величезну попільницю. Увесь стіл був обсипаний попелом так, наче хтось сильно подув у попільницю. Аме кинула туди черговий недокурочок, підійшла до Юкі й покуйовдила її волосся. На ній була велика жовтогаряча теніска й вицвілі сині джинси. Волосся розтріпане, очі запалені. Мабуть, вона всю ніч не спала, а курила сигарети одну за одною.

— Це було щось нечуване! — сказала Аме. — Справжнє страхіття! І чому весь час трапляються якісь жахи?

Я погодився, що це справді жахлива подія. А вона розповіла подробиці вчорашнього нещасного випадку. Мовляв, усе сталося так раптово, що вона впала в нестяму. І душевно, і фізично.

— А тут іще служниця сказала, що не може прийти, бо в неї гарячка. Саме сьогодні. І чого вона в такий час заслабла? Просто збожеволіти можна. Поліція приходила, дружина Діка дзвонила. Що мені тепер робити? Сама не знаю.

— І що казала його дружина? — запитав я.

— Я нічого не второпала, — зітхнувши, відповіла Аме. — Вона тільки плакала. Та раз у раз щось тихо шепотіла. Майже нечутно. Я губилася й не знала, що ж їй сказати... Бо що ж тут відповіси, правда?

Я кивнув.

— Тож я сказала, що всі його речі відішлю їй якнайскоріше. Та вона не переставала плакати. Як несамовита.

Після цих слів Аме глибоко зітхнула й опустила на диван.

— Що-небудь вип'єте? — спитав я.

— Якщо можна, гарячої кави, — відповіла вона.

Передусім я витрусив недокурки з попільниці, витер ганчіркою попіл зі стола і відніс на кухню чашку з гущею какао на дні. Потім прибрав на кухні, скип'ятив воду в чайнику й заварив міцної кави. На кухні справді все було розставлено так, щоб Дік Норт міг легко куховарити, але тепер, через день після його смерті, виразно проступили ознаки безладу. Посуд у раковині, цукорниця без покриття. На газовій плиті — плями від висохлого какао. Столовий ніж із недорізаним сиром чи бозна-чим.

"Бідолаха", — подумав я. Скільки зусиль він доклав, аби створити свій порядок! Та минув один день — і все це безслідно зникло. Наче й ніколи такого не було. Люди залишають свої тіні в тому місці, яке їм найбільше підходить. Для Діка Норта таким місцем була кухня. Але й у ній за одну мить не стало його хиткої, малопомітної тіні.

"Бідолаха", — повторив я подумки.

Інших слів не знайшов.

Коли я приніс каву, Аме та Юкі сиділи на дивані, притулившись одна до одної. Спочиваючи головою на плечі дочки, Аме дивилася згаслим, вологим від сліз поглядом у простір. Здавалося, що під дією наркотиків у неї нервово виснаження. Юкі мала байдужий вигляд, але начебто не відчувала особливого невдоволення від того, що знеможена мати спирається на неї. "Дивовижні мати й дочка!" — подумав я. Щоразу, коли вони разом, їх огортає якась дивна атмосфера. Щось таке, чого я не відчував у кожної з них окремо. А що саме — я не здогадувався.

Аме взяла чашку обома руками й пила каву повільно, як щось надзвичайно рідкісне.

— Смакота! — сказала вона.

Допивши каву, Аме начебто трохи заспокоїлась. Її очі посвітлішали.

— А ти що-небудь вип'єш? — запитав я Юкі.

Юкі байдуже захитала головою.

— Усе вже скінчилось? Усі оті юридичні та інші формальності? — спитав я Аме.

— Так, скінчилося. Конкретне розслідування нещасного випадку не було особливо складним. Бо це звичайнісінький нещасний випадок. Приходив поліцейський, повідомив про нещастя. А я попросила його подзвонити дружині Діка. Вона, здається, відразу приїхала в поліцію. І всі формальності взяла на себе. Бо я з Діком ніяк юридично не пов'язана. Після того вона зателефонувала мені додому. Майже нічого не говорила, а тільки плакала. Жодного докору, нічого...

Я кивнув. "Звичайнісінький нещасний випадок", — подумав я. Мине ще тижнів три — і вона, напевне, забуде, що жив на світі Дік Норт. Вона з тих жінок, що легко забувають. А він із тих чоловіків, кого легко забути.

— Я можу вам чимось допомогти? — запитав я її.

Аме зиркнула на мене і втупила в підлогу свій погляд. Пустий — без жодної думки й почуття. І довго думала. А поки думала, в її очах знову потроху світлішало. Здавалося, ніби вона йшла кудись далеко, та раптом передумала й повернулася назад.

— Речі Діка... — сказала вона, наче відкашлюючись. — Ті, які я пообіцяла повернути його дружині. Я вам про це казала, чи не так?

— Так, казали.

— Я їх збрала вчора ввечері. Рукописи, друкарську машинку, книжки, одяг — усе це поклала у валізу. Їх не так уже й багато — в одну велику валізу вмістилися. Він не з тих, що обзаводяться багатьма речами... Вибачте, ви не могли б відвезти їх йому додому?

— Звичайно, відвезу. А куди це?

— Деся поблизу храму Готокудзі в Токіо, — сказала вона. — Але точної адреси я не знаю. Може, самі пошукаєте? Там, у валізі, серед документів...

Валіза була в кімнаті на другому поверсі. В кінці коридору. На її бирці значилось ім'я — Дік Норт — та адреса будинку, виписані акуратним почерком. Привела мене туди Юкі. Вузька довгаста комірчина, схожа на мансарду, але досить затишна. Юкі повідомила, що колись тут мешкала служниця. Дік Норт підтримував у кімнаті бездоганний порядок. П'ять заточених олівців, покладених рядочком на столі разом із гумкою, справляли враження натюрморту. Календар на стіні — з дрібними помітками. Обпершись об одвірок, Юкі мовчки розглядала кімнату, в якій панувала глибока тиша. І тільки за вікном щебетали птахи. Я згадав про котедж у Макасі. Там стояла така сама тиша. І так само жодного звуку, крім пташиного співу.

Я спустився з валізою в руках униз. Авжеж, напхана рукописами та книжками, вона виявилася набагато важчою, ніж могло здаватись. Її вага змусила мене відчувати значущість смерті Діка Норта.

— Негайно й відвезу, — сказав я Аме. — Бо таку справу краще не відкладати на потім. Що для вас іще зробити?

Аме розгублено подивилася на Юкі. А та здвигнула плечима.

— Правду кажучи, в нас їжі обмаль, — тихо сказала Аме. — Він пішов купувати продукти — й тоді все це сталось, а тому...

— Не хвилюйтесь. Я куплю вам усе, що треба, — сказав я.

Я перевірів вміст холодильника і склав список потрібних продуктів. Потім спустився на автомобілі до міста і в супермаркеті, перед яким загинув Дік Норт, накупив усякої поживи. Днів на чотири-п'ять їм вистачить. Кожен привезений продукт я обгорнув целофаном і запхав у холодильник.

— Дякую, — сказала Аме.

— Нема за що, — відповів я. Мені справді не було важко докінчити за Діка Норта те, що він не встиг зробити перед смертю.

Вони обидві проводжали мене з ганку. Як і тоді в Макасі. Але цього разу ніхто не махав рукою. Махати рукою входило в обов'язки Діка Норта. Мати й дочка стояли поряд на кам'яних східцях і, майже не ворущачись, позирали вниз на мене. Як у сцені з якогось грецького міфу. Я закинув сіру пластикову валізу на заднє сидіння і сів за кермо. Вони стояли й дивилися мені вслід, аж поки я не опинився за поворотом. Сонце вже заходило, море на заході почало вбиратися в жовтогарячий колір. "Яка ніч чекає їх

обох?" — подумав я.

Потім я згадав про однорукого скелета, побаченого в темній химерній кімнаті торговельного кварталу Гонолулу. "Невже це був скелет Діка Норта?" — подумав я. Напевне, там збираються чийсь смерті. Шість скелетів — шість смертей. Та хто інші п'ять? Один — очевидно, Пацюк[57]. Мій загиблий друг. Іще один — напевне, Мей. Залишилося троє...

Залишилося троє.

Однак чому Кікі привела мене туди? Навіщо їй здалося показувати мені ці шість смертей?

Я спустився з пагорба до Одавари й виїхав на швидкісне шосе Токіо-Нагоя. У Сангендзя з'їхав на столичну автомагістраль і, добряче поблукавши по кручених вулицях району Сетагая, з допомогою дорожньої карти нарешті дістався оселі Діка Норта. Звичайнісінького, нічим непримітного двоповерхового будинку. З на диво маленькими дверима, вікнами, поштовою скринькою і ліхтарем на воротах. Біля воріт я побачив на ланцюгу пса змішаної породи, що невпевнено крутився коло будки. У вікнах горіло світло. Чулися людські голоси. Біля порога лежало кілька пар чорних черевиків. Стояла також дерев'яна коробка з-під замовлених сусі[58]. У будинку відбувалося нічне прощання з покійним. "Принаймні хоч після смерті Дік Норт мав куди повернутися", — подумав я.

Я витяг з автомобіля валізу, доніс її до дверей і подзвонив. Коли на порозі з'явився чоловік середніх літ, я сказав: "Мене попросили відвезти ці речі сюди", — але вдав, що нічого більше не знаю. Чоловік глянув на бирку валізи й начебто все зрозумів.

— Велике вам спасибі, — сказав він щиро.

Повернувся я у свою квартиру на Сібуя в полоні змішаних почуттів. "Залишилося троє", — подумав я.

* * *

"Що, власне, означає смерть Діка Норта?" — розмірковував я вдома, потягуючи віскі. І дійшов висновку, що в його раптовій загибелі не було ніякого сенсу. В моїй картинці-загадці[59] є кілька порожніх місць, але цей фрагмент — смерть Діка Норта — в жодне з них ніяк не вкладається. Хоч клади його виворотом, хоч втискуй боком — нічого не виходить. Може, цей фрагмент зовсім з іншої картинки? Однак навіть якщо смерть Діка Норта не має сенсу, вона, здається, змінила ситуацію. У не зовсім хорошему напрямі. Не знаю чому, але так підказує мені інтуїція. Дік Норт, по суті, був доброю людиною. І по-своєму щось між собою зв'язував. Та от зараз його вже нема. Щось таки зміниться. Ситуація стане складнішою, ніж досі.

Приклад?

Ось вам приклад. Мені дуже не до вподоби застиглий погляд Юкі, коли вона з Аме. А також пустий погляд Аме, коли вона з Юкі... Мені здалося, що саме в цьому ховається щось зловісне. Юкі мені подобалася. Розумна дівчина. Іноді страшно вперта, але загалом — щира. Так само прихильно я ставився до Аме. Коли ми розмовляли наодинці, вона перетворювалась на привабливу жінку. Щедро обдаровану й безборонну.

З набагато більшою часткою чогось дитячого, ніж Юкі. Та от присутність їх обох мене страшенно втомлювала. І тоді я розумів нарікання Хіраку Макімури на те, що життя з ними звело нанівець його талант.

Так, це правда — коли мати й дочка були разом, між ними виникала напруга.

Досі між ними стояв Дік Норт. Та зараз його вже нема. І в певному розумінні я опинився віч-на-віч із ними.

Ось такий приклад.

Кілька разів я зустрічався з Готандою й кілька разів телефонував Юмійосі. Загалом її ставлення до мене залишалося прохолодним, але, судячи з її голосу, вона начебто тішилася тим, що я дзвоню. Принаймні не дратувалася. Не пропускаючи ні разу, двічі на тиждень вона відвідувала плавальний басейн, а вихідними днями іноді зустрічалася з хлопцем. Розповідала, що минулої неділі виїжджала з ним на якесь озеро.

— У мене з ним нічого нема. Ми просто приятелі. Вчилися в одному класі середньої школи. Він у Саппоро працює. От і все.

— Та я не маю нічого проти, — сказав я. І справді мене це не обходило. Мене турбував тільки басейн. А на яке озеро приятель возив її, на які гори витягував — мене зовсім не цікавило.

— Однак я подумала, що краще вам про це розповісти, — сказала Юмійосі. — Бо я ненавиджу, коли люди щось приховують.

— Мене це абсолютно не обходить, — повторив я. — Я ще приїду в Саппоро, ми зустрінемося і поговоримо. Ось що для мене важливо. Ходи на побачення з ким завгодно. Того, що відбувається між нами, це ніяк не стосується. Я постійно думаю про тебе. Як я вже казав, відчуваю, що нас щось пов'язує.

— Наприклад, що?

— Наприклад, готель, — відповів я. — Там є місце для тебе. А також для мене. Особливе місце для нас обох.

— Ага... — протягла вона. Не схвально, але й не заперечно. А просто нейтрально.

— Після того як ми розсталися, я зустрічався з багатьма людьми. Потрапляв у різні перипетії. Та все одно ти мені з думки не виходиш. Постійно хочу побачитися з тобою. Та все не можу поїхати. Бо ще багато справ не залагодив.

Щире, але нелогічне пояснення. У моєму дусі.

Між нами залягло мовчання середньої тривалості. Мовчання, за яким, здавалось, її нейтральність мала б зсунутися в позитивний бік. Хоча, врешті-решт, мовчання — це лише мовчання. Можливо, я все бачу в рожевому світлі.

— А як ваша робота? Посувається? — спитала вона.

— Гадаю, що так... Мабуть, таки так. Принаймні хочеться так думати, — відповів я.

— Було б добре, якби ви залагодили її до наступної весни, правда? — сказала вона.

— І не кажи, — погодився я.

Готанда мав трохи втомлений вигляд. Далося взнаки те, що йому доводилося викроювати час зі свого щільного робочого графіка для зустрічей із колишньою

дружиною. Так, щоб не потрапити людям на очі.

— Ти ж погодишся з тим, що так вічно тривати не може. У цьому я не сумніваюся, — сказав Ґотанда, глибоко-глибоко зітхнувши. — Я зроду не схильний до такого хитромудрого життя. Загалом я — людина сімейного складу. А тому щодня страшно втомлююся. Здається, ніби нерви вкрай натягнуті...

Він розвів руки в сторони, ніби розтягуючи гумовий пояс.

— А ти б краще взяв відпустку й разом із нею гайнув на Гаваї, — порадив я.

— Якби я міг, — відповів він. І насилу всміхнувся. — Якби я міг — яке то було б щастя! Кілька днів ні про що не думати й валятися з нею на пляжі. Було б досить і п'яти днів. Е ні, п'ять — це розкіш. Хоч би три дні. За три дні втому як вітром здуло б...

Той вечір я провів у нього на Адзабу — вмовившись на шикарному дивані й потягуючи віскі, переглядав рекламний ролик із його участю. Відеоролик про таблетку від захворювання шлунково-кишкового тракту. Я вперше його побачив. Чотири прозорих ліфти якогось офісу із шаленою швидкістю то піднімаються, то опускаються. Ґотанда в чорному костюмі, зі шкіряним портфелем у руці — справжній представник ділової еліти — перебігає з ліфта в ліфт. У першому радиться з начальником, в другому домовляється з кралею-секретаркою про побачення, у третьому квапливо докінчує якусь роботу, в четвертому дзвонить по телефону. Перестрибувати з одного ліфта в інший — непросте заняття. Ґотанда залишається спокійним, нітрохи не міниться на обличчі, але насправді відчайдушно віддається цьому заняттю. За кадром чути голос: "День за днем втома наростає. Стрес накопичується у шлунку. Вам, вічно зайнятому, — найніжніші ліки..."

Я засміявся.

— О, як цікаво!

— І я так думаю. Звісно, будь-яка реклама — по суті, дрантя. Але цей ролик досить добре знятий. Як це не прикро, знятий набагато якісніше, ніж більшість фільмів із моєю участю. І вгачено в нього силу-силенну грошей. На декорації, спецефекти, комбіноване знімання... Бо рекламодавці готові витратитися на будь-яку яскраву деталь. Тим паче що задум цікавий.

— Просто як сторінка твого теперішнього життя.

— Абсолютно точно! — підтвердив він. — Правду кажеш. У ролику — викапаний я. Викрою вільну хвилину й бігаю — то сюди, то туди... Життя віддаю роботі. І втому накопичую у шлунку. Та навіть ці таблетки не допомагають. Для проби випив їх цілий десяток — ніякого ефекту.

— А проте рухаєшся ти жваво, — сказав я, перемотуючи ролик до початку. — Смішний, як Бастер Кітон[60]. Може, в тебе природна схильність до такої гри, як ти гадаєш?

Злегка всміхаючись, Ґотанда кивнув.

— Згоден із тобою. Комедії я люблю. З охотою зіграв би в них. Відчуваю, що в мене вийшло б. Гадаю, що можна утнути цікаву комедію з такою простодушністю, як у мене! Показати намагання головного персонажа жити чесно в цьому заплутаному,

хитромудрому світі. Уже сам такий спосіб життя — суцільна комедія, правда? Ти розумієш, про що я?

— Аякже! — відповів я.

— І не треба видумувати ніяких особливо смішних трюків. Досить поводитись, як у житті. Уже від того люди кишки порвуть. От така гра мене вабить. Бо в сучасній Японії ніхто так не грає. Більшість комедійних акторів на сцені переграють. Я хотів би зробити навпаки — нічого не грати. — Він ковтнув віскі й глянув на стелю. — Однак такої ролі ніхто мені не дасть. Бо їм бракує уяви. Моя контора постійно торочить лише про ролі лікаря, вчителя та адвоката. Аж обридло. Я хотів би відмовитись, але моє становище не дозволяє. Тільки стрес у шлунку накопичую...

Відеоролик із ліфтами набув популярності й мав кілька варіантів продовження, які, однак, знімалися за одним шаблоном. Миловидий Готанда в діловому костюмі ледве встигав пересідати з поїзда на автобус, а з автобуса — на літак. Або з паперами під пахвою за допомогою линви видряпувався стінами висотної будівлі й перебирався з одного вікна в інше. І щоразу йому це вдавалося чудово. Що не кажи, мене захоплювала його незворушність у будь-якій ситуації.

— Спочатку мені казали, щоб я вдавав страшно втомленого. Режисер велів. Мовляв, так глядачам здаватиметься, ніби я от-от помру. Але я відмовився. Переконавав, що буде цікавіше, якщо я все робитиму з незворушним виразом обличчя. Звісно, ті дурні мене й слухати не хотіли. Але я не здавався. Не тому, що мені дуже подобається грати в рекламних роликах. Хоч-не-хоч доводиться працювати ради заробітку. Просто я вважав, що, напевне, із цього ролика щось путнє вийде... Вони наполягали на своєму — я до кінця не поступався. І от врешті-решт вони виготовили дві версії й усім показали. Ясна річ, моя версія сподобалася більше. Рекламний ролик, зроблений за моїми порадами, виявився успішним, але всі заслуги приписали режисеру. Кажуть, навіть якусь премію дали. Та мені це байдуже. Я — актор. Хто та як мене оцінює — мене не стосується. Однак я дивлюся з огидою на те, як вони гордо надувають щоки. Б'юсь об заклад, вони вірять, що сюжет цілого ролика — від початку до кінця — самі придумали. От вони які! Люди, позбавлені уяви, завжди швиденько підлазжують усе під себе. А мене просто вважають привабливим актором-нездарою, який любить упиратися з будь-якого приводу.

— Я не збираюся говорити тобі компліменти, але мені здається, що ти по-своєму особлива людина, — зізнавався я. — Чесно кажучи, я цього не відчував, поки не порозмовляв із тобою по-справжньому. Я передивився кілька твоїх фільмів, але, правду кажучи, всі вони погані, хоча й трохи відрізняються один від одного. І навіть ти в них справляєш дуже неприємне враження.

Готанда вимкнув відео, налив нам ще раз віскі, поставив платівку Білла Еванса. І, знову присівши на диван, випив ковток. Як завжди, всі його рухи — сама вишуканість.

— Це правда. Ти не помиляєшся. Я знаю, що сам поступово опускаюся, коли знімаюся в таких нікчемних фільмах. Почуваюся страшно жалюгідним. Та, як я вже казав, я не в змозі щось вибирати. Нічогісінько не можу вибрати сам. Навіть колір

краватки для себе. Дурні, які вважають себе розумниками, та міщани, переконані в бездоганності своїх смаків, потирають мною як їм хочеться. Іди туди, прийди сюди, роби те, роби се, їдь на тому-то, спи з такою-то... Нікчемне життя — як у бездарному фільмі. І не видно цьому кінця. Доки це триватиме? Сам не знаю. Хоча мені вже тридцять чотири. А через місяць сповниться тридцять п'ять.

— А чому б тобі не набратися відваги, на все це плюнути — й почати з нуля? Я думаю, ти зміг би так зробити. Залишити свою контору, зайнятися чимось приємним для душі й потроху вилазити з боргів...

— Твоя правда. І я не раз про це думав. Якби був сам, то, напевне, так і зробив би. Можливо, почав би з нуля — прилаштувався б до якоїсь театральної трупи і грав би ролі, які мені подобаються. Повір, я був би не проти цього. І якось розжився б... Та от біда — якби я опинився на нулі, вона мене кинула б, це точно. Вона з таких. Вона може дихати лише в теперішньому світі. Тож якби я був на нулі, вона задихнулася б. Річ не в тому, яка вона — добра чи погана. Просто вона так скроєна. Живе у світі знаменитостей, дихає його повітрям і вимагає такої самої атмосфери від свого партнера. А я її люблю. І не можу з нею розійтись. От у чому заковика.

Безвихідь.

— Усі дороги перекрито, — сказав Готанда, всміхаючись. — Поговорімо краще про щось інше. Бо навіть якби ми пробалакали до самого ранку — ні до чого путнього не дійшли б.

І ми заговорили про Кікі. Він захотів дізнатися про мої стосунки з нею.

— Хоча Кікі, вважай, звела нас, я, здається, майже нічого не чув про неї з твоїх уст, — сказав Готанда. — Може, тобі важко про це говорити? Якщо так, то не треба...

— Та ні, зовсім не важко, — відповів я.

Я розповів йому, як зустрівся з Кікі. Як ми чисто випадково познайомились і почали жити разом. Вона увійшла в моє життя так само безшумно і природно, як повітря заповнює пустоти.

— Усе сталося само собою, — вів я далі. — Навіть не можу як слід пояснити. Усе раптом потекло, як вода в річці. Тому спочатку я особливо не дивувався. І тільки згодом відчув, що багато чого тоді сталось ірреального й нелогічного. Одне слово, абсурдного, це точно. Тож досі я про це нікому не розповідав.

Я ковтнув віскі й побовтав яскравими кубиками льоду на дні склянки.

— У той час Кікі підробляла в ролі моделі для реклами жіночих вух. Я побачив фото з її вухами й зацікавився нею. Це були, як би тобі сказати... справді ідеальні вуха. Я тоді готував макет реклами з використанням цієї фотографії. Попросив замовника зробити мені копію. Яка це була реклама — не пам'ятаю... В усякому разі, копію мені прислали. Страшно збільшену. Таку, що на ній навіть пушок виднів. Я повісив її на стіні своєї контори й щодня розглядав. Спочатку для робочого натхнення, але з часом таке споглядання стало невід'ємною частиною мого життя. І навіть коли виконав замовлення, такої звички не позбувся. Які це були чудові вуха! Якби я міг тобі їх показати! Бо без показу важко зрозуміти, що я маю на увазі. Самою досконалістю вони

виправдовували своє існування.

— Так, я пригадую, ти щось розповідав про її вуха, — сказав Ґотанда.

— Так, розповідав... А тому я будь-що хотів зустрітися з їхньою власницею. Здавалося, що моє життя зупиниться, якщо я її не побачу. Чому — сам не знаю. Але так мені здавалось. Я подзвонив їй. Вона погодилася на зустріч. І першого ж дня, коли ми зустрілися, вона особисто показала мені свої вуха. Показала особисто. Не на роботі, а особисто. Вони виявилися набагато дивовижнішими, ніж на фото. Неймовірно дивовижними! Коли вона відкривала їх на роботі — тобто в ролі моделі, — то свідомо їх блокувала. А тому "вуха для роботи" — зовсім не те, що "вуха для себе". Ти мене розумієш? Коли вона їх мені показувала, змінювався сам простір. Різко змінювався спосіб існування світу... Може, це звучить доволі абсурдно, та інших слів я не знаходжу.

Ґотанда над цим замислився.

— А що означає — "блокувати вуха"?

— Розірвати зв'язок між вухами та свідомістю. Якщо казати просто...

— Гм-м-м... — промимрив він.

— Наче вийняти штепсель із розетки.

— Гм-м-м...

— Звучить по-дурному. Але це правда.

— Звісно, я тобі вірю. Просто намагаюся до кінця зрозуміти. І не збираюся глузувати.

Я відкинувся на спинку дивана і втупився в картину на стіні.

— А ще її вуха мали особливу здатність. Чути щось, чого інші не чують, вести людей, куди треба, — сказав я.

Ґотанда знову на хвилюку замислився.

— То куди ж тоді привела тебе Кікі? — спитав він. — Куди треба?

Я кивнув. Але нічого про це не сказав. Якби почав, довелося б довго розповідати. Та й, зрештою, не хотілося цього робити. А Ґотанда більше не допитувався.

— І от тепер вона знову намагається кудись мене вести, — сказав я. — Я це чітко відчуваю. Ось уже впродовж кількох місяців. І поволі підтягую до себе нитку, яку вона мені підкинула. Нитка така тонка, що вже кілька разів здавалось — от-от порветься. Та все-таки якимось я добрався до сьогодні. І за той час із багатьма людьми несподівано зустрівся. Ти — один із них. Центральний. Та я все ще не можу розгадати її наміру. Уже двоє людей загинуло на моїй дорозі. Спочатку Мей, потім однорукий поет... Рухатись я рухаюсь, та нікуди не доходжу...

Лід у склянках повністю розтанув, а тому Ґотанда приніс із кухні ще одне відерце, щоб охолодити дві нові порції віскі. Вишукані жести. Приємний стук льоду об стінки склянок. "Як у кіно", — подумав я.

— І в мене патове становище, — сказав я. — Як у тебе.

— Е ні, не таке. Воно в нас зовсім різне, — заперечив Ґотанда. — Я люблю жінку. Абсолютно безнадійною любов'ю. А в тебе — інша ситуація. Тебе, принаймні, щось

кудись веде. Можливо, ти розгублений. Та це набагато краще, ніж блукання в лабіринті пристрастей, куди мене затягло. Ти хоч маєш надію. І шанс на те, що вихід знайдеться. А в мене нема нічого. По-моєму, між нашими ситуаціями — разюча відмінність, хіба ні?

— Можливо, — відповів я. — В усякому разі, мені нічого не залишається, як міцно триматися лінії Кікі. Поки що на інше я не спроможний. Вона намагається щось мені передати — чи то сигнал, чи то послання. І я прислухаюсь, аби дізнатися, що це таке...

— Послухай, — сказав Ґотанда. — А Кікі часом не могли вбити?

— Як Мей?

— Ага. Адже зникла вона надто раптово. Я згадав про Кікі, як тільки почув про смерть Мей. Подумав, чи не сталася з нею така ж біда? Але мовчав, бо не хотілося навіть про це говорити. Така можливість є, правда?

Я нічого не відповів. Бо я її бачив у сірих надвечірніх сутінках торговельного кварталу Гонолулу. Справді на неї натрапив. Навіть Юкі про це знає.

— Просто як можливість. Та це нічого не означає.

— Можливість, звичайно, є. Однак послання шле мені саме вона. Я це чітко відчуваю. Впізнаю її за особливостями поведінки.

Ґотанда довго мовчав, схрестивши руки на грудях. Здавалось, утомився і заснув. Та, звісно, він не спав. Раз у раз його пальці то стискалися, то розходилися. Крім пальців, більше ніщо не рухалося. Мені здавалось, ніби вечірня пітьма прокрадається в кімнату й огортає його елегантну постать, як навколоплідна рідина — немовля у материнському лоні.

Він ще раз побовтав льодом у склянці й ковтнув віскі.

І тоді я раптом відчув присутність когось стороннього. Начебто, крім нас із Ґотандою, в кімнаті є ще хтось третій. Я чітко відчував тепло його тіла, дихання, легкий запах. За всіма ознаками це не була людина. Повітря в кімнаті заворушилося так, ніби це спричинила якась тварина. "Тварина", — подумав я. Від цієї думки задерев'яніла спина. Я мимохіть озирнувся. Та, звісно, нічого не побачив. У повітрі висів тільки твердий згусток ознак чогось чужого. Але нічого не було видно. Був тільки я та заглиблений у роздуми Ґотанда із заплющеними очима. Я глибоко вдихнув повітря і сторожко прислухався. "Що за тварина?" — подумав я. Та дарма — нічого не почув. Видно, ця тварина десь затаїлася. Та незабаром підозрілі ознаки зникли. І тварини не стало.

Я розслабив плечі й ще раз ковтнув віскі.

Через хвилини дві-три Ґотанда розплющив очі. І приязно до мене всміхнувся.

— Вибач, що вечір виявився таким нудним, — сказав він.

— Це, мабуть, тому, що ми обидва, по суті, зануди, — засміявшись відповів я.

Ґотанда також засміявся, але нічого не сказав.

Десь через годину, наслухавшись музики й протверезівши, я сів у "Субару" й повернувся додому. А, забравшись у ліжку, думав: "Цікаво, що це за тварина була?".

Літератором. Одним із агентів поліції, що допитували мене з приводу загибелі Мей. В універмазі "Токю Хендз" на Сібуя я купив паяльник і вже збирався виходити надвір, як у дверях наткнувся на нього. Незважаючи на гарячу, майже літню погоду, він був у товстому твідовому піджаку. Можливо, поліцейські відзначаються особливим відчуттям температури повітря. Він тримав у руці такий самий фірмовий пакет, як і я. Я спробував пройти мимо, вдаючи, що не помітив його, але Літератор, не гаючи ні хвилини, озвався до мене.

— А чого це ви такі непривітні? — напівжартома сказав він. — Так, ніби ми ніколи не були в одній компанії. Навіщо прикидатися, що ми незнайомі?

— Я спішу, — коротко відповів я.

— Он що! — сказав Літератор. Здавалося, він зовсім не вірив, що я можу кудись спішити.

— Треба готуватися до роботи. В мене її по саму зав'язку, — пояснював я.

— Можливо, — погодився він. — А може, трошки затримаєтеся, хоч би на хвилину десять, га? Чаю вип'єте? Мені так хотілося поговорити з вами поза роботою. Десять хвилин справді досить.

І я зайшов разом із ним у переповнений кафетерій. Навіщо — сам не знаю. Бо легко міг відмовитись і піти собі додому. Але я так не зробив, а слухняно поплівся у кафетерій пити з ним каву. Нас оточували молоді парочки й гурт студентів. Кава була нікудишня, повітря затхле. Літератор добув сигарети й закурив.

— Давно хочу кинути... — сказав він. — Та ба! Поки я на такій роботі, про це говорити не доводиться. Ніколи не вдасться. Не курити неможливо. Бо нерви так вимотуються!

Я мовчав.

— Нерви так вимотуються! — повторив він. — Бо всі тебе ненавидять. Із кожним роком щораз більше. Блякнуть очі. Грубішає шкіра на обличчі. Чому — сам не знаю, але це правда. І стаєш набагато старішим за свій вік. Навіть манера говорити змінюється. Просвітку в житті не видно.

Він поклав у каву три ложечки цукру, долив вершків, старанно все розмішав і неквапливо, з апетитом узявся пити.

Я зиркнув на годинник.

— Ой, правда... Часу мало, — сказав Літератор. — Хвилин п'ять іще буде? Не турбуйтеся, я вас довго не затримаю. Я з приводу тієї вбитої дівчини, Мей...

— Мей? — перепитав я. Е ні, так просто я не кліюну.

Злегка скрививши губи, він засміявся.

— О, справді, її звали Мей. Це вдалося з'ясувати. Звісно, ім'я не справжнє, а робоча кличка. Як ми й сподівалися, повія. Я це зразу відчув своїм нутром. Із вигляду дилетантка, а насправді — професіоналка. Останнім часом стало важче їх розрізнити. Раніше було легко. Кинеш оком — і відразу бачиш, що повія. Одяг відповідний, косметика, міміка... А тепер усе не так. Займаються таким ремеслом навіть дівчата, яким це й не личить. Чи то заради грошей, чи то із цікавості. Нікуди це не годиться. І

небезпечно, правда? Раз у раз зустрічатися з незнайомими чоловіками за замкненими дверима. Кого тільки нема на цьому світі! І збоченці, і психопати. Небезпека підстерігає на кожному кроці. Ви згодні зі мною?

Я мимоволі кивнув.

— Та молоді дівчата цього не розуміють. Уважають, що вся удача, яка тільки є на світі, на їхньому боці. Ну що тут удієш? Молоде — дурне. Думають, що все в них буде якнайкраще. А коли зрозуміють, що не так сталося, як гадалось, — уже пізно. Тоді вже панчоха стискатиме їхню шию. Шкода...

— То ви знаєте, хто її вбив? — спитав я.

Літератор похитав головою. І насупився.

— На жаль, іще ні. Чимало фактів зібрали. Та в газетах не публікуємо. Бо розслідування триває. Наприклад, стало відомо, що її звали Мей. Що була повією. Справжнє ім'я... зрештою, воно й не має особливого значення. Народилася в Кумамото. Батько — державний службовець. У цьому невеликому місті дослужився до заступника мера. Родина пристойна. Заможна. Гроші дочці висилали регулярно. Разів два на місяць у Токіо приїжджала мати й купувала їй щось із одєжі та інші потрібні речі. Батькам вона розповідала, що буцімто працює в салоні мод. Старша сестра одружена з лікарем. Молодший брат навчається на юриста в університеті Кюсю. Чудова родина, чи не так? Чого ж тоді Мей пустилася берега? Батьки не можуть оговтатися від шоку. Нам їх так жаль, що про ганебне заняття їхньої дочки ми їм нічого не розповідали. Їх просто приголомшило те, що якийсь чоловік задушив її в готелі. Бо така спокійна сім'я не сподівалася подібного страшного лиха.

Я мовчав, аби дати йому виговоритися.

— Ми таки дошукалися клубу дівчат за викликом, на який вона працювала. Нам це обійшлося дорого, але все-таки ми до нього добрались. І знаєте, як? У фойє висококласного готелю в Токіо затримали кількох імовірних повій і привели в поліцію. Показали їм те саме фото, що й вам, і суворо допитали. Одна з них тоді й розкололася. Не всі такі вперті, як ви. І в неї слабке місце знайшлося. Завдяки цьому ми дізналися про висококласний бордель. Із членською системою та страшенно високими розцінками. На жаль, таких, як ви та я, туди й на поріг не пустять. Чи, може, ви готові викласти сімдесят тисяч єн за одну зустріч із дівчиною? Я — ні. Правду кажу. Краще я відмовлюся від такої розваги, пересплю з дружиною, а на зекономлені гроші куплю дитині новий велосипед. Як би це сказати... Це не для нас, злидарів. — Він засміявся і глянув мені у вічі. — Та навіть якби я зважився викласти ці сімдесят тисяч, ніхто не захотів би мати зі мною справи. Бо спочатку встановлюють, що ти за особа. Ведуть повне розслідування. Безпека — передусім. Підозрілих клієнтів не обслуговують. Агентів поліції до клубу не приймають. Не тому, що взагалі не хочуть зв'язуватися з поліцією. Ні, високі поліцейські начальники їм підходять. Дуже-дуже високі начальники. Щоб пригодилися, коли раптом щось станеться. А такий дрібноті, як я, вхід туди заказано.

Він допив каву і знову закурив.

— І от ми попросили в начальства ордер на примусовий обшук того клубу. Через три дні нам його спустили. І коли ми з ордером у руках увірвалися в контору клубу — там нічогосінько не застали. А саму порожнечу. Видно, стався витік інформації. Цікаво, звідки? Як ви думаєте?

— Не знаю, — відповів я.

— А звідки ж, як не з поліції? Хтось із начальства був у курсі справи. От і поділився інформацією. Довести цього не можна, але нам, причетним до розслідування, ясно як божий день, що хтось подзвонив і повідомив: скоро буде обшук, негайно звідси забирайтеся... Який безсоромний, негідний вчинок! І клуб миттю кудись переселився. Йому до такого не звикати. Перебрався за якусь годину — і шукай вітра в полі. Винайняв нову контору, поміняв телефонні номери — і взявся за те саме заняття. Простіше простого. Поки є список клієнтів і дівчат — будь-де можна розгорнути цей бізнес. І тоді нам уже до нього не докопатися. Ми поза грою. За одним махом нитка обірвалась. Якби знаття', з яким клієнтом вона зустрічалася, справа трохи просунулася б. А так невідомо — як далі діяти.

— Однак незрозуміло, — сказав я.

— Що незрозуміло?

— Якщо, як ви кажете, вона була висококласною дівчиною за викликом клубу із членською системою, то навіщо клієнтові її вбивати? Якби він так зробив, то відразу стало б ясно, хто вбивця.

— Ваша правда, — погодився Літератор. — А тому злочин — справа рук людини, якої немає у списку клієнтів, чи не так? Особистого коханця або, може, когось стороннього, з яким вона зустрічалася, щоб не платити комісійних клубові. Котра із цих двох версій правильна — невідомо. Ми обшукали її квартиру — жодного сліду. Хоч руки піднімай.

— Я не вбивав, — сказав я.

— Звичайно. Ми знаємо, що не ви, — сказав Літератор. — А тому, здається, я казав: нам ясно, що не ви вбили. Ви не з тих, що вбивають. Із першого погляду зрозуміло. Такі, як ви, людей не вбивають. Але ви щось знаєте. Я це нутром відчуваю. Як професіонал. То, може, розкажете? Мені цього буде досить. Я не полізу вам у душу. Обіцяю. Повірте.

— Та нічого я не знаю, — відповів я.

— От тобі й на! — обурився Літератор. — Виходить, я дарма надіявся... Річ у тому, що наші начальники не дуже зацікавлені в розслідуванні. Мовляв, яке це має значення, якщо в готелі вбили повію? Звісно, для них не має. Вони навіть не проти того, щоб повій стало менше. Вони майже ніколи не бачили трупа. І не уявляють собі, що це таке, коли голу вродливу дівчину душать панчохою... До речі, з тим клубом пов'язані не тільки високі поліцейські начальники, але й, здається, деякі політики. Іноді в темряві блискають їхні золоті значки. Поліція миттю реагує на такий блиск. Від найменшого спалаху втягує шию в плечі, як черепаха. Особливо начальство. А тому складається враження, що бідолашну Мей убили — і кінці у воду заховали...

Офіціантка забрала порожню чашку Літератора. Я своєї кави випив тільки половину.

— А знаєте, я чомусь відчував до тієї дівчини, Мей, якусь дивну близькість, — зізнався Літератор. — Чому — сам не знаю. І коли побачив її на ліжку в готелі — голу, задушену панchoхою, — то ось що подумав. Я обов'язково впіймаю того злочинця. Звісно, на таких трупів ми вдосталь надивились. І коли їх бачимо, не мліємо із жалю. Які тільки мені не траплялись — і розчленовані, й обгорілі, й бозна ще які. Одначе цей здавався мені особливим. Навдивовижу прекрасним. Із вікна лилося ранкове світло, а вона лежала, ніби заморожена. Очі розплющені, язик скручений у роті, шия стиснена панchoхою, як краваткою. Я дивився на дівчину й відчував, що вона просить у мене допомоги. І поки я не знайду злочинця, вона незворушно лежатиме заморожена в променях уранішнього сонця. Мені й досі здається, що вона не звільниться від такого заціпеніння, поки вбивця гуляє на волі, а справу не розслідували до кінця. На вашу думку, це нормальне відчуття?

— Не знаю, — відповів я.

— Вас довго не було. Ви що, подорожували? Бачу, добре засмагнули, — сказав він.

— У справах літав на Гаваї, — відповів я.

— Шикарна робота! Я вам заздрю. Сам хотів би перейти на таку. А не розглядати трупи з ранку до вечора. Так мимоволі станеш похмурим. Ви коли-небудь розглядали трупа?

— Ні, — відповів я.

Він похитав головою і зиркнув на годинник.

— Дуже вам вдячний. Вибачте, що забрав у вас стільки часу. Та, як кажуть, випадкових зустрічей не буває. А про нашу розмову забудьте. Іноді мені так кортить поговорити по ширості... До речі, що купили?

— Паяльник, — відповів я.

— А я — очищувач труб. Раковина вдома забилася...

Він розплатився за каву. Я намагався віддати йому половину суми, але він навідріз відмовився брати.

— Та що ви! Це ж я вас запросив. А крім того, я вгостив вас тільки кавою. Не беріть собі цього до голови.

Коли ми вийшли з кафетерію, я раптом щось згадав.

— Подібні випадки вбивства повій трапляються часто? — спитав я.

— Та як вам сказати... Загалом, досить часто, — сказав він. Його очі трохи ожили.

— Не щодня, але й не тільки на свята. А що, ви цікавитесь убивствами повій?

— Ні, не цікавлюсь, — відповів я. — Просто так запитав.

І ми розійшлися.

Він пішов, а в мене під грудьми залишилося неприємне відчуття. Воно не зникло й наступного ранку.

Минуло два з половиною місяці відтоді, як я перестав брати замовлення. Значно поменшало й телефонних дзвінків, пов'язаних із роботою. Видно, світ потроху забував про моє існування. Тож не дивно, що на мій рахунок у банку перестали надходити гроші, але ще залишалася певна сума на життя. А воно не вимагає таких уже великих коштів. Я сам собі готую їжу, сам перу. І чогось особливого не потребую. Боргів не маю, одягом та автомобілями не захоплююсь. Отож про гроші можу не турбуватися. Підрахувавши на калькуляторі свої місячні витрати й поділивши на них депозитний залишок, я зрозумів, що протримаюся ще місяців п'ять. "А за п'ять місяців щось станеться", — подумав я. А як не станеться — тоді знову й подумаю. Крім того, на моєму столі красувався в рамці неторканий чек на триста тисяч єн, отриманий від Хіраку Макімури. Так що наразі від голоду я, очевидно, не помру.

Намагаючись не порушувати ритму свого життя, як і досі, я чекав, коли щось станеться. Кілька разів на тиждень відвідував басейн і плавав там до повної знемоги, купував продукти й готував собі страви, а вечорами, слухаючи музику, читав книжки, позичені в бібліотеці.

Там-таки, в бібліотеці, перегортав підшивки газет і ретельно, одне за одним, відстежив усі повідомлення про вбивства упродовж кількох останніх місяців. Ясна річ, я обмежився тільки випадками вбивства жінок. Дивлячись на світ під таким кутом зору, я дійшов висновку, що жінок убивають у незліченній кількості. Колють ножами, забивають кулаками, душать мотузками. Однак я не знайшов у газетах жодного випадку, який свідчив би про смерть жінки, хоч чимось схожої на Кікі. Принаймні її трупа не знайшли. Звісно, є багато способів зробити так, аби трупа ніколи не виявили. Можна прив'язати до ніг якийсь тягар і скинути в море. Або відвезти в гори й закопати в землю. Так, як я зробив із Оселедцем[61]. Тоді ніхто не знайде.

"А може, стався нещасний випадок? — подумав я. — І її, як Діка Норта, збила автомашина?" Тож я заходився перевіряти газетні повідомлення про нещасні випадки. Про випадки, коли гинули жінки. У світі трапляється багато нещасних випадків, у яких гине чимало жінок. Гинуть у дорожніх аваріях, згоряють у пожежах, отруюються газом у себе вдома. Але серед таких жертв я не знайшов жодної, схожої на Кікі.

"Але ж трапляються й самогубства", — подумав я. А ще люди вмирають від сердечного нападу. Та про це газети вже не пишуть. Світ переповнений різноманітними видами смертей, але не кожна варта докладного повідомлення в газетах. Скоріше навпаки: смерті, про які повідомляють газети, — як правило, винятки. Більшість людей умирає тихо й непомітно.

А тому всякого можна сподіватися.

Можливо, Кікі вбили. Можливо, вона загинула під час нещасного випадку. А може, сама собі заподіяла смерть. Або вмерла від сердечного нападу.

Однак ніяких переконливих доказів немає. Ні того, що вона померла, ні того, що жива.

Іноді, як був настрій, я телефонував Юкі. "Як живеш?" — питав я. "Так собі..." — відповідала вона. Вона завжди відповідала навмання — так, ніби її душа витала десь-

інде. І це мені дуже не подобалося.

— Так собі... — сказала вона вже вкотре. — Не добре, й не погано... Звично. Живу звично.

— А як мати?

— Занурилась у себе. Нічого не робить. Цілими днями сидить на стільці й про щось думає. Схоже, зовсім видихалася.

— Я можу чимось допомогти? Продуктів купити або що?

— За продуктами ходить тітка-служниця. А ще ми замовляємо привезти додому того, чого треба. Живемо тут удвох, як відлюдниці. А знаєте... Коли отак живеш, здається, ніби час зупинився. А, по-вашому, час рухається?

— На жаль, ще й як рухається! Час швидко минає. Усе менше шансів щось зробити, і все більше досади через те, що чогось не встиг.

Юкі мовчала.

— Чомусь у тебе голос невеселий, — сказав я.

— Невже?

— Невже? — повторив я.

— Що з тобою?

— Що з тобою? — повторив я.

— Не перекривляйте!

— А я не перекривляю. Це відлуння твоєї душі. Так Б'єрн Борг сильно відбиває м'яч, щоб засвідчити недостатній рівень спілкування. Лясь!

— Ви, як завжди, ненормальний! — обурено сказала Юкі. — Зовсім як дитина.

— Та ні, ніяка я не дитина. Я твердо керуюся глибоким самоаналізом і духом прагматизму. А відлуння — це метафора. Гра в послання, яка не має нічого спільного з дитячим перекривлюванням.

— Тьху! Якась дурість!

— Тьху! Якась дурість! — повторив я.

— Перестаньте! Досить уже! — вигукнула Юкі.

— Перестану, — пообіцяв я. — Але почнімо наново. Чомусь у тебе голос невеселий.

Вона зітхнула. І сказала:

— Ага. Можливо, що так. Коли побуду з мамою... відразу підпадаю під її настрій. У цьому розумінні вона сильна людина. І постійно на мене впливає. Бо про своїх близьких зовсім не думає. А тільки про себе. Такі люди завжди сильні. Розумієте? Тому вона затягує мене у вир своїх почуттів. Непомітно, мимоволі. Якщо їй сумно — мені стає сумно. І так само я заражаюся її бадьорістю.

У телефонній трубці чулось, як Юкі прикурює сигарету від запальнички.

— А чи не годилося б тобі іноді звідти вибиратись і зі мною трохи розважитися? — спитав я.

— Можливо.

— Завтра заїхати?

— Ага. Заїжджайте, — відповіла вона. — Поговорила з вами — і відразу начебто

настрій поліпшився.

— От і добре! — сказав я.

— От і добре! — повторила вона.

— Перестань!

— Перестаньте!

— Ну, до завтра! — сказав я і поклав трубку, не давши їй повторити мої слова.

Аме справді витала у хмарах. Сиділа на дивані й, елегантно схрестивши ноги, пустими очима втупилась у фотожурнал на своїх колінах. Здавалося, ніби переді мною картина художника-імпресіоніста. Вікна були відчинені, але стояв настільки безвітряний день, що ні фіранки, ні сторінки журналу навіть не ворушилися. Коли я зайшов, Аме ледь-ледь підвела голову й несміливо всміхнулася — настільки несміливо, що, здавалося, це лише повітря гойднулось. А потім, підвівши руку, тонким пальцем указала на стілець. Служниця принесла кави.

— Я відвіз речі сім'ї Діка Норта, — сказав я.

— Із дружиною зустрілися? — спитала Аме.

— Ні, не зустрівся. Речі віддав чоловікові, який з'явився на порозі.

Аме кивнула.

— Дякую.

— Та що ви. Нема за що.

Вона заплющила очі й склала долоні перед своїм обличчям. Потім розплющила очі й обвела поглядом кімнату. Крім нас, у ній не було нікого. Я взяв у руки чашку з кавою й надпив ковток.

Цього разу на ній не було звичних бавовняної сорочки й потертих джинсів, а білосніжна блузка з вишуканим мереживом і димчасто-зелена спідничка. Волосся акуратно вкладене, губи підрум'янені. Прекрасна жінка. Її жвависть, що завжди переливалася через край, зникла, поступившись місцем витонченій, ба навіть небезпечній чарівності, що злегка огортала її своїм серпанком — серпанком, який, здавалось, от-от затремтить і зникне, але який насправді постійно висів над нею. Краса Аме різко відрізнялася від краси Юкі. Можна сказати, що в цьому мати й дочка були антиподами. Красу Аме виростив і відшліфував час та досвід. Вона була для неї самоствердженням. Сама Аме була нею. Аме майстерно володіла цим даром і знала, як із користю для себе ним розпорядитися, тоді як Юкі, навпаки, не знала, що з ним робити. Взагалі, спостерігати привабливу жінку середніх літ — одна з великих радостей у житті.

— Чому?.. — вирвалося в Аме запитання, ніби звернуте до чогось у повітрі.

Я мовчки чекав продовження.

— Чому я нуджу світом?

— Напевне, тому, що вмерла близька людина. І це природно. Смерть людини — велика трагедія, — відповів я.

— Так, звичайно... — мляво сказала вона.

— І все-таки... — сказав я.

Аме глянула мені в очі. І похитала головою.

— А ви, бачу, не дурень. Знаєте, що я хочу сказати, чи не так?

— Думали, що не буде так гірко? Я правильно вас розумію?

— Та, мабуть... Щось таке...

"Не будучи великою людиною і не вирізняючись особливим талантом, він, однак, залишався щиро вам відданим. Старанно виконував свої обов'язки. Заради вас кинув усе, що придбав за довгі роки, і помер. Тільки тоді ви збагнули, яка це була прекрасна людина", — збирався я сказати їй прямо в вічі. Але прикусив язика. Про деякі речі не варто говорити вголос.

— Чому? — повторила вона, все ще поглядаючи на щось у повітрі. — Чому всі чоловіки, які зв'язуються зі мною, сходять на ніщо? Чому всі покидають мене таким дивним чином? Чому залишають мене з порожніми руками? У чому причина?

Такі запитання навіть не вимагали відповіді. Я розглядав мереживо коміра її блузки, що скидалося на чисто оброблені звивини нутрощів якоїсь тварини. З недокурка "Сейлему" повільно піднімався вгору струмок диму. Піднімався щораз вище й вище, аж поки не розтавав у навколишній тиші.

Переодягнувшись, у кімнату зайшла Юкі.

— Гей, їдьмо! — озвалася вона.

Я підвівся і сказав Аме, що мені пора від'їжджати. Та Аме нічого не почула.

— Гей, мамо! Ми їдемо! — вигукнула Юкі.

Аме глянула на нас, кивнула. І закурила нову сигарету.

— Я трохи покатаюся. Вечеряй без мене, — сказала Юкі.

Ми залишили незворушну Аме на дивані й вийшли з дому. В цьому домі, здавалося, ще залишався дух Діка Норта. Як і в мені. Я добре пам'ятав його справді здивований усміх, коли я запитав його, чи він допомагає собі ногою, щоб різати хліб.

"От дивний чоловік!" — подумав я. Навіть став живішим після смерті.

37

Таким от чином я зустрічався з Юкі кілька разів. Точніше — тричі. Здавалося, що від життя з матір'ю в горах Хаконе вона не відчувала особливої радості. Воно її не тішило, але й не викликало відрази. Не мала вона також надмірного бажання доглядати маму, яка по смерті приятеля залишилася сама-одна в пригніченому стані. Випадковим вітром Юкі занесло туди, в той дім, у якому вона жила, байдужа до всього, що відбувалося навколо.

І лише тоді, коли зустрічалася зі мною, вона трохи оживала. Потроху почала відповідати на жарти, в її голосі вчувалася колишня зухвалість і непокірність. Та тільки-но дівчина поверталася в Хаконе — її настрій згасав. Голос слабкішав, погляд байдужів. Вона скидалася на планету, що заради збереження енергії почала зменшувати швидкість обертання навколо власної осі.

— Послухай... А може, краще тобі знову пожити самій у Токіо? — запитав я. — Для зміни вражень. Недовго, дні три-чотири. Від нової обстановки тільки користь буде. Бо в Хаконе ти начебто занепадаєш духом. Здаєшся зовсім іншою людиною — не такою, як

колись на Гаваях.

— Нічого не вдієш, — відповіла Юкі. — Я добре розумію, про що ви... Але зараз такий час. Хоч би де я зараз жила — буде те саме.

— Тому, що по смерті Діка Норта мати опинилася в такому стані?

— Ага... І це також... Але, гадаю, не тільки це. Нічого не вирішиться, якщо я поїду від мами. Моїх сил на це не вистачить. Як би це сказати... Врешті-решт так склалося. Розташування зірок на небі стало несприятливим чи що? Хоч би де я була, хоч би що робила — нічого не зміниться. Нема тісного зв'язку між тілом і головою.

Ми лежали на березі й дивилися на море. Теплуватий вітерець погойдував травую, що купками росла серед піску.

— Розташування зірок, — сказав я.

— Розташування зірок, — повторила Юкі, злегка всміхнувшись. — Воно справді-таки стало несприятливим. Ми з мамою налаштовані на одну й ту саму хвилю. Як я вже казала: коли мама весела — я радію, коли чимось пригнічена — я стаю сама не своя. Не знаю, хто кого за собою тягне. Я — маму, чи мама — мене. Так чи інакше, ми одна з одною чимось пов'язані. Незалежно від того, живемо разом чи окремо.

— Пов'язані?

— Так, психологічно пов'язані, — сказала Юкі. — Іноді мені це не подобається, і я опираюсь. А іноді так утомлююся, що махаю на все рукою. І як би це сказати... сама себе не можу контролювати. Здається, ніби якась могутня зовнішня сила мною водить, мов лялькою. І тоді я вже не розумію, де — я, а де — не я. А тому до всього байдужію. Хочеться все повикидати. З мене досить. "Я ще дитина!" — охота закричати й заховатися в кутку кімнати...

Надвечір я відвозив її до Хаконе і повертався в Токіо. Аме запрошувала мене повечеряти з ними разом, але я завжди відмовлявся. Розумів, що це нечемно, але сидіти з ними обома за одним столом було б просто нестерпно. Я уявляв собі неприємне видовище. Мати із сонними очима й незворушна дочка. Дух покійника. Важке повітря. Дві особи — одна з них впливає, а інша зазнає впливу. Глибока тиша. Вечір без жодного звуку. Від самої думки про це в серці хололо. Чаювання у Божевільного Капелюшника з "Аліси в Країні Чудес" — щось набагато краще. Там хоч усе рухалося, хай навіть по-абсурдному.

Я повертався до Токіо під звуки старого рок-н-ролу, вдома, потягуючи пиво, готував вечерю і спокійнісінько, з насолодою з'їдав її наодинці.

* * *

Під час зустрічей ми нічого особливого не робили. Слухаючи музику, роз'їжджали на автомобілі, розлігшись на морському березі, знічев'я розглядали хмари, їли морозиво в готелі "Фудзія", каталися на човні по озеру Асіноко. За тихими розмовами ми гаяли час і стежили за тим, як минають дні за днями. "Геть-чисто як пенсіонери", — подумав я.

Одного дня Юкі сказала, що хотіла б подивитися кіно. Я спустився з гір до Одавари, купив газету й подивився, що йде в кінотеатрах, але нічого цікавого не виявив. І тільки

в кінотеатрі повторного фільму показували "Нерозділене кохання" з Ґотандою. Я розповів, що Ґотанда — мій колишній однокласник у середній школі, з яким я й досі іноді зустрічаюсь, і Юкі, видно, зацікавилася.

— А ви цей фільм бачили?

— Бачив, — відповів я. Одначе, звісно, промовчав, скільки разів. Бо якби сказав, то довелося б пояснювати причину.

— Цікавий? — спитала Юкі.

— Нудний, — миттю відповів я. — Нікудишній. М'яко кажучи, марна трата плівки.

— А що каже ваш друг про той фільм?

— Каже — нікудишній, марна трата плівки, — засміявся я. — Якщо самі актори так про фільм відгукуються, то, очевидно, справа кепська.

— Та я хочу подивитися.

— Гаразд, ходімо.

— А ви не проти? Ви ж удруге, мабуть, не захочете дивитися.

— Та нічого. Все одно нема чого робити. Особливої шкоди від нього не буде, — сказав я. — Бо такий фільм не може зашкодити.

Я подзвонив у кінотеатр і дізнався, коли починається "Нерозділене кохання". До сеансу ми згаяли час у зоопарку на території місцевого замку. Напевне, ніде у світі, крім Одавари, немає такого міста, де на території стародавнього замку розміщувався б зоопарк. Що й казати, дивне місто. Здебільшого ми розглядали мавп. Спостерігати їх не набридає. Бо, мабуть, їхня зграя нагадує людське суспільство. Є серед мавп свої тишки. Є свої нахаби. Є свої забіяки. Добре вгодований самець, умостившись на пагорку, зверхньо дивився навколо себе, та в його очах прозирав страх і підозра. Справді огидне створіння. "Що треба зробити, щоб стати таким товстим, похмурим та відразливим?" — дивувався я. Та, ясна річ, не у мавп же про це питати.

Опівдні цього будня кінотеатр, звісно, пустував. Крісла були твердими, в залі пахло, мов у стінній шафі. Перед сеансом я купив Юкі плитку шоколаду. Сам також збирався щось з'їсти, але, на жаль, у кіоску не побачив нічого, що могло б розбудити мій апетит. Молода продавщиця теж не спішила що-небудь пропонувати. А тому я задовольнився одним шматком шоколаду Юкі. Таких ласощів я не куштував, напевне, майже рік. Коли я так сказав, Юкі здивувалася: "Ого! Ви що, не любите шоколаду?!"

— Він мене не цікавить, — відповів я. — Не скажу, люблю його чи не люблю. Просто він мене не цікавить.

— Дивак! — сказала Юкі. — Якщо вас не цікавить шоколад, то ви — психічно ненормальний!

— Абсолютно нормальний! — заперечив я. — Таке часто-густо буває. А от ти любиш далай-ламу?

— А що це таке?

— Найголовніший монах Тібету.

— Не знаю такого.

— Ну, а Панамський канал ти любиш?

— Мені нема діла до нього.

— А як ти ставишся до лінії зміни дати? Або до числа "пі"? А до антимонопольного законодавства? Чи до юрського періоду? До державного гімну Сенегалу? До восьмого листопада тисяча дев'ятсот вісімдесят сьомого року?

— Перестаньте вже! Якась дурість! Одна за одною, — роздратовано обірвала Юкі. — Все ясно. Ви шоколаду не любите і не ненавидите, а просто байдужі до нього. Це я зрозуміла.

— От і добре, що зрозуміла! — сказав я.

Незабаром почався фільм. Його сюжет я знав напам'ять, а тому на нього майже не дивився, а віддався своїм роздумам. Здається, Юкі оцінила його низько. Це було видно з того, як вона раз у раз зітхає і сопе.

— Якась дурість! — не витримавши, прошепотіла вона. — І який це дурень спеціально знімав таке дрантя?

— Слушне запитання, — погодився я. — І який це дурень спеціально знімав таке дрантя?

На екрані елегантний Ґотанда вів урок. І хоча це була гра, в нього це виходило добре. Зрозуміло, м'яко і з гумором він пояснював, як дихають двостулкові молюски. Я був у захваті від його уроку. Героїня-учениця, підпираючи щоку долонею, не спускала з нього зачарованих очей. Хоча я вже не один раз бачив цей кінофільм, але на таку деталь звернув увагу вперше.

— Це ваш друг?

— Ага, — підтвердив я.

— У нього якийсь такий дурнуватий вигляд, — сказала вона.

— І не кажи, — погодився я. — Та в житті він набагато нормальніший. Не такий уже й поганий. Розумний, цікавий співрозмовник... Просто фільм надто нікчемний.

— Міг би й не грати в такому дранті.

— Твоя правда. Але ж бувають у житті різні складні обставини. Та це — довга історія, щоб її розповідати.

А тим часом фільм розгортався за своїм надто простим і посереднім сюжетом. Посередні діалоги, посередня музика. Плівку з таким кіно хотілося помістити в герметичну капсулу з написом "Посередність" і закопати глибоко в землю для майбутніх поколінь.

Потім з'явилася знайома сцена з Кікі — досить важлива в цілому фільмі. Ґотанда спить із Кікі. Недільний ранок.

Затамувавши подих, я прикипів очима до екрану. Вранішнє сонце, що пробивається крізь віконниці. Завжди, завжди ті самі промені. Однакового кольору, однакової яскравості, під однаковим кутом. Я знаю цю кімнату до найдрібніших деталей. Навіть можу дихати її повітрям. Видно Ґотанду. Його пальці пестять спину Кікі. Надзвичайно вишукано й ніжно, ніби вишукують найменші звивини пам'яті. Її тіло чутливо відгукується на його пестоші. Тремтить від кожного його дотику. Як полум'я свічки від слабого, невідчутного шкірою потоку повітря. Від цього тремтіння в мене перехоплює

дихання. Широкий план — пальці Ґотанди і спина Кікі. Кінокамера змінює ракурс. Видно обличчя Кікі. З'являється героїня-учениця. Вона піднімається сходами, стукає, відчиняє двері. "Чому двері не замкнені?" — вже вкотре дивуюсь я. Та нічого не вдієш. Як-не-як, а це — кіно. До того ж, посереднє. В усякому разі, учениця відчиняє двері, заходить. І бачить, як Ґотанда обіймається в ліжку з Кікі. Учениця зажмурює очі, зупиняє подих, випускає з рук коробочку з печивом — і втікає. Ґотанда сідає в ліжку і розгублено на все це дивиться. Кікі скрикує: "Що сталося?"

Усе те саме. Завжди, завжди однакове.

Я заплющив очі й іще раз відтворив у пам'яті всю сцену. Недільний ранок, сонячне світло, пальці Ґотанди, спина Кікі. Окремий світ, який існує у власному фантастичному просторі-часі.

І саме тоді я помітив, що Юкі нагнулась уперед, спершись чолом на спинку переднього крісла. І міцно обхопила груди руками, ніби захищаючись від холоду. Не видавала ні звуку, не ворушилася. Здавалося, навіть не дихала. Ніби замерзла до смерті.

— Слухай, із тобою все гаразд? — спитав я.

— Не дуже, — відповіла вона здушеним голосом.

— Ну, тоді вийдемо. Зможеш іти?

Юкі злегка кивнула. Я взяв її за задубілу руку, і ми попрямували до виходу. Поки ми йшли між рядами крісел, Ґотанда знову стояв за кафедрою і читав лекцію з біології. Надворі безшумно сіялася мжичка. З моря віяв вітер — у повітрі ширився слабкий запах приливу. Підтримуючи Юкі за лікоть, я повів її до припаркованого автомобіля... Міцно закусивши губи, вона мовчала. Я також не намагався говорити. Від кінотеатру до автомобіля було метрів двісті, але ця відстань здалася мені страшенно довгою — такою, що доведеться йти цілу вічність.

38

Я посадив Юкі на переднє сидіння й відчинив вікно. Як і раніше, надворі мрячило. Ішов дрібний, невидимий оком дощ, від якого потроху темнішав асфальт доріг і ширився в повітрі особливий запах. Перехожі траплялися під парасольками і без них. Ось такий дощ. Не було й помітного вітру. І тільки безшумні краплі прямовисно спадали з неба на землю. Для проби я висунув із вікна долоню, почекав трохи — вона ледь-ледь зволожіла.

Юкі виставила лікоть у вікно, лягла на нього підборіддям і, нахиливши голову, висунула половину обличчя назовні. У такій позі, зовсім не ворущаючись, вона просиділа досить довго. Тільки її спина розмірено погойдувалась у такт диханню. Ледве помітно. Трошки вдихала — трошки видихала. Але все-таки дихала. Позираючи на неї збоку, я уявив собі, що від найменшого притиску зверху її лікоть і голова могли б відірватися. "Чого вона здається такою тендітною та безборонною?" — подумав я. Може, тому, що я вже дорослий, що навчився, хай навіть і не повністю, по-своєму виживати в цьому світі, а їй іще доведеться такого знання набути?

— Можна тобі чимось допомогти? — спитав я.

— Нічим, — тихо відповіла вона їй, не підводячи голови, ковтнула слину. Причому неприродно голосно. — Відвезіть мене кудись у тихе, безлюдне місце... Тільки не дуже далеко звідси.

— До моря?

— Куди завгодно. Тільки не женіть швидко, добре? Бо я блюватиму, як мене захитає.

Я взяв її голову в долоні, як крихке яйце, перемістив на підголівник і наполовину причинив вікно. А тоді повільно, наскільки дозволяла дорожня обстановка, поїхав у напрямі узбережжя Куніфудзу. Коли, зупинивши автомобіль, я довів Юкі до берега, вона сказала, що хоче блювати. Так і зробила прямо на пісок під ногами. У шлунку нічого особливого не виявилось. Нічого, від чого треба було звільнитись. Якась рідина шоколадного кольору, шлунковий сік із піною. Нестерпно тяжке блювання — тіло корчиться, а нічого не виходить. Здається, ніби з організму щось видушують, а шлунок стискається до розмірів кулака. Я легенько погладив Юкі по спині. Як і перед тим, не переставало мрячити, але вона наче й цього не помічала. Я помацав пальцями м'язи на її спині, якраз навпроти шлунка. Вони немов закам'яніли. Юкі стояла рачки, зажмуривши очі, у своєму літньому бавовняному светрі, вилялях джинсах та червоних баскетбольних кедах. Я підібрав її волосся догори, щоб не забруднилось, і повільно розтирав їй спину.

— Боляче! — вимовила Юкі. Її очі запливли сльозами.

— Знаю, — сказав я. — Добре розумію.

— Дивак! — і вона скривилася.

— Колись і я так блював. Було нестерпно. А тому я тебе розумію. Одначе скоро тобі полегшає. Ще трошки потерпиш — і все скінчиться.

Вона кивнула. І знову скривилась.

Через хвилин десять корчі відступили. Я витер їй губи носовичком і присипав блювотиння піском. Потім узяв її за лікоть, відвів до греблі, де можна було обпертися об стіну.

Ми досить довго сиділи там під дощем. Притулившись до бетону, прислухалися до шурхоту коліс автомашин на автотрасі західного узбережжя Сьонан і спостерігали, як дощ падає на море щораз ясніше. На березі стояло кілька рибалок. У сірих дощовиках із капюшоном, вони тримали у руках спінінги, немов якісь прапори, і вдивлялись у морську далечінь. Крім них, на березі не було ні душі. Юкі знесилено поклала свою голову мені на плече й мовчала. Якби хтось сторонній подивився на нас здалека, то подумав би, що то закохана парочка.

Заплющивши очі, Юкі тихенько дихала. Здавалося, ніби спала. Мокрий чубчик прилип до чола, нігті злегка здригались у такт диханню. Засмага місячної давності все ще ніби залишала про себе згадку, але під похмурим небом надавала обличчю не зовсім здорового вигляду. Я витер носовичком її мокре від дощу обличчя і сліди від сліз. Дощ і далі безшумно падав, застеляючи обрій. Із глухим гуркотом кілька разів над нашими головами пронеслися патрульні літаки Сил Самооборони, схожі на личинок

бабки.

Згодом Юкі розплющила очі й, не прибираючи голови з мого плеча, скаламученими очима глянула на мене. А тоді добула з кишені джинсів пачку "Вірджинія Слімз" і чиркнула сірником. Сірник не спалахнув — видно, її пальці ослабли. Та я не звертав на неї уваги. Не казав: "Зараз краще не курити". Вона все-таки прикурила сигарету, а сірник викинула. Двічі затягнувшись, вона скривилась і так само пожбурила сигарету. Недокурок димів на бетоні доти, доки від дощу не погас.

— Шлунок іще болить? — спитав я.

— Трохи, — відповіла вона.

— Ну, то ще посидимо. Не холодно?

— Нормально. Мені приємно бути під дощем.

Як і раніше, рибалки вдивлялись у води Тихого океану. "Власне, що цікавого вони знаходять у риболовлі?" — подумав я. Невже вони прийшли сюди тільки заради того, щоб спіймати рибу? Навіщо їм заради цього цілий день стирчати на березі й дивитися на море? А втім, у кожного свій смак. Бо хіба не дивацтво — сидіти на березі під дощем із невротичною тринадцятирічною дівчиною?

— То це ваш друг... — тихо сказала Юкі. Тихо, але надивовижу твердо.

— Який друг?

— Ну, той, що в кіно грав.

— Його справжнє ім'я — Ґотанда, — сказав я. — Як назва станції кільцевої міської електрички. Та, що розташована між Меґуро та Осакі[62].

— Це він убив ту жінку.

Я скося глянув на Юкі. Вона мала страшенно втомлений вигляд. Дихала уривчасто, її плечі то здіймалися, то опускалися. Скидалася на людину, яку щойно врятували, коли вона тонула. Я зовсім не розумів, про що вона говорить.

— Убив? Кого?

— Ту жінку. З якою спав у неділю.

Я все одно нічого не второпав. У моїй голові панував повний безлад. Якесь стороння сила втрутилася в моє становище і порушила природний хід подій. Та звідки і як вона сюди потрапила — я не здогадувався. І мимоволі всміхнувся.

— У тому фільмі ніхто не вмер. Ти щось переплутала.

— Я не про фільм кажу. Він у реальному світі вбив. Я це точно зрозуміла, — сказала Юкі й стиснула мій лікоть. — Я так злякалася. Ніби щось важке застрягло в животі. Так боліло, що аж дух перехопило. І ще зараз від страху горло стискається. Знаєте, воно знову на мене накотилось. Я чітко це відчуваю... Ваш друг убив ту жінку. Я не брешу. Це чиста правда.

Нарешті я збагнув, про що вона говорить. В одну мить мороз пробіг поза шкірою. Мені заціпило рота. Закам'янівши під дощем, я дивився на Юкі. "Що робити?" — думав я. Все в моєму житті перекошилось. Усе випало з моїх рук.

— Вибачте. Можливо, я не мала цього казати, — промовила Юкі. І, глибоко зітхнувши, відпустила мій лікоть. — Чесно кажучи, я сама не все розумію. Відчуваю, що

це факт, але не впевнена, чи це справжній факт. Може, ви мене зненавидите, як усі інші, за те, що я сказала. Але не сказати я не могла. Незалежно від того, це правда чи ні — я це чітко бачу. Бо тримати в собі не можу. Ой, як це страшно! Я сама із цим не дам собі ради. А тому, благаю, не зліться на мене. Як дуже докорятимете, я не витримаю.

— Гей, заспокойся і розкажи — я не докорятиму, — сказав я, легенько стиснувши її руку. — То ти це бачила?

— Так, чітко бачила. Таке зі мною трапилося вперше... Бачила, як він убив її. Задушив ту жінку з фільму. А потім відвіз трупа на автомашині кудись дуже далеко. Відвіз на тій італійській автомашині, на якій ми одного разу каталися. Це його автомашина, правда?

— Так, його, — підтвердив я. — А що ти ще знаєш? Спокійно подумай. Будь-яка деталь мені цікава. Як щось знаєш — усе розповідай.

Вона відвела голову з мого плеча й, ніби її випробовуючи, разів два-три нею покрутила. Потім носом глибоко вдихнула.

— Знаю не так уже й багато. Запах землі. Лопата. Ніч. Перегукування нічних птахів. От і все, здається. Він задушив її, відвіз кудись на тій автомашині й закопав у землю. І більше нічого. Тільки от що дивно — жодного злого наміру не відчувається. Нема відчуття, що йдеться про злочин. Це, скоріше, якась церемонія. Надзвичайно спокійна. І вбивця, і жертва такі спокійні. Якийсь дивний спокій. Не знаю, які слова підібрати. Ніби все це відбувається на краю світу — такий спокій.

Я надовго заплющив очі. І намагався зібратись із думками в тій спокійній темряві, але не зумів. Я спробував знайти під ногами опору й встояти, та мені не вдалося. Враження складалося таке, ніби речі та явища цього світу, що закарбувалися в моїй пам'яті, вмить розсипалися, втративши будь-який зв'язок між собою. Все розбилося на дрібні шматки й розлетілося. Слова Юкі я просто взяв до відома. Не вірив, але й не відкидав. Вони самі собою проникли мені в душу. Звичайно, це одна з можливостей. Однак у ній містилася страшенно нищівна сила. Висловлена устами Юкі, ця можливість, немов буря, розметала певну систему, яка ледь-ледь формувалася в моїй голові ось уже протягом кількох останніх місяців. Хоча цій системі, невиразній, тимчасовій, бракувало, точно кажучи, доказовості, вона по-своєму служила міцною опорою в моєму житті. І от ця опора зараз безслідно зникла.

"Така можливість існує", — подумав я. І в ту саму мить відчув, ніби щось скінчилося. Ледь помітно, але вирішально. Та от що — я не знав. А думати не хотілося. "Подумаю згодом", — вирішив я. І знову відчув самотність. Сидячи удвох із тринадцятирічною дівчиною під дощем на морському березі, я був нестерпно самотній.

Юкі легенько стиснула моє зап'ястя. Дуже довго вона його стискала. Маленькою теплою долонею, що здавалася чимось нереальним — лише відтворенням спогадів про минуле. "Спогади", — подумав я. Від яких на душі тепло. Але якими нічому вже не зарадиш.

— Ходімо, — сказав я. — Відвезу тебе додому.

Я відвіз її до Хаконе. Дорогою ми обоє мовчали. Тиша була настільки нестерпною, що я наважання взяв якусь касету і вставив у магнітофон. Заграла музика, але яка — я сам не розумів. Всю свою увагу я зосередив на дорозі. Координуючи рухами рук та ніг, перемикав швидкість і повертав кермом. На вітровому склі одноманітно вистукували двірники: цок-цок, цок-цок, цок-цок...

Я не мав охоти зустрічатися з Аме, а тому попрощався з Юкі внизу сходів.

— Гей! — сказала Юкі. Вийшовши з автомобіля, вона стояла, міцно обхопивши груди руками, ніби їй було холодно. — Тільки не беріть мої слова за чисту монету. Просто мені так здалось. Як я вже казала, сама не знаю, що в цьому правда, а що — ні. І не зненавидьте мене, чуєте? Бо інакше я не витримаю.

— Я не збираюся тебе ненавидіти, — усміхаючись, відповів я. — І твої слова не візьму за чисту монету. Одначе колись усе-таки стане ясно, як було насправді. Туман розвіється — а правда залишиться. Я в цьому не сумніваюсь. Якщо твої слова справдяться, то це означає, що іноді істина виявляється через тебе, от і все. Ти ні в чому не винна, я знаю. В усякому разі, я сам усе перевірю. Бо інакше нічого не з'ясується.

— Ви з ним зустрінетеся?

— Звичайно, зустрінусь. І прямо спитаю. Іншого виходу нема.

Юкі здвигнула плечима.

— Ви на мене не сердитесь?

— Звичайно, не серджусь, — відповів я. — нема за що на тебе сердитися. Ти ж нічого неправильного не зробила.

— Ви були дуже добрим, — сказала вона. Чомусь у минулому часі. — Я вперше в житті зустріла таку людину, як ви.

— Я також уперше в житті зустрів таку дівчину, як ти.

— Бувайте! — попрощалась Юкі. І пильно глянула на мене. Вона начебто вагалася. Здавалося, ніби хотіла чи то щось додати, чи то потиснути за руку, чи то поцілувати у щоку. Та, звісно, нічого такого не зробила.

По дорозі додому я відчував у салоні автомобіля те її вагання. Слухаючи незнайому музику і зосередившись на керуванні, я повернувся в Токіо. На виїзді з автомагістралі Токіо — Нагоя дощ перестав. Але вимкнути двірники я здогадався лише тоді, коли під'їхав до своєї автостоянки на Сібуя. Хоча я помітив, що дощ перестав, але вимкнути двірників не спромігся. У голові панував повний безлад. Щось треба із цим робити... Сидячи у припаркованому автомобілі, я надовго впав у задуму. Щоб відірвати руки від керма, потрібно було багато часу.

39

А щоб зібратися з думками, часу було потрібно ще більше.

Найперше питання: вірити чи не вірити словам Юкі? Я спробував проаналізувати їх як чисту можливість, вилучивши, наскільки це можна, з розгляду емоційні фактори. Це вдалося зробити порівняно легко. Бо мої почуття зацікавили так, ніби від самого початку їх покусали бджоли. "Можливість існує", — подумав я. І з плином часу ця можливість

розбухала, розросталась і набувала рис достовірності, якій не можна було опиратись. Я зайшов у кухню, скуп'ятив води, змолот зерно кави і, не поспішаючи, старанно приготував собі напій. Добув із буфету чашку, налив туди кави, сів на ліжку і взявся пити. А коли чашка спорожніла, згадана можливість перетворилася на щось, дуже близьке до твердої впевненості. "Можливо, це справді так", — подумав я. Тобто що Юкі привиділася правдива картина. Що Готанда вбив Кікі, відвіз кудись трупа і там закопав у землю.

"Дивина та й годі", — подумав я. Ніяких переконливих доказів нема. Тільки те, що відчула вразлива тринадцятирічна дівчина, дивлячись кінофільм. Однак в її словах я чомусь не сумнівався. Звісно, вони мене шокували. Але картину, що примарилася Юкі, я майже інтуїтивно сприйняв. Цікаво, чому? Звідки взялася така впевненість? Не знаю, хоч убий.

Та байдуже, що не знаю. І я вирішив рухатися далі.

Наступне питання. Навіщо було Готанді вбивати Кікі?

Незрозуміло. Ще одне питання: Мей також убив він? Якщо це правда, то чому? Навіщо було Готанді вбивати Мей?

Теж незрозуміло. Хоч як я сушив собі голову, а зрозуміти, навіщо Готанді було вбивати Кікі або обох — Кікі та Мей, не зумів.

Надто багато незрозумілого.

Урешті-решт залишалось одне: як я пообіцяв Юкі, зустрітися з Готандою і прямо запитати. Та, власне, із чого найкраще починати розмову? Я уявив собі сцену, коли дивлюся йому прямо в вічі й питаю: "То це ти вбив Кікі?". Цілковита дурниця, якщо не сказати — гротеск. Аж гидко. Від самої думки про те, що я можу таке сказати, на душі стало так гидко, що хотілося блювати. Видно, до моїх міркувань долучився якийсь помилковий фактор. Та якщо від задуманого кроку відмовитися, руху вперед не буде. Але ж не випадає приховувати правду і пускати все на самоплив. Зараз я не в такому стані, щоб мати змогу перебирати. Незалежно від того, це гротеск чи помилковий фактор, задумане треба зробити. І до того ж, як слід. Я кілька разів намагався подзвонити Готанді. Та мені не вдавалося з ним зв'язатися. Сидячи на ліжку з телефонним апаратом на колінах, я глибоко дихав і поволі, цифра за цифрою, крутив диск. Але ні разу не наважився набрати номер до кінця. Клав трубку, плюхався на ліжку і втуплювався у стелю. У моєму житті Готанда важив набагато більше, ніж я думав. Ми — друзі. Навіть якби він убив Кікі, то все одно залишався б моїм другом. І я не хотів його втратити. Я і так зазнав надто багато втрат. Нічого не вийде. Я нізащо йому не дзвонитиму.

Я перевірив свій телефон на режим автовідповідача й ні за яких обставин не брав трубки. Бо якби зараз Готанда й подзвонив, я не знав би, що ж йому відповісти. Протягом дня мені дзвонили кілька разів. Хто — не знаю. Може, Юкі, а може, Юмійосі. Та я не озивався на дзвінки. Хоч би хто дзвонив, я не мав охоти з ним розмовляти. Щоразу, коли лунав дзвінок, я згадував свою колишню подружку, що працювала на телефонній станції. "Повертайтеся на Місяць!" — казала вона мені. "Це правда. Ти

правильно кажеш", — відповідав я їй подумки. Справді, мені краще було повернутися на Місяць. Тут для мене надто густе повітря. І надто сильне земне тяжіння.

Цілих чотири чи п'ять діб я наполегливо думав, чому все так складається. Увесь той час майже нічого не їв, не спав, ні краплини спиртного у рот не брав. Здавалося, не відчував, як функціонує мій організм, а тому майже не виходив надвір. "Як багато я втратив у цьому житті, — думав я. — І далі втрачаю. І щоразу залишаюся самотнім. Завжди так само". У певному розумінні ми з Готандою — одного поля ягоди. Дарма що у нас різне суспільне становище, мислення й почуття. Все-таки ми з ним — люди однієї породи. Обидва безперестанку щось утрачаємо. А тепер от-от утратимо один одного.

Я подумав про Кікі. Згадав її обличчя, коли вона сказала: "Що сталося?" Тепер вона мертва, лежить у ямі, засипана зверху землею. Як Оселедець. Мені здалося, що врешті-решт Кікі мала вмерти. Як це не дивно, але саме так я передчував. Я примирився з неминучістю. Як дощ, приречений безупинно падати на безкрайню поверхню моря. І навіть не відчував смутку. А тільки щось схоже на легкий дотик чиїхось шкарубких пальців до поверхні душі. Усе безшумно оберталося в ніщо. Як написи на піску під подувом вітру. І ніхто не здатний цього зупинити.

Отже, виходить, що трупів побільшало — на один. Пацюк, Мей, Дік Норт і Кікі. Разом четверо. Живими залишилося двоє. Хто ще може вмерти? "Зрештою, всі колись помруть", — подумав я. Раніше чи пізніше. Перетворюються на скелети й переміщуються в окрему кімнату. В моєму світі всі ці різні дивні кімнати пов'язані між собою. Кімната зі скелетами у торговельному кварталі Гонолулу. Темна холодна комірчина Чоловіка-Вівці в готелі Саппоро. Кімната, в якій у неділю вранці Готанда обіймав Кікі... "Власне, наскільки все це реальність? — думав я. — Невже в мене з головою не все гаразд? Чи я ще нормальний?" Різноманітні події відбувалися в нереальних приміщеннях, але, здавалося, переносились у цілковито спотворену дійсність. Власне, що можна вважати первісною реальністю, її оригіналом? Що довше я над цим думав, то, здавалось, істина щораз більше віддалялася від мене. Засніжене Саппоро — реальність? Тепер воно здавалося фікцією. А морський берег Макахи, де ми удвох із Діком Нортом сиділи, — реальність? І він тепер здавався фікцією. Схожою на реальність, але все-таки не її оригіналом. Адже хіба однорукий чоловік може так спритно різати хліб? І чому дівчина за викликом у Гонолулу записала на моїх дверях телефонний номер, який я знайшов у кімнаті скелетів, куди завела мене Кікі? Та все-таки все це має бути реальністю. Бо саме її я зберігаю у своїй пам'яті. Якби я цього не визнавав, то моє світорозуміння похитнулося б.

А може, моя психіка розладнана і хвора?

Або реальність розладнана і хвора?

Не знаю. Надто багато незрозумілого.

Однак незалежно від того, що розладналось і що хворіє, я мусив усунути безлад, породжений невизначеністю. Покласти край йому, навіть якщо це супроводжуватиметься смутком, гнівом або відчаєм. Така мені випала роль. Чимало обставин підказали, що маю робити. Заради цього я зустрічався з багатьма людьми й

опинився в теперішньому становищі.

"Отже, — думав, — треба повернути собі колишній ритм". Треба танцювати так майстерно, щоб усі мною захоплювалися. Кроки в танці — ось єдина реальність. Це наперед визначено. Тут і думати нема про що. Вона, ця реальність, закарбована в моїй голові на цілих тисячу відсотків. Треба танцювати. Якнайкраще. Треба подзвонити Ґотанді й спитати: "Слухай, це ти вбив Кікі?"

Та дарма. Рука не здійсмається. Від самого сидіння перед телефоном серце шалено забилося. Я хилитався, переводив подих, як під натиском сильного бокового вітру. Я люблю Ґотанду. Це мій єдиний друг, і це — я сам. Ґотанда — частина мого життя. Я його розумію... Поспіль кілька разів я збивався, набираючи його номер. За стільки разів не міг точно попасти на потрібні цифри. За п'ятим чи шостим разом пожбував трубку на підлогу. Нічого не вийшло. Мені це не під силу. Ніяк не можу ввійти в ритм.

Тиша в кімнаті здавалася нестерпною. Та не хотілося чути й телефонних дзвінків. Я вийшов надвір і прогулявся по місту, як хворий, що з метою реабілітації вчиться переставляти ноги й переходити вулицю. Змішавшись із людським потоком, я забрів у якийсь парк і, сидячи там на лавці, розглядав перехожих. Почував нестерпну самотність. Хотів за щось зачепитися. Та, озираючись навколо, чогось підходящого не знаходив. Я опинився у слизькому крижаному лабіринті, що нічого доброго не обіцяв. Темрява була біла, а звуки тонули в порожнечі. Хотілося плакати. Але навіть цього не вдавалося зробити. Так, Ґотанда — це я сам. І втрачаючи його, я втрачав частину себе.

Кінець кінцем я так і не зміг йому подзвонити.

Ґотанда мене випередив — сам заявився до мене на квартиру.

Як і минулого разу, того вечора йшов дощ. Як і тоді, коли ми з ним їхали до Йокогами, на ньому був той самий білий плащ, капелюх такого ж кольору, на носі — окуляри. Незважаючи на досить сильний дощ, він прийшов без парасольки, і з його капелюха скапувала вода. Я відчинив двері — і він приязно всміхнувся. Я машинально зробив те саме.

— У тебе такий жахливий вигляд, — сказав він. — Стільки разів тобі дзвонив, але ніхто не брав трубки, а тому я вирішив заглянути сам. Із тобою щось погане?

— В усякому разі, не дуже добре, — відповів я, повільно підбираючи слова.

Примруживши очі, він якусь мить вивчав моє обличчя.

— Ну, то, може, я зайду іншим разом? Так, здається, було б краще, правда? Як-не-як, а приходити без попередження — негарно... Як одужаєш — тоді зустрінемося.

Я похитав головою. І глибоко вдихнувши, шукав потрібні слова. І не знаходив. А Ґотанда чекав, що я відповім.

— Та ні, про здоров'я не йдеться. Просто я довго не спав, довго не їв, а тому маю втомлений вигляд. Та зі мною все гаразд. До речі, я маю до тебе справу. Слухай, поїдемо куди-небудь. Я нарешті хотів би нормально повечеряти.

Ми вирушили до міста на його "Мазераті". "Мазераті" мене нервувала. Якийсь час Ґотанда вів автомашину навмання крізь розмите дощем різнобарвне неонове світло. Швидкість перемикав плавно й точно — автомашину зовсім не трясло. Прискорював хід

м'яко, тиснув на гальмо спокійно. Міський шум нависав із обох боків над нами, як стрімке бескеття ущелини.

— Куди поїдемо? — спитав Ґотанда і зиркнув на мене. — Я думаю, краще туди, де не попадуться нам ділові люди з "Ролексами", де можна спокійно поговорити й нормально попоїсти, чи не так?

Нічого не відповідаючи, я неуважно розглядав навколишній міський краєвид. Покрутившись по місту з півгодини, Ґотанда здався.

— От чорт, ніщо не спадає на думку, — сказав він, зітхнувши. — А ти не можеш згадати підходящого місця?

— Ні, не можу, — відповів я. Справді, я таки нічого не міг згадати. Голова ще не підключилась як слід до дійсності.

— Гаразд! Тоді спробуємо від протилежного, — виразно заявив він радісним тоном.

— Як це — "від протилежного"?

— Поїдемо в найгамірніший заклад. І там удвох зможемо спокійно поговорити, чи не так?

— Непогана ідея, але... Куди, наприклад?

— У "Шейкіз", — запропонував він. Якщо ти не проти піци.

— Та ні, не проти. Піца мені подобається. А ти не зіпсуєш собі репутації?

Ґотанда безсило всміхнувся. Усмішкою, схожою на останній промінь світла, що пробився крізь листя дерев літнього надвечір'я.

— А коли востаннє ти бачив яку-небудь знаменитість у "Шейкіз"?

Як завжди наприкінці тижня, в піцерії було гамірно й людно. Джазовий оркестр — усі музиканти у смугастих сорочках — виконував "Tiger Rag" у стилі диксиленд серед галасу сп'янілого від пива гурту студентів. У залі панувала напівтемрява, ніхто не звертав на нас уваги. У повітрі плив духмянний запах смаженої страви. Ми замовили піцу, купили пива й сіли в найдальшому кутку за столик під крикливою лампою у стилі тіфані.

— А що я казав? Бачиш, яка затишна й заспокійлива атмосфера, — мовив Ґотанда.

— Ага, — погодився я. Справді, розмова начебто заводилася легко.

Ми випили пива й закусили гарячою, щойно підсмаженою піцою. Я давно не відчував такої порожнечі в шлунку. Хоча я не дуже охочий до піци, але, відкусивши один шматок, уже не уявляв собі, що у світі є щось смачніше за неї. Мабуть, дався взнаки голод. Абсолютно ні про що не думаючи, ми обидва мовчки дудлили пиво й наминали піцу. Впоравшись із нею, взяли ще пива.

— Смакота! — сказав Ґотанда. — А знаєш, я вже три дні підряд думав про піцу. Навіть уві сні її бачив. Як вона підсмажується й шкварчить. Уві сні не спускав із неї очей. От такий сон. Без початку й без кінця. Цікаво, як би Юнг[63] його витлумачив? Сам я трактую це так: "Я хочу їсти піцу". А ти як думаєш? До речі, яка в тебе справа?

"Ну, от пора..." — подумав я. Але почати розмову на задуману тему не зміг. Ґотанда сидів розслаблений і, здавалося, втішався приємним вечором. Милуючись невинною усмішкою на його устах, я відчував, що слова в горлі застрягли. "Нічого не вийде, —

подумав я. — Зараз не зможу. Радше я зроблю це пізніше..."

— Як тобі живеться? — спитав я. І, похопившись подумав: "Гей, не можна постійно так відкладати". Та я не міг себе пересилити. Не зумів почати. Ніяк. — Як робота? Як дружина?

— Робота — як завжди, — відповів він, криво посміхаючись. — Як завжди. Роботи, якої хочу, нема. А яка не до вподоби — хоч греблю гати. Як лавина, накочується. Я щосили кричу — а ніхто не чує. Аж горло надриваю. А дружина... Дивна річ: давно з нею розлучився, а все дружиною називаю... Відтоді ми з нею лише один раз зустрічалися. Слухай, ти коли-небудь спав із жінкою в motelі або в лав-готелі[64]?

— Та ні... Майже ніколи.

Готанда похитав головою.

— Дивна це штука... Якщо довго там перебуваєш — втомлюєшся. У кімнаті — цілковита темрява. Вікна щільно запнуті. Бо номер призначений для любовців. І вікна там не потрібні. Як і світло. Коротко кажучи, досить тільки ванни та ліжка. А ще — тихої музики, телевізора й холодильника. Якщо бути реалістом, лише того, без чого не можна обійтися. Нічого й казати, зручне місце для інтимної зустрічі. От я там і люблюсь із дружиною. Люблюсь як треба. З нею мені чудово! Знімається напруження, обом весело. Ніжність з'являється. Як скінчимо любовці — обіймаємося, поки знову не захочеться. Тільки світла в кімнаті бракує. Враження таке, ніби ти в герметично закритому контейнері. Усе якесь штучне. Воно мені зовсім не до душі, повір. Та, на жаль, лише там я можу зустрітись із дружиною.

Готанда надпив пива й витер паперовою серветкою губи.

— У своє помешкання я її привести не можу. Миттю журналісти вистежать. Якби так зробив, вони відразу рознюхали б. Не знаю, як це їм вдається, та це факт. Подорожувати разом також не можемо — викроїти стільки часу не вдається. Та найголовніше — хоч куди б ми поїхали, нас відразу впізнають. Бо для декого наше особисте життя — як роздрібний товар. Тож виходить, що мені нема куди податися, крім якогось дешевенького motelю. Ось таке моє життя... — Запнувшись, Готанда глянув на мене. І всміхнувся. — От бачиш, я знову тобі жаліюся.

— Та нічого. Можеш говорити, що тобі хочеться. А я послухаю. Бо сьогодні мені приємніше слухати, ніж говорити.

— Е ні, не тільки сьогодні. Ти завжди вислуховуєш мої скарги. А я твоїх — ніколи. Взагалі, на світі мало людей, здатних когось іншого слухати. Всім хочеться говорити. Хоча й нема чого. Я один із них.

Джазовий оркестр заграє "Hello, Dolly". Якийсь час ми прислухалися до музики.

— Піци більше не хочеш? — спитав мене Готанда. — Ще по половинці вдвох з'їмо, чи не так? Чортзна-чому я сьогодні страшно голодний.

— Замовляй. Я також іще не наївся.

Готанда підійшов до прилавка й замовив піцу з анчоусами. А коли вона підсмажилася, ми її мовчки ум'яли — кожен свою половину. Студентський гурт усе ще натужно горлав. Незабаром оркестр закінчив останню композицію. Зачохлившись

банджо, трубу й тромбон, музиканти пішли, й на сцені залишилося тільки піаніно.

Упоравшись із піцою, ми якийсь час мовчки дивилися на спорожнілу сцену. Музика скінчилася — і людські голоси залунали на диво твердо. З невиразною твердістю. М'які за своєю природою, вони здавалися твердими, але, наблизившись до мене, легко розбивались. Їхні хвилі розгойдували мою свідомість. Повільно накочувались, ударили мені в голову — і відступали назад. І так раз за разом. Поки я прислухався до шуму цих хвиль, моя свідомість відлітала кудись далеко-далеко. Далекі хвилі билися об далеку свідомість.

— Навіщо ти вбив Кікі? — запитав я Ґотанду. Я не збирався його питати. Слова самі раптом зірвалися з язика.

Він глянув на мене так, наче вдивлявся у щось дуже далеке. Крізь ледь-ледь розтулені губи видніли його сніжно-білі зуби. Ґотанда не зводив із мене очей досить довго. Шум у моїй голові то наростав, то затихав. Так, ніби відчуття реальності то покидало мене, то поверталось назад. Я пам'ятаю його бездоганні пальці, акуратно зчеплені на столі. Коли відчуття реальності відступало, його пальці здавалися тонким витвором мистецтва.

Потім Ґотанда всміхнувся. Дуже спокійною усмішкою.

— Я... убив... Кікі?... — перепитав він повільно, слово за словом.

— Це — жарт, — сказав я, також усміхнувшись. — Я просто так спитав... Чомусь захотілося.

Ґотанда перевів погляд на стіл і на свої пальці.

— Та ні, це не жарт. А дуже важливе запитання. Його треба як слід обдумати. Чи вбив я Кікі? Це треба серйозно обміркувати...

Я подивився на нього. Його губи всміхались, а очі залишалися серйозними. Він не жартував.

— Навіщо тобі вбивати Кікі? — спитав я.

— Навіщо мені вбивати Кікі?... Навіщо — не знаю. Чому я вбив її?

— Слухай, я тебе не розумію, — засміявшись, сказав я. — Так ти вбив Кікі чи ні?

— Над цим треба подумати. Убив я Кікі чи ні? — Ґотанда ковтнув пива, поставив склянку на стіл і підпер щоку долонею. — Я сам не впевнений. Звучить по-дурному, чи не так? Але це правда. Я не впевнений. Мені здається, ніби я задушив її. У своїй квартирі. Так здається. А чому? З якого це дива я залишався з нею наодинці? Адже я ніколи цього не хотів. Якась дурниця, ніяк не можу пригадати. Та все-таки ми були удвох із Кікі... Я відвіз її труп автомашиною і десь закопав. Десь у горах. Але я не певний, що так було насправді. Не можу сказати, що так сталося. Тільки здається, що сталося. А доказів нема. Я довго над цим думав. Та дарма, ні до чого не додумався. Найголовніше — як у порожнечу провалилось. Я намагаюся знайти конкретні докази. Скажімо, лопату. Якщо я закопав труп у землю, то, напевне, користувався лопатою. Якби її віднайшов — зрозумів би, що все це правда. Та, як на лихо, нічого не вдається згадати. Пам'ять розсипалася на окремі шматки... Лопату я купив у якійсь крамниці для садівників. Яму викопав, трупа поховав. А саму лопату десь викинув. Так мені

здається. Однак усіх деталей не пригадую. Скажімо, в якій саме крамниці купив ту лопату й де саме її викинув. Ніяких доказів не залишилося. Найголовніше — де я труп закопав? Пам'ятаю, що в горах, і більше нічого. У голові — щось схоже на уривки якогось сну. Ще не встиг подумати, що спочатку відбувалось, як уже все змінилося. Все переплуталося. Повний безлад. У пам'яті начебто щось зберігається. Але чи справжня вона? Чи, може, я придумав щось пізніше, відповідно до ситуації? Щось зі мною негаразд... Відтоді, як розлучився із дружиною, все пішло шкереберть. Утомився я. Втрачаю надію. Будь-яку надію.

Я мовчав. Через якийсь час Ґотанда заговорив знову.

— Власне, що в цьому всьому реальність? А що — марення? Що правда? А що гра? От що я хотів зрозуміти. І поки з тобою зустрічався, думав, що от-от зрозумію. Відтоді, як уперше спитав мене про Кікі, я постійно сподівався, що ти допоможеш мені розвіяти цей безлад у моїй голові. Відчиниш вікно і впустити свіже прохолодне повітря в моє життя... — Він знову зчепив пальці. І видивився на руки. — Та навіть якщо я й убив Кікі, то навіщо? Що мене спонукало до цього? Вона мені подобалася. Подобалося з нею спати. У хвилини розпачу вона та Мей були мені єдиною віддушиною. То навіщо було мені її вбивати?

— А Мей також ти вбив?

Ґотанда довго розглядав свої руки на столі. А потім захитав головою.

— Та ні, Мей я, здається, не вбивав. На щастя, у мене стовідсоткове алібі на ту ніч. Із вечора до пізньої ночі я займався на телестудії дубляжем, а після того разом із менеджером їздив на автомобілі до Міто. Тож я абсолютно чистий. Якби не це — якби ніхто не міг засвідчити, що я всю ніч перебував у студії, — я мучився б сумнівом, чи то не я вбив Мей. Однак я чомусь гостро відчуваю відповідальність за її смерть. Чому? Хоча маю надійне алібі, мені чомусь здається, ніби я сам задушив її своїми руками. Ніби вона вмерла з моєї вини.

Запала довга мовчанка. Увесь той час Ґотанда розглядав свої пальці.

— Ти просто втомився, — сказав я. — От і все. Нікого ти не вбивав. Кікі просто кудись зникла. Вона й тоді, коли жила зі мною, так само раптом пропала. Таке з нею сталося не вперше. У тебе просто комплекс вини. Коли щось не так, ти готовий за все докоряти тільки собі.

— Та ні. Якби тільки це. Все не так просто. Мабуть, я таки вбив Кікі. А Мей, здається, не вбивав. Однак відповідальність за смерть Кікі лежить на мені. Я це відчуваю. На моїх руках ще залишилося відчуття того, як я її душив. Як яму копав для неї. Я вбив її. Цілком реально.

— Та навіщо було тобі її вбивати? Нема в цьому ніякого сенсу.

— Не знаю, — сказав він. — Може, це інстинкт саморуйнування. Таке я помічав за собою здавна. Своєрідний стрес, який часто настає, коли виникає прірва між мною справжнім і роллю, яку я виконую. Цю прірву я чітко бачу власними очима. Як розколину в землі під час землетрусу. Темну, глибоку — аж голова паморочиться. І коли до цього доходить, я несвідомо щось руйную. А як похоплююся, вже пізно щось

виправляти. Із дитячих років таке часто зі мною бувало. Постійно щось трошив. Олівці ламав. Скло розбивав. Моделі з конструктора ногами топтав. Навіщо — не знаю. Звісно, на очах у людей я цього не робив. А лише наодинці. У початковій школі, пам'ятаю, штовхнув товариша у спину, і той звалився з обриву. Навіщо я це скоїв — не знаю. Похопився — товариш унизу лежить. На щастя, обрив виявився не дуже крутим, і товариш відбився невеликою раною. Та й сам вважав, що я штовхнув його ненароком. Бо штовхалися ми часто. Та нікому й на гадку не спало, що я навмисне так учинив. Якби ж то! А сам я добре знав, що роблю. Власними руками скинув свого товариша з обриву. І таких учинків я можу налічити безліч. У середній школі поштові скриньки підпалював. Кидав туди запалену ганчірку. Позбавлена будь-якого сенсу підлота. Я це розумів, та все одно робив. Не міг стриматися. Мені здавалося, що такою беззмістовною, підлою поведінкою я нарешті зможу повернутися до самого себе. Мої вчинки несвідомі. Однак відчуття того, що я накоїв, залишаються в пам'яті. Міцно прилипають до моїх рук. Хоч як старайся — не відмиєш. До самої смерті. Страшне життя. Вже терпіти несила...

Я зітхнув. Ґотанда похитав головою.

— Та я не можу нічого перевірити, — провадив він далі. — Нема ніяких доказів, що я вбивця. І трупа нема. І лопати. І штани не заляпані землею. І на руках ніяких мозолів. Зрештою, копанням однієї могили мозолів не натреш. Де закопав — також не пригадую. Навіть якби пішов у поліцію та в усьому зізнався — хто мені повірив би? Нема трупа — нема вбивства. Спокутувати вину — і то нема перед ким. Кікі зникла. Тільки це мені відомо. Я не раз намагався тобі в усьому зізнатись, але не зумів. Побоявався, що, може, наша дружба розпадеться, якщо я все розповім. Знаєш, поки я з тобою зустрічався, почав розслаблятись. І врешті-решт перестав відчувати прірву в собі. Це для мене — дуже цінна річ. Я не хотів утрачати нашої дружби. А тому відкладав нашу розмову на потім. Думав: наступного разу, трохи пізніше... І от дотягнув до сьогодні. А насправді вже давно мав би зізнатися в усьому...

— Зізнатися? — перепитав я. — Але ж, як ти казав, у тебе нема доказів...

— Справа не в доказах. Я мав тобі сам про все розповісти. Але я приховував. От у чому проблема.

— Ну, добре. Припустімо, що ти справді вбив Кікі. Але ж ти не збирався її вбивати, чи не так?

Він подивився на розкриті долоні.

— Не збирався. Не мав для цього причини. Навіщо мені було її вбивати? Вона мені подобалася. Ми з нею дружили — хоч і в досить обмеженій формі. Про що тільки не розмовляли! Я розповідав їй про дружину. Кікі уважно мене слухала. Навіщо я мав би її вбивати? Та все-таки вбив. Ось цими руками. Хоча й не мав такого наміру. Я душив її, наче свою тінь. І поки душив, думав: це — моя тінь. Якщо я уб'ю цю тінь, моє життя піде на лад. Та це не була моя тінь. А Кікі. Щоправда, все сталося там, у світі темряви. Там — зовсім інший світ, відмінний од нашого. Розумієш? Не цей. І заманила мене туди Кікі. Казала: "Будь ласка, задушить мене! Я дозволяю". Сама заманила й дозволила себе

задушити. Я не брешу. Саме так і було... Я сам не збагну, як таке могло статися. Наче якийсь сон. Що довше я думав, то дедалі більше реальність наче у воді розчинялася.

Я допив залишки теплуватого пива. Сигаретний дим, піднімаючись угору, густішав і в потоці повітря гойдався, як під час якогось надприродного явища. Хтось штовхнув мене у спину й попросив вибачити. По гучномовцю оголосили про готовність піци номер такий-то, столик такий-то.

— Ще вип'єш пива? — спитав я Ґотанду.

— Вип'ю, — погодився він.

Я підійшов до прилавка, купив два пива й повернувся за столик. Не промовляючи ні слова, ми взяли до пива. У піцерії кишіло людьми так, як на станції Акіхабара[65] в годину пік: відвідувачі безперестанку вешталися повз наш столик, не звертаючи на нас ніякої уваги. Ніхто не витріщався на Ґотанду.

— Так що я казав? — спитав він із приязною усмішкою на губах. — У такій дірі, як "Шейкіз", жодної знаменитості не побачиш!

По цих словах Ґотанда потряс спорожнілою на дві третини склянкою пива, ніби пробіркою на уроці природознавства.

— Забудьмо, — тихо запропонував я. — Я зможу. Забудь і ти.

— Хіба я зможу? Тобі легко казати. Бо ти не задушив її своїми руками...

— Послухай... Але ж у тебе нема ніяких доказів. Перестань даремно себе катувати. А ти часом не граєш якоїсь ролі, коли пов'язуєш своє відчуття вини зі зникненням Кікі? І така можливість є, правда?

— Ну, тоді поговорімо про можливості, — сказав Ґотанда і поклав долоні на стіл. — Останнім часом я часто про них думав. Існує багато можливостей. Скажімо, можливість того, що я вб'ю свою дружину. Якщо вона попросить, як Кікі, — можливо, задушу її так само. Тільки про це й думаю. І що довше думаю, то дедалі більшої сили набирає така можливість. І ніяк її не зупинити. Вона не піддається моєму контролю. У дитинстві я не тільки поштові скриньки підпалював. Я вбив чотирьох котів. Різними способами. Не міг стриматися. Серед ночі у сусідніх будинках вікна бив каменем із рогатки — і тікав на велосипеді. Впи'ну не знав, хоч убий. Досі про це нікому не говорив. Уперше тобі розповідаю. Сказав — і відразу полегшало... Та це не означає, що я зупинюся. Ні, не вдасться. Поки не засиплеться прірва між тим, кого граю, і мною справжнім, від народження. Я сам це прекрасно розумію. Відтоді, як я став професійним актором, ця прірва тільки глибшала. Чим масштабнішим ставали мої ролі, тим сильнішала віддача в протилежний бік. І нічим тут не зарадиш. Можливо, я скоро вб'ю свою дружину. Я себе не контролюю. Бо це відбувається в іншому, не нашому світі. Мені несила цьому опиратися. Так закарбовано в моїх генах. Чітко й недвозначно.

— Ти надто глибоко копаєш, — сказав я, силувано всміхнувшись. — Як почнеш вишукувати причину в генах, ні до чого не дійдеш. Краще відпочинь од роботи. На якийсь час перестань зустрічатися із дружиною. Іншого виходу нема. Пошли все під три чорти. Їдьмо разом на Гаваї. Поваляємося на пляжі, поп'ємо "Пінья-колади". Гаваї — чудове місце. Можна ні про що не думати. Зранку вип'ємо, вдень поплаваємо, а на

вечір замовимо дівчат. Візьмемо в оренду "Мустанг" — і під музику гуртів "Doors", "Beach Boys" та "Sly and the Family Stone" прокатаємося з вітерцем, кілометрів сто п'ятдесят за годину. Від поганого настрою й сліду не залишиться. А захочеш про щось серйозно подумати — пізніше це зробиш.

— Непогана ідея, — сказав він. І всміхнувся так, що коло очей зібралися маленькі зморшки. — Знову замовимо двох дівчат і вчотирьох розважатимемося до самого ранку. Того разу ми класно провели час.

"Ку-ку!" — подумав я, згадавши про розгрібання сексуальних кучугур.

— Я готовий їхати будь-коли, — сказав я. — А ти? Скільки часу тобі потрібно, щоб закінчити роботу?

Ґотанда дивився на мене, якимось дивно всміхаючись.

— Ти, бачу, нічого не розумієш. Такої роботи не можна ніколи закінчити. Єдиний вихід — послати все під три чорти. Але тоді, будь певен, мене виженуть із цього світу назавжди. Назавжди. А разом із тим, як я вже казав, я втрачу свою дружину. Назавжди.

Я допив залишки пива.

— Ну, гаразд! — провадив він далі. — Мені байдуже, навіть якщо все втрачу. Можна з цим змиритися. Ти правду кажеш — я втомився. Настав час провітрити голову. О'кей, пошлю все під три чорти. Поїду разом із тобою на Гаваї. А потім, на свіжу голову, подумаю, що робити далі. Знаєш, мені так хочеться стати нормальною людиною. Може, вже пізно, але варто ще раз спробувати. Отже, здаюся на тебе. Я тобі довіряю. Це правда. Із того часу, коли ти мені вперше подзвонив. Як ти гадаєш, чому? Бо ти — страшно нормальний. І саме цього я все життя найбільше прагнув.

— Який же я нормальний? — заперечив я. — Просто зберігаю ритм у танці. Тільки танцюю, от і все. І особливого сенсу в цьому не вбачаю...

Ґотанда розсунув на столі долоні на доброго пів-метра.

— А в чому він, той сенс? Власне, у чому сенс нашого життя? — сказав Ґотанда й засміявся... — Зрештою, тепер уже все одно. Я здаюся. Візьму приклад із тебе. Перескакуватиму з ліфта на ліфт. Це не так уже й неможливо. Як щось вирішу — все можу зробити. Бо я — розумний, вродливий і привітний Ґотанда. Я готовий їхати на Гаваї. Купуй завтра квитки. Два квитки першого класу. Обов'язково першого. Так заведено. Автомобіль — "Мерседес", годинник — "Ролекс", житло — в центрі Токіо, авіаквиток — першого класу. До післязавтра спакуємось і полетимо. І того ж дня будемо на Гаваях. Строкаті гавайські сорочки мені личать.

— Тобі все личить.

— Дякую за комплімент. Ти легенько полоскотав залишки мого самолюбства.

— Передусім зайдемо в бар на пляжі й вип'ємо "Пінья-колади". Холоднючої.

— Непогано.

— І не кажи.

Ґотанда пильно глянув мені в вічі.

— Послухай... Ти справді зміг би забути, що я вбив Кікі?

Я кивнув.

— Гадаю, зміг би.

— Я хочу зізнатися ще в одному. Я тобі колись розповідав, що два тижні мовчав, коли мене кинули в буцегарню, чи не так?

— Розповідав.

— Я тоді збрехав. Я всіх виказав, і мене відразу відпустили. Виказав не з переляку. А щоб образити себе, принизити. Вчинив підлоту. А тому справді радів, що на допиті ти мене не видав. Мені здавалося, ніби тим самим ти навіть урятував мою підлоту. Мабуть, це звучить дивно, але мені так здавалося. Начебто ти очистив мене від неї... І чого це я так відверто розбалакався? Прямо як на генеральній репетиції. А все-таки добре, що я зміг із тобою поговорити. На душі полегшало. Хоча тобі, напевно, було не дуже приємно мене слухати...

— Та де там! — заперечив я. — "Здається, ніби ми ніколи не були такими близькими, як зараз", — подумав я. Я мав би так сказати вголос. Але вирішив зробити це згодом. Хоча в цьому не було потреби. Просто я подумав, що так буде краще. Що найближчим часом трапиться нагода, коли ці слова набудуть більшої сили. — Та де там! — повторив я ще раз.

Ґотанда зняв зі спинки стільця свій капелюх, перевірів, чи він іще мокрий, — і повернув його на старе місце.

— Заради дружби зроби ласку, — сказав він. — Іще пива хочу. Але сходити до прилавка вже несила.

— Простіше простого! — відповів я. Підійшов до прилавка, щоб купити два пива. Коло прилавка товклося багато людей, і я там трохи затримався. А коли зі склянками пива в обох руках повернувся до столика в кутку, Ґотанди не застав. Зник також його капелюх. Не було й "Мазераті" на автостоянці. "От тобі й на!" — подумав я. І похитав головою. Та що поробиш? За Ґотандою і слід прохолонув.

40

"Мазераті" витягли з Токійської затоки в районі Сібаура пополудні наступного дня. Чогось такого я очікував, а тому не здивувався. Відтоді, як Ґотанда зник, я передчував, що так і станеться.

Хай там що, а одним трупом побільшало. Пацюк, Кікі, Мей, Дік Норт і тепер — Ґотанда. Разом п'ять. Залишається один. Я похитав головою. Невеселий розвиток подій. Чого чекати далі? Хто наступний помре? Я раптом згадав про Юмійосі. Ні, тільки не вона. Це було б надто жорстоко. Юмійосі не має ні померти, ні зникнути. А якщо не вона, то хто ж? Юкі? Я знову похитав головою. Їй тільки тринадцять. І її смерті не можна допустити. Я подумки склав список людей, які могли б умерти. І почувався при цьому мало не богом смерті, що підсвідомо вирішує, кому коли доведеться покинути цей світ.

Я відвідав відділення поліції на Акасака, зустрівся з Літератором і розповів йому, що вчора ввечері був разом із Ґотандою. Мені чомусь здалося, що краще йому про це сказати. Однак про те, що, може, Ґотанда вбив Кікі, я, звісно, не прохопився ні словом.

Уже пізно про це говорити. Бо навіть трупа нема. Я розповів, що спілкувався з Ґотандою незадовго до його смерті, що він мав страшно втомлений вигляд і перебував у стані, близькому до неврозу. Що його замучили борги, нелюба робота й розлучення із дружиною.

Літератор запротоколював мої слова дуже швидко. Не так, як попереднього разу, без зайвих перепитувань. Я розписався на останній сторінці, й на цьому все скінчилося. Він відклав протокол і, граючись авторучкою між пальцями, глянув на мене.

— Навколо вас і справді часто люди вмирають, чи не так? — сказав він. — Якщо вести таке життя, то можна залишитися без друзів. Усі тебе зненавидять. А коли зненавидять, очі погаснуть і шкіра осунеться. Взагалі, нічого доброго... — І він глибоко зітхнув. — Так чи інакше, а це було самогубство. Ясно як день. І свідки є. Але ж яке це марнотратство! Хоч він і кінозірка, але навіщо "Мазераті" в море викидати? "Сівіка" або "Королли" було б для цього досить...

— Ніяких проблем, бо автомашина застрахована, — сказав я.

— Е ні, так не кажіть, у випадку самогубства страхування втрачає силу, — заперечив Літератор. — Із якого боку не дивись, якась дурниця... Я от думаю, як би купити велосипед для дітей. Їх у мене троє, а грошей обмаль. І кожне хоче мати свій...

Я мовчав.

— Гаразд, можете йти. А товариша вашого, звісно, жаль. Дякую, що самі прийшли розповісти...

Літератор провів мене до виходу.

— А справу про вбивство Мей іще не закрито. Розслідування триває. Колись і його закриємо, — сказав він наостанку.

Мене довго переслідувала думка, ніби це я вбив Ґотанду. І я ніяк не міг позбутися цього гнітючого настрою. Я пригадав усі подробиці нашої розмови в "Шейкіз". І подумав, що міг би був його врятувати, якби тоді розумніше відповідав на його запитання. І тепер ми вдвох валялися б на пляжі Маві й потягували б пиво.

"Та, видно, не судилося", — подумав я. Зрештою, Ґотанда сам заздалегідь уже все вирішив і тільки чекав слушної нагоди. Постійно думав, як викине "Мазераті" в море. Іншого виходу для себе не знаходив. Чекав, не спускаючи руки з клямки дверей. Подумки змальовував, як "Мазераті" опускається на дно. Як крізь щілини у вікнах проникає вода і вже нема чим дихати... Граючись можливістю такого самознищення, він сам ледве тримався цього світу. Але ж так не могло тривати вічно. Колись він мав відчинити двері. І це він знав. Просто чекав слушної нагоди, от і все...

Загибель Мей принесла смерть давніх снів і відчуття втрати. Зі смертю Діка Норта я з усім змирився. А от самогубство Ґотанди обернулося для мене відчаєм — безвихідним, як запаяний свинцевий саркофаг. Ніщо вже не могло врятувати Ґотанду від смерті. Він ніяк не міг угамувати своїх внутрішніх суперечностей. І його вроджена енергія підштовхнула його на край прірви. До самого краю свідомості, за яким простягається світ темряви.

Тижневики, телебачення та спортивні газети довго обсмоктували його смерть. Як

жуки-носороги, вони зі смаком пережовували чергового трупа. Від самих їхніх заголовків нудило. Що вони писали, що базікали — я уявляв собі, нічого не слухаючи, нічого не бачачи. Мені хотілося всіх цих типів одного по одному задушити.

— Може, краще луснути по голові металевою битою? — запропонував Ґотанда. — Просто й швидко.

— Е ні, — заперечив я. — Швидка смерть для них — велика розкіш. Я їх повільно задушу.

Після того я плюхнувся на ліжко й заплющив очі.

— Ку-ку! — почувся з темряви голос Мей.

Лежачи на ліжку, я ненавидів світ. Щирою, нестямною споконвічною ненавистю. Світ переповнений огидними, безглуздими смертями. Я безсилий і щораз більше грузну в його болоті. Люди заходять до мене через вхід і виходять через вихід. І ті, що виходили, вдруге не повертались. Я глянув на свої долоні. До них також прилип запах смерті.

— Хоч як старайся — не відмиєш, — сказав Ґотанда.

Невже це ти, Чоловік-Вівця, таким способом підключаєшся до всього на світі? Невже я зв'язаний зі світом завдяки нескінченним смертям? Яка ще втрата мене чекає? Як ти сказав — можливо, я вже не буду щасливим. Нехай так. Мені байдуже. Та все-таки це надто жорстоко.

Я раптом згадав наукову книжку, прочитану в дитинстві. У ній був такий параграф: "Що сталося б зі світом, якби не було тертя?" І пояснювалося: "Якби не було тертя, то під дією відцентрової сили все, що є на поверхні Землі, полетіло б у космос". Щось подібне відчував і я.

— Ку-ку! — сказала Мей.

41

Через три дні після того, як Ґотанда викинув "Мазераті" в море, я зателефонував Юкі. Чесно кажучи, мені не хотілося ні з ким говорити. І тільки з Юкі я не міг не поговорити. Вона самотня і безпорадна. Вона — дитина. Крім мене, в неї не було нікого, здатного її захистити. Та найголовніше — вона жива. І я зобов'язаний зробити все, щоб вона й далі залишалася живою. Принаймні так я вважав.

Юкі не виявилася в Хаконе. Трубку взяла Аме й напівсонним голосом, наче її щойно розбудили, повідомила, що позавчора дочка повернулася у квартиру на Акасака. Довго Аме не говорила, що й мені було на руку. Я подзвонив у квартиру на Акасака. Юкі взяла трубку негайно — здавалося, ніби стояла поряд із телефонним апаратом.

— Ти вже не в Хаконе? Як тобі тут? — спитав я.

— Не знаю. Просто захотілося побути самій. Що не кажіть, мама — доросла людина, чи не так? Може обійтись і без мене. А я захотіла трохи подумати про себе. Що робити далі й таке інше. Вирішила, що пора серйозно над цим поміркувати.

— Можливо, — погодився я.

— А в газеті я прочитала... Що ваш друг загинув, правда?

— Ага. Винна проклята "Мазераті". Як ти й казала.

Юкі мовчала. Тиша, як вода, проникала в мої вуха. Я переключив трубку з правого на лівий бік.

— Ти не хочеш поїхати куди-небудь перекусити? — спитав я. — Може, знову набиваєш шлунок усіляким непотребом, га? З'їмо чого-небудь трохи смачнішого. Останніми днями я майже нічого не їв. Коли живу сам-один, апетит пропадає.

— О другій у мене ділова зустріч. Якщо до того часу, то я не проти.

Я зиркнув на годинник. Минула одинадцята.

— Гарзд! Я зараз приготуюсь і заїду до тебе. Буду через півгодини, — сказав я.

Я переодягнувся, випив помаранчевого соку з холодильника, запхав у кишеню гаманець і ключі від автомобіля. "Отже..." — подумав я. Однак мені здалося, ніби я щось забув. Так, справді. Забув поголитись. Я зайшов у ванну й старанно поголився. Дивлячись у дзеркало, подумав: "Чи я ще зійду за двадцятирічного?" Можливо, зійду. Та кого це хвилюватиме, маю я вигляд двадцятирічного чи не маю? Усім байдуже. Після того я ще раз почистив зуби.

Надворі стояла гарна погода. Літо вже було в розпалі. Якби тільки дощі не випадали, це була найкраща пора року. Я натягнув сорочку з короткими рукавами й тонкі бавовняні штани, начепив темні окуляри й погнав "Субару" до будинку Юкі. І по дорозі навіть насвистував собі під ніс.

"Ку-ку!" — подумав я.

Літо...

Сидячи за кермом, я згадав про літню школу свого дитинства. О третій годині в ній наставав обідній сон. Та я ніколи не міг заснути. І тільки думав: "Невже діти задрімають, якщо дорослі їм накажуть так зробити?" Та все-таки більшість дітвори міцно засинала. А от я цілу годину вдивлявся у стелю. І коли так дивився, то мені почало здаватися, ніби стеля — окремий, незалежний світ. І якщо туди піти, то він виявиться зовсім іншим, відмінним од нашого. Світом, в якому помінялися місцями низ і верх. Як в "Алісі в Країні Чудес". Я ціле літо про це думав. А тому з літньої школи мені пригадується тільки стеля. Ку-ку!

За мною тричі просигналив якийсь "Седрик". На світлофорі горіло зелене світло. "Заспокойся, — подумки сказав я йому. — Навіть якщо спішитимеш, однаково не доберешся до найкращого місця у своєму житті". І я поволі рушив.

Усе-таки літо...

Я подзвонив із під'їзду — і Юкі відразу спустилася вниз. У вишуканій сукні з короткими рукавами, ноги в сандаліях, на плечі — дамська сумочка з темно-синьої шкіри.

— Ти сьогодні шикарно одяглася! — сказав я.

— Я ж вам казала, що о другій у мене ділова зустріч, — відповіла вона.

— Сукня тобі дуже личить. Просто блиск! — сказав я. — Ти маєш вигляд зовсім дорослої.

Вона всміхнулася, але нічого не відповіла.

Ми зайшли в найближчий ресторан і замовили по ленчу: суп, спагеті з

лососиновим соусом, смажений судак і салат. До дванадцятої години ресторан був порожній, а їжа зберігала пристойний смак. А на початку першої, коли службовці фірм сунули на обід, ми вийшли з ресторану й сіли в автомобіль.

— Куди поїдемо? — спитав я.

— Нікуди. Покатаємося по колу й повернемося назад, — відповіла Юкі.

— Протисуспільний вчинок. Даремна трата бензину, — сказав я. Однак Юкі не зреагувала. Вдала, ніби не чує. "Ну, що ж, — подумав я, — місто вже давно загазоване. То хіба когось хвилюватиме те, що повітря ще трохи забрудниться, а затори на вулицях стануть іще нестерпнішими?"

Юкі натиснула на кнопку стереомагнітофона. Зазвучала мелодія "Fear of Music" гурту "Talking Heads". Цікаво, коли це я вставив цю касету? Багато чого випадає з пам'яті...

— Я вирішила найняти репетиторку, — повідомила Юкі. — От сьогодні ми з нею зустрінемося. Мені її тато підшукав. Я сказала йому, що хочу вчитись, і наступного дня він її знайшов. Сказав, що це акуратна й добра людина. Як це не дивно, мені захотілось учитися, коли я побачила той фільм.

— Той фільм? — перепитав я. — "Нерозділене кохання"?

— Ага, — відповіла вона й трохи зашарілась. — Я знаю, що цей фільм — сама дурість. Та коли його продивилася, раптом захотіла вчитися. Гадаю, завдяки тому, що побачила, як ваш друг виконував роль учителя. Спочатку подумала, що він придуркуватий, але потім зрозуміла. Щось у ньому приваблює. Видно, в нього був талант, чи не так?

— О, так. Особливий талант, це точно.

— Угу...

— Та, звісно, це була гра, видумка. Щось таке, що не має нічого спільного з реальністю. Ти мене розумієш?

— Розумію.

— І в ролі стоматолога він виступав надзвичайно майстерно. Однак усе це була тільки гра. Розрахована на те, щоб здаватися професіоналом. Аби створити сценічний образ. Насправді все, що він робив, давалося йому з великими труднощами. Забагато було зайвих рухів. А от те, що ти хочеш щось робити, — похвально. Без цього в житті нічого не досягнеш. Я думаю, Готанда зрадив би, якби зараз тебе почув.

— Ви з ним зустрілися?

— Зустрівся, — відповів я. — Зустрівся й поговорив. Мав із ним досить довгу розмову. Дуже щиро. І все одно він загинув. Поговорив зі мною, а потім шугонув у море на своїй "Мазераті".

— Із моєї вини, правда?

Я повільно похитав головою.

— Ні, не з твоєї. Ніхто в цьому не винен. У кожної людини своя причина для смерті. Здається простою, а насправді — вона набагато складніша. Як от пень. Зверху непоказний, та як спробуєш його вирвати — потягнеться довге, розгалужене коріння...

Так і людська свідомість живе в глибокій темряві. У ній надто багато чогось складного, заплутаного, що не піддається аналізу. Тож справжню причину смерті знає тільки сама людина. А може, навіть їй самій вона невідома.

"Він давно не спускав руки з клямки дверей, — подумав я. — І тільки чекав слушної нагоди".

— Але ж ви будете мене за це ненавидіти, — сказала Юкі.

— Не буду, — заперечив я.

— Якщо не зараз, то згодом обов'язково будете.

— І згодом не буду. Я не вмію так людей ненавидіти.

— Та навіть якщо ви не будете мене ненавидіти, то, напевне, щось між нами зникне, — тихо сказала вона. — Це правда!

Я зиркнув на неї.

— Просто дивина!.. Ти кажеш те саме, що казав Ґотанда.

— Справді?

— Справді. Він також увесь час побоювався, що між нами щось зникне. Та чи варто так побоюватись? Усе на світі колись зникає. Ми живемо в постійному русі. І більшість речей навколо нас, поки ми рухаємося, раніше чи пізніше опиняється в минулому. І тут нічого не вдієш. Настає час — і те, що має зникнути, зникає. А поки той час не настав, залишається з нами. Візьмімо для прикладу тебе. Ти ростеш. І через років два твоя прекрасна сукня виявиться замалою. Може статися так, що й гурт "Talking Heads" здаватиметься тобі старомодним. І тоді ти не захочеш кататися зі мною на автомобілі. Всього цього в житті не оминути. Тож пливімо за течією. Як не крути, а все буде так, як має бути.

— Та я думаю, що ви мені завжди подобатиметеся. І час виявиться безсилим.

— Я радий це чути. І сам хотів би так думати, — сказав я. — Та якщо говорити об'єктивно — ти ще не дуже добре знаєш, що таке час. У світі є багато речей, які не варто вирішувати навмання. Бо з часом вони згниють, як м'ясо. Несподівані речі зазнають несподіваних змін. І ніхто наперед не знає, що з ним станеться.

Юкі довго мовчала. Касета скінчилася й автоматично музика заграла з самого початку.

Літо... Куди не глянь, усюди впадали в очі його прикмети. Поліцейські, старшокласники, водії автобусів — усі в сорочках із короткими рукавами. Траплялися дівчата й без рукавів. "Ой, а ще недавно сніг падав! — подумав я. — І серед того снігопаду ми співали з нею вдвох "Help me, Ronda". Всього-на-всього два з половиною місяці тому".

— Ви справді не будете мене ненавидіти?

— Звичайно, не буду, — відповів я. — Такого просто не може бути. У нашому ненадійному світі лише в цьому я не сумніваюся.

— Абсолютно?

— Абсолютно. На дві тисячі п'ятсот відсотків.

Вона всміхнулася.

— Саме це я хотіла почути.

Я кивнув.

— Ви любили Готанду, правда? — спитала вона.

— Любив, — відповів я. Сказавши це, я раптом запнувся. На очі наверталися сльози, але я їх стримав. І глибоко зітхнув. — Із кожною нашою зустріччю він щораз більше мені подобався. Таке рідко буває. Особливо коли досягнеш мого віку...

— А він її убив?

Я трохи помовчав, розглядаючи літнє місто крізь темні окуляри.

— Ніхто цього не знає. Та, зрештою, яке це має значення?

Він тільки чекав слушної нагоди.

Виставивши лікоть у вікно й підперши щоку долонею, Юкі дивилася на навколишній краєвид і слухала гурт "Talking Heads". Я подумав, що порівняно з нашою першою зустріччю вона трохи подорослішала. Чи, може, так мені здалося. Адже минуло тільки два з половиною місяці...

"Літо..." — подумав я.

— Що ви тепер збираєтеся робити? — спитала Юкі.

— Справді, що робити? — сказав я. — Нічого ще не вирішив. Що б такого придумати? В усякому разі, ще раз побуваю в Саппоро. Завтра або післязавтра. Там у мене залишилися справи, які треба залагодити...

Я мушу зустрітися з Юмійосі. І з Чоловіком-Вівцею. Там — моє місце. Я йому належу. Там хтось плаче за мною. Я мушу ще раз туди повернутись і з'єднати до купи розірване кільце.

Поблизу станції Йойогі-Хатіман Юкі захотіла вийти.

— Поїду електричкою на лінії Одакю, — сказала вона.

— Довезу тебе куди треба, — запропонував я. — Бо сьогодні до вечора я вільний.

Вона всміхнулася.

— Дякую. Не турбуйтеся. Це дуже далеко й, крім того, електричкою буде швидше.

— Дивно... — сказав я, знімаючи окуляри. — Ти сказала "дякую"?

— А що, хіба не можна?

— Звичайно, можна...

Секунд десять-п'ятнадцять вона дивилася мені в вічі. На її обличчі не було якогось певного виразу. Тільки блиск в очах і форма губ потроху змінювалися — губи стискалися, а проникливі очі оживали, нагадуючи мені про літнє сонце. Про сонячне проміння, що яскраво вигравало на поверхні моря того, минулого, літа.

— Ти просто мене зворушила, — додав я.

— Дивак! — сказала вона. Вийшла з автомобіля, хряснула дверцятами й, не озираючись назад, пішла тротуаром. Я пильно стежив за її стрункою постаттю в людській юрбі. А коли вона зникла, я відчув нестерпний смуток. Ніби хтось знехтував моєю любов'ю.

Насвистуючи "Summer in the City" гурту "Lovin' Spoonful", я проїхав з Омотесандо на Аоямадорі з наміром закупити продуктів в універмазі "Кінокунія". Та, заїжджаючи

на автостоянку, я раптом згадав, що завтра або післязавтра відлітаю до Саппоро. Не треба готувати їжі, не треба купувати продуктів. Од такої думки я навіть розгубився. Бо зараз я зовсім не мав що робити.

Я ще раз без ніякої мети покружляв по місту й повернувся додому. Квартира здавалася страшною пусткою.

"От тобі й на!" — подумав я. І, звалившись на ліжку, втупився у стелю. "Всьому цьому можна дати назву", — подумав я. І вголос вимовив:

— Відчуття втрати.

Що й казати, не дуже приємні слова.

— Ку-ку! — сказала Мей. І її голос прокотився дзвінкою луною у порожній кімнаті.

42

(Сон про Кікі)

Мені снилася Кікі. Гадаю, що це був сон. А якщо не сон, то якась дія, споріднена з ним. Що таке "дія, споріднена зі сном"? Сам не знаю. Але таке буває. На пограниччі свідомості існує багато чого такого, чому й назви не придумати.

Однак я вирішив назвати це сном. Бо, як мені здається, таке визначення найточніше відповідає суті того, що я пережив.

* * *

Кікі снилася мені вдосвіта.

І вві сні був досвіток.

Я дзвонив по телефону. За кордон. Набирав номер телефону, який жінка — начебто Кікі — залишила на підвіконні кімнати в торговельному кварталі Гонолулу. Кляц, кляц, кляц! — чулося у трубці. Я подумав, що з'єднаюся. Цифра за цифрою. Після короткої паузи залунали гудки. Притиснувши трубку до вуха, я підраховував глухі звуки. П'ять... шість... сім... вісім... Після дванадцятого гудка трубку хтось підняв. І тієї ж миті я опинився там, у порожній "кімнаті смерті" в торговельному кварталі Гонолулу. Видно, був полудень: крізь віконечка у стелі, схожі на ілюмінатори, пробивалося зверху сонячне проміння. Кілька товстих стовпів світла, наче витесаних ножом і сліпучих, як південне сонце, падали прямовисно на підлогу, а всередині них кружляла пилюка. Поза тими стовпами кімната була темна й холодна. Контраст між її частинами здавався різким. "Наче я на дні морському", — подумав я.

Я сів на диван і приклав трубку до вуха. Телефонний шнур довго звивався по підлозі, перетинав стовпи світла й губився у хисткій темряві. Такого довжелезного шнура я ще ніколи не бачив. Усе ще тримаючи телефон на колінах, я оглянувся навколо.

Розміщення меблів у кімнаті від минулого разу не змінилося. Ліжка, стіл, диван, стільці, телевізор і торшер стояли у неприродному порядку. І запах залишився той самий. Запах тривало замкненого приміщення. Застояне повітря, що відгонить пліснявою. А от шести скелетів не було. Ні на ліжку, ні на дивані, ні на стільці перед телевізором, ні за обіднім столом. Усі зникли. Зник і посуд із недоїденими стравами. Я поставив телефон на диван і підвівся. Трохи боліла голова. Гострим боєм — так

болить, коли чуєш якийсь дуже різкий звук. А тому я знову сів.

І тоді на стільці в найдальшому кутку, огорненому пільмою, щось наче заворушилось. Я напружив зір. Це "щось" легко підвелось і, зацокавши каблучками, попрямувало до мене. Це була Кікі. Вона повільно виринула з темряви, пройшла через стовпи світла й сіла на стілець за столом. Як і минулого разу, Кікі була в блакитній сукні та з білою сумочкою через плече.

Вона сиділа й пильно дивилася на мене. З надзвичайно спокійним виразом на обличчі. Розташувалася не на світі і не в тіні, а посередині між ними. Я підвівся і вже збирався підійти до неї, але чомусь зупинився — через розгубленість, а може, через біль у скронях.

— Куди ділися скелети? — запитав я.

— Та хто його знає... — відповіла вона. — Мабуть, зникли...

— Це ти їх прибрала?

— Та ні, вони просто зникли. А може, це ви їх прибрали?

Я зиркнув на телефон і легко потер скроні кінчиками пальців.

— Власне, що вони, ці скелети, означали?

— Вас, — відповіла вона. — Це ж ваша кімната. Тут усе ваше.

— Моя кімната? — перепитав я. — Ну, а як готель "Дельфін"? Що ж там?

— І там, звичайно, ваша кімната. Там у вас Чоловік-Вівця. А тут — я.

Стовпи світла нітрохи не здригалися. Стояли незмінними, наче витесаними з прозорого каменю. І тільки повітря в них злегка гойдалось. Я дивився на їхнє гойдання невидючими очима.

— Де тільки немає моїх кімнат... — сказав я. — Знаєш, мені щоночі снівся однаковий сон. Сон про готель "Дельфін". Надзвичайно довгий і вузький готель, в якому хтось за мною плакав. Я думав, що це ти. А тому будь-що хотів із тобою побачитися.

— Усі плачуть за вами, — сказала Кікі тихим, заспокійливим голосом. — Бо це місце — ваше. А тому там усі плачуть за вами.

— Одначе ти мене кликала. Ось чому я приїхав у готель "Дельфін", аби з тобою зустрітись. І тоді... стільки всього почалося! Стільки людей зустрілося. Стільки людей померло. Слухай, це ти мене кликала? Це ти мене повела?

— Та ні, це було не так. Ви самі себе покликали. А я — лише ваша тінь. Через мене ви самі себе покликали й повели. Ви танцювали зі своїм силуетом на стіні. Я — лише ваша тінь.

"Коли я душив її, думав, що це моя тінь, — казав Ґотанда. — Думав, життя піде на лад, якщо я вб'ю цю тінь".

— Але чому всі плачуть за мною?

На це вона нічого не відповіла, а легко підвелася зі стільця й, цокаючи каблучками, підійшла до мене. Стала на коліна, простягла руку й тонкими, ніжними пальцями торкнулася губ, а потім — скронь.

— Ми плачемо за тим, за чим ви не можете плакати, — сказала вона тихо, ніби

вмовляючи. — Проливаємо сльози за тим, за чим ви не можете проливати. Ридаємо за тим, за чим ви не можете ридати.

— А як твої вуха? — спитав я.

— Мої вуха... — сказала вона і всміхнулася. — З ними все гаразд. Як і колись.

— А ти не могла б показати їх мені ще раз? — спитав я. — Мені так хочеться ще раз зазнати тієї ж насолоди, як і тоді в ресторані, коли ти мені їх показала і я відчув, ніби світ перероджується наново. Я про це ніколи не забуваю...

Вона похитала головою.

— Колись іншим разом, — відповіла вона. — Зараз не годиться. Це не така річ, яку можна показувати будь-коли. А тільки у відповідний час. Тоді так було. А зараз — ні. Колись іншим разом покажу. Коли вам справді буде потрібно.

Вона підвелася з колін і, відступивши у стовп прямовисного світла, зупинилася. Здавалося, ніби її тіло от-от розтане й зникне в повітрі серед блискотіння пилинок.

— Слухай, Кікі... Ти вмерла? — спитав я.

Не виходячи зі стовпа світла, вона крутнулася усім тілом і стала до мене спиною.

— Ви про Готанду?

— Ага, — відповів я.

— Готанда вважає, що сам убив мене.

Я кивнув.

— Так, він справді так уважав.

— Можливо, він убив мене. Так йому здавалося. Здавалося, що вбив мене. Це йому було потрібно. Таким убивством він зміг розв'язати свої проблеми. Йому потрібно було мене вбити. Бо якби він цього не зробив, то не міг би зрушити з місця. Нещасний... — сказала Кікі. — Та я не вмерла. А просто зникла. Я так роблю. Переміщуюся в інший світ. Ніби пересідаю з однієї електрички на іншу, що мчить паралельно. От що означає "зникати". Розумієте?

— Ні, не розумію, — відповів я.

— Це ж так просто! Дивіться...

По цих словах Кікі швидко попрямувала до стіни. І навіть підійшовши впритул до неї, не сповільнювала кроків. А, поглинута нею, зникла. Разом зі стуком каблучків.

Я довго дивився на те місце у стіні, де зникла Кікі. Звичайнісінька стіна. У кімнаті запанувала могильна тиша. І тільки пилинки повільно кружляли у стовпах світла. Знову заболіли скроні. Притиснувши їх пальцями, я втупився у стіну. "Виходить, і того разу, в Гонолулу, вона так само пройшла крізь стіну й зникла..." — подумав я.

— Ну, то як? Правда, що просто? — почувся голос Кікі. — Самі спробуйте.

— А хіба я зможу?

— Я ж вам казала, що це просто, чи не так? Спробуйте. Ідіть прямо. І тоді опинитеся на цьому боці. Тільки не бійтеся. Бо нема чого.

Я взяв телефон, підвівся з дивана й, тягнучи за собою телефонний шнур, попрямував до того місця у стіні, де зникла Кікі. Перед самою стіною я трохи розгубився, але, не сповільнюючи ходи, рушив далі. І ні на що не наткнувся. А тільки

проник через смугу непрозорого повітря. Трохи іншого за густиною. З телефоном у руці я перетнув цю смугу — й знову опинився у своєму ліжку. Сів на ньому і поставив телефон собі на коліна.

— Просто, — сказав я. — Простіше простого...

Я приклав трубку до вуха. Зв'язку не було.

Невже це сон?

Мабуть, сон...

Та хто в цьому розбереться?

43

Коли я прибув у готель "Дельфін", за конторкою реєстрації стояло троє дівчат. Як і колись, у випрасуваних жакетах і білосніжних блузках, вони зустріли мене з приязною усмішкою, але серед них я не побачив Юмійосі. І це мене страшенно розчарувало. І не просто розчарувало, а вкинуло в розпач. Я від самого початку вбив собі в голову, що як тільки сюди приїду — знову побачуся з нею. А тому тепер язик присох у роті. Я навіть не міг як слід вимовити свого імені — й усмішка на губах дівчини, що мене реєструвала, трохи пригасла — так, ніби хтось позбавив її живильного джерела. Підозріло оглянувши мою кредитну картку, вона засунула її в комп'ютер, аби перевірити, чи її не вкрадено.

Оселившись у номері на сімнадцятому поверсі, я поклав речі, сполоснув у ванні обличчя і знову спустився у фойє. Умостився там на м'якому розкішному дивані й, удаючи, що читаю журнал, раз у раз позирав на конторку реєстрації. Можливо, Юмійосі вийшла кудись на коротку перерву. Та минуло хвилин сорок, а вона все не з'являлася. І тільки троє дівчат із однаковими зачісками стирчали перед моїми очима. Рівно через годину я здався. Переконався, що Юмійосі не виходила ні на яку перерву.

Я подався до міста, купив вечірню газету. Зайшов у кафетерій і, попиваючи каву, переглянув газету від початку до кінця, сподіваючись натрапити на щось цікаве для себе. Однак нічого такого не знайшов. Ні про Готанду, ні про Мей газета не писала. Лише про інші вбивства та інші самогубства. Читаючи газетку, я думав про те, що, повернувшись у готель, застану Юмійосі за реєстраційною конторкою. Так обов'язково мало бути.

Однак і через годину Юмійосі не з'явилася.

І я раптом подумав: ану ж з якоїсь причини вона несподівано зникла із цього світу? Скажімо, її поглинула якась стіна. Від такої думки я страшно занепокоївся. А тому спробував подзвонити їй додому. Трубки ніхто не брав. Тоді я подзвонив у реєстратуру і запитав, чи немає Юмійосі.

— Юмійосі-сан[66] від учора пішла у відпустку, — повідомила її змінниця. — І повернеться на роботу післязавтра.

"От тобі й маєш! — подумав я. І чого це я заздалегідь їй не подзвонив? Чому не здогадався зателефонувати?"

Так чи інакше, а мені в голову запала тільки одна думка: якомога швидше сісти в літак і прибути в Саппоро. Я не сумнівався, що як тільки прилечу в Саппоро, то зможу

зустрітися з Юмійосі. От дурень! Узагалі коли я їй дзвонив? Після смерті Ґотанди — ні разу. "І перед тим не дзвонив", — подумав я. Відтоді, як Юкі блювала на березі моря і сказала, що Кікі вбив Ґотанда. Страшенно давно не дзвонив. На багато днів залишив її без уваги. За той час могло статися бозна-що. Що завгодно. Чого тільки на світі не буває!

"Однак, — міркував я, — я не міг їй нічого розповісти. Справді не міг". Юкі сказала, що Ґотанда вбив Кікі. Ґотанда шугонув у море на своїй "Мазераті". Я заспокоював Юкі: "Не переживай. Ти ні в чому не винна". А Кікі заявила, що вона — лише моя тінь... Про що тут говорити? Нема про що. Я хотів спочатку зустрітися з Юмійосі, побачити її обличчя, а вже потім подумати, що ж їй розповісти. Наодинці, а не по телефону.

А все-таки тривога мене не покидала. А що, як Юмійосі вже поглинула стіна, і я ніколи не зможу її побачити? Адже скелетів у кімнаті було шість! П'ятьох я впізнав. Залишився ще один. Чий? Від самої думки про таке я не знаходив собі місця. Стало важко дихати, у грудях защеміло. Серце так розбухло, що, здавалося, розламає ребра. За все життя чогось такого я не відчував. Невже я справді люблю Юмійосі? Не знаю. У мою голову засіло тільки те, що я не можу зустрітися з нею й подивитися їй у вічі. Я стільки разів дзвонив до неї на квартиру, що аж пальці заболіли.

Як слід заснути я не міг. Кілька разів сон обривала глибока тривога. Я прокидався, обливаючись потом. Умикав світло й дивився на годинник. Була друга, третя п'ятнадцять, четверта двадцять. О четвертій двадцять сон остаточно пропав. Я сів біля вікна й, прислухаючись до биття власного серця, спостерігав, як розвиднюється у місті за вікном.

"Слухай, Юмійосі-сан, більше не залишай мене самого, — благав я подумки. — Ти мені потрібна. Я не хочу бути самотнім. Якщо тебе не стане, то відцентрова сила відкине мене на край Всесвіту. Я тебе прошу: покажися мені, з'єднай мене з чимось на світі. З'єднай мене з реальністю. Я не хочу жити серед привидів. Я ж звичайний тридцятичотирирічний парубок. Ти мені потрібна".

О пів на сьому я знову взявся телефонувати на її квартиру. Сидів перед телефоном і щопівгодини набирив її номер. Та ніхто не брав трубки. Червень у Саппоро — прекрасна пора року. Сніг давно розтанув, і земля, що кілька місяців тому лежала скована морозом, чорнішала й, розм'якаючи, почала дихати. На деревах густішало зелене листя, погойдуване чистим, лагідним вітром. Прозоре небо, різко окреслені хмари. Від такого краєвиду моє серце сповнювалося радісним трепетом... Та я замкнувся у готельному номері й не переставав набирати її номер. І через кожних десять хвилин переконував себе: "Настане завтра, і вона повернеться. А до того часу треба чекати". Однак я не міг чекати, коли настане завтра. Зрештою, хто може гарантувати, що завтра взагалі настане? А тому сидів перед телефоном і набирив її номер. А в перервах валявся на ліжку — і то дрімав, то безцільно вдивлявся у стелю.

"Колись тут був готель "Дельфін", — думав я. — Що й казати, вбогий. Але в ньому збереглося стільки різноманітних речей. Людськими роздумами, осадом часу просякло кожне поскрипування підлоги й кожна плямка на стіні". Я вмовився зручно у кріслі,

закинув ноги на стіл й, заплющивши очі, намагався згадати, який вигляд мав колишній готель. Від входних дверей і витертих килимів на підлозі до бляклих латунних ключів і заповишених віконних рам. Я проходив його коридорами, відчиняв двері, заглядав у номери.

Готель "Дельфін" зник. Та все ще залишилися його тінь і дух. Я відчував його присутність. Колишній готель "Дельфін" заховався всередині нового велетенського "DOLPHIN HOTEL". Замруживши очі, я можу зайти в нього. Чути надривний скрегіт ліфта, схожий на кашель старого пса. Все це — тут. Хоча ніхто про це не знає. Та воно є. Тут — головний вузол мого життя. "Не переживай. Все тут — для тебе, — переконував я себе. — Вона обов'язково повернеться. Треба лише почекати".

В обслуги я замовив вечерю і добув із холодильника пиво. А о восьмій іще раз подзвонив Юмійосі. Ніхто не озвався.

Я ввімкнув телевізор і до дев'ятої дивився трансляцію бейсбольного матчу. Вимкнув звук і розглядав саме зображення. Гра була жахлива, та й дивитися бейсбол особливого бажання я не мав. Просто хотілося бачити, як рухаються живі люди, а для цього годилося будь-що — змагання з бадмінтону чи з водного поло. Зовсім не стежачи за перебігом гри, я тільки дивився, як люди кидали м'яч, відбивали м'яч і бігли за м'ячем. Сприймав усе це як уривок чийогось життя, що ніяк мене не стосувалося. Ніби спостерігав, як високо в небі плывуть хмари.

О дев'ятій я знову їй подзвонив. Цього разу вона взяла трубку після першого гудка. Якусь мить я не міг повірити своїм вухам. Здавалося, ніби за одним сильним ударом обірвалася линва, яка прив'язувала мене до цього світу. Я знесилів, до горла підкотився твердий згусток повітря. Юмійосі знайшлася!

— Я щойно повернулася з поїздки, — сказала вона дуже холодним тоном. — Узяла відпустку і з'їздила до Токіо. До родичів. Звідти двічі вам на квартиру дзвонила. Та ніхто не відповідав.

— А я тут, у Саппоро, тобі безперестанку дзвоню...

— Виходить, розминулися? — сказала вона.

— Розминулися, — погодився я і, стискуючи в руці трубку, витріщився на онімільний екран. Не знаходив потрібних слів. Що б його сказати?...

— Гей, що сталося?... Алло! — озивалася вона.

— Зі мною все в порядку.

— У вас голос наче змінився.

— Від хвилювання, — пояснив я. — Поки з тобою не зустрінуся — нормально не заговорю. Таке тривале хвилювання телефонною розмовою не зніметься.

— Я гадаю, ми могли б зустрітися завтра ввечері, — сказала вона, коротко подумавши. "Напевне, поправляла окуляри на носі", — подумав.

Притуливши трубку до вуха, я сів на підлогу і сперся об стіну.

— Слухай, завтра — надто пізно. Я хочу побачити тебе сьогодні, зараз же!

В її відповіді почулося заперечення. Не дуже різке, але все-таки заперечення.

— Зараз я дуже втомлена. Просто з ніг падаю. Я ж вам сказала, що тільки-но

повернулася додому. А тому зараз не вдасться. Мені завтра вранці треба на роботу, і зараз я хочу спати. Зустрінемося завтра після роботи. Добре? Чи, може, вас завтра вже тут не буде?

— Та ні. Я тут іще довго побуду. Я добре розумію, що ти втомилась. Але, чесно кажучи, страшно побоююсь. А що, як ти завтра зникнеш?

— Зникну?

— Зникнеш із цього світу. Перестанеш існувати.

Юмійосі розсміялася.

— Я так просто не зникаю. Будьте спокійні.

— Слухай, я не про це. Ти мене не розумієш. Ми живемо в постійному русі. І поки ми рухаємося, все навколо нас зникає. І з цим нічого не вдієш. Щось залишається тільки в нашій свідомості. Але з реального світу воно зникає. Ось чого я побоююсь. Чуєш, Юмійосі, ти мені потрібна. Дуже реально потрібна. Я ніколи ні в чому не відчував такої потреби. А тому хочу, щоб ти не зникла.

Вона задумалася над моїми словами.

— Яка ви дивна людина! — сказала вона. — Але я обіцяю, що не зникну. І завтра зустрінуся з вами. А тому почекайте до того часу.

— Зрозумів, — сказав я. І більше не наполягав на своєму. Не годилося. "Добре вже, що я переконався: вона не зникла", — пояснював я сам собі.

— На добраніч! — сказала вона. І поклала трубку.

Кілька хвилин я походжав по кімнаті. Потім піднявся на двадцять шостий поверх, зайшов у бар і замовив горілки із содовою. У той самий бар, де я вперше помітив Юкі. У барі було людно. Дві молоді жінки сиділи за шинквасом і щось пили. Обидві — в шикарному одязі. Видно, вміли модно одягатись. Одна з них — із красивими ногами. Я сидів за столом і, попиваючи горілку із содовою, поглядав на них без жодної прихованої думки. А потім на нічний краєвид за вікном. Я натиснув пальцем на скроню, хоча особливого болю не відчував. Після того обмацав пальцями череп. Так, це мій череп. Повільно пересвідчившись у цьому, я спробував уявити собі кістки дівчат за шинквасом. Їхні черепи, хребти, ребра, тази, руки, ноги й суглоби. У дівчини з дуже красивими ногами, напевне, дуже красивий скелет. Білосніжний, чистий і безпристрасний... Дівчина з красивими ногами зиркнула на мене. Мабуть, відчула на собі мій погляд. Мені хотілось їй пояснити, що я розглядав не її тіло, а тільки кістки. Та, звісно, цього не зробив. Випивши третю порцію горілки із содовою, я повернувся в номер і заснув. Напевне, тому що впевнився в існуванні Юмійосі, спав я тієї ночі як убитий.

* * *

Юмійосі прийшла до мене о третій ночі.

О третій ночі у двері подзвонили. Я засвітив лампу біля подушки, зиркнув на годинник. І, накинувши на плечі халат, без ніяких думок у голові — для цього не було часу — відчинив двері. На порозі стояла Юмійосі. У блакитному фірмовому жакеті. Як завжди, вона прослизнула в номер. Я зачинив за нею двері.

Вона стала посередині кімнати, перевела подих. Потім безшумно зняла жакет і повісила його на спинку стільця так, щоб не зім'явся. Як завжди.

— Ну, що? Не зникла? — спитала вона.

— Ні, не зникла... — невпевненим голосом відповів я. Я ще не розрізняв, де межа між сном і реальністю. Навіть не міг дивуватися.

— Так просто люди не зникають, — роз'яснила вона.

— Ти не знаєш. У цьому світі все може статися. Будь-що.

— Та все-таки я тут. Не зникла. Визнаєте?

Я озирнувся навколо, глибоко вдихнув і подивився їй у вічі. Переді мною була реальність.

— Визнаю, — визнав я. — Схоже, що ти не зникла. Але чому ти прийшла до мене о третій ночі?

— Не могла заснути, — відповіла вона. — Після нашої розмови заснула, але о першій ночі прокинулася. І більше сон мене не брав. Ваші слова мене стривожили. Ану ж я справді зникну? А тому вирішила взяти таксі й приїхати сюди.

— А ніхто не здивується, що ти приїхала на роботу о третій ночі?

— Не турбуйтеся, ніхто мене не помітив. У такий час усі сплять. Хоча кажуть, що в нас обслуговування цілодобове, о третій ночі ніякої роботи нема. По-справжньому не сплять тільки чергові на поверхах і за конторкою реєстрації. Ніхто з них і не помітить, якщо зайти всередину з підземної автостоянки через службові двері. А якщо хтось і впізнає, то все одно не здивується, бо працівників у нас багато і невідомо, хто — на зміні, а хто — вихідний. Навіть якщо впізнає, можна сказати, що прийшла поспати у кімнаті для відпочинку. Я й раніше так не раз робила.

— І раніше?

— Ага. Коли не спиться, я серед ночі крадькома сюди приходжу. І сама тут розгуляю. Завдяки цьому заспокоююсь. Скажете: дурість? А мені подобається. У готелі я відразу розслаблююся. Поки що мене ні разу на цьому не спіймали. Тож будьте спокійні. А якби й спіймали, я б якось викрутилася. Звісно, коли б дізналися, що я до вас заходила — була б неприємність. А так усе гаразд. Я побуду тут до ранку, а на початку робочого дня тихенько звідси вийду. Ви не проти?

— Звичайно, не проти. А коли робота починається?

— О восьмій, — відповіла вона. І глянула на свій годинник. — Залишилося ще п'ять годин.

Трохи нервово Юмійосі зняла годинник і з легким стуком поклала його на стіл. Потім присіла на диван, розгладила спідничку на колінах і подивилася на мене. Сидячи на краю ліжка, я відчував, що свідомість поволі повертається до мене.

— Так що? — сказала вона. — Я вам потрібна?

— Дуже сильно, — відповів я. — Я об'їхав чимало місць. По колу. І переконався, що ти мені потрібна.

— Сильно... — повторила вона. І знову поправила спідничку на колінах.

— Так, дуже сильно.

— А куди ж ви повернулися після того, як об'їхали по колу?

— У реальність, — відповів я. — Це забрало силу-силенну часу, але я врешті-решт повернувся в реальність. Я пробився через стільки дивних обставин. Стільки людей померло на моєму шляху. Стільки всього втрачено. Я зазнав такого розгублення, що й досі від нього не звільнився. Напевне, розгублення так і залишиться розгубленням. А проте я відчуваю, що таким чином пройшов по життєвому колу. Й опинився в реальності. Поки проходив по колу, страшенно втомився. Але сяк-так не переставав танцювати. Ні разу не збивався з ритму. А тому зміг сюди дістатися.

Юмійосі пильно дивилася на мене.

— Гадаю, зараз мені не вдасться пояснити все докладно, — вів я далі. — Але я хочу, щоб ти мені повірила. Ти мені потрібна, це для мене дуже важливо. Так само це важливо й для тебе.

— Ну, то що я маю робити? — спитала вона, не міняючись на обличчі. — Від зворушення з вами переспати? Мовляв, як чудово, що я так сильно вам потрібна!

— Та ні, зовсім не так! — заперечив я, намагаючись знайти відповідні слова. Але так і не знайшов. — Як би це сказати... Так наперед визначено. Я ні разу в цьому не сумнівався. Від самого початку знав, що з тобою пересплю. Але тоді не вдалося. Було недоречно. А тому я чекав, поки пройду по життєвому колу. І от я пройшов. Тепер уже доречно.

— Ви хочете сказати, що я маю кинутися до вас у ліжку?

— Я розумію, що моя логіка надто прямолінійна. А спосіб переконування — найгірший. Це я визнаю. Та, чесно кажучи, ти мусиш. Інших слів не знаходжу. Послухай, у звичайній ситуації я вмовляв би тебе за відповідними канонами. Не сумнівайся — я в цьому розбираюся. Що з цього вийшло б — інше питання, але спокусити тебе я зумів би за правильною методикою — як усі люди. Та зараз ситуація не така. Набагато простіша. Та абсолютно зрозуміла. А тому й по-іншому не скажеш. Справа не в тому, добре в нас вийде чи ні. Я мушу переспати з тобою. Це наперед визначено. А сперечатися з тим, що наперед визначено, я не хочу. Бо інакше багато чого важливого не відбудеться. Це правда. Не брехня.

Юмійосі довго дивилася на свій годинник, що лежав на столі.

— Хоча й чесністю це важко назвати, — сказала вона. І, зітхнувши, розстебнула гудзики на блузці. — Відверніться...

Я лежав на ліжку і вдивлявся у куток стелі. "Там — інший світ", — подумав я. Та зараз я перебував у цьому. Вона повільно роздягалася. Було чути тихий шурхіт її одежі. Кожну зняту річ вона, здається, ретельно складала. Потім було чути, як із легким стуком вона поклала на стіл окуляри. Із надзвичайно спокусливим стуком. Після того підійшла до мене, погасила лампу біля подушки і шмигнула в ліжку. Прошмигнула так само тихо, як тоді, коли прослизала до мене в номер крізь прочинені двері.

Я простягнув руку й обняв Юмійосі. Наші тіла торкнулися одне одного. "Яка вона гладенька! — подумав я. — І водночас ваговита". Справжня реальність. Не те, що Мей. Мей вабила, як мрія. Фантастичною була як вона сама, так і обставини її появи в моєму

житті. Ку-ку... А от тіло Юмійосі існувало в реальному світі. З його теплом, його вагою, його трепетом. Так думав я, обіймаючи його. Пальці Готанди, що пестили спину Кікі, належали фантазії. Їхні рухи були грою, миготінням світла на екрані, тінню, що прослизнула з одного світу в інший. Зараз усе не так. Зараз усе реально. Ку-ку... Мої реальні пальці пестили реальну шкіру.

— Реальність, — промимрив я.

Юмійосі уткнулась обличчям мені в шию. Я відчував кінчик її носа. У темряві я обмацав один за одним усі закутки її тіла. Плечі, лікті, зап'ястя, долоні, кінчики пальців. Не пропустив жодної найменшої деталі. Намацував пальцями — і цілував так, ніби ставив печатку. Груді, живіт, ребра, спину ноги — все перевіряв і ставив печатку. Так треба. Без цього не обійтися. Нарешті я ніжно погладив м'який пушок на лобку. І поцілував. Потім спустився нижче. Ку-ку...

"Реальність", — подумав я.

Я мовчав. Вона також нічого не говорила. Лише тихенько дихала. Але я відчував, що вона ще жадає мене. Розуміла, чого мені хочеться, і непомітно прибирала відповідну позу. Я обмацав її всю і міцно стиснув в обіймах. Її руки також обплітали мене. Її подих був гарячим і вологим. Ніби вона вимовляла слова, які не звучали в повітрі. І тоді я ввійшов у неї — твердий і гарячий. Наскільки її бажав. Як після страшної спраги.

Наприкінці Юмійосі прокусила мені руку до крові. Та мені було байдуже. Реальність. Біль і кров. Притискаючи її за стегна до себе, я повільно в ній розлився. Надзвичайно повільно й розмірено.

— Чудово... — прошепотіла вона трохи пізніше.

— Бо так було наперед визначено, — сказав я.

Юмійосі заснула в моїх обіймах. Спала дуже тихим і мирним сном. Я не спав. Зовсім не хотів. Насолоджувався тим, що тримав у руках її сонну. Згодом почало розвиднятись, і в номері потроху світлішало. На столі лежали її окуляри та годинник. Я глянув на її обличчя без окулярів. І таке воно було красиве. Я легенько поцілував її в чоло. І знову запалився. Хотів ще раз увійти в неї, але вона так солодко спала, що я не посмів порушувати її сну. А тому, обіймаючи її, я спостерігав, як світло проникало в усі закутки кімнати й витісняло звідти темряву.

На стільці лежав акуратно складений її одяг. Спідничка, блузка, сорочка, панчохи. Під стільцем стояли чорні туфлі. Реальність. Реальний одяг, складений так, аби не зім'явся.

О сьомій ранку я розбудив її.

— Юмійосі! Пора вставати, — сказав я.

Вона розплющила очі, подивилася на мене. І знов уткнулася мені в шию.

— Було чудово... — сказала вона. І, вислизнувши голою з ліжка, стала під промені вранішнього сонця — ніби заряджалася енергією. Підперши рукою обличчя, я милувався її тілом, на якому кілька годин тому ставив печатки про повну перевірку.

Юмійосі прийняла душ, розчесала волосся моєю щіткою, недовго, але старанно

почистила зуби. Я лежав і спостерігав, як вона ретельно одягалась. Як застібала один за одним гудзики на блузці, як одягала жакет, як, стоячи перед дзеркалом на весь зріст, перевіряла, чи нема де-небудь на одягу складок або порошинок. Я з насолодою дивився на її рухи, які вона робила з такою серйозністю. Нарешті відчув, що настав ранок.

— Усю свою косметику я тримаю у шафі кімнати відпочинку для персоналу, — повідомила вона.

— Ти й так красива, — сказав я.

— Дякую... Але без косметики можна наразитися на неприємність. Персонал зобов'язаний користуватися нею на роботі.

Я встав, підійшов до неї і ще раз обняв. Обіймати її в блакитному фірмовому жакеті з окулярами на носі також було приємно.

— І вранці я вам потрібна? — спитала вона.

— Дуже, — відповів я. — Більше, ніж учора.

— Знаєте, це вперше я комусь так сильно потрібна, — сказала Юмійосі. — Я це добре відчуваю. Що комусь потрібна. Вперше в житті щось подібне відчуваю.

— Хіба досі ніхто тебе не жадав?

— Так, як ви, — ніхто.

— І що ж ти відчуваєш, коли тебе хтось жадає?

— Я страшно розслаблююся, — відповіла вона. — Давно так не розслаблювалася. Відчуття таке, ніби опинилась у затишному, теплому домі.

— Ну й живи в ньому скільки хочеш, — сказав я. — Ніхто звідси не вийде, і ніхто сюди не зайде. Тут, крім тебе й мене, нікого нема.

— То що, залишитися в ньому?

— Так, залишайся.

Юмійосі відхилила голову вбік і глянула мені у вічі.

— Слухайте... А що, як я й сьогодні у вас переночую?

— Я не проти — ночуй скільки хочеш. А чи не надто небезпечно це для тебе? Бо як застануть тебе в мене, то виженуть із роботи. Може, було б краще, якби ми переспали в тебе на квартирі або в якомусь іншому готелі? Було б набагато спокійніше.

Вона захитала головою.

— Ні, тут краще. Я це місце люблю. Воно не лише ваше, але й моє. Я хочу, щоб ви обіймали мене саме тут. Звісно, якщо вам зручно...

— Мені всюди зручно. Я готовий робити все, що тобі подобається...

— Ну, тоді сьогодні ввечері. Тут же.

Вона прочинила двері й, зиркнувши в коридор, прослизнула у щілину і зникла.

Поголившись і прийнявши душ, я вийшов у місто й прогулявся ранковими вулицями. Потім забрів у кондитерську "Данкін Донатс", з'їв пампушок і випив дві чашки кави.

Місто кишіло людьми, які квапилися на роботу. Спостерігаючи таку картину, я

раптом подумав, що знову треба братися до роботи. Так само, як Юкі почала вчитися. Стати реалістом. "Може, підшукати собі роботу тут, у Саппоро? Було б непогано, — подумав я. — І жити разом із Юмійосі. Вона ходила б на службу в готель, а я займався б своїм... Чим? Байдуже чим. Якась робота таки знайдеться. Та якщо й не знайдеться — ще кілька місяців протримаюся".

"Було б непогано і щось написати", — подумав я. Адже я не сказав би, що не люблю писати текстів. І тепер, після трьох років безперервного розгрібання кучугур, мені захотілося написати щось для себе.

Так, саме цього мені хочеться.

Просто тексту. Ні віршів, ні роману, ні автобіографії, ні листів, а просто тексту. Просто тексту без замовлення й крайнього терміну.

Було б непогано.

Після того я ще раз згадав про Юмійосі. Я пам'ятав усі закутки її тіла. Перевіряв їх і ставив на них свою печатку. У щасливому настрої я прогулювся по літньому місту, смачно пообідав і випив пива. А потім повернувся в готель і, вмостившись у фойє за декоративним деревцем, позирав, як Юмійосі працює за конторкою реєстрації.

44

Юмійосі прийшла о пів на сьому вечора. У тому самому жакеті, але у блузці іншого крою. Цього разу принесла з собою пластиковий пакет із переміною білизни, речами туалету й косметикою.

— Тебе коли-небудь застукують! — сказав я.

— Не бійтесь. Я спритна, — вона всміхнулася і, знявши жакет, повісила його на спинку стільця. Ми лягли на дивані й обнялися.

— Знаєте, я сьогодні цілісінький день тільки те й робила, що думала про вас, — сказала вона. — І ось до чого я додумалася. Що було б чудово, якби я щодня працювала в готелі, ввечері прокрадалася до вас у номер, ми спали б у обіймах одне одного, а вранці я знову йшла б на роботу.

— Хотіла б жити поблизу роботи? — спитав я, засміявшись. — На жаль, я не настільки багатий, аби перебувати в цьому готелі скільки мені заманеться. А крім того, така твоя щоденна практика, як не крути, привела б до того, що тебе вистежили б.

Юмійосі кілька разів невдоволено ляснула пальцями на колінах.

— У цьому світі не все йде так, як хочеться.

— І не кажи, — погодився я.

— Але ще кілька днів ви тут залишитесь?

— Ага. Думаю залишитися.

— Добре, що хоч кілька днів. Поживемо вдвох у цьому готелі.

Вона роздяглася. Знову все старанно поскладала — за звичкою. Зняла годинник, окуляри й поклала їх на стіл. Після того ми десь із годину віддавалися любов'ю. І, звісно, страшенно втомилися. Дуже приємною втомою.

— Чудово, — сказала вона. І знову заснула в моїх обіймах. Потім я встав, прийняв душ, добув із холодильника пиво, випив його наодинці й, сівши на стілець, дивився на

обличчя сплячої Юмійосі, що наче світилася радістю.

Перед восьмою вона прокинулася і сказала, що голодна. Я переглянув готельне меню й замовив макаронну запіканку і сандвічі. Юмійосі прибрала одяг і туфлі у стінну шафу, а коли у двері постукали, мигцем заховалась у ванну кімнату. Бой поставив замовлені страви на стіл, і я покликав Юмійосі назад.

Запіканку і сандвічі ми запивали пивом. Потім заговорили про майбутнє життя. Я сказав, що переберуся з Токіо до Саппоро.

— Усе одно мені нічого робити в Токіо. Тож нема сенсу там залишатися, — сказав я. — Сьогодні про це цілий день думав. Вирішив тут осісти й пошукати підходящу роботу. Бо тоді я зможу з тобою зустрічатися.

— Отже, залишитеся? — спитала вона.

— Так, залишуся, — відповів я. Тим паче, що, як подумав, перевозити багато речей не доведеться. Платівки, книжки, кухонне начиння, от і все. Завантажу в "Субару" — і на поромі переберуся на Хоккайдо. Великі речі можна продати або просто викинути, а тут заново придбати. Ліжко та холодильник давно пора обновити. Загалом, я надто довго зберігаю те, що одного разу купив. — Я винайму в Саппоро квартиру й почну нове життя. Ти зможеш приходити й ночувати в мене коли захочеш. Трохи так поживемо. Гадаю, що в нас добре вийде. Я повернуся в реальність, ти заспокоїшся. І ми залишимося разом.

Юмійосі всміхнулася і поцілувала мене.

— Чудово... — сказала вона.

— Я не знаю, що буде далі, — додав я. — Але в мене таке передчуття, що все складеться добре.

— Ніхто не знає, що буде далі, — сказала вона. — Та зараз — чудово. Пречудово...

Я ще раз подзвонив обслузі й замовив відерце льоду. Коли його приносили, Юмійосі знову сховалась у ванну кімнату. Я добув із холодильника пляшку горілки, пакет томатного соку, куплені ще вдень, і приготував дві порції "Кривавої Мері". Щоправда, без лимона і соусу "Lea and Perrins". Ми випили за наше здоров'я. Для повного щастя не вистачало тихої музики, і з радіотрансляційної мережі я вибрав канал популярної музики. Оркестр Мантовані з особливою помпезністю грав "Some Enchanted Evening". "Ну, що тут скажеш?" — подумав я, ледве стримуючи свою іронію.

— Який ви догадливий! — у захваті сказала Юмійосі. — Правду кажучи, я щойно подумала: "От було б добре випити "Кривавої Мері"!" Як ви здогадалися?

— Прислухайся — і почуєш, що треба. Придивися — і побачиш, що треба.

— Прямо як гасло... — сказала вона.

— Зовсім не гасло. А висловлена життєва позиція, — відповів я.

— Ви могли б стати фахівцем зі створення гасел, — сказала вона, хихикнувши.

Ми випили по три порції "Кривавої Мері". Потім роздягайся і віддалися любощам. Ніжно й повільно. Нам вистачало одне одного. Обнімаючи її, я, здавалося, почув, як гуркоче старомодний ліфт у колишньому готелі "Дельфін". "Так, тут — головний вузол мого життя, — подумав я. — Я йому належу. Та найголовніше — це реальність. Усе

гаразд, я вже нікуди не піду. Я підключився. Відновив свої контакти і з'єднався з реальністю. Я цього хотів — і Чоловік-Вівця підключив мене". Настала північ, і ми заснули.

* * *

Трясучи за плече, Юмійосі мене розбудила.

— Гей, вставайте! — шепотіла вона мені на вухо. Вже встигла одягтися, наче зібралася на роботу. У номері було ще темно, а половина мого мозку все ще залишалася в полоні несвідомості, схожому на тепле болото. Лампа біля подушки горіла. Годинник показував третю з лишком. Спочатку я подумав, чи не сталося чогось неприємного. Може, начальство вистежило, що вона в моєму номері. О третій годині ночі вона вчепилася за моє плече й сильно трясла. А крім того, вже одяглася. "Напевне, таки застукали. Що ж робити?" — думав я. Але нічого не міг придумати, хоч лусни.

— Прокидайтеся! Благаю, прокидайтеся! — вмовляла вона мене тихо.

— Прокинувся, — відповів я. — Що сталося?

— Вставайте й швидко одягайтеся.

Я послухався і притьмом одягнувся. Голову — у футболку, ноги — в джинси, п'ятки — в кросівки, руки в куртку. Блискавку затягнув до шиї. На все це витратив якусь хвилину. Як тільки я одягнувся, Юмійосі потягла мене за руку до дверей. І прочинила їх на два чи три сантиметри.

— Дивіться, — сказала вона. Я глянув крізь щілину в коридор. Там панувала темрява. Холодна й густа, як желе. Така глибока, що, здавалося, засмокче, якщо просунути туди руку. І відгонило знайомим запахом. Запахом старого запліснявілого паперу. Запахом вітру з безодні стародавніх часів...

— Знову та темрява... — прошепотіла вона мені на вухо.

Я обхопив її за стан і притиснув до себе.

— Усе гаразд. Нема чого боятися, — сказав я. — Це мій світ. Нічого поганого тут не відбувається. Ти перша розповіла мені про цю темряву. Завдяки чому ми й познайомилися.

Та сам я не був упевнений у своїх словах. Із переляку в мене аж жижки трусилися. Мене охопив первісний страх, якому не підвладна ніяка логіка. Страх, закарбований у генах і переданий із прадавніх часів. Будь-яка темрява — незалежно від її походження — страшна сила. Вона ковтає людину, спотворює її життя, розриває на шматки і не залишає від неї жодного сліду. Хто, перебуваючи в темряві, може бути в чомусь упевненим? Чи хтось повірить у право темряви на існування? У темряві будь-яка річ легко викривлюється, перевертається догори ногами і зникає. І тоне в небутті — єдиній суті темряви.

— Не бійся. Нема чого боятися, — сказав я їй, хоча насправді переконував самого себе.

— Що робити? — запитала Юмійосі.

— Спробуймо піти далі вдвох, — сказав я. — Я повернувся в цей готель, щоб

зустрітися з вами двома. З тобою і з тим, що перебуває у глибині цієї темряви. І там чекає на мене.

— З тим, що жив у тій кімнаті?

— Так, саме з ним.

— Та мені страшно. Справді дуже страшно, — сказала Юмійосі. Її голос тремтів і надригався. Що ж у цьому дивного? Мене самого не покидав страх.

Я поцілував її у вічі.

— Не бійся. Тепер я з тобою. Тримаймося міцно за руки. І все буде гаразд. Хоч би що сталося — не відпускай моєї руки. Притулися до мене.

Я повернувся в номер, добув із сумки заздалегідь приготований ліхтарик та запальничку "Бік" і запхав їх у кишеню куртки. Потім повільно розчинив двері і, взявши Юмійосі за руку, вийшов у коридор.

— У якій бік підемо? — спитала вона.

— Праворуч, — відповів я. — Завжди праворуч. Так заведено.

Присвічуючи собі ліхтариком під ногами, я рушив коридором. Як і минулого разу, відчував, що це — не сучасний "DOLPHIN HOTEL". Відчував, що ми йдемо коридором набагато старішої будівлі. Із протертими червоними килимами, із прогнutoю то тут, то там підлогою. Із фатальними, як на старечій шкірі, плямами на потинькованих стінах. "Старий готель "Дельфін"?" — подумав я. Не зовсім. Та було в ньому щось подібне до нього. Щось дельфіноготельне... Я пройшов трохи вперед — і, як минулого разу, коридор звернув праворуч. Я й собі повернув туди. Та, на відміну від попереднього випадку, я чогось не побачив. Світла спереду. Прочинених дверей, із яких пробивалося б слабке мерехтіння свічки. Для певності висновку я погасив ліхтарик. Те саме. Ніякого світла. Суцільна темрява, що, як підступні води потопу, облягала нас без жодного звуку.

Юмійосі міцно стискала мою руку.

— Світла не видно, — сказав я. Зовсім не своїм голосом — так страшно пересохло горло. — Із тих дверей видніло колись світло.

— Так само я його там бачила.

На повороті я зупинивсь і задумався. Невже щось сталося із Чоловіком-Вівцею? Чи, може, він спить? Е ні, такого не буває. При ньому завжди горить світло. Як маяк. Це його робота. Навіть засинаючи, світла він не гасить. Не має права... Мене охопило неприємне передчуття.

— Слухайте, повернімося назад, — сказала Юмійосі. — Надто темно. Повернімося й почекаймо наступної нагоди. Так буде краще. Не треба випробовувати долі.

Її застереження здавалося логічним. Тут справді було надто темно. І от-от могло статися щось неприємне. А проте я не повертався назад.

— Е ні, я хвилююся. Хочу піти вперед й перевірити, чи чогось не сталося. Можливо, я йому потрібний. А тому він знову підключив нас до цього світу. — І я знову запалив ліхтарик. Тонкий жовтий промінь вмить прорізав темряву. — Ходімо. Тримаймося за руки. Ти мені потрібна, а я — тобі. Турбуватися нема чого. Ми залишаємося. Більше

нікуди не підемо. Та обов'язково сюди повернемося. Не бійся, все буде добре...

Поволі, крок за кроком, ми пішли вперед. У темряві плив легкий запах її шампуню, що солодко заколисував мої напружені нерви. Я тримав її долоню — маленьку, теплу, тверду. Ми почувалися в темряві пов'язаними одне з одним.

Кімната Чоловіка-Вівці знайшлася відразу. Бо тільки в ній двері були прочинені, а крізь їхню щілину просочувалося холодне затхле повітря. Я легко постукав. Як і того разу, цей стукіт прокотився коридором неприродно дзвінкою луною. Так, ніби у велетенському вусі хтось ударив по велетенському підсилювальному органі. Я постукав тричі й почекав. Минуло секунд двадцять-тридцять. Ніякої відповіді. Що сталося із Чоловіком-Вівцею? Може, помер? Правду кажучи, й минулого разу він мав страшно втомлений і постарілий вигляд. Тож не було б дивно, якби помер. Він жив дуже довго. Та роки давалися взнаки. І він колись мав умерти. Від такої думки я раптом занепокоївся. Якщо його не стало, то хто ж мене пов'язуватиме із цим світом? Хто мене тепер підключатиме?

Я відчинив двері, потягнув за собою Юмійосі й, зайшовши всередину, освітив ліхтариком підлогу. В кімнаті я застав у такому самому стані, як і минулого разу, купи старих книжок на підлозі, маленький стіл, на ньому тарілка замість свічника, а в ній недогарок завдовжки сантиметрів п'ять. Я добув із кишені запальничку, запалив свічку й загасив ліхтарик.

Чоловіка-Вівці ніде в кімнаті не було.

"Куди він дівся?" — думав я.

— А все-таки хто тут був? — спитала Юмійосі.

— Чоловік-Вівця, — відповів я. — Той, хто всім світом управляє. Тут — головний вузол, де він з'єднує мене з усім на світі. Своєрідний комутатор. В овечій шкурі, він живе тут із прадавніх часів. Це його житло. Він тут ховається.

— Від чого?

— Від чого ховається? Від війни, від цивілізації, від закону, від системи... Від усього, що йому чуже.

— Та він зник?

Я кивнув. І на стіні загойдалася велика тінь.

— Так, зник. Але чому? Хоча й не мав би зникати.

Мені здавалося, ніби я стою на краю Землі — як це уявляли собі стародавні люди. На краю, з якого все котилося водоспадом на саме дно пекла. Ми вдвох стоїмо над прірвою. Перед нами нічого нема. Тільки чорне ніщо. Холод у кімнаті, здавалося, проймав до самих кісток. І тільки долоні ледь-ледь нас зігрівали.

— Можливо, він уже помер, — сказав я.

— Не треба думати про погане в темряві, — сказала Юмійосі. — Думайте про щось світліше. Може, він вийшов щось купити? Може, в нього запас свічок вичерпався?

— А може, він пішов забрати назад сплачені податки з доходу? — сказав я. І ліхтариком освітив її обличчя. Вона ледь-ледь усміхалась. Я загасив ліхтарик і в темному мерехтінні свічки пригорнув її до себе. — Слухай, у вихідні поїдемо вдвох

куди-небудь за місто, га?

— Ну звичайно, — погодилася вона.

— Я переправлю сюди свою "Субару". Вона вживана, старого випуску, але добра автомашина. Я одного разу їздив на "Мазераті", але, чесно кажучи, "Субару" набагато краща.

— Звичайно.

— Вона в мене з кондиціонером і зі стереомагнітофоном.

— Нічого більше їй не треба.

— Не треба, — підтвердив я. — Ми на ній поїдемо куди заманеться. Я хочу проїхатися з тобою по різних містах.

— Гарна думка.

Обнявшись, ми трохи постояли. Потім відпустили одне одного, і я знову засвітив ліхтарик. Вона нагнулася і підняла з підлоги тонку книжку. Брошуру під назвою "Дослідження з питань поліпшення породи йоркширських овець". Обкладинка поруділа, вкрилася шаром пилу, схожим на молочну плівку.

— Тут усі книжки про овець, — пояснив я. — В одній частині старого готелю "Дельфін" містився архів про вівчарство. Батько управителя займався дослідженням овець. Уся його бібліотека зібрана тут. Як спадщина вона перебуває в розпорядженні Чоловіка-Вівці. Та ці книжки вже нікому не потрібні. Тепер уже ніхто їх не читає. Та все одно Чоловік-Вівця їх оберігає. Мабуть, для цього місця вони багато важать.

Юмійосі взяла в мене ліхтарик, розгорнула книжку їй, зіпершись об стіну, почала її читати. Стежачи за власного тінню на стіні, я мимоволі думав про Чоловіка-Вівцю. Куди він дівся? І саме тоді мене охопило неприємне передчуття. Серце підкотилося до самого горла. Щось тут не так. От-от станеться щось жахливе. Що саме? Я зосередився на цьому невідомому "щось". Та раптом похопився. "Що ти робиш? Так не можна!" — подумав я. Ми непомітно відпустили руку одне одного. Не можна цього робити. Ні в якому разі. За одну мить мене піт пройняв. Я поспішив простягти руку їй схопити Юмійосі за зап'ястя. Та було вже запізно. Саме тоді, коли я простяг руку, Юмійосі поглинула стіна. Так само, як Кікі в тій кімнаті смерті. Її тіло ніби потонуло в сипучому піску. Разом із ліхтариком.

— Юмійосі! — скрикнув я.

Ніхто не відповів. Тиша й холод, злившись воєдино, запанували в кімнаті. Відчувалося, ніби темрява погустішала.

— Юмійосі! — закричав я ще раз.

— Гей, це просто! — пролунав із-за стіни здушений голос Юмійосі. — Справді просто! Як пройдете через стіну — опинитеся по цей бік...

— Це не так! — загорлав я. — Це тільки здається просто! Та як туди підеш — назад не вернешся. Ти цього не розумієш... Там — усе по-іншому, все нереально. Там — інший світ. Не такий, як цей!

Вона нічого не відповіла. Кімнату знову заповнило мовчання. Воно душило мене так, ніби я перебував на морському дні. Юмійосі зникла. Хоч би куди я простягав руку

— до неї не дістану. Між нами — стіна... "Який жах! — подумав я, охоплений безсиллям. — Який жах!" Юмійосі та я мусимо бути по цей бік! Заради цього я досі доклав стільки зусиль! Протанцював стільки заплутаних танців, аби дістатися сюди...

Але для роздумів не лишилося часу. Зволікати не годилось. Услід за Юмійосі я рушив до стіни. Не було іншої ради. Адже я любив її. І як у випадку з Кікі, пройшов крізь стіну. Все повторилося так само. Смуга непрозорого повітря. Відчуття чогось твердого й шерехатого на дотик. Холодного, як вода. Час гойднувся, простір викрививсь, а сила тяжіння раптово змінилася. Здавалося, ніби пам'ять про далеку давнину сплила із глибин часу, немов пара. Це — мої гени. Я відчув у собі різкий сплеск еволюції. І подолав пов'язану із цим свою велетенську молекулу ДНК. Земна куля розширилася — й, охоловши, стиснулася до малих розмірів. У печеру прокралася вівця. Море стало велетенською думкою, а на його поверхню безшумно падав дощ. Безлиці люди стояли на березі і вдивлялися в морську далечінь. Було видно, як нескінченний час, перетворившись на клубок ниток, поплив по небу. Небуття ковтало людей і само зникало в пащі ще більшого ніщо. Людські тіла розкладалися, з'являлися кістки, що оберталися на порошок, рознесений вітром. "Остаточна й безповоротна смерть", — казав хтось. "Ку-ку" — казав іще хтось. Моє тіло розпадалося на частини, розліталось — і потім знову набрало первісного вигляду.

Пробившись крізь смугу хаосу, я опинився голий у ліжку. Навколо цілковита темрява. Не те щоб непроглядна, та все-таки нічого не видно. Я сам. Обмацав навколо — нікого. Я самотній. Залишений знову самим на краю світу. "Юмійосі!" — закричав я щосили. Та насправді крику не чути. Тільки вийшло якесь хрипіння. Я спробував ще раз закричати, але цього разу щось клацнуло — і загорівся торшер. Кімнату залило світло.

Юмійосі була поряд. У білій блузці, спідничці та чорних туфлях. Сиділа на дивані й, приязно всміхаючись, дивилася на мене. На спинці стільця висів її жакет — як її друге "я". Напруження, яке сковувало мене, поступово слабкішало — ніби гайки хтось відпустив. Я помітив, що правою рукою міцно стискаю край простирадла. Я відпустив його і витер піт із обличчя. "Цікаво, чи я на цьому боці? — подумав я. — А це світло — справжнє?"

— Послухай, Юмійосі! — гукнув я хрипким голосом.

— Що?

— Ти справді тут?

— Звичайно, — відповіла вона.

— І нікуди не зникла?

— Нікуди не зникла. Люди так просто не зникають.

— Я бачив сон, — сказав я.

— Знаю. Я дивилася на вас. Як ви спали, бачили сон і мене кликали. Дивилася в темряві... Послухайте, а ви бачите в темряві, якщо сильно придивитесь?

Я зиркнув на годинник. Незабаром четверта ранку. Недалеко до світанку. Коли думки стають глибшими і звивистими. Від холоду я задубів. Невже все це мені снилось?

У темряві спочатку зник Чоловік-Вівця, потім — Юмійосі. Я чітко пригадав тодішню безнадійну самотність людини, якій нема куди подітися. Пригадав дотик рук Юмійосі. Це відчуття і досі мене не покинуло. Воно реальніше за звичну реальність, яка повністю до мене ще не повернулася.

— Послухай, Юмійосі, — сказав я.

— Що?

— Чому ти одяглася?

— Захотілося подивитися на вас, коли я одягнена, — відповіла вона. — Чомусь.

— Може, ще раз роздягнешся? — спитав я. Я хотів переконатися, що вона справді-таки існує. І що тут — цей світ.

— Звичайно, — відповіла вона. Зняла годинник і поклала на стіл. Роззула туфлі й поставила їх рядочком. Розстебнула один за одним гудзики на блузці, стягла панчохи, спідничку — і все акуратно поскладала. Зняла окуляри і, як завжди, із легким стуком поклала на стіл. Босоніж пройшла через кімнату, легко підняла вовняну ковдру й лягла біля мене. Я міцно пригорнув її до себе. Тепло, гладеньку. Із цілком реальною вагою.

— Не зникла, — сказав я.

— Звичайно, — відповіла вона. — Я ж казала — люди так просто не зникають.

"Невже це правда? — думав я, обіймаючи її. У цьому світі будь-що може статися. Він дуже крихкий і небезпечний. У ньому можливе все. А в тій кімнаті смерті залишився ще один скелет. Чоловіка-Вівці? Чи, може, він призначений для того, щоб я пережив іще чийсь смерть? А може, це мій скелет? Сидить у темній кімнаті, далеко-далеко звідси, й чекає, коли я помру..." Раптом здалека долинули звуки старого готелю "Дельфін". Наче гудки нічного потягу, принесені вітром. Проскреготав, піднімаючись угору, ліфт і зупинився. Хтось пройшов коридором. Хтось відчинив двері, хтось зачинив двері... Це — старий готель "Дельфін". Я його відразу впізнав. Усе в ньому скрипіло і деренчало від старості. Я належав йому. Хтось у ньому плакав. Плакав за тим, за чим я не міг плакати.

Я поцілував повіки Юмійосі.

Вона солодко спала в моїх обіймах. А я не міг заснути. Як у висохлому колодязі, в мене не залишилося жодної краплі сну. Я тримав її ніжно в обіймах та іноді мовчки плакав. Плакав за тим, що вже втратив, і за тим, чого ще не втратив. Та насправді плакав недовго. М'яке й тепле тіло Юмійосі в моїх руках своїм пульсом відстукувало час. А час відтворював реальність. Потім настав ранок. Я підвів голову й пильно стежив, як із реальним плином часу поволі обертаються стрілки будильника. Зовсім помалу, та без упину. Юмійосі дихала мені в плече й залишала на ньому теплий вогкий слід.

"Реальність, — подумав я. — Я тут і залишуся".

Коли стрілки годинника показали сьому, з вікна в кімнату полилося літне ранкове світло й намалювало на підлозі перекошений квадрат. Юмійосі міцно спала. Я тихенько відгорнув на її голові волосся й поцілував у вухо. "Що ж їй сказати?" — думав я хвилини три-чотири. Можна по-різному привітати. На світі існує стільки різних способів.

Стільки виразів. Та чи я зможу як слід висловитися? Чи зможу коливанням повітря передати найзаповітніше? Я перепробував подумки кілька висловів. І з-поміж них вибрав найпростіший.

— Юмійосі! — прошепотів я. — Ранок...

Примітки

1

Сенсей (яп.) — учитель; вживається також як звертання до лікарів, письменників та ін. (Тут і далі — прим. перекладача.)

2

"Хангрі Тайгер" (Hungry Tiger) — "Голодний Тигр".

3

Пекман — головний персонаж однойменної відеогри.

4

Мачо (ісп.) — самець.

5

Акасака — один із престижних центральних районів Токіо.

6

Сібуя — один із головних районів Токіо з вузлом міської електрички та метро.

7

Еф-І-Ен (FEN — Far East Network) — далекосхідна радіостанція армії США.

8

"Елвіс — король" (англ.).

9

Темпура — запечена у тісті риба, восьминіг тощо.

10

Схід сонця, захід сонця (англ.). Рядок із однойменної пісні з мюзиклу Джері Бока і Шелдона Харніка "Скрипаль на даху" ("Fiddler on the roof") (1964).

11

Оселедець — кличка кота з роману "Погоня за вівцею" Харукі Муракамі.

12

Адзабу — один із центральних районів Токіо.

13

Юність (англ.).

14

Слова з кінофільму Майкла Кертиса "Касабланка" (1942), які головний герой говорить поліцейському, що так і не зумів його спіймати.

15

Звичайні люди (англ.).

16

Я не кращий, і ти не кращий/ Ми однакові, хоч би що ми робили/ Ти любиш мене, ненавидиш мене/ Ти знаєш мене/ І все ж не уявляєш собі, як скрутно мені/ Я —

звичайна людина... (англ.)

17

Навчальний рік в Японії починається у квітні.

18

Шведський тенісист.

19

Ром із ананасовим соком і кокосовим молоком.

20

Курортне містечко в префектурі Канагава, в якому 1885 р. відкрився перший в Японії пляж.

21

Місо — густа маса з перекислих соєвих бобів, якою приправляють супи.

22

Сан — пані, пан.

23

Катакана — японська складова фонетична азбука.

24

Тут читати: Готанда (прим. верстальника).

25

"У кожного свій спосіб життя" (англ.). Рядок з пісні "Everyday people".

26

Добрий день.

27

Хайку, танка — традиційні японські форми віршування.

28

Неодмінно (англ.).

29

"Стрибунка Беті" (англ.).

30

Розтрісканий (про плоди) (англ.).

31

"Голодне серце" (англ.).

32

"Рай танцю" (англ.).

33

Тофу — соєвий сир.

34

Чеширський кіт — персонаж твору Люїса Керола "Аліса в країні чудес", знаменитий своєю загадково-іронічною посмішкою.

35

Алан-Моана — бульвар із центральним пляжем у Гонолулу.

36

June (англ.) — червень.

37

Найвищий клас (яп.).

38

Травень (англ.).

39

Джулі, Огі — пестливі форми імен Джулія та Августа, від англ. July (липень) та August (серпень).

40

Можете покластись на мене (англ.).

41

Вибачте (англ.).

42

Гурт гавайського етно-року 1970–90-х років.

43

Японські шашки (яп.).

44

Фешенебельне помешкання на плоскому даху висотної будівлі (англ.).

45

"Велика втеча" ("The Great Escape") — фільм американського режисера Джона Стерджеса, класика "воєнного кіно".

46

Марка японського пива.

47

Харуо Сато (1872–1964) — один із відомих японських письменників першої половини XX століття.

48

Місцевість у центрі Токіо, частина району Мінато.

49

Традиційна японська естрадна, здебільшого лірична, пісня (яп.).

50

В одному з варіантів давногрецького міфу про фригійського царя Мідаса розповідається, що Аполлон наділив його осячими вухами за те, що той не оцінив його співу, а віддав перевагу Пану. Перукар Мідаса, побачивши вуха й мучаючись од таємниці, яку нікому не міг розповісти, викопав ямку в землі й шепнув туди: "У царя Мідаса осячі вуха!" — і засипав ямку. На цьому місці потім виросла тростина, яка прошелестіла про таємницю на весь світ.

51

Традиційна страва — варений рис із приправою, залитий чаєм (яп.).

52

Комплект матраца та ковдри для снання на підлозі.

53

Перший травневий тиждень, найдовші вихідні дні в Японії.

54

Кава з молоком (фр.) — марка кави.

55

Відомий автогонщик.

56

Рух автотранспорту в Японії — лівосторонній.

57

Персонаж із іншого твору Харукі Муракамі — роману "Погоня за вівцею".

58

Сусі (яп.) — коlobки вареного рису, вкриті рибою, яйцем, овочами і приправлені оцтом та цукром.

59

Головоломка, в якій треба скласти докупн дрібні фрагменти, щоб вийшла картинка.

60

Бастер Кітон (1895–1966) — кінокомік початку ХХ століття.

61

Див. роман "Погоня за вівцею" Харукі Муракамі.

62

Ґотанда, Меґуро та Осакі — суміжні станції кільцевої електрички в Токіо.

63

Юнг, Карл Ґустав (1875–1961) — швейцарський психоаналітик.

64

Love hotel ("готель любові", англ.) — японська система готелів для інтимних зустрічей.

65

Акіхабара — великий торговельний район Токіо, що славиться продажем різноманітної електронної техніки.

66

Сан (яп.) — суфікс ввічливості.